

Д. 6. 4 / 124

Универс. библ. № 14306
Р. И. Бр.

ITINERARIUM
ALEXANDRI

AD CONSTANTIVM AVGVSTVM

CONSTANTINI M. FILIVM.

EDENTE NVNC PRIMUM CVM NOTIS

ANGELO MAIO

AMBROSIANI COLLEGI DOCTORE.

Ad exemplar Mediolanense, Regiis scriptis, MDCCCXVII.

FRANCOFURTI AD MOENVM

IN LIBRARIA HERMANNIANA.

1818.

IACOBO COMITI MELLERIO

IN DITIONE MEDIOLANENSI

REGNI LONGOBARDICI-VENETI

PRAESIDIS VICES GERENTI

R. CAESARIAE MAIESTATI

A CONSILIIS INTIMIS

ET LEOPOLDÆI ORDINIS

COMMENDATORI

QVANDOQV IDEM tu publico provinciarum,
Vir excellentissime, suffragio lectus novum
iter ad CAESAREM suscepisti, huic perhonorifico muneri nulla re aptius me plausurum putavi, quam Itinerario praestantissimi ducis tibi ad legendum proposito. Quippe olim persicum iter et expeditionem auspicanti Constantio Constantini M. filio Itinerarium Alexandri vetus Auctor composuit: quod perutile scriptum et de gloria Macedonis praeclare meritum quum in ambrosianis hactenus pluteis Mediolani latuerit, hoc ego tem-

pus praetermittere nolui quin tibi homini literarum amantissimo eruditum itineris comitem et tempestivum adiungerem. Eius autem libri lectio ut magis varia foret et paulo diuturnior, Iulium quoque Valerium coniunxi, rerum Alexandri non indisertum scriptorem, sed quem item in apicem nondum aetas protulerat. Vale, Vir summe, et patriam tuam Deo reduce ociter revisas. Vale iterum.

EDITORIS PRAEFATIO

I. Vt e codice bibliothecae ambrosianae nondum vulgatum hunc librum proferendum susciperem, primum argumenti nobilitate, deinde copia bonae eruditionis, tum linguae latinae merito, postremo operis scripti non mediocri vetustate impulsus sum. Argumentum quidem praeclarum nullum fere esse potest, quam quod in MAGNI ALEXANDRI celebrandis gestis occupatur. Ac mihi profecto aerebat animus in hac bellica nostra aetate stupendi Iuvenis refricare memoriam, a cuius olim infinita virtute orbis paene universus superatus est. Quod nomen unquam clarius fuit? cuius res gestae pares? Hunc adhuc adolescentem (non secus ac paulo ante confirmatam famam Philippum ⁽¹⁾) summis rebus ac persico bello Graecia cuncta praefecit. Quae auctoritate suscepta, non ille quidem imperator visus est, sed flamma quaedam et belli fulmen et turbo, quem nulla unquam adversitas retardavit. Thrakas primum, Triballus, Moesos, Illyrios, Dalmatas, Gothos, quod bellum erat mixtum ex barbaris civitatibus atque ex bellicosissimis nationibus, iustis omnes proeliis superavit. Mox Thebas orientem Iuvenis gloriam ausas infringere tanta internece delevit, ut cunctae Graeciae, nisi paruisset, quasi signum ad desperandum de salute sustulerit. Hinc Alexander volitans gloriae cupiditate belli impetum in Asiam transtulit, et Persa-

Novi libri digi-
tales.

Rerum
Alexandri
summarium.

(1) Iustinus IX. 6.

rum copias ingentes atque efferatas primo congressu ad Granicum perfregit. Deinde quot regiones passibus peragravit, totidem eius victoriis illustratae sunt. Asia minor universa, quum Alexandri terror in auribus animisque omnium versaretur, in eius ditionem concessit. Iamque bellator auidax fortunatus invictus praiceps oestro in ipsum Darium ad oppidum Issum delertur, eumque tanta occisione caedit, ut de sexcentis milibus militum vix parvam equitum manum fugienti regi reliquam fecerit. Exin universa Syria in deditionem accepta, regia goza Damasci potitus, illi nimirum Macedones, qui hactenus quotidianis epulis in robore accubuerant ⁽¹⁾, mox in Persarum auro atque deliciis voluntari coeperunt. Aegyptum regionem praedivitem paene inermis Persis eripuit, qua in provincia clarissimum nominis sui monumentum exegit maxima urbe Alexandria fundata. Tyrum mox ad exemplum militaris severitatis summo excidio vastavit. Interim quum Darius innumeram manum ex suo imperio incedisset, et magnis adventitiis multorum regum et nationum copiis iuvaretur; Alexander parvo militum numero in mediam Assyriam pervasit, tantoque regi, cuius vel solo equitatu omnes Macedonum vires proterendas videbantur ⁽²⁾, in aperta planitie congressi ausus est. Ibi quum Darius neque s-enis profecto imperator neque rei militaris ignarus de summa imperii acerrime dimicaret, et pediatu infinito, quadraginta milibus equitum, multis elephantis, ducentis falcatis curribus, omnique genere armorum obsisteret; vicit tamen incredibilis fortitudo Alexandri, cuius et virtutem tunc caelestia prodigia corroborasse videntur ⁽³⁾, et certe in aestu eius pugnae divinitus ardebant oculi, totoque ex ore bellicus spiritus eminebat. Igitur tantam imperii persici molem brevis subito dissipavit aura Macedonum. Tuia Babylonem, Susis, Persepoli, Ecbatanisque, opulentissi-

mis urbibus persarumque regum diversoriis, direptis, Hyrcanos quoque et Parthos et Bactros et Arios et Mardos et Sogdianos et Scythas, genera hominum horribilia ac pertimescenda, Alexander perdomuit. Deinde a rigidiore septentrione armis in meridiem conversis, gentes indicas adgressus est, quas nemo europaeus, praeter Bacchum et Herculeum, neque lacecendas bello neque tentandas putaverat, brevique regionem latissimam rebus gestis suis complexus est: et Porum regem, qui magnitudine non solum animi verum etiam corporis mole ceteris mortalibus antecellere videbatur, uno proelio profligavit et cepit: atque omnino ubique, quotiescumque ad manus ventum est, superior discessit. Iam illud quis satis miretur, quod ob cupiditatem gloriae immensam infinitamque ipsam oceanum vastitatem classe tentavit, missisque navarchis incognitum antea cursum peragi iussit. Tandem ex ultima India Babylonem redux, comitia universi orbis ibidem celebravit, cunctarumque gentium legationibus adoratus est. Quamquam hic demum omnia ex laetitia et triumpho ad miseriam et funus reciderunt. Nam illa immortalitate digna maiestas, illa vis mentis corporisque, illa ineffabilis virtus morte subita obiit. Quod nisi humana consilia divina saepe necessitate superarentur, demandis etiam occidentis regionibus nec voluntas Alexandro nec vires deerant. Quin adeo iam Carthagini infensum fama ferebat ⁽⁴⁾, atque, ut eleganter scripsit Plutarchus ⁽⁵⁾, ceu stella quaedam Alexander ab oriente in occasum transiliebat, armorumque suorum fulgorem in Italiam ipsam Romanque iaciebat. Atque equidem, ut ego arbitror, Romanis suis frustra Livius adulatus est ⁽⁶⁾, cum eos ab Alexandro contendit victum iri non videri. Qui enim iam aetate et viribus confirmationes Pyrrhi epirotae tenuibus copiis aegre admodum restiterunt, quo pacto victorem orbis universi sustinere potuissent? Pyrrhus primo conflictu tantum stragem edidit Romanorum, ut mox usque ad Urbem populatum-

(1) Confer Curtium x. 2.

(2) Demosthenes apud Aeschinam contra Ctesiph. cap. lxx. Curtius iv. 14.

(3) Plutarchus cit. *Alex.* ed. londin. MDCCXXXII. T. IV. p. 42. Cicero de *delectat.* I. 65.

(4) Curtius x. 1.

(5) *De fortar. Romanor.* sub finem.

(6) *Lib.* ix. 18-19.

dus processerit (1). Quis ergo Alexandrum, cui non Epirus, sed Graecia omnis, immo oriens universus atque Aegyptus militabant, Capitolio avertisset? Nam cum omnis belli felicitas est natura insolens et superba, quis Alexandrum tot victoriarum ferocitate inflammatum inhibere potuisset? Praesertim quum etsi ille abundaret audacia, non tamen consilio interim nec prudentia deficeretur, in eoque fuerit eximia scientia belli, clarissima auctoritas, divinitus adiuncta fortuna. Porro et romani imperatores, longe (ut ii mihi quidem videntur) ab Alexandri celebritate disiuncti sunt, quorum si vel omnium virtutes gloriosas colligas, iidem tamen Alexandri famam exaequare vix queant. Ipse Caesar, quem unum Alexandro possis opponere, quique eius exemplis plurimum succensus est (2), quanto intervallo ab eo differt! Quippe romanum imperium Caesar non tam auxit quam arte et civili bello in suam ditionem redegit; Alexander e Macedonia angulo emergens orbis prope universi, paucis etsi maximis proeliis, regnatorem se fecit: tantumque imperium constituit, ut ex eius deinceps sequentis plurima et latissima regna propagata sint. Neque Alexander re bellica solum, sed vario virtutis genere floruit. Quanta continentia is fuit! quanta fides! quanta in Deum religio! Matrem pietate summa dilexit, donisque maximis honoravit, eiusque nomen cunctis epistolis praeponere solitus fuit: eidem denique apothecis et statuis et templa gratissimo animo destinaverat. Amicos et divitiis vivens obruit, et pulcherrimorum regnorum fecit moriens heredes. Quod si interdum permisit iracundiae dominatum mentis suae, fuit tamen plerumque mira mollitia animi ac lenitate. Tantus porro imperator quanta etiam doctrina abundavit! Is videlicet e sinu Aristotelis tamquam in gremio Minervae prodierat: tum et parentem sapientiae omnis Homerum lectione quotidiana familiarem habebat. His tantisque praeditus dotibus Alexander tum divinum gerere spiritum in homi-

nis figura visus est, tum ad memoriam fortitudinis ac felicitatis adeo insignis evasit, ut eius fama atque nomine aures omnium hominum omni aetate circumsonare necesse sit: neque fieri unquam possit, ut de Alexandro rebusque eius gestis perhonorificus sermo conticescat.

II. Ergo quum nihil esset feracius laudibus Alexandri maxima copia ingeniorum ad has celebrandas in-
 res venerat. Sed enim in tanta ubertate scribentium, ex res rerum veteribus quidem, praeter Plutarchum, Arrianum et Alexandri Curtium, nemo iam superest qui facta Alexandri peculiari separatque scripto illustraverit: qui vero cum cetera historia vitam quoque Alexandri paulo accuratius contexuerint, duo tantummodo ex tanta turba comparent, in graecis Diodorus siculus, in latinis Iustinus. Sed enim mihi hac de re saepius et diu cogitanti, vix credibile videbatur, quum immensi olim historici res Alexandri memoriae commendavissent, tam exiguum eorum numerum aetatem tulisse, neque in amplioribus codicum apothecis latere aliquem veteris notae scriptorem, in quo Macedonis vitam cum eruditionis fructu lectitare liceret. Ecce autem in hac investigatione curiosius occupatum, praeclarus repente ambrosianus codex (1) me prae ceteris percudit mentemque meam gravius defixit. Is quippe liber vetustioribus litteris omnino circa saeculum Christi nonum in membranis exaratus res Alexandri gestas latina lingua tradebat. Rursus, re diligentius considerata, deprehendi eiusdem argumenti in eodem codice lucubraciones esse duas, priorem quidem a Iulio Valerio quodam elaboratam, quam in alium dicendi locum reicio (2), posteriorem anonymo Auctore, atque ALEXANDRI ITINERARIUM inscriptam. Huius autem sub primis verbis ut Constantii imperatoris, cui videlicet istud opus componitur, nomen oculis usurpavi, tunc denique re inexpectata gavisus totum me ad scriptum penitus cognoscendum studio animoque transtuli, coepique operis antiquitate

Codex
 nobilis am-
 brosianus.

Operis
 contenti
 vetustas.

(1) Livii Epitome libri xxi.

(2) Suetonius in Caesare cap. vii.

(1) Part. sup. P. 49.

(2) Vide praefationem ad Iulium Valerium.

mirifice delectari. Scriptorem enim Ammiani Marcellini Symmachique oratoris aequalem, immo his etiam paulo seniore, cur negligendum existimarem? Cur non statim in publicum usum et lucem protrahendum curarem? Praesertim quum et summa rerum veritas toto scripto elucesceret, et propter stili novitatem, linguae quoque Latinae copias auctum iri viderem.

De Itinerario Alexandri.

III. Quo tempore imperator Constantius Constantini magni filius bellum adversus Persas summis opibus administrabat, quidam ex iis fortunatis, qui remoti a studiis ambitionis atque a militiae muneribus vacui, otium et tranquillitatem vitae sequuntur (1), rem dextri ominis atque utilis magisterii se facturum putavit componendo duplici Itinerario duorum principum eodem opere gloriosorum Alexandri magni videlicet et Traiani. Sic enim Constantio Caesari praediarissima exempla obiciebat, eundemque iis vestigiis sisteat, quae si persequi posset, bellicae laudis fastigium sine controversia teneret; ipse autem Auctor domestico hoc labore publicorum vacationem officiorum compensabat (2). Iam Traiani Itinerarium, egregium ut credo opus et exoptabile, neque in ambrosianis codicibus superest, atque arsisse communi videtur incendio; Alexandri vero quod mihi se obtulit, non mediocriter gaudeo. Nam primum in genere historico magnopere mihi placet ipsa ratio et titulus Itinerarii. Equidem, si paulo attentius consideres, haec est primigenia historiae natura, ut res nimirum gesta nude ordinateque narretur. Revera si orationes et epistolas et consiliorum explicationes locorumque descriptiones latiores tollas, quid aliud superest de Curtio aut de Arriano aut de Xenophonte vel Livio, nisi quaedam vel actorum ipsorum vel agentium hominum Itineraria? Sane Thucydidem quo loco res gestas in Graecia a Xerxe fugato usque ad bellum peloponnesiacum summam persequitur (3), cui propius compares, quam Itinerario cuidam Atheniensium rerum? Porro eiusmodi brevitate quis re-

prehendat, quum in omni scripto magis offendant nimum quam parum? Fuit autem singularis quodammodo potiorque causa quamobrem facta Alexandri ad Itinerarii rationem describerentur. Etenim *Macedonum spes*, ut meus inquit Fronto (4) *torrentis modo magna vi orae, brevi die occiderunt, quorum unius humanae prolis aetate imperium extinctum est*. Incredibilis illa celeritas, qua magnus Alexander terrarum orbem percurrit ac domuit, vix aptiore specie potuit exprimi quam Itinerarii. Praeterea quum tot ille regiones cum victore exercitu adierit, qui breviter eius historiam complecti velit, is haud aliter suo fungetur officio, quam diligenti itinerum notatione. Itaque hoc institutum scribendi de Alexandro, non primitus sub Constantio exortum est, sed iam inde a pervetustis temporibus excogitatum. Diodorus erythraeus, Eumenes cardianus Strattisque olymthius, aequales ut creditur Alexandri, ephemeridas eiusdem, quarum et fragmenta supersunt, concinnaverunt (5). Itinerarium Alexandri scripserant item Baeton et Diognetus stationum eius mentores, eiusque operis reliquiae laudantur a Plinio (6), atque Strabone (7). Idem scripserat et Archelaus quidam, uti narrat Laetius (8); denique et ille fortasse Amyntas quem laudat Athenaeus (9). Tum Nearchi, quem Alexander ad cursum maritimum misit, ephemeridas paene integras in indica historia Arrianus exhibet (10). Nunc insigni felicitate contingit, ut Alexandri prodeat Itinerarium ab homine satis antiquo diligenterque confectum, cum tot illa monumenta et subsidia, quibus Alexandri historia nitebatur, nondum aetas

(1) Princip. histor. fragm. I.

(2) Plutarchus vit. Alex. p. 93. Idem sympos. lib. I. ed. paris. an. MDCCXIV. T. II. p. 625. Athenaeus lib. x. p. 414. Aelianus var. hist. III. 25. Suidas voc. Ξεράριος.

(3) Lib. VI. sect. 21. VII. sect. 2.

(4) Lib. xv. p. 723.

(5) Lib. II. 47.

(6) Lib. xi. p. 500.

(7) Cap. xi. et seqq.

(1) Itinerar. cap. I.

(2) Cap. VI.

(3) Lib. I. 89. ad libri finem.

consumpsit. Et quidem ipse Scriptor sancte testatur⁽¹⁾, se non de loquacium numero vilibus usum auctoribus, sed quos fidei amicissimos vetus censura pronunciat. Itaque perinde fortasse est ac si Diodoti, Eumenis, Strattios, Amyntae, Archelai, Diogneti atque Bactonis sive compendium sive excerptum quoddam legamus nudatum omni ornatu orationis tanquam veste detracta. Et quamquam cum Arriano plerumque consentit Itinerarium, id tamen ipsa rerum potius veritate, quam sequelae studio aut imitationis conficitur. Nam quum et Arrianus apprime sit φιλόλογος, et noster item Auctor nihil antiquius narrationis fide habeat, necessaria quadam ratione consequitur, ut saepenumero adsentiantur inter se. Alioquin multi sunt loci, qui satis docent, Auctori Itinerarii haud raro Arrianum neque ad excusibendum neque ad imitandum fuisse propositum⁽²⁾. Ceterum utriusque Auctoris hoc est commune institutum, ut circumcisit omnibus, quae de Alexandri pueritia atque educatione tradita ab aliis fuerant, bellicam tantum eiusdem expeditionem post Philippi necem scriptis exsequantur.

IV. Iamvero quum innumeri historici, quod quisque fere voluisset, in vitam Alexandri olim contulissent, noster quidem Auctor grave munus et arduum,

(1) Cap. II.

(2) Nemo Anonymi Itinerarium arbitretur esse Arriani servile quoddam compendium. Arrianus tres filios Pausaniae caecos non narrat, Lacedaemonum in peloponnesiaco conventu aliud responsum refert, nihil de Murside ab Alexandro adita narrat, alium copiarum numerum Alexandro eunti in Asiam adiungit, neque Olympiadem Amphipolia usque ducit, neque septem sed sex Asiae satraparum meminit, neque Parmenionem sed Amyntam praemissum ab Alexandro scribit. Atque has varietates sub ipsis historiae primordiis noscere libuit: reliquis plurimas persequi otiosum est. Obiter tamen moneo, si cui vacet, ut conferat Itinerarii cap. 44. cum Arriani Lib. II. 25. Itin. 65. cum Arr. III. 6. Itin. 66. cum Arr. III. 47. Itin. 70. cum Arr. III. 25. Itin. 85. cum Arr. IV. 3. Soporitis item, quo Alexander Itin. 54. ante pegnum gravatus dicitur, nulla ab Arriano mentio fit.

ut puto, sustinuit tot scripta purgandi, tantumque libidinem resecandi. Onesicritus, Clitarchus, Callisthenes, Chares, Megasthenes, Duris, Daimachus, Memnon, Hegesias, Aesopus alique perveteres Alexandri scriptores, portenta litteris commendaverunt. Itaque et Caesar Iulianus res Alexandri poetica licentia ab his exornatas existimavit⁽³⁾. Ipse Aristobulus, quem tamen Arrianus in paucis miratur⁽⁴⁾, Alexandri res eidem viventi legens, ab eo praeper fabulas non sine stomacho reiectus traditur⁽⁵⁾. Quid sequiorum temporum credulitatem seu potius figmenta narrem? Opus nostra aetate praedarum molitus est in Gallia doctissimus Sancti-crucius qui critica copiosaque de scriptoribus Alexandri quaestione instituta multam fabularum atque errorum illuviem detersit, tempora constituit, geographiam restituit, atque illustratissimam huc hanc veteris historiae partem aspersit. Nunc autem gratissimum eruditus fore auguramur, quod priscus Auctor Alexandri historiam omni errore purgatissimam adferat. Sane Anonymus (ut cuique prudenter constabit) studium suum ad id potissimum dirigit quod simillimum veri videtur, tantumque specie veritatis scribit, ut prorsus rapiat legentis assensum. Modestia ipsa et candidi professio animi fidem Auctori conciliat⁽⁶⁾. Quam arroganter Arrianus sub initio historiae ingenium suum et genus et patriam et honores et litteras iactat⁽⁷⁾! Is quidem ob eam ingeniū levitatem omnibus eruditis risui est. Ast Anonymus probemum suum miro pudore conspergit. Tum quod externi ingeniū nitatur vitibus, vir sincerus fateri mavult⁽⁸⁾, ne videatur tacitis aliena surripere. Neque tamen se alienis adfirmationibus, etsi probabi-

(1) Orat. I. in Constant. ed Lips. an. MDCXCVI. T. I. p. 30. B.

(2) Praefat. operis.

(3) Lucianus quomodo scribendo sic historia cap. xxi. quem locum nos adscripsimus ad Iulii Valerii lib. III. cap. xxi.

(4) Itinerar. cap. II.

(5) Lib. I. 12.

(6) Itinerar. cap. II.

(7) Orat. I. in Constant.

(8) Itinerar. cap. II.

Itinerarii
Auctor ha-
ctenus in-
certus.

VI. Unius adhuc mihi capitis reliquam feci vestigationem, quisham sit videlicet huius Itinerarii auctor quem hactenus Anonymum nuncupavi. Primum igitur indicia quaedam exponam, quibus si fidas, Iulii Valerii opus existimes: tum eadem refutabo, telamque omnem ita retexam ut plane controversiam in medio relinquam. In codice quidem ambrosiano post tertium Iulii Valerii librum, nullo limite apertive interposito, immo eadem mediisque in pagina unoque versu scribuntur haec: *EXPLICIT OBITU ALEXANDRI INCIPIT ITINERARIUM EIVSDEM*. Tum ipsum consequitur Itinerarium. Quem locum videsis in specimine codicis quod aere incidendum curavi. Ea facies codicis et ea verba quovis facile in eam opinionem pertrahant, ut utrumque opus a Iulio Valerio se habere arbitretur. Praeterea Carolus Cangius in glossario mediae et infimae graecitatis voc. *ἰταλίας*, loco quodam Callisthenis, ut ipse ait, producto, haec addit: *Aesopus eiusdem Callisthenis interpret, qui et versionem suam Constantio Constantini filio dicavit, tamarisci virgam vertit*. Iamvero nisi et Iulius Valerius opus suum Constantio dicavit (quod secus videtur), sequitur ut Cangius codicem viderit ambrosiano similem, in quo Itinerarium Constantio dicatum coniungebatur cum Aesopo seu Iulio Valerio; idemque existinaverit, utrumque opus ad Aesopum (rectius ad Iulium Valerium) esse referendum. Quare de Cangii quidem sententia Itinerarii parens videretur idem qui operis in codice praecedentis, neaple, ut nos scribimus, Iulius Valerius. Denique et Claudius Chiffletius in vita Anniani Marcellini ait, huius synchronum fuisse Iulium Valerium. Unde id porro cognovit Chiffletius? Non aliunde putem quam ex lecto codice Iulii Valerii cum addito Itinerario (cuiusmodi codicem habet bibliotheca ambrosiana) ex cuius Itinerarii (quod item Iulii Valerii indicavit) prooemio aetatem Iulii Valerii collegerit. Sed enim hisce sive indicibus sive argumentis ego enimvero levissime moveor. Et quod quidem ad codicem ambrosianum adinet, quoniam in altero opere ad cuiusque libri caput et calcem nomen Iulii Valerii accurate perscribitur, in Itinerario non item, idcirco vehementi dubitatione deterreor,

quominus utrumque opus unius auctoris esse putem. Jam Cangius tot paene errores quot verba. Nam Callisthenem dicit qui Aesopus est, Aesopum autem qui est Iulius Valerius. Tum fieri potuisse iam monui, ut sive Cangius sive etiam Chiffletius, fallaci codicis specie decepti, alter quidem Itinerarium tribuerit Iulio Valerio, alter ex Itinerario, quod putabat Iulii Valerii, huius aetatem delinverit: ideoque argumenta ex Cangio et Chiffletio a nobis nuper prolata nullam fere auctoritatem prae se ferre videntur. Utrum Iulius Valerius tres libros suos ad Constantium scripserit nec ne, codex quidem ambrosianus, quia caret initio, non docet. Id tamen integrioribus Iulii Valerii codices aliquando delinient. Tum vero, si ad Constantium scriptum esse opus constiterit, Cangius et Chiffletius de Auctore Itinerarii non videntur locuti; si minus illud constiterit, Cangii rursus et Chiffletii auctoritas, ut dixi, incerta est. Adde quod Itinerarii non res solum sed stilus a Iulio Valerio satis differre videtur, quod alibi latius disputabo (1). Ergo Itinerarii, quod nunc editur, Auctor hactenus quidem latet. Duo praeterea super hoc Auctore observare me memini: scilicet ipsum et ethnicis religionibus fuisse obnoxium (2), et hanc lucubrationem non ex aliena lingua ad latinam transulisse, sed per se confavisse, quod postremum ostendit cum dicit, se et pluribus usum auctoribus (3), et operi suo nomen *ITINERARIUM* sponte indidisse (4). Haec habui de novi libri Auctore quae dicerem. Nunc iam famigeratum illud, lector optime, mihi liceat usurpare:

*Siquid novisti rectius istis,
Candidas imperti; si non, his utere mecum* (5).

(1) Ad Iulium Valerium praefat. cap. II.

(2) Confer. certe Itinerar. capp. IV. XII. XVIII. L. LI. LIII. XXVII. XLV.

(3) Cap. II.

(4) Cap. III.

(5) Horatius lib. I. epist. VI. v. 67.

Itinerarii
Auctor nec
christianus
nec inter-
pres.

I N C I P I T
I T I N E R A R I V M
A L E X A N D R I

Propositio operis. I. Dextrum admodum sciens et omen tibi et magisterio futurorum, DOMINE CONSTANTI bonis melior imperator, si orso feliciter iam accinctoque persicam expeditionem ⁽¹⁾ ITINERARIUM principum eodem opere gloriosorum, Alexandri scilicet magni Traianique ⁽²⁾, componere; libens sane et laboris cum amore succu-

(1) Constantius statim ab initio imperio persicam expeditionem suscepit, nempe anno post Ch. N° CCCXXXVIII.

(2) Notemus, Itinerarium etiam Traiani ab Auctore nostro fuisse conscriptum. Utinam vero id supersit alicubi et doctis viris occurrat! Nam nec ullam peculiarem Traiani historiam legimus, et eius Itinerarii ope constaret, num resapse explodenda sit Traiani indicis expeditio quas Eutropius lib. VIII. 5. et Sex. Rufus cap. XX. et duo quoque (si Deus placet) summi apud Eekhelium doctr. num. vet. T. VI. p. 465. confirmant; critici autem homines, et praesertim Freretius *Acad. des Inscri.* T. XII. p. 55. vehementer negant.

bui: quodque meum velle ⁽³⁾ enimvero id exigit ⁽⁴⁾ suspensique ⁽⁵⁾ est, quodque regentium prospera in partem subditos vocant.

II. Ac siquid ex eo iuverim vel praeiverim, vicem sciam in me etiam redundaturam: quoniam quisque mortalium iure naturae in eo se plus diligit, a quo ipse defenditur. Sed enim quamvis factorum egregiorum inops lingua testis ignobilis, ego tamen audacter innumeris ⁽⁶⁾ subeo, non meis fretus verum externi ingenii viribus. Nec de loquacium numero vilibus usus auctoribus, sed quos fidei amicissimos vetus censura pronunciat ⁽⁷⁾, quosque istis qua potui tibi circumcisa satis curiositate collegi: adhibito

Auctores quos historiae diceas sequatur.

(3) Codex quidam id nō velle enim id et exigit. (4) Ita cod. nisi maris numeris.

(1) Velle loco sarpe substantivi nominis adhibetur addito possessivo apud sequioris praesertim aevi scriptores. Sane Augustinus de divers. quaest. ad Simplician. I. 10. ait: Nihil valet velle nostrum, nisi ut perficiamus adiuvet Deus.

(2) Nempe otiosi et a publicis muneribus vacantis. Sic apud Ammianum Marcellinum XIV. 6. legimus praepositos familiaris suspensas, scilicet otiosas et ab opera vacanti. Confer. inferius cap. VI. in fine.

(3) Inter historicos Alexandri principem sine controversia locum tenet Arrianus, isque tantum veri studium prae se fert, ut *Ἀλεξανδρῶς* nomen eidem adhaerescit. Immo vero latinum Itinerarium cum Arriano saepissime congruit, uti quisque considerans nascet. Porro ipse Arrianus e libris Ptolemaei et Aristobuli, qui fuerunt Alexandri aequales et comites quique omnium veracissimi ferebantur, suam historiam compegit.

sane verborum cultu restrictius, quoniam voti communis utilitas, non privatae iactantiae gloria petebatur.

De Itinerarii appellatione.

III. ITINERARIUM denique pro Breviario superscripsi, castigans operis eius ^(a) etiam nomine facultatem, scilicet uti centrum ^(b) virtutibus tuis. Animo ^(c) quippe sitienti laudis irritamento est, in causa olim pari scire obsecutam rationi fortunam. Praesertim cum illinc tu res martias auspicere, ubi quemque fidentiore merita imperia sublimarint: triumphorumque tu exim stipendiis imbuere, ubi quisque felicior pro gestis apicem posivere. Scilicet ut dum inventae conatus paternis maturitatibus admoliris, inclytorum quam maxime principum merita supervadas: quorum protinus te te ^(d) in omni hac parilitate nec consilii paeniteat, nec pudeat vero fortunae.

Constantinorum exempla.

IV. Quamquam scio ^(e) maiora longe felicioraque quae profecto sint vobis exempla de maximis Constantinis patre et fratre ^(f); certe (quae

(a) Cod. prima manu eius, mox factum eius. (b) Cod. centr. (c) Cod. cum animo. (d) Ita cod. (e) Cod pro scio habet inuria.

(1) Eximius locus ad aetatem huius Itinerarii prorsus cognoscendum. Quum enim Auctor Constantinos patrem et filium hoc epite iam mortuos dicat, Constantem vero non nominet, sequitur omnino scriptum hoc exaratum esse eo temporis intervallo, quod a Constantii filii nec ad Constantem item occisum excurrit, videlicet neque ante annum CCCXL neque post CCCL.

priora sunt tempora etiam si meritis secunda tu feceris) ipsos illis, siquis functis ^(a) est sensus, voto accessuros existimo ^(b).

V. Tibi in Persas hereditarium munus est, ut qui romana tandiu arma tremuerint, per te tandem ad nostratum nomen recepti, interque provincias vestras civitate romana donati, discant esse beneficio vincentium ^(c) liberi, qui omnes illic fastibus regis milites bello servi pace censentur.

VI. Igitur si Terentius Varro Gneo Pompeio olim per Hispanias militaturo librum illum Ephemeridos ^(d) sub nomine laboravit, ut in habiles res eidem gressuro scire esset ex facili inclinationem oceani, atque omnes reliquos mo-

(a) Cod. functus. (b) Cod. vincentium.

Iure vero Auctor capite I. scripsit, Constantium orzum feliciter persicam expeditionem: intra enim illud decennium, Theopha- nes quidem anno Constantii imperantis sexto triumphatum de Persis narrat; annus vero eiusdem XIII. (aui potius XII.) usque Persarum occisione apud Singaram nobilitatus est interfecto etiam Saporis filio, ita tamen ut romanum victoriam mox inconvulsa ferocia militum corruerit. Videas Iulianum imp. orationem I. ed. Lips. MDCXCVI. p. 25. et seqq. nec non Sex. Rufum cap. XXVII.

(1) Quum praestantissima sint tibi, Constantii, exempla a patre et fratre, cur ego Alexandri Traianique gesta ocino? Nimirum quia puto ipsos iam vita functos Constantinos patrem et fratrem exempla Alexandri et Traiani renovari percipere.

(2) Huius Varroniani libri meminisset Nonius Marcellus in voc. *antimachus* his verbis: Varro Ephemeride navali: *Electiae diutius et uberius flaverant, et antimum sicutum fuerat*. Nunc pleniori notitia huiusce libri iam fruimur.

Horatio in Persas.

Auctoris comparatio cum Varro.

tus aërios praescientiae fide peteret ut declinaret; cur ego ^(a) tibi rem nostrae salutis adgresso non ut ex bona flamma virtutum hanc facem praeferam? quoniam quantum ingenio minor, tantum hoc voto Varrone sum potior: uti vel inde, quamquam corporis liber, animi tamen vobis militem viribus.

Auctoris
modestia.

VII. Modo indicio sim quam illi viam fortitudini straverint, quae tibi nunc pro omnium salute carpenda est. Neque enim ego hic elegantiam sermonis affecto, cui de commodo usûs ipsius laboratur: cum sit felicitas maior tali in opere versanti praeisse quod prosit, quam componisse quod placeat: ut quo segnitior fuerit dicti simplicitas, hoc et fidei plus et luminis habeat enarratio. Quippe quoniam in talibus veritas palmam rapuerit eloquentiae: quae ubi arte protegitur, scriptor pro auctore laudatur.

Constantii
comparatio
cum
Traiano et
cum Alexan-
dros.

VIII. Sed mihi hic et materiae parilitas blanda est et germanitas spei de te scripturo potiora tum Alexandri gloriis tum Traiani, quibuscum tibi sane commune est fatalem hanc belli lineam tangere: quoniam aetas quoque alterius nunc penes ^(b) te est ^(c), alterius vero consilium quo vincis aetatem.

(a) Cod. ergo. (b) Cod. potius, et deinceps penes.

(1) Natus est Constantius anno post Ch. n. CCCXVII. Alexander vixit annos XXXII. de Aristoboli sententia apud Arrianum

IX. Quippe Alexandro illi interim sic aequabere: magnus ille cognomine, tu vero maximus ⁽¹⁾ filius: eadem fere natus terrae sub parte ⁽²⁾, eodem atque ille ^(a) ducis exercitum: numero militum par, sed melior examine ⁽³⁾: eandem ulturus iniuriam es, sed disparis contumeliae ⁽⁴⁾.

X. Ex quo iure sane sit praesumendum, quod aequali omine militans pari potiare fortuna: hactenus socius exemplo, ceterum pro

(a) Cod. inde.

(lib. VII. 24). Iam cum Arriano in plerisque, ut iam monui, consentit Iulianum Itinerarium. Ergo. nisi Auctor latiore quodam calculo utitur, hoc scriptum ipso anno CCCXXII. elaboratum est, qui fuit secundus supra trigesimum Constantii.

(1) Maximi titulum Constantino patri additum in nummis et numismatibus videre est.

(2) Constantius in Illyrico natus est, teste Iuliano imp. or. I. p. 5. D. Alexander Pellae in Macedonia.

(3) Constantio in divisione imperii partem militariis copiis minime abundantem obtigisse, sed tamen thronos ab eodem egregie formatos ait Iulianus or. I. p. 18. C. p. 21. C.

(4) Alexander bellum Persis intulit ut horum in Graeciam veteres irruptiones atque insidias quas iidem Persae Philippo patri faciendas curaverant ulcisceretur (Arr. II. 14. Curt. IV. 1). A Constantio Metrodorus mendacis acquiescente bellum persicum susceptum narravisse se dicit Ammianus XXV. 4. Sed cum locum Amasien perdidit reparat Cedrenus ad Constantium magni annum XXI. Nimirum Metrodorus quidam philosophus ad Indos peregrinatus lapides pretiosos inde retulit ad Constantinum, falso testatus multo plures sibi ab Indorum rege datos, quos Constantino donaret, sed in itinere direptum se a Persis. Eaque causa belli adversum Persas Constantino et mox Constantio fuisse dicitur. Quamquam adversus Constantinum Persae ipsi initium armorum fecerunt.

merito felicior. Siquidem ^(a) Deo praesidi acceptiora sunt vota quae fas et modestia ⁽¹⁾ concepit, quam quae effertis moribus inconsulta arrogancia rapit.

XI. Ille sibi soli vicisse gloriatus ⁽²⁾, factusque in amicos saevior, quo felicior fructu victoriae, calluit ob id tumultuatos ⁽³⁾; saluti vero romanae tu militans, ei mox imperio contendens aetate, cuius te gloriae immortalitas comitabitur ⁽³⁾. Etenim ne tibi tantis ac talibus occupato ultra obloquar, hinc exordium faciam.

PROSAPIA ALEXANDRI

Alexandri genus et ad principatum vectio.

XII. Alexander natus Olympiade generis Aecidarum, patre ambiguus fuit, Iove Hammone tali de sobole, et ^(c) heraclide Philippo competente. Sed ubi Philippo successit, eumque ultus est Pausania caeso cum tribus filiis, quod hi praesidentem Aegensi theatro Philipppum in-

(a) Cod. *siquidem* quoniam. (b) Cod. *conductus*. (c) Cod. *pro* *habet* *am* *de*.

(1) Constantii modestiam ac mansuetudinem commendat etiam Iulianus or. I. p. 45. D. a contrario exemplo Alexandri qui post victoriam persicam insano festu et saevitia effertur coepit.

(2) Confer Alexandri ipsius concionem ad milites apud Iulium Valerium sub initium tertii libri.

(3) Recapse, ut narrat Ammianus XV. 7. Constantius studio blandimentum sublatum immensen se ab omni mortalitatis incommodo fidenter exstimabat, adeo ut aeternitatem eam aliquoties assereret ipse.

teremissent; fundato protinus imperio Macedoniae, omnique in ius suum arcibus ^(a) regis Peloponneso quaesita, consensu cunctorum in Persas ducere exercitum meruit, sicut id modo Lacedaemoniis rennuentibus ^(b), non merito indigni, verum pudore posthabiti ^(c) sui numinis ⁽¹⁾: quoniam imperium sola res est, cuius pretium periculis aestimatur.

XIII. Quibus ⁽²⁾ Alexander deditus aetatis anno vicesimo, ut se tanto apparatus idoneum faceret, legit militem voluntarium ac sibi voto competentem: non numero uberi, verum viribus alacritatisque usibus animatissimum. Etenim quoniam id esset commodius, se in exemplo ponebat. Quippe ipse visu arguto naribusque subaquilinis fuit, fronte omni nuda plerumque, quamvis pinguius fimbriata de exercitio ob vehementiam equitandi, cuius id arbitrio dabat, ex quo reclinam comam iacere sibi in contrarium fecerat: idque agebat decorius militi, quam si deflueret ⁽³⁾.

Apparatus
bellicus.

Figura et
virtus bel-
lica Alex-
andri.

(a) Cod. *habet* *arcibus*, sed videtur scribendum *arcibus*. (b) Ita cod. *habet* et alibi, uti legitur *retulit* *pro* *reclutit*. (c) Cod. *posthabiti*.

(1) Nimirum, ut ait Arrianus I. 7, Lacedaemonios pudit a principatu suo se demittere, quem in Graeciam universam exercere a maioribus didicissent.

(2) Nempe periculum.

(3) Ita recapse se habent Alexandri capita seu sculpta seu cussa. Confer summum rei antiquariae magistrum Eannum Quirinum Vicecomitem *Iconogr. gr.* Part. II. cap. 2.

XIV. Statura iuvenis mediocris, membris exsucciore, sed quae nullas ferventi moras adferret: quod plus usui quam contemptui ⁽¹⁾ lenocinaretur. Crebrioribus quippe musculis tubescens, miris nervorum coetibus intendebatur. Pernix cursu quo vellet, et vehemens impetu quo miraretur. ⁽²⁾: nimius tormento iaculandi, continari ⁽³⁾ quem destinasset peritus, fervens irruere quo audendum, constans excipere qui confideret, eminens certus, comminus violentus, eques improvidus turbidusque, pedes interritus pervicaxque.

XV. Multus ad imperia difficultatum, onerosior tamen exempli proprii irritamentis: quoniam bono opere praeveniri pudibile ducebat, iuventae munus e corpore alacriter petens. Ipse barbae acutae durior et cetera candidus: et quae sibi sane quisque rectius consulat, aut ipsi certe imperatori vel militi velit. Quippe ego tibi Alexandrum dixerim, tu te videto ⁽⁴⁾. Nam nec

(a) Ita cod. nisi majoris memoretur. (b) Ita cod. continari a coarctare nempe iaculum. Itaque continar, aut idem videtur quod iaculare aris. Nisi forte corrigendum est continare vel confirmare quo.

(1) Contemptus hic loco usurpi videtur pro incremento. Atque haud scio an hoc trahendi sint loci Lucretii lib. V. 831. et 1276.

Porro aliud conerescit et e contentibus exit.

Porro aliud succedit et e contentibus exit.

(2) Ammianus XXI. 16. Constantium his coloribus pingit: Equitandi et iaculandi maximoque perite dirigendi sagittarum atque armatarum pedestris perquam scientissimus. . . . Figura

blandiri proposui, et nolo videri auribus gratiosus, ubi oculis iudicare de te tuis omnibus lucet ^(a).

XVI. Is igitur magnus usu sibi Peloponnesi vires viritum oppidatimque multa benivolentia in barbaros europaeos pigmentatus est. Thracas quoque animo variantes impigre subegit ab Orbelo monte qui imminet Philippis ⁽¹⁾ urbi philippaeae ⁽²⁾, Haemo continuus ad Istri ostia: eximque cum, mari dextro perque Euxinum militans, Maeoti transmissa, iam remeans Gothos irruisset, eos quoque superat bello, die eadem regressus ad suos: tum Dahae ⁽³⁾ Moesosque et Illyrios Dalmatasque omnes iustis proeliis superat componitque, et Thebas boeotias dirigit tumultuatas.

XVII. Itaque iter in Asiam auspicant nuntiatur Orpheos musici statuam plurimum sudavisse: idque laboris fore ingentis indicium ⁽⁴⁾ litteratis laudes eius cantantibus dictum. Quo

Expedi-
tio in bar-
baros euro-
paeos.

Orpheo-
statuae su-
dor.

(a) Ita cod. lucet, non licet. (b) Cod. urbs philippaea. (c) Cod. luditis aut inclitis.

tali sitaque membrorum: subniger, laeae oculorum edita, cerenaque acutum, molli capillo, raris adsidue genis lucentibus ad decorem, ad usque pubem ab ipsius colli confinis longior, brevissimis cruribus et incurvis: unde saltu valebat et cursu.

(1) Arrianus quoque I. 7. habet Φιλιππος πόλις, quam sectionem adversus eos, qui scribendum censuunt Φιλιπποπόλιν, recte ibi tuetur Gronovius et nunc confirmat Auctor Itinerarii.

(2) Ita cod. nisi majori scribere Dahae: nam Dahae longissime aberant in Asia.

magis ortu veris Hellespontum proficiscitur, mandata imperii Macedonici tum Peloponnesi Antipatro procuracione sub sui nomine: nec plus suorum quam peditum ·X·^(a) equitumque comitatus ·V· milibus proficiscitur.

Copiae
Alexandri.

Expediit
in Asiam.

XVIII. Agmen vero ceterum et auxilia circa gentium classi vehebantur belli usibus divite, quae Amphipoli in Strymonis littore^(a) erat. Eo usque a matre deductus acuitur ad gloriam. Ita nobilitas et in feminis periculis est amica. Igitur ipse per Abderam Maroniamque tum Hebrum et Melanam amnes, classis vero circumcivit omni ·XX· die Seston uterque adpulere, Abydumque transmittunt, et Diis heroibus qui apud Ilium litant, ubi hasta humi fixa omen sibi facit Asiae bello quaerendae quam Persa miles ea tempestate possidebat.

Concurritur cum
Persis ad
Granicum.

XIX. Exim praemittit Parmenionem et Atalum duces, qui satrapas ·VII· omnem Asiam praetendentes irritamentis a se se diducerent spargerentque: quoniam primo conflictu de summa belli decernere, priusquam suos in hoc erudisset, Alexander declinabat. Sed enim satrapae

(a) Cod. in Strymonis incerta. Nisi quis mavult in Strymonis bicornis: ibi enim reapse bicornis est Strymon.

(1) Cousinat fere Diodorus XVII. 17. qui ait Alexandrum trans Hellespontum tulisse Macedonas pedites non plus duodecim mille.

notam ignaviae declinantes quam in se scirent a rege supplicio punitum iri, ubi de Alexandri adventu conperere, apud flumen Granicum congreges locant castra: quod is Granicus idaei^(a) contriviis^(b) repens praecipitio montano descendens ruensque impetu plusquam agmen navale: quô^(b) sperato segnius venerat eminus^(c) Macedo.

XX. Res vero erat Barbaris ceu segura, Graecis ardua: amnem tantae latitudinis et torrentis profundi, abruptis utrimque ripis, adversum aciem evadere, quae multiplici numero gregatim sparsis obsisteret. Nihilominus ubi suos quoque Alexander velut ex pari obviaturos sub luce composuit, paulisper moratus, itidem ut digesta acies erat aequali fronte, vadum evincere incitat.

XXI. Ita res belli audaciâ ne an vero fortunâ plus suâ peragatur haud pronunties exemplo praesentium. Ubi ordo quippe alvei tot milibus obtentus armatis, incerta soli validitas,

Granicum
superrant
Macedones.

(a) Ita cod. contriviis ut ego quidem lego, non contrivis. (b) Cod. in quo. (c) Ita cod. nisi forte est corrigendum exercitus.

(1) Cod. ita, Granicus. daei. Videbatur autem scribendum idaei, quoniam Homerus Iliad. XII. 21. Granicum recenset in fluvio qui ab idaeis montibus profluunt. Nisi quis mavult scribere adrastiaeis, quod quidem Iustinus XI. 6. ait: Prima congressio (Alexandri cum Persis) in campis Adrastiae fuit.

divinâ fortunâ vix tamen profundo sese vultu modo liberi dexterisque emerissent ^(a) mutuo adminiculabundi; mox eis erat scutum levare, tela imminuentium fundere ^(b), praeupta littoris conplanare, trudere infestantes. Tum quisque evaserat prior, vim cavere, sequentes educere, ordines struere laborabat.

Periculum Alexandri. XXII. Satis tamen constat, hic quoque laudis palmam penes regem fuisse. Dirigens quippe Alexander ante omnis cornu dextrum scandensque littus obviam, cum in sese duces hostium excivisset, ferventius bello usus, dampno militiae periclitabatur. Namque ubi ei hasta praefracta est, dum circumspicit suos dumque sibi porgi ^(c) aliam petit, irruenti Mithridati, qui gener Dario regi erat, telum quod acceperat intorsit. Quo protinus strato, etiam tunc et in haec intento a tergo supervolat Spyridates, libaveratque iam acinacem post galeam caesam brachium bellantis Alexandri petiturus; ni viso Clitus id faceret quod minabatur.

Vietoria Macedonia. XXIII. Eis caesis, aditus bellantibus datus et virtutis exemplum reliquis insequentibus. Nec ^(d) denique fuit mora transitui, proelio ^(e)

(a) Cod. Un ordo quippe tot alioi milibus obierunt armatis incerta sub soli calidi divinae fortunae vix tamen profundo sese vultu liberi dexterisque emerissent. (b) Ita cod. sed videtur accipendum recundere, nisi tela in imminuentes fundere. (c) Ita cod. porgi. (d) Cod. haec. (e) Cod. quae proelio.

ita non multo post debellato, internicione hostibus caesis (nisi pauci qui studio fugae arma propere ^(a) abiecerant) captisque ^(b) aliis, quorum plerique Athenienses Persis precio militabant: quos quidem ferro vinctos Macedoniae rura colere iubet. Utrunque caesos humat ^(c). Praedae pleraque iactans gloriae matri transmittit.

XXIV. Igitur hac belli fortuna in confidentiam consequentium ^(d) eruditus, Lydiae Sardis et reliquas recepit Asiae civitates aditu indemni, Persis navale bellum frustra temptantibus, quoniam terrestribus undique sumptibus aut praesidiis arcebantur. Fuit tamen Alexandro etiam Halicarnassi anceps bellum, quam obsidione vix coepit et diruit: propiciatus hinc post reginae, cui mox reddidit regnum eius urbis, ab eaque se filium dici dignantissime pactus est.

XXV. Exim Lyciam ac Phrygiam suas facit. Cumque ageret Phaselide, audit Aeropi filium novare adversum se res velle, hortatu Darii, Asiae interruuntio, ut si is magnum Alexandrum oppressisset, regno eius uteretur, additis sibi auri talentis mille et amicitia Persarum. Quod is Alexander Aeropi, interfectoribus Philippo conscius, heredis ejus clementiam ⁽¹⁾ cal-

Asiae minoris civitates et provinciae domitas.

Indidias vixit Alexander.

(a) Cod. praeferre. (b) Cod. captivae. (c) Cod. utrique caesos humant. (d) Cod. inconsequentium.

(1) Huic enim Alexander rex pepercerat teste Arriano l. 26.

lidam suspectaret: et est creditu facile quod conscientia opinatur ad sui meritum. Ea ergo reprobata ⁽¹⁾, ex consilio hominem amolitur, Pergenque Panphyliæ protinus transit.

Idem Asi-
am mino-
rem victor
percurrit.

XXVI. Hinc Aspendis condicione imperata, cum Side tenderet, neque Aspendios obsequentes iussis audisset, regressus eos captivavit transitorie. Tum itinere mutato Pisidiam ⁽²⁾ una cum exercitu repedans, reniti ausam invitamque obsequiis Sagalassum expugnat urbem monte munitam: perque Sagarium Phrygiæ annem Euxinum venit. Eoque de Macedonia sibi eques pedesque miles adhaerescit viribus quam numero magis: quo auctus protinus per Bithyniam et Galatiam tum Cappadociam, superato Tauro, Tarsum Ciliciæ venit multo labore ⁽³⁾, urbem sibi paene fatalem ex hac periculi facultate.

Arsames
satrapæ fu-
it.

XXVII. Arsames satrapa magna cum manu bello in se ⁽⁴⁾ etiam tunc paratus ferebatur, adhuc ⁽⁵⁾ Ciliciæ potens. Eo usque ⁽⁶⁾ Alexander, ut ei mos erat, armis gravis peditem suum pedes ipse in acie comitabatur. Sed enim aufugerant qui armabantur ab Arsame.

(a) Cod. Pisidia. (b) Cod. ad hanc. (c) Cod. eoque.

(1) Scilicet clementia.

(2) Cod. laborem. Scipii autem multo labore, quia Aristobulus apud Arrianum II. 4. ait, Alexandrum ex nimio labore Tarsi in morbum incidisse.

(3) Nempe in Alexandrum.

XXVIII. Ipse ubi Tarsum invehitur, sudore et pulvere miles decens labore et honore regali, Cydnum annem videt urbis eius media pervadere, coetu civium coronatum, mundum facie, acutum frigore, nimium agmine, festinum meatu, ripis virentem ^(a): delectatusque tali elemento seu fluento, victus aestu ac desiderans frigoris, an ut fortitudinem sui intuentium civium theatro lactaret, saltu pontem fluminis scandit, una clypeo loricaque et ^(b) telo cum casside, inque annem sese translatus alacri saltu præcipitat, eiusque omnem, retentans arma, latitudinem natat. Ita interpretatus ^(c) est regiae fortitudinis formam ex se militi dare qui se iactaverint.

Alexan-
der natat
in Cydno.

XXIX. Sed minores animo corporis ei vires fuere sustinendae iniuriæ. Calens quippe omnis ac vaporatus, hausto fluminis frigore penetrabilius utique quo rarior ^(d), tantos febrium sibi contractu nervorum vapores excivit ^(e), ipsis vitalibus vi frigoris ebriatis, ut spe bona medici laberentur, ni amore in eum diligentiores fuissent.

Idem Tar-
si agrotat.

XXX. Tum quidem fertur illud specimen extitisse Alexandri virtutum ad amicitiam memorabile. Philippus medicus alvo eius incitandæ potum parabat. Id Parmenion æmulus Philippo

Amicitiam
fidentissi-
me specimen.

(a) Cod. ipsis virente. (b) Cod. cel. (c) Cod. interpretatus pro interpretatus. (d) Cod. rarior. (e) Cod. exivit.

venenum noxium dicens, litteris regem uti letali^(a) prohibebat. Quas ubi Alexander haustus excucurrit^(b), chartam medico legendam dans, ilico ipse poculum stringit, unaque vitium morbi et calumniae diluit: docuitque, amicitias probatas secundam non recipere deliberationem.

Alexander Dario occurrit.

XXXI. Post id magnae curae Alexandro fuit Ciliciam quoque omni hostium interpellatu purgare. Iamque Mallon urbem appulerat Ciliciae non ignobilem, cum Darius ei adnuntiatur omni cum belli apparatu abesse bidui viam^(c). Quae res Macedonas itinere praeversos tantum in belli ardorem spe praesumptae victoriae levat, ut ipso biduo gravarentur mora et taedio.

Concurrunt ad Issum. Hostium castra militaria.

XXXII. Issum denique uterque concurrunt, aciemque angustis loci faucibus struunt. Atque hic sane operae pretium foret, si modo suscepta opera pateretur, referre in milites utrimque regalia incitamenta: ut hinc Graecis ultionis necessitas dicta sit et sui dignitas et praeiudicia fortunae; at contra Persis adrogantia ventilata: cum summa utrobi fuerit, vitam illic relinquentem unde non victoria sequeretur.

XXXIII. Quamvis Alexander Hammonis ruine, ut paterna sui procuratione, in spem uteretur militis creduli: quoniam res^(d) securis Dei

altero tanto iustius antistat, et eruditio fit audaciae confidentia praeiudicii, accedente^(a) ad commodum sui quod hosti illic de loci lege ad emolumentum peribat, cuius dec. milia bellatorum in parte vigesima numerabantur⁽¹⁾: verum conditio situs vires aequaverat, in faucibus loci aquis frontibus concurrentibus.

Copiae Darii et Alexandri.

XXXIV. Hic ego^(b) facinus auditu dignum non praetermittam in loco ponere. Quippe Alexandrum ferunt, ubi perniox aciem suam voto composuit stipavitque securior laterum; adeo post id pingui somno soporatum, ut adulto iam die hosteque propinquante vix ducibus excitaretur. Quaesitumque ab eo et quid causae esset, quod sub illo discriminis tempore curae plenus adeo solito diutius ac profundius cubitavisset? eumque dixisse laetorem: Sane non frustra, quod insperata sit copia sibi hostium data, securum factum acie disposita pro sententia⁽²⁾.

Alexander ante pugnam somno non gravatur.

(a) Cod. accente. (b) Cod. ergo.

(1) Alexandri exercitus triginta militum milibus constabat, quae erat pars vigesima ad rationem persici exercitus. Sed quum pugna angustio in loco consereretur, peribat seu fiebat inutilis pars maxima copiarum hostilium, cum insigni commodum paucitatis Macedonum.

(2) Alexandrum insolito sopore gravatum imminente pugna ad Arbelen (seu Arbela) sicut Diodorus, Plutarchus, Curtius, Iustinus. At Auctor Itinerarii ante praelium ad Issum id Alexandro contigisse narrat. Arrianus neutrum eius rei nominat.

(a) Cod. hostile. (b) Ita cod. (c) Cod. via. (d) Cod. re.

Victo-
ria Mace-
donum.

XXXV. Postque id ipsum dextrum cornu duxisse in confertissimos Persas: et thessalos equites mox insecutos, ac minaces maxime hostium globos ilico discidis, acrique impetu agmen ad amnem Pinarum trusum in terga vertisse: plus multitudine sui hostibus quam metu fugave turbantibus. Ipse denique mox Darius curru relicto et in curru insignibus regiis egregiae^(a) illi fortunae eximitur. Affectibus^(b) quoque in tentoriis regiis hosti relictis: dolori decorique quae spolia tam foeda quam bello non necessaria: matre et coniuge comitantibus filibusque duabus et filio. Opum tamen eius minus opinione illic inventum, quoniam pleraque festinans Damasci commendaverat. Alexander tandem^(c) victor ad Darii epulam^(d) et tentorium subit: isque finis bello^(e) fuit.

Alexan-
der huma-
nitas erga
milites.

XXXVI. Insequenti Alexander die, etsi gravi femoris saucius vulnere, obiit tamen cunctos, et quisque desideratus uti sepeliretur et Persa ex pari iubet: quisque vulneratus ut curaretur, donatis his regiae, quorum in bello ipse commilitio fortitudinis testis erat aut socius difficultatis.

(a) Cod. mendose egregiae. Lege aegre. (b) Cod. effectibus. (c) Cod. tamen.

(1) Epulam, inquit Festus, antiqui etiam singulariter posuere.

(2) Nempe certamine.

XXXVII. Audito tamen captarum Darii mulierum^(a) ululatu, quibus visa arma Darii vel currus opinionem caesi regis adferebant, exisse ad eas^(b) fertur et honorifice vilisse, regieque observari iussisse. Ubi additur, Hephæstiona^(c) una cum vidissent indiscretius cultu, de auctu corporis melius opinatas, ipsum pro Alexandro salutasse. Sed enim errorem hunc matre Darii erubescendo, dixisse regem, nihil eam erroris eius paenitere debere: in utroque enim se Alexandrum salutatum.

XXXVIII. Darius tamen collectis ex fuga ferme ad IIII milibus equitum, Euphraten petit insequentibus interponendum. At enim Alexander praecoque properans, Coele composita eiusque urbibus confirmatis, poenicis^(d) quoque Syriae res invisit, et Stratona Gerostrati filium^(e), qui Persis navalibus^(f) praeerat, supplicem recipienti cum venia suum factum. Ab eo aurea corona coronatus Aradium^(g) multasque sibi alias adhibet civitates.

XXXIX. Ibi Darii sumit supplices litteras se culpa purgantis, neque belli causas ab se ortas,

Darii fa-
milliam co-
pitum in-
visit Ale-
xander.

Darius
ad Euphrat-
em, Ale-
xander in
Syriam ve-
nit.

Darii litter-
ae ad Ale-
xandrum.

(a) Cod. mulierum. (b) Cod. eos. (c) Cod. Efestiona. (d) Ita cod. pro poenicis. (e) Cod. filio. (f) Cod. navalibus. (g) Cod. Arabum.

(1) De archaismo vocis poenice lege Eekhelium doct. num. vet. T. III. p. 433.

verum lacessitum obviasse. Quae utcumque res fuerit, sese nunc quaesere matrem sibi affectionesque restituat, quarum pretium facere auri talenta X milia.

Alexander
dii respon-
sum.

XI. Verum Alexander refert: Si praecedentium memor sit, belli ⁽¹⁾ fortunam Persarum merito inclinasse: frustra nunc offerri sibi ceu si sint dubia quae iure Martis iam sua sint, una ipso qui largiatur. Darius vero si velit reabsse fortunae parere victoricae nosse clementiam, quid quaeso interest ⁽²⁾ ut manu ita et moribus sponte se dedat ⁽³⁾? Neque paeniteat sui ni bellum mavelit.

Alexander
Damascum
et legatos
Graecorum
capit.

XII. Hisc responsis, Damascum capit obnisi levi opum conditorium persicarum. Tum legatos intercipit Thebanorum et Spartanorum ⁽⁴⁾ Dario blandientes, sibi iniquos. Neque in eos ininitius consulit gentium iure, sed dans modestiam temporis.

Idem Ty-
rum obvi-
det cap-
tativumque
stat.

XIII. Tyrum tandem ⁽⁵⁾ veniens sacrificare Herculi voluit, quod secus incolae aestimantes, internuntiis caesis, causas belli sibi et excidii

(a) Ita cod. (b) Cod. et partem novam. (c) Cod. tamen.

(1) In codice interpungitur post *belli*, quae si interpunctio placeat, scribendum fortasse est *bellorum*. Dicit autem Alexander, se praeteritis Persarum in Graeciam excursions ultum venisse cum exercitu in Asiam qui iusta fortuna victor evaserit.

(2) Nempe supplex veniat ad Alexandrum, quod ait Atrianus II. 14. Codex autem habet *sedebat*.

peperere. Arceri quippe rex aditu dolens, urbem obsidere instituit. Ea Tyros insula etiam tunc erat haud procul continente, adeo ut facile sibi Alexander vindicaret, quod adgestu iacto eam urbem terrae continuet. Inque id protinus e Sidone naves acciuntur, unaque his Gerostratus rex Aradi venit, relicto satrapa Autophradate et Medica amicitia: Poenices quoque et Rhodii Solique ^(a) vecti classibus suis et una Mallonii Cypriique utiles bello navali Lydique ^(b) adfuere, adgregatis etiam ex Macedonia navibus ac militibus. Iusto iam denique apparatu opus coepit: triduo facile laboratur. Hinc ^(c) machinamentis admotis disiectisque muris et internicione incolis caesis, obtimates tamen pauci in Herculis templo reperti honore Numinis sospitantur.

XIII. Haec dum Tyri geruntur, Darii legatio revenit ceu si ^(d) in auctione regni pausam malis praesentibus petens pretii delinimento (lucrique additamentis livens gloriae competitioni) quo ^(e) pars major mortalium vincitur:

Darii legatio altera ad Alexandrum.

(a) Cod. vel, *Hrodii Solisae*. (b) Cod. hic. (c) Ita cod.

(1) Cod. *maralidii*. Corrigo autem *Lydique* potius quam *Lydiique*. Lycios enim Tyrum auxiliares Alexandro ducit Atrianus II. 20. cum Gerostrato, Phoenicibus, Rhodiis, Solis, Malloniis Cypriisque.

(2) Quo refertur ad *delinimento*, ideoque interposita verba parenthesi inclusi.

nam virtus in paucis est. Quippe ad decem milia talentum auri pro matre et filiis uxoreque sponsa ⁽¹⁾ iampridem addebat quidquid utriusque regno possidendum limes Euphratis dispiceret ^(a) ac muniret a se datum iri, cum filiarum una quam sibi victor nuptiis delegisset ad fidei religionem.

Alexan- XLIV. Haec adeo ampla videbantur, ut Par-
dri respon- meniona sit relatum, se sane dixisse si ipse ^(b)
sum. Alexander foret, oblata petiturum: responsumque a rege, se quoque si Parmenion foret oblaturum. Renuntiare denique Dario iubet inscientiam sui ^(c) ridere, quae omnis est sua, partem malle ^(d) quam universitatem. Nam de eius filia, ni temperare sit pulchrius, copiam non morari: sibi ipse si consulat, sensurum ^(e) coram nosse victoriae modum quisque noverit vincere. Hic Darius pace desponsa parando rursus bello incubuit cunctis suis viribus.

Gaza ob- XLV. At vero Alexander Palaestina sibi integrata, ire Aegyptum destinat. Sed enim Gazan ^(f) Batis Eunuchus adversum transiturum armaverat, quod ea urbs suggestu ardua, harenis

(a) Cod. *Euphrate displiceret*. Fortasse retinendum in texto *displiceret*, quasi sit a duplici, *ir.* (b) Cod. *ipse*. (c) Cod. *inscientie* *vini*. (d) Cod. *malis*. (e) Cod. *consulam* *revelum*. (f) Ita cod. ad inferius Gazan.

(1) Scilicet oblata antea talenta decem mille. Confer cap. XXXIX.

circa perpinguibus, ut ^(a) humectis satis subsidiis, vallaretur: valida muris, difficilis accessu, ambitu maxima. Quare quoniam ad gloriam arduis ⁽¹⁾ res amicior quo ^(b) difficilior spes, hoc ardescere rex impensius, rimarique laudem de moliminis difficultate.

XLVI. Igitur et accessus adgestu solidatur, et bellum iam sacrificio commendabat; cum ales <sup>Prodigi-
um.</sup> quaequam arae lapidem supermittit. Quae vates et quisquis haec coniectare in artibus habent, et excidium urbi portendere et ruinam, et regi periculum praemonent, ni caveret. Neque res ultra differtur. Eruptio quippe irruens indigestum etiam tunc militem turbat.

XLVII. Quem ubi Alexander viritim accitum <sup>Gaza ca-
pitur.</sup> obvium confirmatumque ratione quantocius ipse praevis ducit, nil praedictorum ^(c) memor, aut magis imperii quam sui; catapulta humerum vulneratur graviter quidem: sed enim animo vim corporis sarcians, capiendae urbis spem vaticinii fide de suo periculo ratam sentit: et posthabito vulnere ut perdurat, admotisque obsidialibus ^(d) machinamentis cum tuniculis insertis, idque assidue ac profundius; quarta demum

(a) Ita cod. *ut*, sed malim *et*. (b) Cod. *quare quodam et gloriam arduis res amica quod*. (c) Cod. *praedictum*. (d) Ita cod. nisi *maxis obsidionalibus*.

(1) Nempe *erectis*.

die irrui Gazam ac diripit, colique in posterum sinit, usus eius studio et opportunitatis, ut qui haec talia sibi vinceret.

Alexander venit in Aegyptum.

XLVIII. Hinc septima die Pelusium et opima Aegypti venit, iam classe praemissa, nihil sibi Mazace satrape eius loci audente subsistere. Quare inde naves Memphim per Nilum suburgueri iubet, ipse per Heliopolim pedes eodem occursurus: ibique Diis Aegypti sacra facit et sacros agonas exsequitur. Exim^(a) Memphi defluente exercitu Canopum descendit. Quam circa loci facie delectatus condendae urbis desiderio occupatur: Divum aevo re^(b) proxima mortalibus insciens⁽¹⁾ in opere pulchro perpetuari nomen auctoris.

Alexandria conditur in Aegypto.

XLIX. Igitur ubi solum describi conveniret, eius scientiae artificibus, quos architectonas vocant, limitandae humo ferunt pulverem defuisse: eoque milites iussos, quisque secum alphita esui potuive gestitaret, ea cuncti conferrent: eximque illos solo pingendo paruisse. Sed enim mox in cetera providentia rege distento, adlapsas alites depastasque edulium aspergine li-

(a) Cod. ac sim. (b) Cod. rem.

(1) Ita cod. insciens pro sciens, non sine aliorum auctorum exemplis.

niamenti. Quod portenti coniectatores cum secus ducerent, Alexandrum sermo est pronuntiavisse, eam urbem multis circa palantibus vicinise gentibus altricem futuram. Haec molienti omnis quisque faverant Persis, relictis satrapis, Alexandro accessere: coramque pro merito aut voluntate laudantur.

L. Ipse Hammonis sacrum longe in desertis situm, ut illa sibi opinio patris staret, itinere incerto et inlimitatis locis magno dierum plurimum labore contendit, quoniam harenis aequalibus diu non dinoscibile est. Denique duos corvos draconesve praevios ivisse aiunt inimici fabularum⁽¹⁾, donicum locum sacri appulit ire, sane secretum Deo et ad mira quaeque credendum.

LI. Quippe per immensum illud pelagus harrenarum loci facies offertur consita, arborum virens, nemoribus umbrosa, inhospita solibus, fontis affluens, tam Deo quam copiis dives. Hic pratis mollis, hic floribus picta, glauca hic oleis, hic ebria Libero, hic palmis arboribus grandifera et caesariata, interscatentibus nymphis⁽²⁾ et interloquentibus rivulis.

Peregrinatio ad Hammonem.

Fani Hammoniaci situs amoenissimus.

(1) Nempe apud Arrianum III. 5. Aristobulus et communiter fama corvos, Ptolemeus dracones praevios ivisse Alexandro narrant. Et quidem hos auctores non plerumque certissimos exersit Arrianus.

(2) Ita cod. pro nymphis, ut alia exempla docent.

Fontes
apud Ham-
monem.
Sal fossi-
lis.

LII. Nec tamen illi ex ingenio nostratium fontium sunt. Quippe praecalidi noctis e medio sensim meridie frigent ad nivem gelidi: eximque tepentes in noctis medium convalescunt. Salem quoque offendunt nitore quo purior crystallus, et sapore gratissimo ceu si arte condia-
tur, forma terete qua ovum est, paulo maius quam ovum ex anseri, longius, crassitudine toto pervium lumine. Denique exim mola sacrificanti pro ture est odoribus efficacior ⁽¹⁾.

Ornculum
reddidit
Alexandro.

LIII. Hinc patris Dei oraculis confirmatus Memphim redit, quo sibi legationes graecae convenerant. Et eae referunt capita nihilo minus voto laetiores. Athenienses quoque captos Greci ⁽²⁾ suos impetrant.

Alexan-
der it rur-
sus contra
Darium.

LIV. Enimvero ipse cognominis sibi urbis iam conditu adolescente, surgentibus moenibus, tum belli rebus civibusque formatis, Tyrum redit, classe praemissa: Thapsacumque ⁽³⁾ receptus in urbem, mox duobus pontibus amnem cum ⁽⁴⁾ transit, quamvis Mazucus ⁽⁵⁾ missus Darii inter-

(1) Hunc salem probe describit Plinius XXXI. sect. 59. quicum in omnibus consentiret Auctor Itinerarii, nisi is sal diceretur a Plinio ingratus sapore.

(2) Recole superius cap. XXIII.

(3) Cod. pro Thapsacumque habet imminentemque, quod corrigendum erat ex Arriano III. 7.

(4) Nempe Euphratem.

(5) Ita cod. Mazucus. Verum apud Arrianum III. 7. Diadocorum XVII. 55. et Plutarchum est Μαζάτος. Et quidem in

turbaret. Eximque laeva habito Euphrate montibusque Armeniae, pro utensilium commodo itinere quaesito, Babyloniam tendebat.

LV. Ibi speculatore forte intercepto Alexander, quem in hos usus sibi Darius armaverat, nescit eum iam Pigreta ⁽¹⁾ amnem appulisse, obsitutum scilicet transmissuris ibi longe auctiore exercitu animo numeroque. Verum cum is consilio mutato pedem de amne retulisset a tergo hosti venturus, Alexander protinus eum alveum transit praeruptis difficile superabilem.

XVI. Ibi suorum viribus totis ^(a) et ad futura praedoctis, agmen iam acie composita ducebat. Quarta denique die eminus e celsioribus speculis equitibus palabundis, ut sese videre, concursu protinus habito pars aut caeduntur aut fugantur. Sed enim ^(b) agminis pondus Dario ipso duce omnisque belli apparatus haud procul indidem habebatur, una omnibus gentibus barbaris quae nominis alienae nostratium sibi mutuo peramicae sunt. Erantque eis numerus in XL equitum milibus munitissimus, pedes vero his tricies tantum, falcati currus ducenti

Alexan-
der Tigrim
transmit-
tit.

Velitatio
eum. Per-
sis.

Copia
Persarum
quantum.

(a) Cod. fortis. (b) Cod. sedens.

latino codice facilis fuit mutatio a in u, e in c. Apud Curtium etiam est Mazaca.

(1) Nempe Tigrim Mesopotamiae. Arrianus alique scribunt Τρύγρη.

et elephantum turritum, quae ^(a) illis est pompa iactantiae.

Darius copias in- iuxta ^(b) Bulemum ^(c) amnem Arbelo urbe non struit ad pugnam prope Ar- belum. id loci nomen est. Illic fertur orso Dario ^(e) suos in bellum adhortari, visum eunuchum, qui una affectibus captus, refugerat, commodum dixisse quo castitatis honore utque regie sui haberetur: tunc illum petisse ^(f) divinitus pro concione, si sibi iam fato non liceat, Persis Alexandrum imperare. Tum locum diligit ^(g) tendendo ubi hostis visabundus erat. Id aequor inoffensius equitabile, et Issico bello ^(h) conditio diversa: ut ⁽ⁱ⁾ quod illic animi virtute provisum est, magna hic corporis rursus fortitudine peteret.

Deliberationes Alexandri. LVIII. Igitur omni quadriduo viribus suorum refectis, exploratoque belli loco, nequâ Persarum insidiae, sarcinis Alexander relegatis, oratione incitat suos: itaque provehit aciem silentio imperato, ut repens fragor fieret terribilior. At enim ea omni die uterque trepidi et circum-

(a) Cod. turritum. (b) Cod. iuxta. (c) Ita cod. Variant autem vehementer in huius fluminis nomine Arriani et Curtii codices, nempe habent Bimadus, Burodus, Bocomelus, Buanellus, Bumeus, Burobus. (d) Ita cod. Sane et Ptolemaeus scribit Γαγγανησι, alii Gangamelis. (e) Cod. Darius. (f) Cod. corrupte sic: nullius abique eius gratia competisse. (g) Ita cod. pro diligit. (h) Cod. bellico. (i) Cod. aut.

spectantes, itidem ut constiterant, in acie quieverent. Utendumque noctis adiutu Parmenioni consilium erat: quod Alexander dissicit ^(a) specie victoriae indecentis, reabse quia noctis fortunae confidere, ubi nihil cautioni licet, et imprudentiae est et inscientiae, quoniam consilia bellica longitius oculi metantur. Quamvis ipsi haud amplius equitum VII. milia, id vero peditum quod Persis equitum ⁽¹⁾.

Copias Macedonum quas.

LIX. Quare in hunc modum nocte superata, ubi cum die equites Scythas dextrum cornu suum irruere velle et circumplecti Alexander videt, obvius tendit. Diuque ancipiti fortuna tandem tamen trusus hostis multo obdurantium dampno in terga convertit ⁽²⁾. Ultra iam Macedonum pervicacia iverat: at enim Bactris paene frontis in medio numero claudentibus, convertit Alexandrum nuntius suppetiatum suis post fugientibus, qui sibi imminerebat ^(b). Ac sic Scythae quoque levati insecutore, ubi a tergo vacant, integrant vires reversi, Bactrisque congregantur, spe audaciam nutriendas.

Pugna ad Arbelum.

(a) Ita cod. heic et alibi pro dissicit. (b) Cod. quis imminerebat.

(1) Nempe XL. milia. Confer cap. LVI.

(2) Convertit sensu neutro, ut apud Frontonem de feriis Alentibus epist. III. ed. Mediol. p. 192.

LX. Fitque pugna acerrima iactatum crebritate. Quippe Pannoniis ⁽¹⁾ alacritas est amica more gentis suae, vel obtinendum ⁽²⁾ expeditius proeliantibus, quod, praeter scuti usum loricae, ut oneris, neglegunt: contra hosti, quamvis gravis, impenetrabilis tamen ac satis firma corpus omne munitio clauderet, et tueretur. Verum sic quoque inter eos ⁽³⁾, Pannoniis nunc impete retrudentibus aut concitantibus ⁽⁴⁾ dinque aestu martio fatigantibus, inmitti currus iubentur.

CURRUS
falcati.

LXI. Eaque res et fraudi Persis fuit et spiramento ⁽⁵⁾. Quippe curulium falcium, discedentibus his qui imminebant Scythiis ⁽⁶⁾, Macedones ⁽⁷⁾ praedocti, pones ubi intruere ⁽⁸⁾ cursus intuentur, sensim in latera demissi ⁽⁹⁾ aditum quidem transituris dabant, utrimque tamen equos bigas aurigantesque facile confixerant. Idque ad-

(a) Cod. *concinantibus*. (b) Ita omnino codex. (c) Cod. *intruere*.
(d) Cod. pro *demissi* habet *deniet*.

(1) Ita cod. *Pannoniis* heio et inferius. Sed omnino scribendum videtur *Paeonibus*. *Paeones* enim non *Pannonii* equites sequebantur Alexandrum. Confer Arrianum III. 45.

(2) Ita omnino codex. Eget autem locus medica manu. Arrianus quidem III. 45. ait *Paeonibus* ad tempus prevaluisse Scythas, quod hi eorumque equi tutoribus armis protegerentur.

(3) Sequitur in codice spatium unius vocabuli.

(4) Cod. *Scythas*. Iamvero Scythas, quos ante dixit Auctor Pannoniis (seu Paeonibus) instituisse, tunc paulum remisissent, ut aream curribus immitterendis reliquerent.

(5) Vel, si mavis, *Pannonii*.

huc Persis equestre tantum proelium videbatur ac velitatio levis armatorum.

LXII. Quare Darius movet phalanga in Alexandri dextrum cornu quod eius praesentia praeponderabat, sensim tendens suos ut pauciores circumveniret. Sed ferventius obvians, re provisa, plerosque Alexander dissicit, nec obsequi consilio sinit, adeo torrenti turbine et alacritate, uti Darius ipse, exemplo hostis et pudore agricius ⁽¹⁾, etiam tunc agminis sui in medio naviter bellans, ubi incondite suos turbare videt, studio salutis neglegens existimationis in fugam verteret, idque curru, quod nobilius decebat. Neque difficile ceteri pedibus in sententiam secuti ⁽²⁾ regis exemplum, paria consultant ⁽³⁾, dum Cadusii ⁽⁴⁾, pars multitudinis persicae, rupta Macedonum acie in sarcinis praedarentur: qui tamen mox suorum comperita fortuna, qua via tutior, fugientibus competunt diminutionem ⁽⁵⁾.

Fuga D.
cui.

LXIII. Sed haec in Alexandri sane dextris agebantur. Laevum vero, quod Darii cornu

Alexander
der suis la-
borantibus
subpetia-
tur.

(a) Cod. *secutus*. (b) Cod. *consultant*. (c) Ita cod.

(1) Ita cod. Videtur autem putus hellenismus ex ἀγροειστάς, quamquam sententia ducei videtur ab ἀγροει.

(2) Cod. pro *dum Cadusii* habet *quaevisia*. Sed erat corrigendus locus ex Diodoro XVII. 59. Curtio IV. 45.

(3) Ita cod. cornu, nam et hanc terminationem patitur interdum quartae declinationis tertius casus.

dextro obviabat, aegre satis cura Parmenionis tuebatur: repensarentque Persae dampna praedicta, ni Darium Alexander insequens per internuntium nosceret Parmenionis res vergere dampno haud levi: eoque comperto et ancipiti satis bello eminens viso, regressus eidem subpetiaretur ^(a). Neque enim mora bello fuit a tergo hostium venienti, quin viso tali auxiliatore cuncti protinus laberentur, ut spes fugae blandior iique.

Infinita
victoria
Macedo-
num.

LXIV. Quare ipse Alexander Darium insequi statuit: agmen vero transmissio Lyco flumine, quod ultrosum est, castra vallo munire, ibique quam queant ocus refectioni consulere iubet, secundis intentos. Igitur Parmenion spoliis hostium et opibus coactis opperiri Alexandrum statuit etiam ultra progressum: qui ubi Arbelum venit, quae prior civitas stadiis belli de loco ferme sexcentis sit, Darium quidem nullum videt, ita volucer praetervolarat: opes tamen eius et arma tum cidar ⁽¹⁾ apicem regium curru una et insignibus retrahit universis. Eo bello Macedonum desiderati sunt viri centum, equi mille, quorum pars maior insequendo Dario defecerat ⁽²⁾. Persarum ⁽³⁾ vero trecenta

(a) Cod. subpetiaretur. (b) Cod. fecerat. (c) Cod. Persis.

(1) Nota cidar indeclinabile aut genit. neutro.

haud minus milia, totidem captis, spoliatis universis.

LXV. Darius tamen paucis una Mediam petit, Babylone Susisque vitatis, quod eas urbes inlectu nobiles victor avide petere ^(a) protinus sibi gloriae opinaretur, et id coniectare perfacile erat. Denique Alexander contendens cura et facie bellatoris terribilis in acie agens militum astu minatus ^(b) Babyloniam ^(c) accessit minax motu quantum visi eminens queat. Omnes protinus incolae cultu nil tristi, enim ^(d) lacticiae simulamento obviam una muneribus effunduntur ^(e): eoque genere ^(f) universi ad meritum recepti, metum obsequio mutavere, gratantes sibi, nec victore secus ad modestiam credito ^(d).

Alexander
Babylone
occupat.

LXVI. Illic igitur primum Persarum omnino regno disposito suis legibus, et eius administratoribus datis, Susas quoque maiore longe victoriis ^(a) specie proficiscitur. Exim Tigri ^(b) trans-

Susas item
et Uriorum
regionem.

(a) Cod. inlectu nobile vere avidoque petitarum. (b) Cod. Babylonia. (c) Cod. offenduntur. (d) Ita evidenter cod. credito. (e) Cod. longes victum.

(1) Nempe studiose minus prae se ferens. Nisi satis legere acuminatus, quoniam in codice legitur coniunctum astutiantes.

(2) Enim in principio sententiae, non sine aliis exemplis.

(3) Nempe eaque ratione. Codex habet generi. Suspiciatur etiam corrigendum esse generatim.

(4) Ita cod. Tigri. Est autem hic non Mesopotamiae (quem Auctor huius Itinerarii cap. LV. dixit Figreria) sed Susianae Tigris, quem alii Pasitigrim appellant. Hunc Susianae nec procul Susi

misso Uxios pergit efferum hominum genus, quorum quique campestres dicto ^(a) audientes fuere: montium vero incolae de soli ingenio ferociore obstituros sese obauntiabant, ni more Darii mercedem sibi transitus dependisset. Enimvero tunc Uxiis ^(b) supervenit improvisus, stratisque obviis celsiora montium scandit. Mutata denique adrogantiae vice Uxii vectigales sese eidem profitentur.

Perse-
polim di-
ripit.

LXVII. Exim relictis qui gravius armabantur Pylas petiit fauces montium persicorum, ibique offendit Ariobarzanen in se armatum Darii nomine studioque XL milibus peditum et equitum septingentis obviasse. Ubi tamen sibi ingenium loci, quam manus hostium plus obstitit; docent captivi circuitu posse consuli difficultati: quibus auscultans, fide dicti praevisa, emensis nocte stadiis LX supervenit Persis interitis aditu suiue securis. Caesis denique obstinatoribus fugatisve, ultra inoffensus ^(c) transit Persepolim ^(d), divitiis invitantibus: Cyri denique atque Xersii illic, ceu si tutius sitis, the-

(a) Cod. dictu. (b) Cod. uxiis. (c) Cod. inoffensus. (d) Cod. pro Persepolim habet pde.

fluentem vocat Tigridi Diadorus XVII. 67. XIX. 17. Consulatur et Salmasius exercit. plinian. p. 495. Cellarius geogr. vet. III. 19. deque his iudicium celeberrimi Sanctierucci exam. crit. de Hist. d'Alex. p. 673.

sauris potitur ⁽¹⁾ et amoenitatibus aulicis: quamvis regia igni abolita, odio ^(a) Xersii iniuriae, tum regis voluptatibus ^(b), etsi iam suis, abolitis ^(c); scilicet ut vicem damni ac labis meritum, quam ille invexerat Graecis, repensaret.

LXVIII. Hinc Mediam dirigit studio Darii capiendi, qui, si ulterius urgueretur insectantium pervicacia, transire decreverat ad Hyrcaniam. Quippe Darius Bactra populatus, tum omnibus adpetendis corruptis aut amandatis ^(d), dampno regionis ^(e) contra insequentes cavebat. Ac siquid sibi regium aut de affectu regio supersederat, id omne iam Pylas caspias relegarat ^(f), unaque comitantibus et utilitate devotis, ut opinabatur, quos se sequi ^(g) coegerat, morabatur.

Persequi-
tur Dari-
um.

LXIX. Qua re conperta, duodecima demum die Mediam Alexander advolat, quod exim ultra abiturus Darius ferebatur. Sed iam digressum una thesauris insequitur unius diei reliquo intervallo: rescitque a transfuga, pertaesos comites fugae eius, ceu si in gratiam potioris, Darium habere sub vinculis: Besum vero satelitem regis eius insignia recepisse. Igitur voto

Darius a
Besu capti-
vatur et in-
terficitur.

(a) Cod. abolita odio. (b) Cod. voluptatibus. (c) Cod. abolendis. (d) Cod. emendatis. (e) Cod. regi. (f) Cod. relegerat. (g) Cod. quos secutus.

(1) Sequitur spatium unius vocabuli.

pennatior et spe voti ignotior ^(a) et viae usus asperiore compendio id elaborare ad pretium morae abscondendae: inopinus ^(b) supervenit Beso, confligentemque dampno non levi dispergit et dissicit per vin clam fuga de medio ^(c) dilapsus. Ibiq̃ reperit Darium *interfectum a suis* ^(d) qui Beso una fugissent. Quare corpus quidem honore regali maiorum eius sepulchris inferri iubet.

⁽¹⁾ LXX. Ipse vero Hyrcaniae, quibus visum ad ingenium loci ac temporis reversionisque commodum superpositis, Besum insequitur, sic animo firmatus ut quadrifarium ^(e) fugiens vallaretur. Denique ubi campos ingressus est, victori se dedunt Abraxares una Phratapherne satrape: Besus elabatur. Qua cura deposita seu dilata, suos per loca belli, siquos reliquerat, congregari iubet, reffectisque his quatruidi mora Xazacerta ire decernit ^(f) urbem illic nihil optimae posthabendam, quam praemissi in hoc ab Alexandro moderabantur. Sed concurrunt prius etiam impedimenta agminis universi ^(g) loco belli relicta, accitaeque post id. Sic enim regia iussa praescripserant. Ac siqui ab se ^(h) distracti for-

(a) Ita cod. nisi *magis ignotior*. (b) Cod. *inopon*. (c) Cod. *perhis clam fugere medio*. (d) Cod. *Ibiq̃ reperit in arma suis*. (e) Cod. *dicernit*. (f) Cod. *sest*. (g) Cod. *ac siquis ad se*.

(1) Arrianus III. 23. ait Alexandrum insequentem esse Besum tripartito exercitu.

tunam belli meritumve victoris elegerunt, vel siqui ad eius iudicium provocarunt ^(a) venia donati omnes: Graeci quoque mille quingenti qui Dario mercede militabant: eosque suos facit.

LXXI. Interim tamen Mardos excurrit, et captos bello redigit in obsequium nihil omnium rennuentes (sed enim Mardis, praeter arma viresque, nulla sua res est) opum cura posthabita perdurans ^(b) quae ceteros hominum exercitos habet. Exim revertenti Spartani se offerunt, qui Darii amicitiam petierant: sed custodiri mandantur suspecti simplicis confidentiae ^(c).

LXXII. Tum moratus Xazacertae in Hyrcania dies quindecim, Parthos Arionosque ^(d) proficiscitur, et Susiam civitatem, quod Besum illic bello studere conperisset, non regni modo, verum nominis ^(e) etiam Artaxersii ^(f) veluti ad reverentiam sibi vanitate quaesita: quoniam multi refugae Bactriani in eius satellicium confluxissent elati mentis iactantia ^(g).

LXXIII. Inque id destinanti Satibarzanes Ariorum satrapa nuntiatur, interfectis Macedonum

(a) Cod. *vel qui ad iudicium vocantur*. (b) Ita cod. *Mallum Arrianus aut Arius*. (c) Cod. *nominis*. (d) Cod. *Artaxersi*, sed anteprius his *Xerxi*. (e) Cod. *electi mente iactantiae, quod fortasse retinendum erat*.

(1) Nempe Alexander in captivandis Mardis licet pauperibus.
(2) Nempe deditionis sincerae.

Mardos
subigit.

Hyrcanos
item, Parthos et Arionos.

Satibarzanes de-
fectio.

urbis eius ad custodiam quos acceperat, Arios pro Beso armare. Illô igitur praevertens sexcentis biduo stadiis urbem Artacoenta^(a) Ariorum regiam venit. Quo viso Satibarzanes una paucis conscius meriti fugit: ceteri puniuntur mali consilii vel obsequii^(b) mercede. Quis gestis, Xazacertam^(c) Alexandro revertenti offertur unus Darii interfectorum, afficiturque serviliter verberibus ac morte. Edoctusque ab eo super consciis in Besum ducit exercitum.

Plurimae gentes domitae ab Alexandro.

LXXIV. Eo vero itinere gentes subiugat plurimas: tum Dracas tum Arachotas barbaros vicinos Indiis^(a), mari rubro⁽²⁾ imminentes: Arios quoque qui nuper obsequio defecerant: idque hieme multa iniquum militibus impeditis. Enim vero in hos ducibus immissis, ipse Caucasum tendit amore vincendae difficultatis, et illic quoque Alexandriam sibi ad fidem laboris instituit^(d).

Alexander Caucasum superat.

LXXV. Quam molienti nuntiatur. Besum ultra transgressum Oxum flumen navibus supera-

(a) Ita cod. Arrianus *Ἀρτακοέντα*, Curtius *Artacoenta*, et quidem id vocabulum vehementer variat. Vide Curtii interpretes vi. 6. (b) Cod. obsequio. (c) Cod. Tum *Dracastrium Arachotas barbaras barbarorum vicinos Indiis*. (d) Cod. ad fidem laboris instituitur nominis difficultate.

(1) Cod. hae loco *Xazacertam*, quae inflexio accredit nonnullis ad *Ζαζακέρτα* Arriani. Nota etiam in finale, quum superius scriptum fuerit *Xazacerta*.

(2) Nempe Erythraeo indico.

visse, quas omnes incenderit, ne persequendi^(a) sit libido. Igitur nihil moratus ipse quoque audet in Caucasum longitudine sui Tauro continuum, saxis incondite arduum neque gradibilem ut videbatur, intersitumque parvis^(b) arboribus. Cetera terebinthum^(c) illic aiunt et silphium gigni: quo facile adpasci^(d) oves floris eius esu et usu frugis et radicium^(e) delectatas: eoque et hominibus gaudet^(f) carne sola contentis, martiis prorsus, et belli usibus amicissimis.

LXXVI. Quippe hinc Besus non modo gentem^(f) optaverat⁽²⁾, verum quidquid suppetule insequentibus foret, id omne corrumpens abolensque^(g) incendio, geminaverat difficultatem paria temtantibus. Sed enim frustra id quidem. Ita omnibus superatis, quod se suosque Alexander docuerat^(h) fama Aorni primum, tum penes Bactra viatica esse⁽ⁱ⁾, ipse quoque Oxum iam superaverat.

Vana fuma Besi.

LXXVII. Ubi cum facultas transitui nulla esset, probat nihil ita mortalibus arduum, cui

Alexander Oxum transmittit.

(a) Cod. par sequenti, quod fortasse ferri potest. (b) Cod. parvis. (c) Cod. ceteraque visio bonum illic etc. quae corrigenda fuerunt ex Arriano III. 28. (d) Cod. quo facile adpari. (e) Cod. floris eius et usu frugis et usu radicium. (f) Cod. gente. (g) Cod. corrupta amittit. (h) Cod. docte. (i) Cod. viaticis.

(1) Nempe frequens est incolis Caucasus, ut ait Arrianus III. 28.

(2) Id est populum in arma abduxerat.

non viam perfacile sapientia straverit. Quod enim alias ^(a) praesenti usui suppetiari adverte-
rat ⁽¹⁾, promere suos ⁽²⁾ pelles iubet, quibus sub-
tendere ⁽³⁾ gignentium frivola aridaque constringi
quam maxime in vinculis crebrioribus docet. His
quippe pactis, substratu levium densarumque iti-
dem et superiectu trabilacularum ⁽⁴⁾ calcatu ta-
bulandarum conexas ⁽⁵⁾ utrinqueseque pellium
pragmata usum ratium integraverant sibi
pecorique. In hunc modum sarcinis transporta-
tis, non superstantibus tantum fida militibus,
sed annantibus quoque animandis, si statio hor-
ruisset, opinione facilius transmissio fuit, cum
sex stadiis latitudinis alveus Oxi amnis pateret.

Besum ca-
pitur.

LXXVIII. Nec tamen quisquam ausus ob-
stare est: quin etiam nuntiatur iam planiora
perinantibus ⁽⁶⁾ Besum ibi ⁽⁷⁾ vinctum a suis com-
muni pretium culpa servari pro his, quibuscum
fugerat, reum. Quare exim iter solito patien-
tius ⁽⁸⁾ facit. Ptolomaeum ⁽⁹⁾ vero Lagi praeire
susceptum Besum ad seque perducere antemit-

(a) Cod. aliud. (b) Cod. promere suas pelles, quibus subtere-
re iubet eis. (c) Ita cod. nisi est mendum pro trabilacularum. (d) Ita
cod. cum una n. (e) Ita cod. Videtur autem scribendum peregrinantibus
aut permeantibus. (f) Cod. ubi. (g) Cod. patientibus. (h) Ita
cod. constanter Ptolomaeum, non Ptolemaeum.

(1) Huius artificii militaris exemplum est etiam apud Xeno-
phonem Cyri expedit. I. 5. §. 19.

(2) Nempe milites.

tit. Nec mora, vinctus offertur, unaque flam-
ma ^(a) irae eius extincta. Ita increpitum perfidiae
servilis, eoque ^(b) nomine verberatum, ad
poenae conperendinationem custodiri in tem-
pora mandat. In ceteros venia liberalis.

LXXIX. Hisque in hunc modum gestis, exim ^(c) Sogdia-
sibi equorum numerum integrat, qui admodum na provin-
plurimi omni genere difficultatum varie defe- cia occu-
cerant. Ipse ire Maracunda ⁽¹⁾ contendit, quae patur.
Sogdianis es tregia, Tanaimque ⁽²⁾ exim qui sub-
ortus e Caucasos ingressurusque hyrcanum mare
Asiam Europamque disperit ⁽³⁾. Eius pars fer-
tur Tanais humo Asia paludibus Maeotis emer-
gere denuo, causasque Euxino dare, ut cursu
quo volvitur urgeatur ⁽⁴⁾.

LXXX. Eo itinere tamen praemissos Mace-
donum castra metatum, improvise offusi pau-
cis indigenae, opprimunt obruncantque, qui in

Macedo-
num an-
tecursores
conducuntur.

(a) Cod. offerunt una cum flamma. (b) Cod. hypocus eoque. (c) Cod.
dispergit.

(1) Ita cod. constanter Maracunda, ut alii scriptores Mara-
canda. Inferius cap. LXXXIV. scribitur Maracundam.

(2) Cod. hoc loco Tanais sed mox Tanaim. Porro intelligen-
dus Iaxartes teste Plinio VI. sect. 18. Includente flumine Iax-
artes, quod Seythae Silin vocant: Alexander militesque eius
Tanaim putare esse.

(3) Nempe: Fertur pars eius Tanais ex Asia allapia emer-
gere denovo paludibus Maeotidis (seu Maeotis) etc. Quoniam
vero Auctor Itinerarii plerumque cum Arriano consentit, iuvat
haec exhibere locum ipsum Arriani de re eodem III. 50. 'Εξ οὗ
ἐν τῇ Τάσῃ τοῦ ποταμοῦ ἐκέρχεται. Τῇ δὲ Τάσῃ ἐκέρχεται, ὅθεν καὶ

triginta^(a) haud^(b) minus milibus Alexandro venienti obversari decreverant. Enim mox Alexandro ingruente, ad montium celsiora concrepant^(c). Sed ubi eis primo conflictu^(d) fortuna blandita est, Alexandro crus sagitta transiecto, ulterius ausi eo usque caeduntur, ut vix octo de triginta milibus laberentur.

Abiorum
scythiarum
legatio.

LXXXI. Quibus gestis, Abii scythae ab Homero iustitiae laudati⁽¹⁾ legatione se dedunt, moremque gesturos victori profitentur, quantum solis corporibus queant, quoniam quisque pau-

(a) Ita cod. in triginta. (b) Cod. aut. (c) Cod. concrepant. (d) Cod. conflictu.

Ὁρχήστην ἄλλῃ δυνάμει πρὸς τῶν ἐπικυρίου βασιλέων καλίστας λόγους Ἀριστεύλους, αἱ περὶ μὲν ἐκ τοῦ Καυκάσου ὄρους καὶ αὐτῶν αἰσὶν ἔχοντες ἐκ καὶ αὐτοὺς ὁ ποταμὸς ἐς τὴν Ἰκτανίαν θάλασσαν. Ἄλλος δ' αὖ ἐκ τῆς Τανάης, ὑπὲρ θεοῦ λόγους ἡ Ἡρόδοτος ὁ λογιστοῦς, ἔχοντες αἰσὶν τοῦ ποταμοῦ τὸν σκυθικὸν Τάναι, καὶ ὅτι μὲν ἐκ λίμνης μεγάλης ἀνίσταται, ἐκπαύεται δὲ ἐς λίμνην περὶ μίαν τὴν καλεομένην Μαΐστιν. Καὶ τὴν Τανάην τοῦτον αἰσὶν οἱ θεοὶ ποιεῖν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης· οἷς δὲ ἀπὸ τοῦ μυκάου τοῦ πόντου τοῦ Εὐθείου ἢ λίμνης τῆς Μαΐστις καὶ ὁ ἐκ ταύτης ἔχον ποταμὸς ὁ Τάναις εἰσὶν, διέρχεται τὴν Ἀσίαν τε καὶ τὴν Εὐρώπην. Inde ad Tanaim fluvium profectus est (Alexander). Huius fluminis, quod et alio nomine Orxantem a finitimis barbaris appellari Aristobulus dicit, fontes e Caucasio item monte oriuntur in hyrcanum autem mare idem exit. Alius porro est Tanais, de quo Herodotus historicus dicit, octavum esse flumen scythicum Tanaim, etique fontes ex magno lacu ortos fluere, et in altum maiorem lacum, Maeoticum dictum, ferri. Atque hunc Tanaim sunt qui Asiae atque Europae terminum statuunt quorum de sententia tum Maeotis ab initio sive ponti Euxini, tum in eam illabens into fluvium Tanais Asiam et Europam separant.

(1) Iliad XIII. 6. Ἀβίων τε δαναεσσέων ἀνδράων.

terior liberior infestatore⁽¹⁾. Eorum denique moribus delectatus remissis adiungit, studio veri^(a) discendi, qui^(b) quid colerent aut viverent renuntiarent⁽²⁾. Ipse progressu ad Tanaim illic quoque urbem sibi instituit haud disparem magnitudine cognominem Alexandriis: idque usui cavens, siquando post in eadem⁽³⁾ militaretur.

LXXXII. Sed inconciliantibus⁽⁴⁾ Besi sociis, Septem^{urbes rebellant.} ingumque gentium nominantibus, metu poenae^(c) septem urbes consulto pari graecos custodes interimunt. Quarum quae Cyri civitas dicta Craterus multa cum militum manu mittitur obsessurus, neu quid ultra liberius queant. Ipse Gazam primo congressu aliasque quattuor biduo capit.

LXXXIII. Tum Cyri adgreditur situ murisque firmissimam, quam xv^(a) scilicet armatorum milia tuerentur, nulla victualium^(d) indigentia: Cyropolis expugnat.
Iamque maclunis in id admotis^(e), repente amnem, ut prius animo praesumerat, qui eam ur-

(a) Cod. vero. (b) Cod. quicquid. (c) Cod. poene. (d) Cod. nulli victualibus. (e) Cod. amotis.

(1) Nimirum et apud Frontonem Principia hist. fragm. I. barbari asiatici dicuntur: libertatem inopia sortiri, quia inopem subigendi sterilis fructus laboris capitur.

(2) Ex cap. xcv. constat Alexandrum Abiorum legatis, redeuntibus ad gentem suam, addidisse aliquot qui explorarent Abiorum mores sibi que certis nuntiarent.

(3) Nempe regione Scythiarum, ut sit Arrianus IV. 1.

(4) Nempe improbantibus.

ben agmine turbido ^(a) interfluit, transit Alexander nihilque opinantes obruncat. Tunc secure urbis eius potitum se ratus animo defererat. Neque inpune id aut modestiae merito: acriter enim incolae congregati inter primos qui iruperat Alexandrum quoque saxo caput graviter vulnerant. Sed non eo secius ^(b) inritatis protinus Graecis capitur civitas vastaturque, nihilo minus rege in opere fervente. Quae vero septima civitas exempli metu ad modestiam ducta est.

Alexandria ad Tanaim adificatio ab-
solvitur.

LXXXIV. Verum sic ^(c) quoque Maracundam contendit, ubi sui obsederi ^(d) nuntiantur ^(e), et praeterea Scythae trans Tanaim obturbabant. Quare suis legat propere suppetias. Ipse vicesima die urbem quam praecoepit substruit ^(f) poenâ captivorum usus ad operis festinationem tali in tempore necessarij: datis incolis quos aetas aut vulnera deprecabantur, item ^(g) militiam nolentibus aut etiam nequeuntibus et in id idoneis peritia necessariorum.

Expedi-
tio in Scythas
trans Tanaim.

LXXXV. Verum imminentiibus Scythijs superbe, is (saepe ^(g) conatum cum sacrificia cohberent, idque creberrime) vincit imperatoria in-

(a) Cod. turbi. (b) Cod. Sed non eos attingit. (c) Cod. si. (d) Ita cod. obsederi, at inferius obsidebantur. (e) Videtur scribendum nuntiantur. (f) Cod. idem. (g) Cod. hincsaep.

(1) Cod. subruit. Sed, omnino dicendum substruit. Agitur enim de condita Alexandria ad Tanaim. Recule cap. LXXXI. et Arrianum IV. 5.

dignatione, vinceret ratio quae fato obviabat ⁽¹⁾. Ac nocte Tanai transmissa tam facile quam audacter hostes primo incursu fugat caeditque palantes. Eos vero intemperantius persequens siti aestivae succumbit. Neque aqua utilis reperta. Quidquid de fluviis aut rivis ^(a) ab aestivo in lacunis erat, eo proni ac lingua lambentes hausto ceu necessario, latente eius peste corrupti sunt. Quippe ea qualitas alvo laxandae efficacissima. Ita omnes viribus vacuati aestu ^(b) intestino caloris, ut minus nonnulli hoste quam vitio ^(c) praevenirentur. Insecuti nihilominus eorum legati veniam erratis post ^(d) victoriam retulerunt.

LXXXVI. Hi porro Macedones qui in arce Maracundae obsidebantur, ante adventum auxilii eruptione facta disiecerant hostes ac fugarant. Longius tamen eos in ^(e) Sogdianos insecuti, ubi de reditu consulunt annemque Polimetum ^(f) adfuere, sensim prosequentibus Scy-

Clades
Macedo-
num.

(a) Cod. nivis. (b) Cod. vacante gemitu. (c) Cod. hostis vitio. (d) Cod. pro victoribus. (e) Cod. pro in habet qui. (f) Arrianus scribit Πολιμετον.

(1) Locus nimio studio brevitas obscurus, vel etiam corruptus, haurit lucem ab Arriano IV. 4. qui ait Alexandro pro transitu Tanais sacrificanti non venel infausta signa esse prodita monente rate Aristandro ut ab eo consilio recederet. Alexandrum nihilominus pudore et indignatione impellentibus Tanaim superasse Scythasque in fuga vertisse: sed mox ipsum cum exercitu gravissima siti pressum epotaque insalubri aqua periculose egrotavisse.

this inexploratam adorti ^(a) alvei partem, limo profundius retentantur ^(b). Idque ubi hostis gnarus ^(c) locorum videt, praevenit, adortique ^(d) rerum imperitos ac male cedentes ^(e), comminus conficiunt ^(f) omnes, nisi quis praevenisset pedum aut visum ^(g) potens. Neque amplius equitibus semiermibus ^(h) peditibus ⁽ⁱ⁾ 'ccc' fugere.

Viadicta
Alexandri.
Flumina
evanescentia.

LXXXVII. Quibus Alexander nuntiatis, Maracunda contendit, auctoremque eius sceleris Spitantem ⁽¹⁾ fugientem secutus omni cum socio interfecit. Suos sepelit, vastatque regiones quas Polimetis amnis ambit aut rigat, qui progressus ulterius harenis bibitur et receptatur, facitque invia cuncta, subsidiis colentium ⁽²⁾ nullis: quoniam illic et alii famosi amnes hauriantur ⁽³⁾, Pardis ⁽⁴⁾ qui Mardos, Dariusque qui Hunnos ⁽⁵⁾

(a) Cod. adorturi. (b) Cod. retentantur. (c) Cod. ignarus. (d) Cod. adortatque. (e) Cod. cedentes, sed fuit emendandum ex Arriano iv. 5. (f) Cod. fugiunt. (g) Cod. visum. (h) Cod. peditum. (i) Cod. et colentium. (1) Cod. auriantur.

(1) Ita cod. Spitantem. At Arrianus iv. 5. habet Spitamenem, quod omnino scripserim, nisi Spitans diceretur heic occisus, quem tamen Spitamenes (in cod. Pitamenes) adhuc vivat inferius cap. xviii. Itinerarii. Nihilominus et heic Spitamenem dicendum puto.

(2) Apud Arrianum iv. 6. est "Εραπέες."

(3) Si Arrianum iv. 6. sequeris die Ariamque qui Arlos. Codex habet Dariusque qui unot. Sane superius cap. lxxix. n. 2. vidimus a militibus Alexandri laxarem habitum pro Tanai. Plutarchus item p. 62. docet, Alexandrum in hyrcano mari putasse paludem Maeotim restagnare, μαιωτέρα δὲ εἶναι τοῦ Μαιωτικῆς λίμνης ἀνακτῆν αἶμα. Immo Hunnos ultra paludem Mae-

interfluit, et Estumandrus ^(a) veniens per Evergetas. Hi omnes illic sepulti vanescunt.

LXXXVIII. Hieme igitur apud Arimaspos declinata, dat sese legationibus obsequentium ⁽¹⁾ aut paciscentium quod ⁽²⁾ usus aut quies vellet: Besumque accitum et rursus increpitum et verberibus punit et gloria ⁽³⁾, mutilatis tamen prius et naribus auribusque: idque supplicii genus durius visum quam severitas graeca est.

Beii supplicium.

LXXXIX. Nam et cetera eius cultus et affluentiae, more Medorum, suorum plerique iam sedulo aversabantur, cum luxu mores adrogantiaeque mutasset: tum mensae modo, tum vestium pretio, tum apicis vanitate is qui ⁽⁴⁾ utroque de latere heraclidas sibi aeacidasque cense- ret, Arsacidum ⁽⁵⁾ tamen aemulationi concesserit, victi rem passus ⁽⁶⁾, quorum ⁽⁸⁾ moribus obsecundabat: idque ei omnes animi glorias obumbrabat.

Alexandri luxus et adrogantia.

XC. Praesertim ubi amicissimum sibi Clitum ⁽¹⁾ illum Granici propugnatorem ex causa convivii ⁽²⁾ vium.

Convivium.

(a) Ita cod. (b) Cod. quo. (c) Cod. ar qui. (d) Cod. passum. His.

tim incoluisse exploratum est (Amm. Marcell. xxxi. 2.). Sed valde tutius existimo Arrianum sequi, nam codex ambrosianus perantiquus quidem est sed tamen mendosissimus.

(1) Nempe ignominia afficit.

(2) Auctor loquitur ἀρελκτῆρας.

(3) Nempe Arsacidum.

incitus interfecerit (die sacro quod ⁽¹⁾ pro ⁽²⁾ Libero Castoribus fecerat) qui ⁽³⁾ epulo accubabat una blanditoribus regis. Tum supra ipsos fortitudinis Deos ⁽³⁾ laudari ab adsentatoribus coeptus, patri quoque se Philippo anteferri delectabatur.

Cliti mora.

XCI. Enimvero Clitus uti Alexandrum amicum restitueret in viam, neque concederet ei malam morum adrogantiam coalescere, cui modestia et verecundia plus laudis adferret, amico liber, religiosus in Philippum; Eum vero se anteferre respondit, qui hos fecerit suos animi viribus corporisque ⁽⁴⁾ cum quibus vicerit, non eum ⁽⁵⁾ qui talibus gaudeat. Quae ubi ultra ⁽⁶⁾, nec pudet regem vino calentem, Cliti ⁽⁷⁾ verbis gladio respondetur. Sed enim mox in id recidit paenitudinis, ut eum vitae pigeret adeo impigre intemperantis: ni amici magis id offensae Dei Liberi, quam eius moribus darent; qui sic posthabitu sollemne ⁽⁸⁾ suum ultus furore

(a) Cod. et quae. (b) Cod. corporis viribus. (c) Cod. nunc his. (d) Cod. dedit. (e) Cod. post editum sollemne.

(1) Nempe concevit quod die sacro etc.

(2) Addidi pro. Ait enim Arrianus IV. 8. Τὸ δὲ τοῦ Διὸς μὲν ἐν τῷ πότῳ ἀναλίσσει λόγους, Διόσκουρον δὲ βόσκει, αἰνῶνι τῶν χρόνων, neglecto Baccho, Dioncuris sacrum fecisse.

(3) Nempe Castores et Herculem, ut ait Arrianus IV. 8.

(4) Mira scribentis brevitatis! Dicendum enim erat quae ultra modum oggerit.

putaretur: aut invidentia laudum earum aemulus ^(a).

XCII. Quare tum quidem curam corporis recipit, vitium tamen gliscit. Quippe iam adoratum se volens, salutari more mortalium neglegebat. Verum sapiens Callisthenes comes et amicus ^(b) arcere hominem et deducere palpo temptabat: eo quoque addito, quod quam iustum sit infestari eum qui insignia regni quae sua non sunt usurparit ^(c), tam a Diis posse puniri abiurationis qui sibi adeo faveant ^(d) honore iactantiae ^(e). Sed neque proficit Callisthenes, et mox ^(f) inter proditores relatus ex causa tali morte punitus est.

XCVI. Mos erat, regibus optimatum liberos ministrare ^(g), ad custodiam scilicet regiam et obsequia liberalia. E quis Hermolaus quoque

Callisthenis monitis

Hermolaus puer veneratur ab Alexandro.

(a) Cod. laudantium earum aemuli. (b) Cod. ei amice. (c) Cod. usurpari ad. (d) Cod. ad eos facerant. Porro haud scio an ad eos fuerit retinendum vel ad Deos scribendum. (e) Cod. ministrari.

(1) Apud Arrianum IV. 11. sic loquitur Callisthenes: οὐδὲν Ἀλέξανδρον διασκεδάζει ἄν, εἰ τῶν ἰδιωτῶν περὶ νεκροῦ τοῦ βασιλικῆς τιμῆς λαοφρονῆς ἢ ψυχῆς οὐδὲν ἀναλίσσει τὸν βασιλέα. τὰς τοῦ Θεοῦ διακρίσεις τοῦ βασιλέως ἐκ τῆς βίας τῆς ἐφ' ἡμῶν νεκροῦ, ἢ περὶ ἄλλων νεκροῦμενοι ἀπολαύουσι: Non poteretur Alexander priuatum aliquam regios honores electione suffragilis, quae illegitimi usurpare: multo itaque iustius Deos indignatos, si quis mortalis diuinos honores sibi adroget, aut ab aliis delatos admittat.

(2) Quo tempore id euenit videsis inferius cap. CIII.

Sopolidis ^(a) erat bonis moribus roboreque, quorum utrobique studens, regi de corpore, animo tamen ac disciplinis militans Callistheni, ubi cum quaereres sat placebat. Is venante ^(b) Alexandro in aprum expectabilis ^(c) formae, ipse ^(c) prior bestiam sternit, et stratâ gloriatur, utque immodestae fortitudinis ab rege verberatur.

Hermolai
coniuratio. XCIV. Quod cum acrius merito sed ingenue doliisset Hermolaus coniurat in regem cum Sostrato et Amynta et Antipatro Asclepiodori, tum Epimene et Anticle et Philota. His amicis in sua iniuria fervescentibus, pactum fit, nocte Antipatri ^(a) conclavi ^(b) regis irruerent. Neque id quitum. Ita pernox rex convivio perdurarat. Sunt qui etiam prohibitum ire vatis voce, ne quidquam esset in aula multis praemonitis ratae ^(c). Itaque Ptolomaeum rem sibi proditam

(a) Cod. Sopolidus. (b) Cod. venante. (c) Cod. inte.

(1) Ita cod. expectabilis pro experibilibus. Et quidem eo vocabulo usus est eadem cum sententiâ Tacitus *Annal.* XVI. 21. Sed lectionem optimam e textu Taciti Rheanus cecit.

(2) Nempe qua Antipater exorbis egeret.

(3) Nota irrao cum tercio eam, quum alibi inagatur quarto, nisi forte est mendum pro conclave.

(4) Nempe ex multis divinis indicis suspicantis insidias apulens. Loca autem sic est corruptus in codice: *Sunt quia iam prohibitum ire vatis ne quidquam esset in aula erat multis praemonitis rata.* Res ita narratur apud Curtium VIII. 6. *Quum iam lux adpeteret et convivium solvitur, et coniurati exceperant regem, laeti occasionem exsequendi sceleris admotam; quam ma-*

detulisse, Callisthenisque ^(a) sententiam in discipuli facinore suspectatam, de prioris inefficacia libertatis ^(b): cum Hermolaus tamen acri in opere tormentorum, praeter sui verbera, nihil questus sit aut confessus.

XCv. Sed reverentiam legatio Scythica de Abiis iterum attulit, dictoque audientes fore se muneribus attestabantur. Quae munera erant filiae regales pulchrae ingenio vel cultu naturae eius, si suis vellet pignore fidei. Namque ad reliqua sat divites, sunt Abii libertatis pariter et paupertatis. Adstare ^(b) vero vel regem ^(c) ut coram iussis auscultet. Nam ^(c) et missis in hoc ^(b) referre volentibus erat ^(d) mores abios et munditias paupertatis utque ^(d) sit eorum invidia potioribus de plus nihil habendo. Enim arcus Abiis ^(c) et sagitta (quod eis totum est) et

Abiorum
mores.

(a) Cod. Callisthenicus. (b) Cod. Quae munera erant filiae regales. Ita (atque) Arrianus IV. 15. ait *filias* pulchra ingenio vel cultu naturae eius, si suis vellet pignore fidei. Namque ad reliqua ut alias addidit sane. Abii libertatis pariter et paupertatis. Adstare etc. (c) Cod. Et nam. (d) Cod. atque. (e) Cod. Abios.

lier adonitae, ut creditum est, memis, conseruari in regia solita, quia instinctu videbatur futura praedicere, non occurrere modo absentis, sed etiam reme obiecti: cultu et oculis motum praeferebat animi, ut rediret in convivium monuit.

(1) Confer superius cap. XCII.

(2) Soli sunt Abiorum. Confer Arrianum IV. 16.

(3) Confer cap. LXXXI.

(4) Huius syntaxis exemplum est etiam apud Frontonem de *serm. Alsiensibus* epit. III. ed. mediol. p. 160. Nunc quoque si tibi fabulam brevem libent est audire, audi.

vitae quaestus et hereditas: sola sagitta venantibus, carne altis abunde et lacte, et munitis pellibus ad tolerantiam: cetera pro opibus hospitalis et loqui blanda cum moribus.

Pharasma-
menes et
Amazones.

XCVI. Sed Pharasmenes quoque Chorasmiorum rex equites adduxerat Alexandro militatum, vicinus scythicis Unimammis⁽¹⁾, in quas sibi hostes praeciret si inberetur, supra viros ut sciat martias. Alexander vero his Indos praeoptans⁽²⁾, se ait redire in Graecias⁽³⁾, ut exim reliqua eius belli agat. Oxum igitur et Sogdianos retractat turbare.

Fontes
olei et vini.

XCXII. Nuntii⁽⁴⁾ ibi Alexandro duo fontes futuri praesagio suborti, horrore fuere prae admiratione: quorum qui olei erat, laboris atque sudoris index aestimabatur, quis mederi valet olivi unguentum⁽⁵⁾: qui vero vini, lasciviae et laeticiae de Dei munere⁽⁶⁾. Haec quippe in id demonstrata de post gestis adsertio est.

Pistame-
nes oppri-
mitur.

XCXVIII. Dimissis ergo qui praesentia tuerentur, Maracunda ipse festinat. Pistamenes⁽⁷⁾ quippe, qui inde desciverat Massagetis congre-

(1) Cod. praeoptatumque. (2) Ita cod. Graecias. (3) Cod. nuntiato sibi. (4) Cod. cognita.

(1) Nempe Amazonibus.

(2) Ita Virgilius *Aeneid.* l. 628. *Munera laetitiaque Dei.*

(3) Recole cap. LXXXVII. p. 66. n. 1. Sane Arrianus IV. 16. Curtius VIII. 3. habent *Spitameneum*.

gatus iusti belli facie iam agere nuntiabatur. Sed invaso castello potitum⁽¹⁾ praeda per Sogdianos, Phiton et Aristobolus⁽²⁾ cytharoedus, qui una aulico ministerio illic agebant, egressi cum equitibus octoginta naviter satis et inpigre incursarant quae ducebantur. Mox tamen excepti insidiis a Pistamene plerique eorum et una Aristobolus oppetivere. Pistamenes vero post id fugiens conscientia sceleris in desertis caeditur⁽³⁾ Cratero insecuto. Ipse quoque a suis captus ut auctor culpa arguitur, tumque Alexandro ad supplicium datur iure plectendus.

Petra mu-
nitissima.

XCIX. Sed enim hac cura deposita Indos⁽⁴⁾ nihil sibi noxios intentus animo petram adgreditur re et nomine arduam. Id vero castellum est praeruptis admodum inpositum inaccessisque⁽⁵⁾ rupibus montium, quo plebs multa convenerat Sogdianorum, nullo indigentiae metu, copiis ante congestis. Ubi ergo oblata sibi renia non cessere, magnum praemium publicat ausuris eius saxi incensionem auri talentum primo, tunc⁽⁶⁾ precium secuturis.

(1) Cod. incursus quas.

(1) Nempe ad potendum.

(2) Apud Arrianum IV. 16. est *Aristonicus*.

(3) Nempe eius exercitus.

(4) Nempe in Indos. Omitit autem saepe praepositiones Auctor Itinerarii.

(5) Tunc pro tum videbis apud Symmachum *orat. pro Severo*

Capitur.

C. Reperti omnes quadringenti viri, qui traversare rem in hunc modum. Paxillis ferreis ^(a) quibus pelles intendunt, praetenta face, ea parte praecepti qua fieri posset aut gelu cederet, multo innixi fiebant: eisque subvecti paulatim omni ^(b) sub nocte tandem evadunt armis una, cumque luce inopini inruunt securos et inermes barbaros ac sentisomnes, inpeditosque mulierculis et infantibus praecipites agunt, nihil eorum paucitatis scientes donecum reliqui sese dederant, et aditu reserato quem inserabiliter obstruxerant, Alexander receptaretur et ^(c) copiae. Nec tamen amplius viris xx desideratis, quos ascensionem molientes, ubi loci conditio fecellisset, deiectos ^(d) in praeceptis ne sepulturae quidem nisi nivium profunditate servarat casus aut fatum.

Alexandri nuptiae cum Roxane.

CI. Igitur his victor copiis fatus auctusque, quomodo si arte ⁽¹⁾ Bactrianorum regis affectus opesque illic reperisset, eius virginem filiam, Roxanem nomine, magno formae merito et nobilitatis sibi coniungit. Is ille scilicet, quem

(a) Cod. paxillis ferreas. (b) Ita cod. emul. (c) Cod. ut. (d) Cod. deiectis.

esp. 2. atque in variis lectionibus Plinii in eadem Symmachi editione mediolanensi p. 64.

(1) Ita cod. Sed cuius videbatur scribendum: quomodo si in arce Bactrianorum regis (Persiarum) affectus opesque reperisset etc. Sic enim narratio congrueret cum Arriano iv. 19.

Darii uxor veneriae sane pulchritudinis femina non evicerit. Denique Oxyarten ^(a) debito sibi soceri honore dignatur.

CII. Hinc ducit in aliam petram celsam studiis viginti, sed sexaginta ad ambiendam faciem sunt ^(a), alviabilem calli, superne aequoream virentemque, soli ubere et mollitudinis divitem ^(a). Chorieni ^(b) id castellum vocabant, regis nomine, qui illuc ^(c) confugerat, Chorieni. Verum quod eius saxi calcem naturali vallo munitam intueretur, id primum explet caesu ^(d) frondium et adgestu humi saxorumque opere pervicaci. Iam denique labore provento scalisque admotis, Chorienus, internuntio Oxyarta, pretium veniae victori se suosque transcribit. Eodem merito procurationem sibi accepit quod regnum habebat, quoniam victorem exercitum non labore militiae modo adeo comperendinatae, verum hiemis quoque vi et indigentia fatigatum apparatus sui largis opibus refovisset, nec decima quidem parte totius affluentiae dispensata.

Chorieni castellum delitum.

(a) Ita cod. Haud scio an scribendum facienda sunt. (b) Cod. Chorienis, et mox hic Chorienus. (c) Cod. illi. (d) Cod. em.

(1) Is erat Bactrianorum rex, ut quidem ait Diodorus XVIII. 5.
(2) Nempe divitem ubere soli mollis. Ut illud Virgilii Aeneid. VIII. 456.

Squamis serpentum auroque polibant.

Alexander deinde
que totum
Persarum
imperium
sibi acqui-
sit.

CHII. Ad hæc, siqui rebellium reliqui, omnibus perditis subiugatisve repedata Bactra tempore quo Callisthenes una cum insidiatoribus regis suspectatus est. Hac ^(a) sub fine Alexandro Persarum imperium integratum est, quo tuendo Amyntæ dato, Bactris ipse profectus retransmittit ^(b) protinus Caucasum quem eundem Taurum ^(c) diximus ⁽¹⁾, nomine modo de continuatione mutato.

Taxilis
regis indi-
deditio.

CIV. Undecima die quam super molitus est illic Alexandriam ^(a) venit. Transmissis inde regionibus Parapamisadium ⁽⁴⁾, perque Nicaeam oppidum et Cophœna ^(c) flumen Indum petere contendit, Taxile sibi munifico, qui partes, quibus viandum, primas Indiae tunc tenebat, eumque praemittit ^(f) una suis paratam Indi transmissionem conatum ⁽³⁾. Denique datum hostium ducem viantibus intercedere capiunt ⁽⁴⁾; itaque perviant, multis aliis gentibus caesis et oppidis captis.

(a) Cod. hæc. (b) Ita cod. retransmittit. (c) Cod. Caucasumque in ramia Taurum etc. (d) Ita cod. (e) Cod. Foena. (f) praetermittit.

(1) Cap. LXXXV.

(2) Arrianus IV. 22. ait Alexandrum transmissis Caucasum venisse decima die Alexandriam quam apud Parapamisadas ipse condiderat quem primum in Bactra irruerat.

(3) Nempe praemittit ad eandem Indi fluminis transmissionem.

(4) Ita omnino se habet locus in codice. Videtur autem sententia: Denique hostium ducem missum ad intercedendum capivnt. Suspiciamus etiam locum esse corruptum, intelligendumque *Acem*

Plures
Alexandri
victoriae in
India.

CV. Nec minus Alexander agens, siquis ob-
turbet insequentis sagitta etiam humerum super-
scribitur: Choëque ^(a) anni transmissis quisquis
obvius sternitur: et Argacum ^(c) urbem incen-
sam desperatamque a civibus instaurari procura-
rat merito opportunitatis. Tum reperta hostium
multitudine, trifariam superat iustis omnibus ^(b)
proeliis. Ducenta denique triginta boum milia
illic capta formae merito destinata una captivis
Macedoniae cultum agros suorum et suosce ^(c).

CVI. Tum conperto gentes Accas quadraginta
milia armavisse, per amnem Poturaeum ^(a) in
eos ^(d) ire festinat: hique ^(e) in oppida discessere
in id longe ante munita. Sed enim castra emi-
nus molientes inruunt Graecos: hique ^(f) astu
cedere simulant: converso deinde ^(g) agmine ster-
nuntur: pars muro clauduntur omni praesidio
munitissimo. Sed enim res haud in facili erat
duplici septu ^(h) munitos accedere: et ibi deni-

Acem do-
mili.

(a) Cod. Cissique. (b) Ita cod. omnibus. (c) Cod. Machadia cul-
tum. Agros suorum et suosce. (d) Ita cod. eos. (e) Cod. eique.
(f) Cod. hincce. (g) Cod. denique. (h) Ita cod. nisi est mendum
pro septu.

usum a praesidiis Indiis quem praemissi cum Taxile Macedo-
nes quidam in urbe obsessum interfecerunt, uti narrat Arria-
nus IV. 22.

(1) Ita cod. Variat autem hoc vocabulum apud Arrianum IV. 23:
"Αὐάκη, Ἀβήκη, Ἀβόκη. Apud Curtium item VIII. 10. Ἀκα-
δερ, Ἀκαδερ, Ἀκαδερ, Ἀκαδερ, Ἀκαδερ."

(2) Hunc amnem dicit *Γεωργίου* Arrianus IV. 24.

que Alexander crus sagitta vulneratur. Sed die quarta belli in opere prae muro interfecto rege se dedunt. Idque Alexandro volenti admodum fuit, ut commilitio accederent. Sed ubi producti fidem mutant, vallati caeduntur.

Baziphara et Hora
urbes captae.

CVII. Hinc Coenona ducem mittit Baziphara obsidere, Attalumque Hora urbem, ratus casu Accarum eas ad obsequium ductum iri. Sed his loco magis quam exemplo fidentibus, ipse utramque urbem, quamvis impigre obluctatas, Baziphara sive Horam ^(a) nullo negotio transiens capit: quamquam Bazipharae viri contemptu paucorum advenas irruissent. Ubi tamen plerique cecidere, quisque evaserat petram munitissimam confluunt.

Arx minutissima
capitur.

CVIII. Is locus petrae ducentis stadiis circumitur, erigitur decem, aditu tenui, mollis in culmine, et fontium scatens, patiensque industriam mille hominum ruscularum ^(b). Igitur eo veniens capit plurimas civitates. Tum petram adgresso obsidionemque molienti transfugae duces cepti moliminis viam praecunt ei insenssus. Itaque capti deductique praedae fuere qui bello restiterant.

Alexander venit
ad flumen Indum.

CIX. At enim nuntiatio rursum Accas muros ^(c) indos oppressisse studio fidentiore, et ele-

(a) Ita cod. at superius Hora. (b) Ita cod. nisi majoris rursicola-
rum. (c) Cod. Saccaurov.

phantes suos per silvestria amandasse; ubi eo venit, muros desertos incensamque urbem videt, et dilapsos omnes qua tutius lateant. Quare aliis persecutione legata, quaesitisque eorum elephantis ^(a) et captis, Indum cum exercitu venit, et his quae longius sunt necessaria copiis reperta transitui substantia ^(b) non sera transmittit ^(c).

CX. India omnis orsa e septentrione, amplexaque omne quidquid est persicum ^(d), Aegyptum usque Aethiopasque continuat. Ipsa vero extrinsecus ubique oceano munitur, interfluo mari Hippallo ^(d) ^(e), cuius sinus Persas includit. Sed enim nomen hoc Indiae late dispersum multarum admodum gentium est ferax praecipue beluarum inter odora gignentium ^(f), qui sunt elephanti draconesque iugerales: nam pardi leonesve vel tigres iuxta haec cicures fuant.

Indiae
descriptio
brevis.

CXI. Ea vero tempestate quam loquor potens Indiae Porus erat, stupendus satis supra

Porus
vincitur.

(a) Ita cod. at superius elephantis. (b) Cod. substantiam. (c) Cod.
persicum. (d) Ita cod. persicus Hippallo. (e) Ita omnino codex.
(f) Cod. quam.

(1) Sermo est de navibus et ponte iussu Alexandri in flumine
Indo constructo. Confor Arrianum in eodem libri iv.

(2) Hoc mare dictum est hippallum (seu hippalum) ab Hippalo
gubernatore qui primus per altum navigavit. Lege Arrianum
peripl. Erythr. ed. Amst. 1635. p. 174. Vide et Plinium vi.
sect. 26.

hominum magnitudines, neque vero ingenio inferior quam artuatus ⁽¹⁾. Is ubi scit, Alexandrum ad sese moliri iter ⁽²⁾, absit obnuntiat: sed incitat mage, acrique bello superatur et capitur. Receptus tamen ad amicos Alexandri merito virtutum ⁽³⁾ procurare quod ⁽⁴⁾ erat rex recepit. Ita pars est virtutis, ea ⁽⁵⁾ quibus praeferis ut potior ⁽⁶⁾, aequae sane nunc mox cessisse potiori: quoniam quisque mediocritatis est agnitor satis fecerit sese noscendo.

Petra
Aornis.

CXII. Exim magnas Pecanum et Musicanum regiones exsequitur, ac sibi congregat. Petram quoque quae Aornis ⁽¹⁾ vocatur affectat, cuius proceritudo sunt stadii quadringenti, supra cultoribus dives haud minus locupletibus quam securis: et est ei nomen ex celsitudine, quam nec alites supervolitant. Sed enim hanc ⁽²⁾ quoque optinet fixu vectium ⁽³⁾, via scansili ac insidiis appetitam ⁽⁴⁾.

Macedo-
nici exer-
citus que-
relae.

CXIII. Iam ⁽¹⁾ de magnitudine belli ortus est questus cum primatibus, quod ultra gentes bello

(a) Cod. uno vocabulo *molire*, quod mendum indicavi. (b) Cod. *his* pro *ea*. (c) Cod. *parior*. (d) Ita cod. at Arriano est "Αἰγός. (e) Cod. *hic*. (f) Cod. *acrididisperitum*. (g) Cod. *nam*.

(1) Nota novam significationem vocabuli *artuatus*, nisi forte scribendum est *artubus*.

(2) Ita cod. Est autem nota grammaticis et haec terminatio.

(3) Ita cod. pro *id cuius*.

(4) Cod. *vectium*.

idoneas coëgisset experiri. Quo ⁽¹⁾ adversum eas animo arderet? Milites vero ad haec ultra laborem et pericula deprecabantur: annos XII, vulnera et suorum desideria numerantes. Data igitur fessis quiete, volentibus utitur. Succenturiari tamen dimissis alios e patria iubet. Itaque victoriae avaritia usus oceanum venit.

CXIV. Ibi quoque inmodicus cupiditatis, quoniam ⁽²⁾ in navibus textis periculum vellet facere naturae, et quid sibi vel quisque id vellet ultra liceret. Verum repente cum flatu violento rediens haustus oceani solito vehementior omnes ad hoc paratos inter naves confligit et mergit. Neque agnitu difficile id erat, Deos voto refragari, quibus quamvis ipse obniti *negat*, nequid impium audeat temptare; mittit tamen promptos audaciae, nihilque regi audentes negare Onomarchum et Neona ⁽³⁾ (congestis navi quae cuique sic volenti in longum usui necessaria) uti circumcomputato oceano comperta nuntiarent.

CXV. Quippe Alexandrum animo fuisse ad appetentias rigido et indomito, hic quoque considerandum reliquit. Erat civitas Indiae, quam ⁽⁴⁾

Alexander oceanum explorat.

Alexander immensa audacia.

(a) Cod. *conperisset experire quae*. (b) Cod. *quoniam*.

(1) Ita cod. Hos alii appellant *Nearchum et Onesicritum*.

(2) Nempe in *quam*. Confer cap. XCIX. n. 1.

multi confugerant, magnitudine nimia et firmitudine inexpugnabili. Quam ubi Alexander obsidione adoritur, iubet fieri scalas pro muro praecelsas: easque admotas cum grandibus saxis desuper frangerent repugnantes, sola perdurant qua rex una duobus satellitibus evicerat: ipsum quoque multis desuper ut qua quisque poterat retrudentibus. Et quamvis scalas omnis suorum comminui vidisset, neque ullo sese ideo auxilio periclitaturum, irruit tamen unus omnia hostium milia, una praedictis (Peuce ^(a) scilicet et Ptolomaeo) qui cunctantem ^(b) multitudinem protinus urbis eius in sese convertit.

Alexander summum patitur vitae discrimen.

CXVI. Perdius igitur diu secum satellitibus conspirantibus rem pleni exercitus agitabat. Ni vergente iam die et latere summo vulneraretur, et recepto altius ferro defici ^(c) viribus occoepisset. Id Macedones coniectati qui foris rem agebant, metu nequid ulterius (occupatis in regem intramuranis universis nec desuper prohibentibus siquis irrueret) vi claustra effringunt, suppetiatque in tempore iam regem sui recipiunt diffidentem. Facti denique mox ex indignatione saeviores indiscretius dextris in aetates et sexus vires optinent internecione omnibus caesis.

(a) Hunc alii dicunt *Peucestem*. (b) Videtur corrigendum *cunctantem*. (c) *Cod. dacijs*.

CXVII. Exim constanter suadere milites regi ^{Alexander redit Babylonem.} conspirant, ne sese ulterius periculi vilitate dampno tamen in proeliis abuteretur tanti prodigii ^(a) sanguinis: obtinentque ne ultra, verum Babylona ut redeat: Babylonique multo cum honore suscipiunt. Per septem denique dies Alexander eo regressus Diis sacrificio operatur, quos fortunae gratus ^(b) repensaret.

CXVIII. Post id convivii et voluptatibus comioribus ^(c) causam morti hinc dedit. Morem sibi procures exercitus fecerant, uti mutuis sese conviviis acciperent. Enim cum forte apud Medium convivarent comessatione se illis convivam ^(d) Alexander facit. Statim deinde ^(e) Herculis Medius scyphum offert ad vina: neque is honorem Dei nomine aspernatus, poculum complet stringitque continuo ^(f): eaque tantarum virtutum viro causa ad mortem fuit: ut quem tot bellis adversa vulnera non vicerant, sub fati invidia juvenilis confidentia solveret. ^{Causam morti suae praebet.}

CXIX. Cuius ne casus priusquam laudum ^(g) memor sim, ea quoque ponam hic quae per diligentiam laboravit. Quippe quamvis bellorum ultra pertaesus consulenti per se ^(h) exercitui concederet, bono tamen labori nihilum peper-

Alexander iter ad Herculis columnas.

(a) *Cod. tanta prodigii*. (b) *Cod. gramen*. (c) *Cod. comioribus*. (d) *Cod. convivio*. (e) *Cod. denique*. (f) *Cod. continuans*. (g) Ita *cod.* Confer. *cap. cxi. p. 75, n. 1.* (h) *Ita cod.*

cit. Electo denique sibi ad eiusmodi patientiam comitatu, ad Herculis stelas ⁽¹⁾ famae iactantia persecutus est diebus nonaginta continuis emensa via.

CXX. Dignam quidem illam rem pretio tanti laboris, siquis aurem ad fidem dicentis inclinet ⁽²⁾. Il quippe tituli alter auro pingui alter argento ⁽³⁾ proceritudo erant xix cubitorum, crassi vero per quadrum cubitis binis: adeo immenso pondere, ut eius periculum ipse rex fecerit terebrata crassitudine auri eius, cuius dampnum mille quingentis mox aureis inferciverit ⁽⁴⁾. Verum exim revertens praerupta per loca caelo inlucido ut iuxta se viantes vix mutuo noscerentur, tandem Thermodonta amnem ⁽⁵⁾

Reliqua desiderantur.

(1) Praeter celeberrimas gaditanas, indicat etiam Herculis columnae memoratur a Strabone III. p. 171. Sed quoniam Alexander a columnis redux venisse dicitur ad Thermodonta (esp. CXX.) haec omnino intelligenda sunt columnae Herculis in Ponto, de quibus existimus testimonium extat Sevril ad *Aeneid.* XI. 262. *Columnas Herculis legimus et in Ponto et in Hispania.*

(2) Nota praeterquam historici nostri iudicium, qui huius narrationi vix fidem adiongendam pronunciant. Quamquam gaditanas quidem columnas adire in animo fuisse Alexandro constat ex Curtio X. 4. Diodoro XVIII. 4.

(3) De columnis Herculis ex auro argenteoque concretis confectur Philostratus vit. *Apoth.* V. 6.

(4) Comparantur quae scribit Cicero de divin. I. 24. super columnae aureae in fumo Iunonis Laciniae ab Hannibale terebratae, deque bucula quae ex eo auro exterritato facta sit.

(5) Quoniam huius narrationis desiderantur, facili coniectura adsequeris, si leges apud Iulium Valerium in III. libro epistolae Alexandri ad Olympiadem.

ITINERARII VOCABULA ALIQVOT

QUAE VIDENTUR ADDENDA

LEXICO FORCELLINIANO.

AEGIDIUS FORCELLINI praestantissimus lexico perutilem nuper appendicem attexit vir romanae linguae peritissimus studiisque optimis politissimus Iosephus Farlanetus, quem a nostris quoque editionibus aliquae symbolae corrasisse comperimus. Nunc vero egregio novam segetem vocabulorum tum ex Itinerario tum atheniensiore deinceps ex Iulio Valerio suppeditamus, quibus pro suo excellenti iudicio perpensis ad forcelliniana horreum, si libuerit, locupletandum utatur. Diligentiores autem vocum investigationem eiusdem sagacitati permittimus, itemque pluriarum modorum notationem, qui ad latinae syntaxeos varietatem et copiam non mediocriter conferant.

Admuniculabundus, 2, um cap. 21.

Aguitor, oris 111. (1)

Agricior, oris 62.

Alphatium, ti 49.

Alviabilis, le 102.

Animanda pro animalia 77.

Blanditor, oris 90.

Caeus, us 102.

Cidar neutrum aut indeclinabile 64.

Circumputo, as 114.

Coniectator, oris 49.

Contivus vel contrivus 19.

Continor, aris 14. nisi est mendum.

Dignantissime adu. 24. (1)

Dinoseibilis, le 50.

Displecio, is 45. *Conspice emendationes.*

Fixus, us 112.

Gradibilis, le 75.

Gracile, arum 96. et apud I. Valerianum III. 5.

Inimitatus, 2, um 59.

Inserabiliter 100.

Interpellatus, us 31.

Interscatens, entis 51.

Missus pro vir missus 55.

Obisus, us 41.

Obsidialis, lis 47.

Penetrabilis adu. 29.

Peramicus, 2, um 56.

Perinatus, entis 78. nisi est mendum.

(1) E. sacris Biblis *Eclae.* VII. 5. laudat Gesnerus nro. *thesaur.* ling. rom. Forcellinus collocavit in expulsi.

(2) Dignantissimus est apud Salsianum. Forcellinus in expulsi.

Perpinguis 45.
 Perrio, us 104.
 Præcepi, isti 36.
 Præcoque ade. 58.
 Præmentum, ti 77.
 Retransmitte, is 105.
 Ruscula, æ 108.
 Septus, us 106.
 Simulamentum nunc denique
 certa auctoritate firmatum
 vocabulum 65.

Subaquilinus, a, um 15.
 Suppetulis, le 76.
 Træbilacula, æ 77.
 Tuberculosus, entis 14.
 Visabundus, a, um 57.
 Unimammus, æ 96. Confer et
 I. Valerium III. 82. Apud
 Plautum Corcul. act. 5. v. 75.
 habetur Unimammis, vel
 Unouammis.

Siquis denique pro vel, quod passim mihi displicebat, ma-
 culæ retinere et, iure suo utatur.

RERVM PRÆCIPVARVM IN ITINERARIO

I N D E X.

Numerorum notæ indicant capita.

Abiorum scytharum legationes 81. 95.
Alexander Aetropi filius auctor insidiarum 25.
Alexandri M. genus, figura et virtus bellica 12 — 15. *exerci-
 citus quo traiecit in Asian* 17 — 18. *amicitia fidelissima* 30.
humanitas 24. 37. dicta 37. 44. *castitas* 57. *villa* 10. 11. 89. 92.
iter ad Herculis columnas 119 — 120. *mortis occasio* 118.
Alexandria Aegypti condita 45 — 49.
Amynas præparatur imperio persico 105.
Antipatro procurario Macedoniae et Peloponnesi mandatur 17.
Aornis petra 112.
Artacidae ἑσχατηρία 89.
Beus insignia Darii recipit 69. et nomen *Artaxerxis* 72. *car-
 pitur* 78. *necatur* 83.
Bom ducenta et triginta milia ex India in Macedonia
mista 105.
Callisthenis monita 92. *Idem de conspiratione suspectus* 92. 105.
Caucatas describitur 75.
Choriæ deditio 102.
Clitus Alexandri scorpitor 22. *occiditur* 91.
Constantini pater et frater Constantii imperatoris 4.
Constantius Alexandro comparatus 9. *Constantii persica expe-
 ditio* 1. *figura* 15.
Cydnus amnis describitur 28.
Darii familia capitur 55. *Darii litteræ et legationes* 39. 45.
Eiusdem mors 69.
Flumina vanaescentia 37.
Fontes calidi apud Hammonis sanum 52.
Fontes duo alter olei alter vini 97.
Gaza obsidetur et capitur 45 — 47.
Halicarnassi regina dicta mater Alexandri 24.
Hammonis sanum describitur 50 — 52.
Herculis scyphus 118. *columnas* 119 — 120.

Hermolai coniuratio 95 — 94.
Indi annis transmissio 109.
Indiae descriptio 110.
Macedonum clades 86. *querelae* 113.
Mare hippallum 110.
Olympias filium comitatur Amphipolim usque 13.
Onomarchus et Neon oceanum circumperant 114.
Orphei statua sudat 17.
Oxi annis transmissio 77.
Pausanias caeditur cum tribus filiis 12.
Persarum imperium integratur Alexandro 105.
Petræ minutissimae capiuntur 100. 102. 108. 112.
Phacnomenes Chocasmiorum rex 96.
Philippus medicus Alexandri 80.
Pigres, nempe Tigres 55.
Pistamenes capitur 98.
Porti bellum 111.
Prodigia 46.
Pugna ad Graucum 19 — 25. *ad Iliam* 32 — 55. *ad Arbelam* 57 — 65.
Roxane Oxyariae filia nabit Alexandro 101.
Sal fossilis apud Hammonem 52.
Satrapae VII. Asian praetendentes 19.
Scythiae trans Taurum 84.
Siti et morbo laborant Macedones 85.
Somnus pinguior Alexandri ante pugnam ad Iliam 34.
Tanaïs Alexandri 79.
Tartus ubi poena fatalis Alexandro 26.
Taxiles rex indus 104.
Terentii Parronis ephemeris ad Gar Pompeium 6.
Tigres, nempe Parthigres 66.
Triaci Riverrariani 1.
Tyri excidium 42.
Uoimammae sive Amazones 96.
Xerxis regia inflammatur 67.

I V L I I V A L E R I I

RES GESTAE

ALEXANDRI MACEDONIS

TRANSLATAE EX AESOPO GRAECO

PRODEVNT NVNC PRIMVM

EDENTE NOTISQVE ILLVSTRANTE

ANGELO MAIO

AMBROSIANI COLLEGI DOCTORE.

MEDIOLANI

REGISSTYPIS.

MDCCXCVII.

EDITORIS PRAEFATIO.

I. QVAMQVAM in re historica sincerum et simplex scribendi genus me prae ceteris adamare nuper quae editum professus sum⁽¹⁾, tamen inventam Iulii Valerii in ambrosiano codice⁽²⁾ valde fucatam et redundantem historiam, nullus plane dubitavi quin si protinus ederem, bene mereri de ea facultate viderer. Et de scriptoribus quidem tum Aesopo a quo graece conditus liber est, tum Iulio Valerio a quo ad latinos translatus, nihil fere habeo quod dicam, quum funditus omnem notitiam aetas deleverit. Sed enim ipsius scripti vetustas (ut iam de codice ambrosiano sileam qui mille ferme abhinc annis exaratus est) luculenter se prodit, quoniam vel Iulius Valerius, vel certe Aesopus id opus adornabant vigente etiamnum Alexandriae templo Serapidis⁽³⁾, incolumisque Alexandri tumulo⁽⁴⁾, eiusdemque die mortuario sollemnibus adhuc ritibus in ea urbe sacramento⁽⁵⁾. Iamvero quum Serapeum anno post Christum natum cccclxxxix. Theodosii imp. edicto solum esse constet⁽⁶⁾; divus item Ioannes Chrysostomus Alexandri sepulchrum de medio sublatum eiusque annuam me-

(1) Praefatio ad Itinerar. esp. iv.

(2) Eadem praefatio esp. ii.

(3) Iulius Valerius lib. I. esp. xxxi.

(4) Idem lib. III. esp. xcii.

(5) Idem lib. III. esp. xcvi.

(6) Marcellinus Comes in Chronico Timasio et Promoto ccc.

moriā inter homines extinctā suā iam aetate testetur (1); sequitur ut hanc historiam seu latine seu certe graece omnino ante id tempus conscriptam putemus. Etsi autem e duobus argumentis, quae dixi, tantummodo arguas, hanc historiam saltem primitus, nempe graece, post illud saeculum non esse confectam; tamen omissa graeci exemplaris quod perit mentione, si quis interpretis Iulii Valerii stilum et quasi formam considerabit, is hanc etiam latinum auctorem intra tertium aut quartum christiani aevi saeculum prorsus continebit. Vocabula enim et elocutio et tota scripti natura (siquid sensu callemus et aures) illam utique aetatem clamitare videtur (2).

Eiusdem
historiae
elocutio
quae sit.

II. Confirmata scripti antiquitate (quae vel prima laus in his rebus habetur) iam ipsam Iulii Valerii historiam facultatem breviter consideremus. Primum quidem huius historiae elocutio satis mihi abhorrere videtur ab genere Itinerarii. Id autem num ob ingenium diversi auctoris contingat (quippe ego Iulium Valerium Itinerarii parentem esse non rebar (3)) an interpretationis naturā, an alia quavis de causa nondum explico. Sane Iulius Valerius valde se a consuetudine compendii abstrahit, sonatque contrarium Itinerario: tum Iulii Valerii ad illud collata longe fluentior quaedam splendidiorque dicendi copia est, multoque rotundius et mollioribus numeris explentur sententiae. Quamquam reapse in Itinerario plena est animi ac vigoris et incitata et vibrans oratio, at Iulii Valerii humaniores musae interdum flaccescent. Iam quum duo sint genera historiae: unum quod particeps est artis, alterum quod arte caret; est ars quidem in Aesopo vel Iulio Valerio

qui commentatione sua res scribendas adornat; caret autem Auctor Itinerarii qui cognita per se vel tradita, litteris commendat. Immo elucet in historiae latioris scriptore mirabile illud Graecorum ingenium, quo variat et mutat, omnesque scribendi tum narrans tum disserens persequitur gradus: adeo ut saepe non tam ad historicorum morem quam ad rhetorum pompam sese ornare videatur. Conciones igitur, epistolae, edicta, disputationes, carmina etiam et oraculorum effata et lapidum inscriptiones in hoc Auctore dominantur, nec est artis in eo moderatus usus oratoriae. Quippe is ab ea varietate non discedendum putavit, quam Herodotus et Thucydides et Xenophon et Diodorus ac Dionysius affectaverunt. Etsi autem ad haec divina exemplaria nihil fere ex omnium temporum litteris, nedum nostrum Auctorem, comparandum putamus, multa tamen ubertas nec contemnenda silva dicendi apud Iulium Valerium est.

III. Verum enīvero quia ratione vel quatenus Itinerarii Iullicae Valerii elocutio a se mutuo differant, libri summi id demum eruditus definiendum ultro concedo. Illud marius, probe exploratum est, duo scripta haec in immani rerum diversitate versari. Quod ut protinus fiat palam, in mentem quaeso lectores revocant Itinerarii seriem et summam, tum Iulii Valerii delibata capita, quae paucis haec a me percurruntur, ne graventur cognoscere. Iulius ergo Valerius narrata Alexandri genitura et puerili eruditione (quae pars historiae a mea editione propter codicis ambrosiani lacunam abest) olympicos pandit agones, ibique octo regionum iuvenum competentem facit Macedonem, eundemque curuli simul victoria faustoque vaticinio elatum in patriam reducit. Ibi quum Philippus Olympiadi uxori Cleopatram pellicem importune superduceret, Valerius prudenti sane persona Alexandrum induit, a quo primum amariolibus dictis, mox eloquentia lenissima Philippus pater ad saniores mentes retrahitur, atque in Olympiadis coniugio retinetur. Tum urbem Mothanae rebus novis studentem opprimit Alexander, et Persarum satrapas negato tributi obsequio Macedonia exigit. Sequitur apud Iulium Valerium Philippi mors, scenico prope more recitata, cum

Primi

libri summi.

(1) Locum Chrysostomi videbis inferius ad lib. III. cap. xcix. in nota.

(2) Iulium sane Valerium ante hanc aetatem floruisse non arbitror. At Aesopum multo fortasse antiquiorem quis iure negat? praesertim si nullam remotioris antiquitatis non est iadicium quod nos ex libri III. capite lxxxviii. proferimus: cui tamen iudicio parum fidendum existimamus.

(3) Praefatio ad Itinerar. cap. vi.

Pausaniae intersectoris supplicio: post quae iam rex Alexander Macedones ceterosque Graecos concione in Persam exstimulat, veteranos in armorum studio confirmat, militem novum scribit, navigia instruit, pecuniam et commentum conficit, tum Thraciam et aliquot occidentis regiones victoris specie percurrit, et denique ad Bihyam atque Aegyptum classem appellat. Haec vero pars historiae subtextitur, meo quidem iudicio pulcherrima, nempe peregrinatio ad Hammonem, et praesertim urbis Alexandriae natales, quos nemo quisquam ante Iulium Valerium neque tam recondita eruditione, neque diligentia tanta, neque pari fortasse prolixitate litteris consignaverat. Quippe et oracula copioso carmine edita, et prodigia nascentem urbem auctoritate firmantia, et mirandi aedificii constructio, atque cum aliis urbibus maximis comparatio, religionumque Agathodaeonibus, Protei, Serapidisque descriptio, pluraque eiusmodi magnâ lectorem tum voluptate perfundunt, tum etiam doctrinâ augent. Aegyptii rebus peractis, ad Tyri moenia ducit Alexandrum Valerius, quam urbem postquam rex per litteras frustra monuit, mox capit excidioque subvertit. Hinc luculentae et magnificae sequuntur litterae Darii, Alexandri atque satraparum, quae antiquam illam et graecam scribendi gloriam quodammodo suscitant: veterum enim Valerius interdum est similis. Post mutuas provocationes et minas, atrox Macedonum Persarumque certamen conseri necesse erat, quod Valerius satis probabili facultate describit. Pulsus in fugam Darius dum ad bellum instaurandum infinitas copias contrahit, interim et ipse Alexander novis auxiliis quaerendis deditus Asiam minorem Graeciamque concursat, Orphei sudantem statuam miratur, Achilli ad Ilium muneribus versibusque dictis parentat, et ad maeoticam usque paludem arma transfert: indeque redux agrigentinum Aetoliae oraculum adit, Thebas resistentes expugnat, neque auloedi flebili cantilena cohibetur, quominus urbis excidium peragi iubeat: quamquam paulo post thebani athletae merito, qui ludis corinthiacis spectante Alexandro vicerat, urbem restitui frequentarique permittit. Atque hactenus primi libri contextus excurrit.

IV. Magna vero pars alterius libri senatorio et gravi orationum genere continetur. Nam quum Alexander magistratum quemdam Plataeis violasset, idque gravius Athenienses tulissent, magnum inde discordiarum incendium exarsit: quo factum est ut et Alexander pluribus litteris cum Atheniensibus expostulaverit, et in celebrata per urbem concione de bello in Macedones discernendo deliberaverint. Ac Demadis quidem lingua, quasi flabellum seditionis, iras magnopere ventilabat; verum Aeschines atque Demosthenes rem ita composuerunt, ut Alexander, pace Athenis impertita, calamitatem belli Lacedaemona transperaverit: cuius urbis fastu compresso, Darius sibi denique hello internecivo exterminandum proposuit. Tum Iulius Valerius Persarum nobis curiam reserat, in qua Darius de re summa sollicitus satraparum rogat sententias, fratrisque Oxythri oratione ad bellum totis viribus debellandum corroboratur. Interim Alexander Ciliciâ occupatâ morbum ibi iuvenili confidentia contractum aegre sustinet. Ab hoc autem loco ad Darii supremo proelio profligatum lacunâ codex laborat. Deinceps oratoris ornamentis denovo Valerius indulgens, litteras ad Porum Darii, Iulius morientis cum Alexandro colloquium, duplex Alexandri ad Persas edictum, litteras denique mutuas Alexandri Rogodunisque, quae Darii mater fuit, consueti stili facilitate configit, et Darii filiam Roxanem Alexandro collocat in matrimonio, qui est exitus secundi libri.

V. At vero tertius extremusque liber res indicas Alexandri multi generis multaeque eloquentiae completitur. Ecce enim statim Alexander suos ad belli patientiam oratione cohortatur. Mox Pori minaces litterae cum Alexandri rescripto recitantur. Tum gravissimo proelio conserto, Porus etiam singulari certamine ab Alexandro conficitur: quo casu simulque prudenti Alexandri concione moti Indi pacem faciant. Hinc Brachmanas adit Alexander, microscopae philosophiae sensus non solum ab iis audit verum ipse quoque disputat. Exin Iulius Valerius epistolam non mediocrem ad instar voluminis elaborat, qua de itineribus suis per Indiam et Persidem Alexander Aristotelem certiore facit. Post

Secundi
libri sum-
marium.

Tertii
libri sum-
marium.

haec Alexandrum Auctor in Samiramidos regna ducit, quorum ea tempestate potiebatur Candace. Iam res cum Candace regina agitatae non modicum huius libri partem constituit: atque ut quaedam in ea narratione languidiora videntur, ita locorum aedificiorumque descriptiones mirabiliter placent. Ab eo regno decedens Alexander Deorum repente praesentia consortioque fruitur. Dehinc inter Amazones indicas et Alexandrum missitantur epistolae, donec cum martiris his feminis amicitia foedusque sancitur. Ecce autem et Aristoteles brevis quidem sed magnifica epistola tantos bellicae rei successus Alexandro gratulatur. Numquam verborum egens Valerius prolixam item epistolam Alexandri ad matrem comminiscitur, quā pars reliqua eius itinerum ad Heraculis nempe columnas, ad Amazones ponticas, ad Troglodytas, ad urbem solis, ad Tanaim, ad Xerxis Cyrrive regna perscribitur. Tum demum Alexandro Babylonem reverso, ad mortem eius tragice sublatoque dicendam tetri portentī apparatu viam sibi munit Valerius. Qua etiam narratione peracta, corpus Alexandri Iovis monitu in Aegyptum vehendum curat: quo tumulto, testamentum quoque Alexandri proferit, cuius nimirum tenore moles illa maxima macedonici imperiī in praefecturas et regna tributa est. Ad extremum definita aetate Alexandri, numeratis victis populis urbibusque ab eo conditis, eiusdemque annū memoriā Alexandriae dedicatā copiosissimae historiae Valerius finem imponit.

Historia VI. Tot tantaque Iulius Valerius quum in suum opus haec saepe intulerit, quis dubitet hunc quoque historicum optime meritum esse de Alexandri nomine ac dignitate? Nomen enim saepe videtur ornatus iisdem fere laudibus atque Curtius? Sed uno maxime vitio Valerius premitur, quod multis figmentorum vestigiis suam historiam impressit. Etsi autem ne graves quidem historici (Herodotus exempli causa vel Plinius) hac labe carent; etsi Dionysius Halicarnassensis ⁽¹⁾ plerosque historicos antiquissimos in pervagatis fabularum nugis impune versatos esse tradiderit; idque et quaedam excerpta auctorum prae-

sertim barbarorum in Eusebiano chronico (quod brevi et Zohrabī nostraeque opera proditurae speramus) primis operis capitibus demonstrata sint; mente tamen ac cogitatione prospicio, fore ut nimia Valerii, seu potius Aesopi, credulitas, immo et fingendi libido, in multas ac varias aetatis huius ~~generis~~ reprehensiones incurrat. Sed enim quis demum nescit errasse olim multis in rebus hominum ingenia, quae vel usu iam vel doctrinis immutata videntur? Quis item omnem errorem stultitiam dicere audeat? Illud praeterea me recreat, quod hic Auctor, etsi identidem mendaciorculis et commentitiis figmentis inquinatur est, nihilominus augeat historiam et eruditionem. Neque enim ipse ad Achillis Tatij vel Heliodori vel Longi morem se totum in fabulas ingurgitavit. Quamquam Graecorum ingenia his temporibus coeperant in eiusmodi lusibus audacius exsultare: nam et hi fuerat Eroticoorum scriptores, si minus ab Aesopi, certe a Iulii Valerii aetate valde abesse non videntur. Esto igitur. Dicit aliqua Valerius quae nemo potest adduci ut credat; semel etiam non re solum verum etiam temporibus errat ⁽²⁾; non ille idcirco omnes rumores et fabularum ventos colligit. Vestustissimi de Alexandro scriptores, immo et eiusdem aequales, quantis se vanitatibus tradiderint circumferendos, alio in loco docere me memini ⁽³⁾. Quibus si addas sequiorum aetatum auctores arabes, armenos, persas et indos, barbariorum latinos aut graeculos, nihil impudius Alexandri historia arbitraberis ⁽⁴⁾. Isti enim nunquam fere suspicantes quale sit sincere id est historice scribere, nullius commenti absurditatem recusaverunt. Valerius contra raro tollit funditus veritatem et fidem, quamvis saepe paulo perversat: quin in omni fabula insunt, quasi laminae argenteolae, veritatis ali-

(1) Vide lib. I. cap. xvi. cum nota 2.

(2) Praefat. ad Itinerar. cap. xv.

(3) Confer Sancti Hieronymi Exam. des historiens d'Alex. p. 167. et seqq. nec non Herbelotianae biblioth. orient. voc. Escander. De historia Alexandri armenica vide item meam praefationem ad Philoem etc. part. III. cap. vi. p. 74.

(4) Iudicium de Theophrasti historiae cap. v. et vi.

eius vestigia. Unde ortae sint narrationes de Alexandri in Italiam adventu, deque hasta in Tauro monte defixa, suis locis docui⁽¹⁾. Ab Alexandro de itineribus suis scriptas litteras ad Aristotelem satis exploratum videtur, ad Olympiadem utique certum est⁽²⁾: quod vero his fabulae admixtae fuerint, partim ipsius Alexandri errore factum constat⁽³⁾, partim vero historicorum libidine. Universa illa Candacis reginae historia fortasse ex eo nata est, quod Iustinus⁽⁴⁾ itemque Curtius⁽⁵⁾ Cleophridem reginam indicam rebus Alexandri gestis implicaverunt. Haec autem conjectura dincor ad suspicandum, quod Iulius Valerius nullam Cleophridis mentionem intulit. Ego denique scriptoris mei locos nonnullos, qui plane ad fabulosum dicendi genus pertinere videbantur, formis etiam litterarum diversis (quas italicas vocant) expressi. Neque tamen alias particulas esse nego, quibus fidem iure qui derogat; sed quoniam eae sunt eiusmodi, quarum similes complures apud probatos auctores aequo animo ferre solemus, idcirco nullam iis apertiore notam falsitatis inurendam putavi.

Historia
auctor Aesop
fuit
patria Alex
andrianus.

VII. Sunt aliquot praeterea quaestiuiculae dignae, ut arbitror, commoveret. Et primum, quoniam superiore loco antiquitatem eius, qui hanc historiam conscripsit, certis argumentis adseruimus, sequitur ut eiusdem quoque patriam breviter vestigemus: quae, meo quidem iudicio, ex eiusdem Auctoris verbis plane cognoscitur. Is enim lib. I. cap. xxv. sic loquitur: *Vi dei iuniam rexius perbrevec rex (Alexander), cui nomen Pharus esse cum diceretur, coluisse vero Pharam thiam Protea; conlapsam etiam thidem cerneret Proteos sepulchrum; id quidem protinus et reformari ad faciem vocitatis et coli religiosius man-*

dat: exinque ciuitas Pharus est: ciuitas mos ad nos usque prolapsa Specimen inter nostros Heroes, dicitur. Quae quidem postrema verba quisnam alius diceret praeter quam Phari civis aut Alexandrinus? Adde, quod nunquam hic Auctor vel doctior est vel aequae ferme prolixus quam in rebus Aegyptiis et praesertim Alexandrinis, cuius urbis auspiciatissima exordia per diligentem stilo et singulari ac veluti civili amore concelebrat. Quod autem eam narrationem ita cap. xxxv. concludit: *Enimvero, tibi super electatis illius (non haur) conditum dictum habebis*; id ego vel in eam sententiam accipio, quod Auctor in ipsa Pharo (quae fuit urbis quodammodo distincta) habitaret; vel ita dictum intelligo, quia sermo est de graeca illa vetere Alexandria, qualis a Macedonia condita fuit: cuius urbis tum ambitum tum aedificium eo demum tempore, quo haec scribatur historia, valde iam decrevisse plurimasque varietates fuisse perpassum nemo dubitabit. Adde quod haec Iulii Valerii historia ab Aegypti rebus et laudibus capit exordium, quae pars etsi a codice ambrosiano excidit, tamen evidenter cognoscitur tum ab eius veluti quodam exemplari, codice alio ambrosiano⁽⁶⁾, cuius est initium *Aegypti sapientes valti genere divino*; tum ab ipsa edita Alexandri historia⁽⁷⁾ incipiente *Sapientissimi aegyptii scientes mensuram terrae*, quae quamquam ob barbarum stilum plurimasque graves absurditates magnopere sordet, rerum tamen seriem cum Iulii Valerii opere non mediocriter congruit. Atque his iudiciis Aesopus auctor historiae satis arguitur aegyptius, immo Alexandriae vel Phari civis. Iam de interprete Iulio Valerio quid censeas? Mihi quidem et ipse africanus videtur. Nam, praeter nova omnino vocabula, non pauca etiam in eo me notare memini, quorum exempla nonnisi fere apud afros scriptores deprehendebam. Porro eadem ipsa Iulius Valerius aetate nomine latine scribebant Claudianus alexandrinus, Ammianus ex

Interpres
quoque Iu
lius Vale
rius vide
tur afor.

(1) Lib. I. cap. xvi. n. f. et cap. lvi. n. f.

(2) Arrianus vi. 4. Athenagoras legat. cap. xxxviii. Minutius Felix cap. xxi. qui et *insigne volumen* dicit. Tertullianus de pallio cap. iii. Augustinus de civ. Dei viii. 5. 27, qui xii. 10. haud caruisse fabulis dicit.

(3) Arrianus lib. vi. 4.

(4) xii. 7.

(5) viii. 10.

(1) Part. sup. F. 129.

(2) Argentariorum mccccxcv. qualis quidem est in bibliotheca ambrosiana. Ceterum et eadem in urbe et alibi non semel is liber eximus est. Vide Panzerium anal. typogr. T. v. p. 22.

Historiae
Auctor sub
Romano-
rum dictio-
ne fuit et
ethniscus.

Asia antiochenus? Denique (quod iis temporibus plane necesse erat) historiae Auctor in Romanorum ditione degebat. Quare et dominis quodam in loco (1) non obscure adulatus est: quumque apud historicum Memnonem dictum acerbum Alexandri in Romanos legisset, naviter id ipse cum iaculum ad Carthaginienses detorsit (2). Tum ad Aesopi sectam quod adinet, lecta eius historia, christianis certe sacris memo imbutum hominem indicabit.

Aesopus et
Iulius Val-
erius An-
te hanc e-
ditionem
quatenus
noti fue-
rint.

VIII. Dicendum est et quia ante me homines opus Aesopi vel Iulii Valerii, sive appellato auctoris impressivae nomine sine secus, aut manu tractaverint aut certe commemoraverint.

1. Vincentius Burgundus, vulgo Bellovacensis, toto libro quarto Speculi sui historialis res gestas Alexandri recitat, ex historia ut ipse ait, eiusdem de promptis. Iamvero eam materiam adeo similem multis editionis meae partibus deprehendes, ut prorsus existimes compilatum a Bellovacensi Iulium Valerium: cuius rei causam mox explico. Praeter Iulii Valerii codicem alius est anonymus in bibliotheca ambrosiana (F. 129. part. sup.) saeculo circiter duodecimo scriptus, cuius est titulus *Ortas, vita et obitus Alexandri magni Macedoniae regis*. Is codex et stilo paulo quidem radiore utitur, et multa praetermittit, nonnulla etiam aliter narrat; ceterum ita Iulium Valerium plerumque sequitur, ut huius quoddam brevius exemplar esse videatur. Eius quoque codicis in edendo Iulio Valerio perpetuam fere collationem utiliter usurpavi, quod ex meis annotationibus identidem patet. Idemque opus in aliis quoque bibliothecis servari arbitror, et certe in regia parisiaca cod. vmscccxxxi. Porro et Salmasius ad Solinum p. 765. b. C. et 791. a. G. locos duos laudat ex latina vetere interpretatione graeci operis de Alexandro. Quoniam vero auctorem non nominat, immo cum p. 637. b. G. dicit *incertum*, eo enimvero hanc ipsam, de qua loquor, breviorum historiam lectam a Salmasio suspicor. Nam operi quidem Iu-

lii Valerii praepositur auctoris sui nomen, ut deinceps dicam, non uno in codice. Iamvero ut illuc, unde incepti, revertar, haec historia Inevior codicis ambrosiani (F. 129.) totidem saepe verbis apud Bellovacensem occurrit. Etsi autem Bellovacensis nec ipsum Iulium Valerium edit, neque eum unquam appellat; tamen quia rivulos ab hoc proxime deductos sectatur, idcirco in Iulii Valerii, si minus lectoribus, certe assellis quodammodo numerandus videtur (3).

2. Divus Antoninus Florentiae pontifex in Chronici titulo caput II. eadem paene recitat quae Bellovacensis. Quia tamen interdum non medicriter ab eo differt, idcirco Antoninus non semper Bellovacensem exscripsisse, sed exemplar aliquod paulo diversum ad manum habuisse videtur eiusdem brevioris historiae, quam et ipse appellat *historiam Alexandri*. Eatenus igitur excerpta Antonini, quatenus Bellovacensis, ad Iulium Valerium pertinent.

3. Claudius Chiffletius in Ammiani Marcellini vita ait, huic scriptori synchronum fuisse Iulium Valerium. Unde vero id compertum Chiffletio fuit, nisi ex cognito ipsius Valerii opere (4)?

4. Franciscus Iuretus ad Synnachi epistolam xxxiii. libri iv. (ed. paris. an. mnciv. in miscell. p. 127.) particulam ineditam recitat Aesopi in vita Alexandri magni. Dicendum autem Iureto fuisse Iulium Valerium pro Aesopo nos suo loco docuimus (5); praesertim quum emendate locutus fuisset idem Iuretus in prior editione Synnachi (Paris. an. mpxlxxx. in notis p. 97.) ad libri decimi epistolam liv. his verbis: »Aesopus in vita Alexandri magni Iulio Valerio interprete, quem manuscriptorum habeo, *secretum* pro *secreto* dixit: Nectanobus accipere *secreta* parat».

5. Carolus Gangius in glossario mediae et infimae graecitatis voc. *ἱσθαι*; haec ait: »Callisthenes .ms.

(1) Lib. I. esp. xvi.

(2) Lib. I. esp. xvii. cum nota 5.

(1) Idem fere dicendum quod adinet ad duos locos ex epistola Alexandri ad Aristotelem laudatos a Bellovacensi Spec. natur. xii. 45. 67.

(2) Recole dicta in praefat. ad Itinerar. esp. vi.

(3) Ad Iulii Valerii lib. I. esp. xlvi. in nota.

«scriptor de Psammeticho (mendose fortasse Gangius pro Nectanaho); *ναὶ ἰσθμῶς ἰσχυρὸς πρὸς τὸν ποταμὸν, καὶ τὸν ποταμὸν αὐτὸς ἰσχυρὸς πρὸς τὸν ποταμὸν*. Ubi Aesopus eiusdem Callisthenis interpres, qui et versionem suam »Constantio Constantini magni filio dixit ⁽⁴⁾ *tamariuci virgam vertit.* » Iam cum dixit Aesopum pro Iulio Valerio eundem errorem peccavit Gangius quem Iuretus. Porro eo in loco tum Bellavacensis (cap. I.) tum Antoninus (sub initio cap. II.) tum codex ambrosianus (F. 129.) habent *virgulam ex ligno hebeni*. Nempe, ut dixi, illa auctor historia, non brevitate solum et stilo, sed rebus ipsis interdum differt a Iulio Valerio.

6. Ab auctore catalogi codicum Angliae T. I. in codd. collegii oxoniensis corporis Christi n.º XLIX. 82. profertur: *Iulius Valerius de vita et obitu Alexandri.*

7. Ab auctore catalogi codicum bibliothecae regiae Parisiorum T. IV. p. 12. cod. 15900. coll. lecti sunt: *Barum ab Alexandro magno gestarum libri tres qui sub Aesopi graeci vel Callisthenis nomine circumferuntur, Iulio Valerio interprete.*

Atque hi quidem homines Iulii Valerii scriptum prae manibus habuerunt. Sed nonnulli praeterea Iulium Valerium scriptores commemorant fama tantummodo alienaque traditione cognitum.

1. Gaspar Barthius in Adversariorum libro II. cap. x. monachalem quamdam (ut ipse loquitur) de Alexandro historiam prodigiis mendacis farram et contemptibilem, in charta scriptam habuisse se ait, quam anonymam quum videret, idem opus existimavit, quod Iuretus laudaverat Iulii Valerii. Ego vero nullus dubito quin Barthius eam infictam historiam possederit, quae Argentorati edita olim est, cuius, praeter impressum exemplar, codex quoque chartaceus Mediolani tum in ambrosiana bibliotheca servatur, tum in braydensi. mss. I. vii. 25. Error autem Barthii primum ex eo coarguitur, quod ait, a Silvestro Giraldo satis vetere auctore hanc historiam citari; rursus quod eius auctorem dicit

romani sermonis ignarum. Iam quem locum Giraldu ex epistola Alexandri ad Aristotelem profert (Topogr. Hibern. cap. iv.) is ad Iulii Valerii opus non pertinet, sed ad historiam scholasticam; e qua reapse se desumere eundem Giraldu ait. Qui vero Iulium Valerium latinistatus ignarum diceret, is de sua potius ineitia confiteretur. Ne plura; Barthii auctoritas, qui Iulium Valerium non vidit, nulla est. Tum et alia fabula, quam (Advers. V. 14.) ex vita Alexandri memorat (nempe de Iudaeis ab Alexandro intra montes conclusis) ea petita est vel e Gotfrido Viterbiensi Chronic. part. xi. vel e Comestorio historia scholastica lib. Hester. cap. iv. unde eandem fabulam etiam divus Antoninus desumpsit cap. II. §. 10.

2. Gerardus Io. Vossius Aesopum et Iulium Valerium memorat in tertio libro de historicis graecis inter historicos incertae aetatis; itemque in tertio libro de historicis latinis inter anonymos. Et ille quidem recte facit cum nititur in auctoritate Iureti; quod vero Barthii errores non sensit, id viro ceteroqui doctissimo condonandum est. Frustra autem dubitat Vossius nim Iulii Valerii opus idem sit atque illud quod incipit *Moris est adit.* Sunt enim haec verba initium prologi ad Gualterianum poema de Alexandro in ambrosiano codice (L. 57. part. sup.)

3. Iohannes Freinshemius in indice Scriptorum Alexandri ait: *Iulius Valerius latinum fecit historiam fabulosam de Alexandro, quae ab aliis Aesopo, ab aliis Callistheni adscripta fuit: unde fabulas suas versatim hauerant Antoninus, Florentinus, Urspergensis, alii.* De Antonino et Vincentio falsa opinatum Freinshemium constat ex supra dictis. Non aequè constat unde commenta sua depromserit Urspergensis, quoniam eius mendax de Alexandro historia non videtur impressa. Vides Urspergensis Chronicon edit. Basileae an. MDLXX. p. 14. Quod vero Freinshemius historiam, de qua loquitur, ait editam germanice Argentorati anno MDCCLXXXVI. rursus fallitur. Non enim germanice Iulii Valerii opus editum ibi est, sed latine pessimum illud barbari aevi commentum inscriptum *Historia Alexandri magni regis Macedoniae de proeliis.* Vides Panzerium *anal. 1596.* T. V. p. 22.

(4) Hoc super re videsis dicta in praefat. Itinerarii cap. vii.

4. Petrus Baylius in lexico (voc. *Esape*) et Aesopi meminit et Iulii Valerii: in eo vero falsus est, quod parum considerato Barthii loco, putavit huic homini ad manum fuisse Iulium Valerium, quod, ut dixi, secus est.

5. Io. Albertus Fabricius Aesopum et Iulium Valerium memorat in graeca bibliotheca ed. nov. T. III. inter scriptores Alexandri voc. *Aesopus*, *Callisthenes*, *Ioli Hartlieb* ⁽¹⁾ *Möller*, et *Iulius Valerius*. Vide etiam T. I. p. 622. ⁽²⁾ Quod autem et Fabricius falsa quaedam super hoc libro et Auctore dicit, nil mirum est: errores enim ex aliena auctoritate contraxit.

6. Denique novissimus Sancti-crucius (Exam. crit. des historiens d'Alex. p. 166. n. 1.) quatuordecim sive latinis satis diversas interpretationes sive earundem codices vidisse se narrat graecae historiae de Alexandro: quo in numero Iulium quoque Valerium ab eo visum autumo, quoniam in parisiaco codice hunc Auctorem

(1) Io. Albertus Fabricius biblioth. gr. ed. vet. T. II. p. 218. ait Io. Hartliebum monacensem hominem, iussu ducis Bavariae Alberti, historiam Iulii Valerii de Alexandro magno e latina lingua in germanicam convertisse, editamque esse Augustae Vindob. an. 1478. citatque Fabricius Lambecium lib. 2. de biblioth. Vindob. p. 949. Atqui Lambecius tum in loco citato, tum in altera eiusdem bibliothecae Vindob. editione p. 557. cum nota 1. Fabricio contradicit, quandoquidem historiae, cuius interpretes fuit Hartliebus, latinum auctorem vocari Eusebium ait: idque cognoscitur etiam ex titulo germanico Hartliebiani operis apud eundem Fabricium ed. nov. T. II. p. 57. Et locus sane Fabricii antequam hanc editionem molire exploratus mihi erat, neque tamen eo sum commotus. Etiam si enim Hartliebus reapse edidisset germanice Iulium Valerium, hic quidem latine, quantum ego scio, adhuc erat ineditus. Sed enim hoc super re quum amicum quendam doctissimum consulissem, ex eius ad me litteris prorsus deprehendisse mihi videret, Hartliebi interpretationem (quae mihi non est ad manum) aliunde omnino quam ex Iulio Valerio esse expressam.

(2) Vide etiam eiusdem Fabricii bibliothecam lat. med. et infim. aetat. cum Mansio T. IV. p. 204.

inesse superius docui. Iulium tamen Valerium nominatum, quantum vidi, Sancti-crucius non appellat. Quinque vero sit liber cuius titulum origo, ortus, vita et actus *Alexandri* Sancti-crucius discrete profert, superius item demonstravi.

Appendicis loco ad extremum moneo, tria insuper scripta de Alexandri gestis inter codices ambrosianos occurrere. 1. Opus graecum humili quidem stilo sed nondum barbaro. Id cum Iulio Valerio saepe congruit, saepe etiam ab eo discrepat. Ego eo codice graeco (qui est O. 117. part. sup.) in edendo Iulio Valerio haud raro usus sum in additionibus meis. Auctoris nomine caret liber. Sed profecto non est ille Pseudo-Callisthenes quem dicit Sancti-crucius p. 163. et seqq. uti nihil innotuit conferenti eiusdem locos et *Χαλκιδεαι* a Sancti-crucio notatos. 2. Opus arabicum fabulis inquinatum (cod. C. 25. part. sup.) 3. Poëma Gualteri notissimum atque editum, quod reperitur in tribus codicibus part. sup. L. 57. M. 10. P. 6.

IX. Quæret ad extremum aliquis, cur quum Iulius Valerius doctis aliquot viris multo antè, ut vidimus, innotuerit, tandiu nihilominus in scripturorum obscuritate iacuerit? Prima est generalis responsio, multos adhuc in bibliothecis sordescere codices, in quos etsi identidem eruditus aliquis incidit oculus, iidem tamen vel rei numerariae difficultate vel locorum aut temporum adversitate vel alia quavis causa compressi sunt. Namque revera quod veterum scripta lateant, fortunæ saepe crimen est non hominum. Deinde pauci admodum homines eruditi opus Iulii Valerii manu versaverunt, nimirum Iuretus et Cangius et fortasse Chiffletius ⁽¹⁾, qui quidem his temporibus vixerunt, quibus plurima veterum scripta nondum typis commissa erant. Iam et qui homines codicum oxoniensium ac parisiacorum catalo-

(1) Qui Iulium Valerium olim prae manibus habuerunt, ii Galli erant, scilicet, ut diximus, Chiffletius, Iuretus, et Cangius. Revera et ambrosianus codex e Gallia petitus fuit. Sic enim in eo scriptum ille qui ambrosianae bibliothecae primus praefuit: „Hunc codicem Avenione vehendum curavimus.“

gum confecerunt, ii quidem, ut sit, perscribendis titulis unice dediti, nullum edendorum operum consilium inierunt. Reliqui, qui de Julio Valerio (cuius scriptum non viderant) deinceps locuti sunt, quantis erroribus se imprudenter obstrinxerint, satis in superioribus docuisse me puto. Sane quoniam plerique pervulgato mentium errore barbariores Alexandri historias cognitās cum incognito Julio Valerio commutaverint, nil mirum est, eos ad vestigandum accuratius Iulium Valerium non incubuisse, neque eiusdem cupiditatem prae se tulisse.

X. Nunc vero his erroribus tanquam nocte depulsis, quas veterem et eruditum et disertum et varium et latinitatis copias augentem scriptorem non libenter excipiat? praecipuum quoniam eius praecipuum consilium ad delectationem legentis spectare videatur. At historia Alexandri hoc Auctore non multum veritate probedet. Esto. Saepe tamen is nova vel mira existionabitur dicere, cum pervetera et vulgata dicat, sed iam audiri desueta plerisque: quae res ex annotationibus nostris clarescet. Nunc age isti naris emunctae aristarchi pleraque saepe negent, ficta esse dicant: quidvis denique potius quam auctoritatem Iulii Valerii sequantur. Nunc igitur, si hunc librum contineam in tenebris, latinitati etiam naviter consulam? num de linguae copia me rebor? Quin eia, hoc edito, bene multis vocabulis plurimae loquendi novitate latinum sermonem ornemus. Utinam vero labor noster aliorum industriam acuat quo pulcherrimae linguae fines proferre longius ac dilatare studeant! atque ad grandem illum seu vocum seu locutionum inauditarum thesaurum, qui latet adhuc in mss. codicibus et lapidibus et diplomatis, intendere digitum velint! Quippe, ut sapienter monet Fronto ⁽¹⁾ oportet regiones perbarum et salus novisse, ut ubi quaesitis opus sit, percipiam potius ad vestigandum quam invio progrediamur.

(1) De orationibus lib. I. fragm. IV.

IULII VALERII

RES GESTAE

ALEXANDRI MACEDONIS

TRANSLATÆ EX ÆSOPO GRÆCO.

LIBER I.

QVI EST ORTVS.

... I. ad votum proclivitas fiat: neque enim improbo huiusce desiderii gloriam. Tunc filius, Gratiam equidem tibi, pater, hu-

Alexander Elin venit ad ludos.

(*) Unus omnino quaternio ab initio codicis adest. Namque post codicis paginam xvi. legitur nota quaternionis secundi, et sic deinceps aliorum. Quota vero pars I. Valerii desideretur, duorum codicum inspectione cognoscere licet graeci nempe et latini in bibliotheca ambrosiana superstium, de quibus in praefatione locutus sum. Iam ut paucis heic rem exsequar, nihil aliud fere requiritur in codice I. Valerii, quam Neesabasi fabularum quidem remota, paucæ de educatione Alexandri, et descriptio Bucephali qui ab Alexandro puero cicuratus est. Neesabases principatum Aegypti quoniam teneret, non ille quidem cruento bello, sed magicis artibus hostes suos facillime pessum dabat. Verum aliquando quoniam sibi artem huius favere sensit, relicto regno, in Macedonia exul profugit. Ibi, absente bellorum causa Philippo, ita Olympiadem exerrando artificio ad se pellexit, ut et causam geniturae Alexandri dedisse videretur.

iussu muneris facio⁽¹⁾: habeo quippe equos quos exacta tutela recenti ad haec mihi studiosius prae-
paravi. Haec quoque professio Philippum iuvat,
laudatumque studii filium facile permittit, cum
primum illi⁽²⁾ deduci ad navigia currus et arma
iussisset⁽³⁾. Igitur escensa⁽⁴⁾ navi comitatusque

(a) Cod. rñ. (Quod et stare potest, hinc et alibi.) (b) Cod. ex-
censia.

Tum et ipsum Philippum, variis obiectis terrore ad eam
opinionem impulit qua existimaret, Iovis Iammonis virtute ge-
nitum sibi puerum ab uxore Olympiade. Nato igitur non sine
ostentis caelestibus Alexandro, moxque primis doctrinis a plu-
rimis paedagogis erudito, quem Nectanebus stellis puero nocte
quadam serena monstraret, ab eo subito de turpe delictis inter-
rui. Moriens tamen se Alexandro patrem confessus est, ideo-
que et magnifico loculo tumulatus. Tum de regni successore
consulenti Delphis Philippo responsum est, ei a quo insiliente
Bucephalus equus per mediam Pellam actus fuerit, orbis princi-
patum fata docerere. Mox Alexander in Aristotelis disciplinam
concessit: et Bucephalum equum sacritudine insignem sibi uni
sponte mansuetum media urbe egit. Hinc annos iam XV. natus
ut in sollemnibus Graecia ludis quadrigas agitare sibi liceret a
Philippo impetravit Elimumque venit.

Porro qualisvisque est Nectanabi fabula, ea quidem narra-
tur non solum a I. Valerio et duobus codicibus ambrosianis et
a Pseudo-Callisthene, verum etiam a Syncello, Malala, Ce-
dreno et Glyca.

(1) Nimirum Philippus equos Alexandro praestantes se prae-
biturum spondebat, ut legitur in graeco codice: 'Εἶναι τὸν ἑκά-
στου τοῦ τρέφοντος ἵππου.'

(2) Latinus alius codex habet: Alexander quintum decimum
agens annum petiit ut sibi Pisas (cod. Pilas) adire liceret gra-
tia quadrigae tractandi. Philippus quoque equos illi et cetera
itrineri necessaria praeparari iussit.

Hephaestione amico, secunda admodum tempe-
state Elim⁽¹⁾ appellatur.

II. Quo in loco cum equorum curam famulis Alexandri iurgi-
um cum A-
ceraniae regulo.
mandavisset, atque ipsus⁽²⁾ visum loca deambu-
latumque procederet, obviat forte Nicolao cui-
dam adolescenti regulo⁽³⁾ ex Acernania⁽⁴⁾. Cel-
sius quidem illo et sublimius se ferente⁽⁵⁾ (quip-
pe qui duplici eoque perflabili Deorum admini-
culo levaretur opulentia scilicet et fortuna) ha-
bebat tamen Nicolaus ipse quod sibi de suis vi-
ribus polliceretur. Nihilominus salutando Alex-
andro praestitit se priorem, nescius⁽⁶⁾ etiam
tunc itis illius causas et certaminis studium.
Fuit tamen non sine contumelia salutatio: nam
et ave, inquit, o puer: nec ille sedulo resalu-
tat. Tunc secundo Nicolaus, Et quem, inquit,
arbitrere te tam incuriosius salutasse? Quippe
ego Nicolaus ille sum rex Acernanum. Alexan-
der refert: Istam arrogantiam non probo. Quid
enim te iuvat imperii vana iactatio de secun-
dis crastinis fluctuantem? Non enim vides ut

(a) Cod. ipsius. (b) Cod. reguli. (c) Ita cod. Acernania haec et
inferius constanter per e.

(1) Nota verissimam terminationem Elim non Elida, et con-
fer Petrum Victorium ad Cic. epist. fam. XIII. 26.

(2) Nempse Alexandro.

(3) Ita cod. nesciat cum quarto casu, nisi forte est mendum
pro nesciens.

stare fortuna hominum nesciat, utque in his fragilior habeatur quicumque illi ea victitant nexabundius? Ad haec Nicolaus: Haec quidem, inquit, non invenuste: enimvero velim scire cur assis? nam te Philippi filium fama praelocuta est. Fatetur Alexander sese ad certamina quadrigarum studio coronae venisse. Tum Nicolaus felle de nimia indignatione suffusus, despectansque eius aetatum neque vim animi considerans, consputum adolescentulum et maledictis increpitem dereliquit. At vero Alexander qui omnium disciplinarum continentiam magistro ^(a) ostentare didicisset, abstersit clementer sputamenta, iniuriamque arridens ait: Iuro equidem tibi, Nicolae, patris mei ac matris pariter maiestatem, ut te et in hoc praesenti certamine et Acernaniae telo ^(b) superabo! Hinc soluta est fabulatio.

Alexan-
dri victo-
ria curulis.

III. Non multo autem post cum dies certaminis advenisset, aurigandique professio studio excitaretur, novem quidem omnes et ^(c) regii iuvenes ^(d) competeabant, quorum sortito primo

(a) Cod. mag. (b) Ita cod. tel. (c) Cod. sed.

(1) Apud Plutarchum vit. Alex. ed. Londini anni MDCCXXIII. T. IV. p. 9. rogatus ab amicis Alexander puer nomen Olympiae certare vellet, sane si habiturus sum, inquit, adversarios reges: *Τὸ πρῶτον ἀντιπαλαστήσωμι εἰ βούλει ἀπὸ Ὀλυμπιάδων ἀγωνισαῖν στίβον, Ἐγὼ γὰρ, ἔφη, βασιλεὺς ἕκκλειον ἔξω ἀνταγωνιστάς.*

Nicolaus astitit carcere, secundo Xanthias, tertio Conon, quarto Clitomachus, Balcheus quinto, Aristippus sexto in loco, Pierus septimo, Alcan octavo, Alexander post nono. Hi cum ex more artis atque certaminis institissent curribus, lituoque signum sollemniter increpasset, cuncti una prosiliunt. Enimvero Alexander erat quartus a primo, Nicolao propius ^(a) insequente, et spe transitus et infesto consilio, ut si praetervehi queat, non absque periculo Alexandri consulat. Id quidem illum non satis fugerat. Nam et causa odii commonebat, quod bello Nicolai patrem Philippus oppressisset. Igitur astu se dedebat Alexander a Nicolao praeteriri. Quippe iam ceteri, qui cursu praevenierant, alii alio casu prolapsi primam spem potiundae palmae Nicolao dabant. Qui cum finem certaminis iam sperasset, infert sese Alexander voto praeterlabendi. Ad hunc conatum equis Nicolai convertentibus, titubans dexter equus ^(b) cernuantique persimilis, implicatos reliquos secum moratur. Enim tunc Alexander subiciens, praeteracto pro-

(a) Cod. prius. (b) Cod. dexteris mediis cernuantique etc. Locum emendavi ope codicis graeci.

Quoniam vero apud antiquiores Alexandri historicos nulla videtur esse mentio curulis huius victoriae ad Olympiam, idcirco suspicor e memorato Alexandri dicto totam hanc P. Valerii sequiorumque aliquot scriptorum narrationem fuisse conflatam.

lapsoque Nicolao supervectus, rem belli⁽¹⁾ sub stadio transegit. Exin⁽²⁾ victor corona redinitus escenso templo cum Iovem olympium salutaret, aestimatione rei gestae aut instinctu Dei, sacerdotem ferunt sic fortunam victoriae interpretatum, ut quod primo certamine Nicolaum vicisset, esset sibi coniecturae, perfacile multos eum populos vinciturum⁽³⁾, universitatisque dominio potiturum.

Philippi
novae
ptiae.
IV. Hisce ergo omine atque laetitia ovans repatriat Macedoniam. Sed offendit forte, ex licentia regia spreto coniugio Olympiadis, Philippum tunc in Cleopatrae nuptias demutantem alicuiusdam non ignobilis filiae⁽³⁾. Die igitur nuptiarum irruens regis triclinium coronatus, Sume, inquit hunc primum, o pater, laboris mei fructum: et unâ⁽⁴⁾ coronam in patris caput transtulit. Tunc adiecit, Gaudeo quidem

(1) Ita in hoc opere saepe exin, at in Itinerario exim. (2) Cod. novae.
(3) Ita in hoc opere saepe exin, at in Itinerario exim. (4) Cod. novae.

(1) Bellum apud I. Valerium nec non apud Auctorem Itinerarii dicitur quodvis certamen.

(2) Ita cod. vinciturum. Vinciturum habet item Petronius fragm. Tragur. cap. XLV. Est autem cogitandum de etymologia vocis Nicolaus, nempe victor populi.

(3) Cleopatrae notissimus est patruelis Attalus, vir bellicis studiis clarus, post Philippi necem iussu Alexandri oppressus in Asia ob praecedendam exercitus macedonici seditionem. Vide Diodorum saeculum XVI. 95. XVII. 5.

quod in praesenti lactamini: et ego cum matrem aliis regalibus nuptiis coniugabo, vos quoque participabo convivio: et una cum dictis adversum Philippum discumbit. Sed rex asperatus⁽²⁾ ad dicta intus in animo saeviebat.

V. Aderat tunc inter multas regalesque delicias Lysias⁽¹⁾ quidam risui excitando quam facetissimus, qui cum in gratiam regis admordere adolescentulum vellet, Potiare, inquit, o rex, Cleopatrae, potiare: e qua tibi spero privatos filios atque incommunicatos⁽²⁾ alteri proventuros: eosque qui vultibus tuis et felici respondeant semini. Haec ubi dicta sunt, irritatior juvenis, protinus poculum, quod sibi prae manu erat, in Lysiam iaculatur eumque vulnerat. Sed rex effervescente irae professione, prosiliens in Alexandrum, labitur, crureque laeso et vulnerato procumbit. Tum parum temperans voci juvenis, En, inquit, ille qui Asiam Europamque subiecit, unius lectuli spacium sine periculo non emensus est⁽³⁾! et cum dicto rapit

Turbulentum convivium.

(1) Cod. asperatus. (2) Cod. incommunicatos.

(1) Apud Plutarchum loco nuper laudato et Iustinum IX. 7. non Lysias sed Attalus convivium, de quo hic sermo, dieteria conturbat.

(2) Apud Plutarchum loco nuper laudato Iisdem prope verbis loquitur de Philippo Alexander: Οὗτος μόνος ἐκ Ἀσίας καὶ Ἑλλάδος παρεκκινεῖται διαβαίνειν, καὶ ἐπὶ κλίβῳ ἀπὸ κλίβου διαβαίνειν ἀντιόχου πατρῶος.

gladium, omnesque qui forte sese veluti ad comprehendendum irruerant, dissicit: prorsus ut nihilum de Centaurorum Lapitharumque convivio demitteret: aut quod illi rei sit proximum, procos diceret cum ultore Ulixæ decernere. Egessus igitur concedit ad matrem.

Alexandri
ad Philippum
oratio.

VI. Enim qui aderant Philippum non absque discrimine vulneratum cubiculo inducebant, lectoque deponunt. Sed is cum post complusculos dies iam bonam spem curationi promitteret, ingreditur amica sollicitudine tunc Alexander, assidensque lectulo. Quæso, inquit, o Philippe (adhuc enim te hoc communi ^(a) nomine alloquor, ut amicus, donecum ^(b) patris in te animum recognovero), quid tandem hoc rei est quod te avertit a coniuge? Aveo ^(c) enim scire vin-
dex et ultor futurus in matrem si culpa meruit, quod evenerat. Huc adde, si placet, probes ne illam Lysiae in Alexandrum petulantiam? probesve etiam patris in filium truculentiam? Quid enim uterque commeruimus a patre et marito? Abiecta Olympias coniux, et Alexander filius incursatur. Quin ergo surge, et confirmato corpusculo, animum etiam labantem una curaveris, adeo saucium fatalibus forsitan temptamentis. Adeo ^(d) tibi Olympiadem tuam

(a) Cod. ad hoc enim te hoc et communi. (b) pro donecum habet boni cum. (c) Cod. habes. (d) Ita cod. iterum adeo.

in gratiam una atque in cubiculum iam deducam. Geret enim morem profecto Alexandro filio, cuius tu pater, ut video, esse fastidis.

VII. His dictis transit ad matrem, Philippo iam inter pudorem poenitentiamque distento, et ait ad eam: Ne, inquit, quaeso, ne moveare, mi ^(a) mater, super hisce quæ in te egerit rex maritus. Etenim ipsa quamvis clam habeas quod commerueris, age tamen morem conscientiae tuae, cuius memet testem habes ^(b), qui hanc tibi concordiam suadeo. Quæso remeas ad coniugem, et redde te marito morigeram. Cedit auctoritati suadentis filii Olympias, et duce tali revenit ad maritum. Tunc Alexander: En tibi, pater, Olympias tua (iam enim te paterno nomine usurpabo, cuius adeo libens fueris auditor). Igitur et precator ad eam fui, et remittit tibi meritum tuum abolitionem omnis iniuriæ. Agite igitur quaeso post iram integrationem conjugalis affectus. Nec sit pudendum si filius sit parentibus copulator. His dictis impetrat quod laborat: id-

Alexander
Olympiadem
Philippo reconciliat.

(a) Mi feminino genere, quod et aliorum auctorum exempla confirmant.

(2) Nimirum Olympias ante confessa fuerat Alexandro, patrem eius fuisse Neotamabum aegyptium, qui se magicis artibus ad probrum illexerat. Eam confessionem uterque recitat graecus et latinus codex ambrosianus.

que ei largitum apud omnes patriae proceres, bono admodum testimonio fuit. Placet denique Lysiae nomen coniugalibus ritibus in perpetuum aboleri: quod appellatio illa solutio ⁽¹⁾ coepti cum Cleopatra coniugii esset ⁽²⁾.

Mothanae rebellantem punit Alexander. VIII. At his ferme diebus, quibus haec acta videbantur, descivisse obsequio Mothana ⁽³⁾ civitas nunciabatur. Ad quam animo Philippus incitatus, cum adhuc viribus corporis deficeret, optimum ratus ultionem non distulisse, numerum qui forte adesset militum ducere Alexandrum iubet, idque adolescens properanter exsequitur diligenterque: subactam enim populatamque ad vindictae ostentationem raptim Mothanam reversus annunciat.

Persae ex-
tortores a-
pud Phil-
lippum. IX. Sed enim cum, illo reditu de Mothana, ingressus ad patrem foret, videt ibi assistentes habitu barbaro viros, percontansque agnoscit persae Darii satrapas: causam autem ⁽⁴⁾ adventus

(a) Cod. pro coniugii esset habet consuevit et mox eadem manu emendatum consuevit. (b) Cod. tamen.

(1) Cod. solutione. Est autem graece λύσις solutio.

(2) Codex v. Valerii hic Mothana, et mox hic Mothana. Graecus codex Mothana, latinus item Mothana. Et quidem huius urbis macedonicae nomen mire variat apud alios etiam auctores. Vide interpretes Iustini VII. 6. et Salmasium exercit. plin. p. 108. b. C. In huius urbis obsessione Philippo Alexandri patri oculus telo aliquot ante annos effossus fuerat. Vide Diodorum XVI. 34. et Iustinum loco citato.

esse, quod ex more regio petitem pecunias a Philippo venissent ⁽¹⁾, pretium scilicet aquae atque terrae: his enim nominibus subiectos obsequi sibi Persae deposcunt ⁽²⁾. Miratus igitur Alexander et petendi morem et titulum; Haecine ⁽³⁾, inquit, elementa ⁽⁴⁾ Persae mortalibus venditant, quae cunctis Deus in commune largitus est? Dolebat ergo, altiusque adolescentuli vim carpebat, quod viri graeci nominis ac dignitatis vectigales barbaris fierent: quae res esset petentibus ingiter ad magisterium servitutis. Tum igitur paululum barbaris indidem separatis, ferre a se mandata ad Darium iubet: Haec illi ⁽⁵⁾ Alexandrum nunciare et dicere: boni consuleret et ab hac petendi consuetudine temperaret. Quippe quem ipse morem petendis pecuniis indixisset, hunc a se protinus exactum iri: unaque cum his, quae ante dispensa sint, propria quaecumque sint Persis Alexandrum petitorum. Cum his dictis exigit homines proficisci, ne litterarum quidem regem responsione dignatus. Ad animi eius magnificentiam Philippus erigebatur,

(a) Ita cod. cum una e quae est vetus orthographia. (b) Cod. eleventa. (c) Cod. zibi.

(1) Macedones tributarios Persarum dicit ante se Alexander apud Curtium X. 2.

(2) Rex Persarum petit a graecis terram et aquam (sive eius rei pretium) etiam apud Herodotum VII. 32.

Altera
Alexandri
expeditio.

Philippi
caedes.

quod adeo fidentem et intrepidum eum naturae suae bona asserere intueretur. Igitur cum vicina rursus civitas de obsequio vacillaret, datur Alexandro expeditio. Pergit quo iussus est.

X. Enimvero interea Pausanias quidam nomine, tum divitiis affluens tum opibus potens, ex oppido Thessalonicae nobilis, in Olympiadis desiderium amoremque animo prolapsus est. Qui cum per intermuntios adtemptasset, et mulier consentiret ut deserto Philippo ad sese transuberet, idque ei ex sententia provenisset⁽¹⁾; comperiens filium Philippi, cuius adeo formidolosum in omnes accolae erat nomen, peregre profectum; certamenque thymelae⁽²⁾ tunc agi a Philippo praesidente; repente satellicio stipatus, strictis gladiis theatrum irrumpit, Philippumque vulnere praevenit. Qui cum altius et letaliter ictus esset, veluti caedis absolutione securus ad regiam Pausanias properato festinat, raptu⁽³⁾ scilicet Olympiadis desiderio consulturus.

(1) Olympiadem causam praebuisse Philippi necesse narrat etiam Plutarchus *Alex.* p. 16. et Iustinus *ix.* 7. non tamen eo nomine quod Pausaniam amaret, sed quia infensa Philippo ob Cleopatrae nuptias Pausaniam alia de causa eodem Philippo iratum ad facinus extimulaverit.

(2) Isidorus *Etym.* *xviii.* 47. ait: *Thymelici erant musici scenici qui in organo et lyris et citharis praeconabant. Et dicti thymelici quod olim in orchestra stantes cantabant super pulpitum, quod thymela vocabatur. Item certamina musica eo tempore proposita a Philippo narrat etiam Diodorus *xvi.* 91.*

(3) *Raptus* archaismus pro *raptus*.

Alexan-
dri inter-
ventus.

XI. Igitur cum populus adhuc in theatro turbaretur, Pausanias vero, ut diximus, raptum moliretur; forte, rebus ex sententia perpetratis, Alexander supervenerat, offenditque turbas, et vim et vulnera Philippi. Quibus, ut res erat, cognititis, auctoremque earum rerum Pausaniam haec designasse, irruens regiam in ipso raptu matris Pausaniae violentiam deprehendit: eumque cum iaculo destinaret, tenereturque formidine matris vulnerandae, Olympias sic adhortatur: iaculare, inquit, fili, iaculare ne dubites; habeo enim praesidem Hammonem et protectorem.

XII. Enimvero Alexander nullo impetu vinci. Sed cum spirare etiam tunc patrem Philippum conperisset, eundem advehit illorsum iubet, gladiumque quem gerebat ipse conlatum in dexteram patris misit, quo manu eius oppeteret Pausanias, cui poenam quamque pro facto debuerat. Ergo iam moriens Philippus, Nihil nunc sane est, inquit, quod me vitae finis aut huiusmodi mors contristet: ultus enim auctorem iniuriae libens oppetam. Atque ideo illa et nunc ab Hamnone dicta reminiscor, quae tunc matri tuae Olympiadi filium fore talem praegnanti dixerant parituram, qui non eius modo assertor esset, sed vindex quoque patris foret futurus. Et cum his dictis moritur. Cu-

Pausania
poena.

ratur igitur Philippo regia sepultura, in memoriam eiusdem omni Macedonia et reliqua Graecia conspirante.

XIII. Ubi igitur amoti animi hominum illa

Alexan-
dri concio
de bello
persico sus-
cipiendo.

rerum novitate quietiores visi esse potuerunt, scandit Alexander paternae staturae suggestum, et propter illam assistens ad haec verba concionatur: „O Pellae proles et Macedonum et „Atheniensium Corinthique progenies ceterarum- „que Graeciae gentium nomina, tempus est quis- „quis Alexandro sese cupiat militare, ut scilicet „nunc nomen labori fateatur. In eos quippe „militabimus barbaros, qui nos iampridem re, „nunc vero spoliare pergunt etiam libertate. „Igitur eamus ducere in servitutem Persas. Hi, „quibus turpe erat servientibus non subvenire, „enim nunc etiam ipsi servimus.“ Et haec quidem dicta praesentibus edicit. Tamen it eadem illa sententia et per singula oppida civitatesque, ut una cum classibus hi, qui armorum desiderio tenerentur, ad sese confluerent. Igitur ut si incentivum aliquod divina voce intonavisset quo facilius ad eiusmodi opus studia hominum exardescerent, ita votum certamenque erat Macedonibus militandi. Alexander aedibus reseratis, quibus condita patris arma militaria visebantur, his quos inermes viderat dilargitur.

Eiusdem
concio ad
seniores.

XIV. Sed enim quisque armiger Philippi aetate provecior, gravis militiae ⁽¹⁾ laborisque pertaesus, negabat se idoneis conatibus fore, aetate scilicet sua praesentibus refragante. Ad haec Alexander: „Equidem, inquit, veridicentiae isti testis accedo, nec labores vestros, quos praetenditis non astipulor. Enimvero militiae ius eiusmodi res est, uti magisterio callentium ordinata, mox fiducia virum exsequenda sit. Peritia quippe veteris usus rudis manus audacia ⁽²⁾ dirigenda est: quorum alterum vos, alterum iuventus existimatur. Nam ut ille iuventutis fervor ad audaciam promptior, ita inconsultior ad cautionem: ac sic eorum bona coepta plerumque malos eventus reperiunt. At vero ista maturitas vestra etiam arduis quibusque faciles exitus parit et desideratos eventus, quoniam perito consilio manum duci commodat obsecuturam. Par est igitur, inquit, vos meo commilitio numerari: non ut ipsi bellorum urgentia subire cogamini, sed ut iunioribus manibus consilium vos faciatis. Alterum quippe alterius egere quis dubitet? Cum, nisi per prudentiam vestram illorum titubantia sit directa, perfracto praesidio iuventutis, in se-

(1) Cod. de vi militiae: Conferatur autem Iustinus XI. 1.

(2) Nempe audacia quae est veluti rudis manus. Vel corrigo audaciae.

,niores periculum vadat. Contra autem si recti
,per vos voto fruantur, vos quoque gloriae parte
,potiore celebrentur. His dictis eos quoque,
quos senium iam obsederat, in sententiam suam
vicit.

Alexan-
dri exerci-
tus et po-
tencia.

XV. Connumeratis igitur et veteri milite et
quos ipse recens scripserat, congregat Macedo-
nas quinque et decem milia pedites, auxilia di-
versa in octo milibus, equites vero indigenas
septingentos et duo milia, levis quoque arma-
turae Thracas numero octingentos. Unde hoc
numero cum veterano milite congregato *declin-*
ad *lxx* milia militantium erant ⁽¹⁾. Tunc viae
sumptum a Philippi thesauris collatuque studen-
tium rebus suis auri talenta *lx* cum *cccc* qua-
tuorque et decem milibus cogit ⁽²⁾. Classi ergo
elaborata in Macedonia tam longis quam onerariis
navibus, transit in Thraciam, quae sibi
patris Philippi virtute quaesita hereditarium studium
deberet atque deferret.

Expedi-
tio in Thra-
ciam.

(1) Mirari subit quod I. Valerius tam diligenter numerum
inest militum Alexandri, nempe septuaginta mille sexcentorum
quinquaginta quatuor. Atqui hic numerus duplo fere maior est
quam apud alios veraciores scriptores.

(2) Nempe quatuordecim milibus quadringentis sexaginta. Est
autem insigne signum. Plutarchus enim *de fortun. Alex.*
(ed. Paris. an. mdcxxiv. T. II. p. 327.) ait Alexandro per id
tempus fuisse in aerario talenta ad summum *lxx*. Curtius (x. 2.)
Arrianus (vii. 9.) scribunt cum reperisse in patris arca talenta
vix *lx*. aeris autem alium D. Arrianus addit, Alexandrum mun-
tatum ab amicis dcc.

XVI. Unde illic etiam rebus ad ordinem reductis, ^{P. 175. FABVLQ. S.A.}
quod sibi ea gens studiosius obsequeretur, lectissimos ^{Alexander in Siciliam Italianque venit.}
quoque et argenti talenta *cccc* viribus suis cum adje-
cisset, pergit ad Lycaniam, cui nunc aetas recens no-
men *Lycania* dedit. Igitur eius loci magistratibus
ad amicitiam communi sacrificio federatis; trans-
mittit protinus ad Siciliam, atque ibi signa forte
ab obsequio refragarentur oppida recepit. Exinque
Italiam transiens, legatione pariter et honore poti-
tur Romanorum ⁽¹⁾. Per Aemiliū quippe tunc consu-

(1) Alexandrum macedonem vel in Italiam remissa vel omni-
no negotiū aliquid cum Romanis gessisse mera fabula est. Multa
tamen sunt, quae huius rei confirmandae ansam praebuerunt. In
primis bellum eodem tempore Italiae illatum ab Alexandro Mo-
lossorum rege, qui avunculus erat Alexandri magni, frater nem-
pe Olympiadis. Immo scriptores aut reperti aetate ab his go-
stis aut non satis eruditi, molossus Alexandrum cum macedone
commutaverunt. Deinde plura apud veteres aliam auctores ve-
stigia erant, ex quibus non temere suspicari liceret, Romanos
quoque ad res Alexandri gestas pertinuisse. Clitarchus quidem
aequalis Alexandri, legationem ad hunc Romanorum dicitur a
Plinio (iii. sect. 9.) narrasse. Meianon historicus apud Pho-
tium (cod. ccxxvi. p. 726.) minores litteras memorat Alexan-
dri ad Romanos quum in Asiam esset traiecturas. Strabo (lib. v.
p. 252.) expostulationem Alexandri cum Romanis refert, quod
hi inuicti Haetrusci piraticam exercerent. Plutarchus (*de fortun.
Roman.* sub finem) imminentem Romanis Alexandrum pingit,
nisi morte immaturus occurreret. Alexandrum cogitasse de
adeunda Sicilia et de Romanis imperio suo adiciendis aiunt qui-
dam etiam apud Arrianum vii. 4. Curtius (x. 1.) deliberatum
Alexandro in Italiam iter scribit. Quia et Livius hanc qualem-
cunque opinionem non ignorasse videtur, praevortim si lib. ix.
esp. 16. legendum est, ut nonnulli autem: Quia cum (Pa-
pirium Cursorem) parem destinarent animis magno Alexandro
ducem, si armis, Asia perdomita, in Europam ventisset; eam-
que lectionem confirmare videtur codex Livii ambrosianus (D. 542.
part. inf.) in quo legitur destinatum. Sed enim vera lectio ero-

lem⁽¹⁾ corona ei auri pondo c insignita etiam margaritis honoraria datur ad argumentum amicitiae perpetuo post futurae⁽²⁾: idque Alexandro magna gloria fuit,

deinde est destinant (cui favent et tres Livii codices ambrosiani) ita ut referatur ad posterorum iudicium. Alioqui sibi turpiter contradiceret Livius, qui mox esp. 48. ait, arbitrari se Alexandrum ne fama quidem Romanis notum fuisse (quam ob rem oblivioni arguitur Livius a Mureto lib. xv. Par. esp. 14. et a Baylio in Lexico voc. Macedonia). Ceterum ut Livius sapienter fecit, qui hanc rem cotenus attigit, quatenus quaereret, quinam eventus romanis rebus, si cum Alexandro foret bellatum, futurus fuisset; ita temere admodum dixit, Alexandrum ne fama quidem Romanis innotuisse videri. Asiae enim universae domitor, Alexandriae conditor, Alexandri etiam millosi (qui tunc in Italia bellavit pacemque cum Romanis fecit teste spso Livio viii. 47.) ex sorore nepos, quo pacto Romanis ignotus protinus fuisset?

Hactenus ea dixi, quae occasionem fabulae de Alexandri cum Romanis congressu dederunt; quam quidem fabulam, praeter Iulium Valerium, persuasisse sibi videtur Callala (Chronogr. p. 246). Praeterea eandem narrat Pseudo-Callisthenes, codex graecus et codex latinus ambrosianus, et denique aegyptius historicus Makrisius (esp. de differentia inter Alexandram et Dalkaenium), cuius arabicum scriptum et in regis Parisiacis codicibus recenset Sanctiericus (p. 182. n. 5.) et nos ipsi in ambrosiana bibliotheca cum aliis Arabum copiis servamus (part. inf. C. 87. esp. vide p. 445).

(1) Dionysius Halicarnassensis Antig. rom. (ed. mediol. an. 1816). xviii. 5. ait, 'Q' Aemilium consularem ivisse legatum ad Pyrrhum cum Fabricio et 'P' Cornelio. Id mihi suspicionem ingerit, bellum Pyrrhi adversus Romanos commutari ab Aesopo cum ficta Alexandri in Italiam expeditione. 'T' Aemilius consul occurrit anno Urbis conditae ccccxxv. At Alexander regnare coepit tribus annis post, L. Aemilius consul fuit anno Urbis ccccxxv. tunc vero Alexander Perside donata Hyrcaniam et Baetrias bello vastabat. Consul Aemilius intermedium videtur nullus fuisse. Respice autem veritatem in fabula curiosius querere stultum est.

(2) Huius coronae meminit etiam Memnon apud Photium cod. cccxiv. p. 726.

amicitiamque amplectitur, et verbis liberalibus Aemilium honoratum remittit. Addunt tamen Romani et militum 'II' milia et argenti talenta cccc eoque amplius fore daturos sese respondent, nisi bellum adversus Carthaginienses intentissimum ageretur⁽¹⁾.

XVII. Indidem Tyrreno transmissis cum Africam quoque appulisset Alexander, eius gentis illi⁽²⁾ magistratus obviantes precari sunt ausi⁽³⁾ ut a se vis⁽⁴⁾ romani exercitus amoliretur. Sed haec dicta non modo ad favorem regis animum non convertunt, verum ignaviae increpitos tali responsione dimittit: Quod boni Carthago consuleret, si aut melior hostibus foret, aut potioribus praecepta dependeret⁽⁵⁾.

XVIII. Hinc igitur pergens paucis admodum comitatus omnem Libyam peragrat, itaque ad Hammona, qui locus deserto Aegypti celebratur, ipse contendit. Enimvero exercitus multitudinem navibus superpositam Pharus destinat. Ipse ergo Hammona veneratus, operatisque largioribus sacrificiis, praesidium sibi operis et coeptorum veluti a Deo patre deposcit: quippe eius fabulae tenax, quod huiusce Dei cum matre per somnium fuerit coniugatio. His deni-

Peregrinatio ad Hammonem.

(1) Cod. sibi. (2) Cod. precario suot uni. (3) Ita cod. vir, habet enim significationem quoque passivam rō amolire.

(4) Bellum punicum primum anno Urbis ccccxc. susceptum est. Alexander magnus ante annos LX. vitam cum morte commutaverat.

(5) Carthagini Alexandrum infensum ait et Curtius X. 4. Hanc tamen sententiam non de Carthaginensibus sed de Romanis prolata ab Alexandro scribi Memnon loco super citato.

que verbis Deum convenit: „O pater Hammon,
inquit, siquid materni seminis est verum, ea-
que mater conceptus nostri ex te principium
est sortita, quaeso uti istud astipulare^(a) prae-
senti mihi ut filio praestes. Igitur doctus evi-
dentibus monitis, non absque Numen illud⁽¹⁾
curam esse sui, et templum Deo operosius et
augustius fabricatur, et ad prodendam militibus
confidentiam, PATRI HAMMONI id fecisse in-
scriptione testatur⁽²⁾. Tunc responsum etiam
quaesitum a Deo, et quò sibi monumentum im-
perii sui aliquod instaurare fas esset? Animo
quippe conceperat urbis quam maximae condi-
tum. Ergo per somnium sic eiusdem Dei allo-
quio fruitur:

Hæc tibi, rex, Phœbi⁽³⁾ lunatis cornibus⁽⁴⁾ edo.

Nomen si pergas vxo celebrare perenni

Urbs tibi condenda est qua stat Proteia tellus,

(a) Ita cod. astipulare.

(1) Ita evidenter codex. Hoc system syntaxeos genus Erudi-
torum ingenuis indicandum permittimus.

(2) Inscriptio est in codice graeco ambr. ΠΑΤΡΙ ΘΕΩ, ΑΜΜΩ,
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕ.

(3) Cod. Phœbo vel Phœbea. Iamvero Hammonem apud Ae-
gyptios fuisse symbolum solis tot argumentis tantaque veterum
auctoritate confirmat Ishlorskius (Panchron aegypt. lib. II.
cap. 2. ff. 5—9.) ut verbum addere supervacaneum sit. Addo
tamen, id confirmari etiam nummis quibus impressus est Ham-
mon cum globo capiti imminente. Vide Eckhelium doctr. num.
vet. T. IV. p. 34.

(4) Locum declarare videtur mihi Eusebius Praep. ev. III. 42.
κατὰ τῆς Ἐλεφαντίνης πόλεως τετραγώνου σχήματος, περιλαβόντος μὲν,

Præsides et Numen cui Dite potentius ipso⁽¹⁾

Vertice quinqueduo rerum secreta gubernans.

Ad hæc doctus Alexander tali responso, om-
ni diligentia rimabatur quam Proteiam insulam
Deus vellet, quidve illi Numinis praesideret.

XIX. Quae etiam tunc animo volutans^(a), Paretio-
nium conditur,
peractis rite sacrificiis indidem proficiscitur.
Multo denique itineris exanclato, apud vicum
Astrata sessum commilitum refecit⁽²⁾. Ibi au-
tem rex cum forte in agro, ut assolet, spatiaretur,
cervam intultus pascuis occupatam, unum ex his quæ
destinandis sagittis sollertior habebatur, iaculari be-

PARE-
TIONIUM
CONDITUR.
Sd.

(a) Cod. volutans.

ἀλλ' ἀνέβλεπεν καὶ καθέμενος, καὶ οὐλοῦν κρητὺν κοσμήμενον, καὶ
βασιλεῖον, αἰχρὰν τετραγώνου ἔχον, εἰς ἑστῶτι κύκλῳ διακοσμήσθαι. Δι-
ελεῖ δὲ τὸ πρὸ μὲν τοῦ κρητὸς πρὸς οὐρανὸν ἔχον καὶ αἰγρὸν κρητὸν, τὸν δὲ
κρητὸν ἐκδοῦν ἔχον καὶ οὐλοῦν κρητὸν. Apud Elephantinopolim (urbem
Aegypti) quondam simulacrum (Dei cuiusdam anonymi) vene-
rantur, quod sedens ipso quidem corporis trauco virilem prae se
fert speciem, arietis vero caput habet, in eoque proprium ac
peimarium insigne, hirci cornua, quibus circulari disci figura
insistebat. Et arietina quidem facies, caprinaque cornua, sol-
lemnem in arietis signo solis ac lunae congressionem representant.

(1) Nimirum Scraphi, quem ab Aegyptiis habitum pro sola
infero seu Platone satis compertum est apud mythicos. Vide
certe Aristidem orat. in Scraphidem. Reliqua huius oraculi lucida
explicantur deinceps.

(2) Conditum in Hammonia Paretonium ab Alexandro dicit
Eusebius in chronica tabulis ab olympiadem cxxx. Iam in Ham-
monia ponit Castra Alexandri Ptolemaeus Geogr. IV. 5. 4. τῆς
Ἀλεξανδρίας ἢ Ἀλεξάνδρου παλαιότητος. At Curtius IV. 7. apud
quem Alexander in Syria ingreditur in Aegyptum, de Castris
Alexandri in Aegypto post Gazam loquitur.

stiam iubet. Qui cum non ex opinione praecudicula fecisset, leviusque ictum animal evasisset, exclamasse Alexander fertur graeco scilicet verbo, quod remissior arcus et intentio sagittam inbecillius exegisset para-tonon istud factum^(a) videri. Ex eoque dicto^(b) Paratonium etiam post frequentatae urbi nomen ibidem datum^(c).

Taposiris.

XX. Hinc porro ad locum, qui vulgo Taposiris diceretur, appulit. Inquirens autem^(a) nominis causam accipit ab indigenis sepulchrum Osiridos illic esse, quod a veteri compositione corruptum Taposiridis dictus esset. Operatus igitur illicce Deo, ad id loci transit, quem extensum quidem magni et uberis aequoris pulchritudine miratur, frequentem autem^(c) commanentium conventiculis. Sedecim quippe et^(d) instar urbium vicis decoriter admodum distinctis atque dispositis consistit, quorum magnitudini honor et cura deferebatur. His sedecim deses-

Situs condite Alexandriam.

(a) Cod. factum. (b) Cod. dictum. (c) Cod. tamen. (d) Ita cod. et.

(1) Noster quidem Auctor originem nominis Paratonii parum credibilem narrat: Sed enim haud levius peccatur in Eusebiano chronico cum dicitur Alexander post Hyrcanos et Mardos captos reversione, in Hammon (seu Hammonis) Paratonium (seu Paratonium) condidisse.

(2) Cod. tamen. Particulam scilicet graecam δὲ non autem sed tamen saepe I. Valerius explicat, quod vix probabam.

silibus^(a) flumina quoque duodecim intererrabant, pariter omnia vergentia iuxtim in mare, sicuti nunc etiam ad memoriam veteris insulcationis datur visere. Quippe quamvis congestu postea sint ad aequoris uniti faciem exaequata, quisquis tamen ille ductus fluminis fuit, is nunc plateis apud Alexandriam tractus est: sed duo tantum ingressus fluminum reservati: ceteri nomina partibus oppidi praestiterunt. Igitur^(b) omne spatium eo loco, cui Interdidium vetus nomen est, usque ad Hermopolim urbis eius ambitu^(c) occupatum est. Sed enim nomen hoc longe secus ac se veritas habet in usu appellationis resedit, Hormo enim polis non Hermopolis dicta est, quod portuosius illic alveus Nili latiusque in latera descendens, fidam stationem^(d) navibus per sese labentibus faceret.

XXI. Hanc igitur urbem nominis sui appellatione dignatus in omnem, quantum visi datur, magnificentiam laboravit⁽¹⁾: quamvis Cleo-

Alexandriae architecti.

(a) Ita cod. Haud scio an scribendum sit his sedecim sasilibus aut sasilibus. (b) Cod. igitur. (Scrib. iugiter). (c) Cod. ambitum. (d) Cod. destinationem.

(1) Ante I. Valerium editum nemo Alexandriam copiosius describebat quam Strabo xvii. p. 791. et seqq. quem conferre cum hoc nostro Auctore pretium operae erit. Immo quoniam esp. xxv. scriptor hic sive Aesopus sive Valerius se prodit Alexandrinum, hac quidem in re non sperandam sibi vindicat auctoritatem.

menes ⁽¹⁾ Ecnaucratus ⁽²⁾ et Dinocrates rhodius ⁽³⁾ in eam sententiam non accederent, ut tantam illam urbem, quanta nunc est, niti deberet: quod neque repleti aedificiorum spatia et tecta ^(a) turbis competentibus opinarentur, nec repleta ali facile potuissent. Ex quo fore arbitrabantur bella frequentia vel necessitate quaerendae alimoniae ab ipsis incolentibus ineunda, seu opulentia praevalerent seu viribus deficerent, dum aut impeterent aliquid aut peterentur. Quippe moderatum urbium statum et consiliis

(a) Cod. et ita.

(1) In architectis Alexandriae Cleomenes numerant etiam Iustinus XIII. 4. et codex graecus ambr. At Arrianus III. 5. Cleomenem praepositum Arabiae ab Alexandro dicit. Curtius IV. 5. Africae et Aegypti rectigibus, scilicet postquam Alexandriam aedificaverat, ut ait Iustinus loco citato.

(2) Cod. Cleomenes ac Neucratas, et cap. XXXIII. Cleomenes de Neucrato. Arrianus III. 5. habet Κλεμένης τῷ Ἐκναυκράτει ita ut sit unus idemque vir. Iamvero si ad primum I. Valerii locum respicias, facile putes errore librarii factum ac Neucratas pro Ecnaucratus; si ad secundum, non immerito suspicetis ipsum I. Valerium vocabulum Aesopi Ἐκναυκράτης interpretatum esse de Neucrato. Quae utriusque res se habuit, locum ego ad Arrianum exegi, quamquam nec Arrianus varietate lectionis caret.

(3) Dinocratis architecti meminerunt Ammianus XXII. 16. Vitruvius praef. lib. II. Solinus XXXII. Valerius Max. I. 4. alique. Corruptum videtur nomen Dinocrates apud Plinium V. sect. II. et XXXIV. sect. 42. Ausonium Mosell. v. 512. Codex item graecus ambr. prave habet Τεινάρχης. Quia et alias corruptiones Dinocrates et Χειρωναχίδης et Δικωνάρχης emendat Salmasius exerc. phil. p. 357. h. G.

facilius cedere, et ad sustentationem sui promptius occurrere: amicum siquidem multitudini, nec facilis sui apud omnes singula dinoscentia ⁽¹⁾, atque etiam difficilis et conspiratio.

XXII. Quamquam igitur longe auctius rex metitus locorum amplitudinem foret, tamen ad sententiam persuadentium ire aliquanto contractius sivit ambitus lineam. Quare facesserat ^(a) magnificentiae animo contemptae ^(b). Longitudinem quidem urbi procurat ab eo loco cui Draco nomen est (Est autem pars supradicti Taposiris ^(c) usque ad locum cui Agathudaemonos appellatio manet). Latitudini vero indulget ^(c) a Canopo usque ad locum qui Eurylochi vel Melanchium dicitur. Iubet igitur omnes quique per ambitum usque ad lapidem tricesimum coluissent, universos eodem commigrare, locumque omnem unde ad oppidum convenissent, suae editioni ^(d) servire. Et haec quidem super spatio urbis eius accipimus.

(a) Cod. facesserari, tum lectum eodem manu facesserat. Mihi scribendum videtur: Quare facessendum ratus a magnificentiae animo contemptus (vel conceptus), longitudinalinem quidem etc. (b) Nempe contentae. Codex habet contemptat. (c) Cod. indulgent. (d) Ita cod. non scio an pro aedificatione.

(1) Nempe: nec dinoscentia singula -i facilis apud omnes, quare et sit difficilis conspiratio. Et nota vocabulum dinoscentia.

(2) Cod. Taporis. Sed recolo cap. XX.

Alii archi-
tecti Ale-
xandriae.

XXIII. Adhibitis autem ^(a) rex architectori-
bus ⁽¹⁾, qui ex arte nobiles et celebratioris ha-
bebantur, ut Cleomene Ecnaucrato ^(b), et Olyn-
thio, et Erateo, Herone etiam Libii qui cum
fratre Eponemo erat, accepit omne ^(c) magnifi-
centiae huiusce monumentum in eo posse tuto

Cloacae. consistere, si antea quam fundamenta urbi ia-
cerentur, subductiones aquae purgamentisque re-
linquendas ^(d) procuraret: quibus iugiter ablutis
dirivatisque atque in mare perpetuo dilabenti-
bus, neque aedificiis perniciem aliquam reman-
suram, et ab hisce, quae intervenire corrup-
pendo aëri soleant, purgatius oppidum fore. Ela-
boratis igitur his cloacis, quibus haud facile ca-
paciores ulla ^(e) urbs habeat ^(a), omnis post id
operum imposita molitio.

Maxima-
rum urbi-
um spatia
quae fue-
runt.

XXIV. Quare cum hae urbes, quae in omni
orbe terreno maxime celebrantur, in haec spa-
tia numeratae sint; Syriaeque sit civitas vel am-
plissima Antiochia extenta stadiis octo pedibus
septuaginta duobus; Carthago vero, quae prin-

(a) Cod. tamen. (b) Cod. de Neucrato. (c) Cod. omnem. (d) Cod.
reliquias. (e) Cod. captiores illa.

(1) Nota vocabulum architector quod apud Plautum *Mostell.* III.
2. 75. legebat Turcobus.

(2) *Alexandria* (inquit Hirtius *de bell. Alex.* cap. V.) est
fere tota ruffosa, specuque habet ad Nilum pertinentes, qui-
bus aqua in privatas domos inducitur.

cipatum Africae tenet, stadiis decem porrecta
videatur stadique parte quarta; Babylon porro
stadiis duodecim longa sit et pedibus cc. at-
que xx; ipsa quoque domina omnium gentium
Roma ⁽¹⁾ quatuordecim stadiis et pedibus c. at-
que xx longa primitus fuerit, nondum adiectis
his partibus, quae multum congeminasse maie-
statis eius magnificentiam visuntur; Alexandriam
mensi sunt sedecim quidem stadiis, pedibus ve-
ro ccc. atque lxxv. ^(a).

(1) Hinc consiciendum videtur, scriptum hoc (saltem grae-
ce) exaratum esse ante divisionem imperii, conditamque Con-
stantinopolim. Namque Iulianus Caesar orat. I. in Constant.
p. 8. B. dicit Constantinopolim maximam urbem post Romam:
quare et illius mentio facta esset ab historicis.

(2) In harum urbium describendis mensuris nihil aliud pro-
fecto denotat *l'* Valerius, quam eorum diametrum. Proderit
autem et ex aliis auctoribus mensuras urbis Alexandriae huius
loco subiungere. Ait igitur Strabo XVII. p. 795. *Ἐστὶν Ὀξυ-
δρανὴς τὸ σχῆμα τοῦ ἰσθμοῦ τῆς πέλοπος ἐν τῷ μὲν ἐπὶ μέσσοις
κλίματι ὅστις τὰ ἀμφὶ κύματα, ἑὸν πρὸς κύματα σταδίων ἑξήκοντα δι-
αμέτρον· τὰ δὲ ἐπὶ πλάτος εἰ ἰσθμοῖς, ἑνὸς ἢ δυοῦ σταδίων ἐκεί-
της, σφγγγίματος τῇ μὲν ὑπὸ βυλίντης, τῇ δ' ὑπὸ τῆς λίμνης.*
Urbs solum chilamydis figuram habet, cuius latera, quae in
longum tendunt, aqua circum alluantur xxx. fere stadiorum
habentia diametrum; latera vero, quae in latum sunt, iithois
stringuntur septem octavo stadiorum; hinc mari illius loco al-
tiorum. Iosephus *de bell. iud.* II. 16. *Μέγας αὐτῆς ὑπερ-
κυκλὸς σταδίων, αὐτὸς δὲ εὖν ἵππων ἑξέα: Τρίγωνα σταδίων ἐν
longitudinem patet, in latitudinem vero non minus decem.*
Philo in Flaccum (ed. Mangey. T. II. p. 550). *Τὸ πρὸς
τὸν λιμένα καὶ τῆς ἐν τοῖς βασίλειος ἐκκλησίαις, ἑξέα σταδίων
τὸ διέσπωμα σφύρας ἑξέν: Inter duos portus et regum arma-
mentarium fere decem stadiorum spatium intercedit.* Diado-

Agathodaemon
serpens

XXVII. Aedificandi tamen Alexandriam constat principium ex medutlio esse factum ⁽¹⁾, idque etiam nunc nomen in ea urbe retineri, quod Mesonpondio ⁽²⁾ vocetur. Coeptis autem molitionibus, surgere visitur draco quidam terribilis magnitudine ac maiestate, qui plerumque opifices incurabat, eiusque nonnihil impediri operā videbantur non minus metu visentium quam religione ⁽³⁾. Quod cum in aures Alexandri perventum foret, lubet ⁽⁴⁾ insequenti sub die, sicubi forte sacra illa belua videretur, omnes undique confluentes necem draconi moliri: idque naviter factum, oppressusque eo loci est draco ubi nunc Scoam vocant: et sepulchrum tamen draconi consurgit opere admodum laborato ⁽⁵⁾, et iuxtim Alexander iubet coronarias

(1) Ita cod. Additur autem recentiore manu in margine *pro-
cipium*. (2) Num scribendum *indet*?

(1) Curtius IV. 8. *Alexander ab Hammone rediens, ut a mari ad Marcotica paludem, haud procul insula Pharo sitam, venit; contemplatus loci naturam, primam in ipsa insula statuerat urbem novam condere. Inde, ut asparuit, magnae sedis insulam haud capere, elegit urbi locum ubi nunc est Alexandria.*

(2) Simile prodigium angeis erumpentis e substructionibus narrat Livius I. 56.

(5) Sepulchrum Agathodaemonos (uti mox appellatur hic draco) memorat Abd-Allatufus in *Aegypti descriptione* edita a summo viro Silvestre Socio p. 177. Hoc est vetus illud spelaeum Serapidis atque Isis quod Tacitus hist. IV. 24. ait extitisse ante Ptolemaeorum aetatem in loco cui nomen Rhacotis.

quoque opificinas adiacere: ut quod haec bestia famulitium quoddam templis praestare videbatur DAEMON MELIOR ⁽¹⁾ appellaretur, ipse quoque divina quadam religione coleretur. Quae cum multa sint Alexandriae ⁽²⁾ et alia vel miranda, mons quoque propter illic visitur ex congestu, quem incuriosi vetustatis naturalem etiam opinantur. Sed ea moles egestis undique terra atque ruderibus, quibus fundamenta sint moenibus exhausta ⁽³⁾ vacuataque, coque collatis ac superfusis, huiusmodi erecti et ardui montis magnitudinem sumpsit.

XXVIII. Omnem autem ⁽⁴⁾ moenium varietatem distinxit nominibus et secrevit sub appellatione graecorum elementorum ⁽⁵⁾ primarumque quinque litterarum ⁽⁶⁾, non utique quod hoc regi sit tantummodo libitum, verum uti ex hisce litteris sui nominis perpetuitas in urbis partibus celebraretur: significante scilicet prima lit-

Montis
prope Alex-
andriam
origo.

Regio-
num Alex-
andriae
nomina.

(1) Cod. Alexandria. (2) Cod. exausta. (3) Cod. tamen. (4) Cod. elementorum.

(1) Scilicet Agathodaemon, de quo copiose disputat Isidorus I. 4. Serpens Agathodaemon et appellatur ab Eusebio Praep. ev. I. 10, et in multis visitur nummis Alexandrinis. Ptolemaeus Geogr. IV. 5. Agathodaemon est alveus Nili occidentale latus et Delta definiens.

(2) Confirmat Philo in Flaccum (ed. Mangey. T. II. p. 525). *Πέντε μέρη τῆς πόλεως εἰσιν, ἐκ τῶν τῶν πέντε στοιχείων τῆς ὑπερβαλλέως φωνῆς: Quinque sunt urbis (Alexandriae) regiones, nomen sortitas a prioribus scriptae vocis litteris.*

tera nomen Alexandri, secunda vero regis ex graeco, tertia porro generis, quarta etiam Iovis, quinta sese fecisse ⁽¹⁾. Sic enim siquis haec quinque orationis partes usurpaverit graecâ linguâ, inveniet his nominibus ac verbis pronas ⁽²⁾ has litteras fuisse praepositas, quod ⁽³⁾

ALEXANDER REX GENVS IOVIS FECISSET.

Cultus
serpenti-
um Alex-
andriae.

XXIX. Sepulchro autem ⁽⁴⁾ draconis illius iam perfecto, cum trabes quaedam qua ad gressum ⁽⁵⁾ eius columnas impresserat, casu repentino corruisset dissiluisseque ⁽⁶⁾, angues conplussculi indidem emersisse sunt visi ⁽⁷⁾, hique reptabundi prout cuique ad lubentiam impetus fuit, constructarum domuum penetralia ⁽⁸⁾ invasere. Quod cum ipsum quoque terribile admodum videretur, non cunctanter arioli pronunciavere, hos quoque daemones et praesules locorum esse, domibusque singulis colendos pro Diis penatibus tradi oportere ⁽⁹⁾. Eiusque mos

(a) Cod. quod est. (b) Cod. tamen. (c) Cod. adgressum. (d) Cod. dissiluisseque. (e) Ita cod.

(1) Ἀλεξάνδρος βασιλεὺς γένος Διὸς ἐπέχρησεν vel βασιλεὺς.

(2) Id exprimitur recentiore manu in margine sic: ▷ ◻ ◻ ▷ ◻ ◻.

(3) Sic et Theodoretus *Hist. eccl. V. 22.* e Serapidis signo amputato narrat agmen murium erupisse.

(4) Serpentium allepion boni omnis visus esse veteribus satis constat ex Homero *Iliad. II. 508.* et seqq. Virgilio *Aeneid. V. 84.* et seqq. Heliogabulum imp. habuisse Romae aegyptios dracontulos quos illi *Agathodaemones* vocarent, narrat Lampridius

vivit et adhuc Alexandriae religiosus est sub penatium Deorum honore, et aestatis diebus suetus coli more religionis eiusmodi. Polentam ex tritico quod sit esui anguibz iaciunt, et coronatis optimatium mos est templum Herois scandere, cui talia scilicet anguina ⁽¹⁾ obsequio famulentur. Quod autem oraculum regi somnio dato quinqueverticem ⁽²⁾ fore urbem somnio pronunciavisset ⁽³⁾, advertens diligentius, invenit eius unius loci esse eminentias quinque, quibus in cetero aequore extuberascantibus decus urbis est maximum, constructâ arâ quam maximâ in eo colli, qui adversum ⁽⁴⁾ Heroos locum visitur erigi.

XXX. In ea igitur ara Deo summo rerum praesidi opulentioribus sacris et religiosius operabatur cum prece tali:

Quisquis tu Deum rex es, qui praestare diceris
Huic terrae mundamque itum internam ⁽⁵⁾ regis,
Recipias quaevo sacrum hoc, litantique mihi
Auxilio fias rebus pacis et bellis.

(a) Cod. quinquevertice. (b) Cod. adversi. (c) Cod. intermine.

in illius vita cap. xxviii. Plutarchus in *Amatorio* (T. II. p. 755.) duos Aegyptios litigantes repraesentat, quod quum serpens arrepsisset quem *Agathodaemonem* appellabant, eum uterque sibi vindicaret. Serpentes sacros apud Thebas aegyptios religione quaedam observatos, eisdemque plane hominibus innoxios, tradit ipse Herodotus II. 74.

(1) Nota angua genere neutro.

(2) Recole cap. xviii.

Alexan-
dia quin-
quevertex.

Sacrifi-
cium Alex-
andriae.

Et his dictis exta flammis ex more inferebat. Enimvero involans invisitatae magnitudinis aquila exta quidem e manibus Alexandri praeripit, transverso volatu quam tranquillissimo aëris intersitum spatium [secans] et alteri cuidam arae procul exta quae praeripuerat superponit. Quem depositi locum cum quidam e speculatoribus regi nunciasset, properato eodem venit, agnitisque extis quae sacra ales advexerat, videt templum illic vetus magnitudinis religiosae, quodque aevi longinquitas superasset ac diruisset, simulacrumque intrinsecus sedens ex ea materia figuratum, quam dinoscere homini virium non est ⁽¹⁾. Sed propter sedentarium Deum adstiterat puellaris effigies spectabili magnitudine et ⁽²⁾ pulchritudine veneranda ⁽³⁾.

(a) Cod. pro et habet eo.

(1) Sine dubio sermo est de Serapidis signo. Loquitur autem Auctor plase ex veterum idololatrarum doctrina. Namque horum alii, teste Clemente Alex. *Protrept.* ed. Oxon. T. I. p. 42—45. id signum humanis manibus factum esse negabant. Alii ex auro, argento, aere, ferro, plumbo, stanno et omni genere lapidum, etiam pretiosorum, coneretur dicebant a quodam artifice Hryaxe iuxta Sesostridis a quo post victorias maximas Numen illud dedicatum sit. Sane et Rufinus *Hist. eccl.* XI. 25. ait vulgo creditum simulacrum ex omnibus generibus metallorum ligaturumque compositum. Theodoretus tamen *Hist. eccl.* V. 22. ligneum dicit.

(2) Intelligit Isidem. Sane Macrobius *Satur.* I. 20. post aegyptium Serapidem descriptum ait: *Isis iuxta religionem celebratur.* Conferendus hic locus cum libro III. cap. LXXVIII. et no-

XXXI. Cumque eius religionis Numina per-
cunctaretur, sese quidem accolae certim ^(a) scire
rennuebant ^(b): accepisse tamen traditu veteri,
Iovis ac Iunonis ^(c) templum illud fuisse. In eo
obeliscos quoque duos videt proceritudinis ere-
ctissimae, qui adhuc Alexandriae perseverant in
Serapis templo ^(d) circum septa extrinsecus assi-
stentes eius templi, quod aetas iunior labora-
vit ⁽⁵⁾. Sed haec saxa (quos ^(c) diximus obeliscos,
quod ad veru ferreum saxi ^(d) sublimitas quadret)

Obelisci
duo regis
Sesosticho-
sis.

(a) Ita cod. certim. (b) Ita cod. (c) Cod. iunioris. (d) Cod. fer-
reo saxis.

ta s. Et quidem si respiceret ad haec Taciti verba *hist.* IV. 83: *Nec procul (Sinope pontica) templum vetere inter accolae fama Iovis Dicit: namque et mallebreum effigiem assistere, quam plerique Proserpinam vocant: merito putares intelligendam Proserpinam non Isidem in priore Iulii Valerii loco.* Sed enim alia Taciti verba quae ad III. 68. recitavimus Isidem intelligendam eamino confirmant.

(1) Cod. Iovis Acul. Sed emendationem suppeditat codex graecus ambr. in quo legitur Διός και 'Ισίδος (lege *Hραξ) 'Ισίδος. Im-
vero et nomen Iunonis adoratum ab Aegyptiis testantur Diodorus I. 15. Horapollon *Hieroglyph.* I. 11. Porphyrius *de Abstin.* II. 55. Quin discrete templum Iovis et Iunonis antiquissimum in Aegypto tradit Diodorus I. 15.

(2) Hinc eruas, scriptam hanc historiam certe ante Christi annum CCLXXXIX. quo tempore iubente Theodosio Serapem deletum a Theophilo patriarcha Alexandriso. Incolumem Serapem celebrat Ammianus XXII. 16. Deletum luget Eunapius in *Adesio.*

(5) Sic distinguit et Pausanias *Attic.* XVIII. Αιγυπτίων ἱερὰ Σαπίδος, ἡρῶνισσας μὲν ἱερὰ Ἀλεξανδρίῳ, ἡρῶνισσας δὲ ἐν Μήρῳ: Templum Serapis apud Aegyptios omnium clarissimum habens Alexandrini, antiquissimum Memphis.

insignita sunt et inscripta aegyptiis ac sacris literis. Eorum causam et originem cum requisisset, Sesonchosim ⁽¹⁾ regem eorum auctorem esse dicebant, qui potitus universitatis ad sui monumentum esse voluisset, quos Diis religiosius consecraverat. Lectae denique per interpretem litterae continere sunt proditae huiusmodi gratiam:

REX AEGYPTI SESONCHOSIS ORBIS POTENS ⁽²⁾

PRAESVLI MYNDI TOTIVS DEO SERAPIS ⁽³⁾ CONSECRAT ⁽⁴⁾.

Alexandro
praedicatur
orbis do-
minatus.

XXXII. Adit ergo Alexander prece maxima depositique, uti si ista rata esset fama quae

(1) Intellige *Sesostrim*. Iam hoc nomen miris modis varias videsis apud Zoëgam de orig. et usu obelisc. pp. 16. 600. 642. Vide et interpretes Diodori l. 53. Sed plane consentit cum I^o Valerio Iustinus Martyr apud quem Cohort. ad. Graec. cap. ix. discrete legitur Σεσοχόσιος. Sesostridi nomen est Sesonchosius etiam apud Scholiastam ad Apollon. rhod. iv. 272.

(2) Rex maximas a Sesonchosi (seu Sesostride) gestas lege apud Diodorum l. 53. et seqq.

(3) Serapim summum rerum dominum copiose praedicat Aristides orat. in eumdem.

(4) Igitar duos hos obeliscos Sesostris ipse dicaverat. Sane obeliscos eius opera erectos commemorant Plinius xxxvi. sect. 14. Diodorus l. 57. Hinc etiam cognoscas, de Iulii quidem Valerii sive Aesopi sententia Serapidem cultum in Aegypto ipsis Sesonchosius (seu Sesostridos) temporibus, scilicet omnino ante illi exordium medium ante Alexandrum, Idque notatu dignum est propter controversiam veterum novorumque Eruditum celeberrimam disputantiam nam Aegyptiis ante Ptolemaeos nota fuerit ea religio nec ne. Ex iis qui de antiquitate Serapidis aegyptiaci, longe supra Ptolemaeorum aetatem, scripserunt, naminem legi doctiorem auctore gallicae dissertationis de Deo Serapide, cuius viri cognomentum in lexico Anonymorum T. I. n. 1414. dicitur Galliotus.

scripta sit, sese Numen illud mundi totius dominum recognosceret et eidem ^(a) evidentius intimaret. Ergo quietis proximo tempore ⁽¹⁾ eidem Deus confessus se regi magnitudine pariter ac maiestate ⁽²⁾ sic ait: „Nonne, inquit memineras, Alexander, sacrificantem te cum primum extra sacris inveheres, totius mundi orbisve domino sacravisses, eiusque auxilia petivisses? Quaecum dicata mihi merito quoque sint in meam aram ⁽³⁾ transvecta, quid dubitationi relictum erat, quin eum me crederes, quem auxiliatoriorem tibi religionibus captasses ⁽⁴⁾?”

XXXIII. Ad haec Alexandro de urbis ^(a) perpetuitate quaerenti, et an nominis sui inhaesura appellatio videretur, visus est Deus manu sese apprehendisse, exinque ad editum celsumque admodum montem una duxisse, atque ibidem consistenti „Potesne, ait, o fortissime molem hanc montis in diversa transducere? Negitante Alexandro, addidisse: „Haec ergo similitudo est eius, scilicet difficultatis, quam de tui nominis mutatione quaesisti. Ut enim naturae viribus spes

Alexandro
dracae ap-
pellatio ac-
terna.

(a) Cod. habet eadem, sed videtur dicendum idem. (b) Cod. mea ara. (c) Cod. dignasset. (d) Cod. orbis.

(1) Serapidis oraculum peti solitum per somnia dicit Strabo xvii. p. 201.

(2) Rullimus Hist. eccl. xi. 25. Simulacrum, ait, Serapis ita erat vastum, ut dextra unum parietem (mediis) alterum laeva perstringeret.

ista deficit, quod mons tantus loco mutari
 , queat, ita possibilitate res caret, inolitum
 , nomen tuum urbi nunc conditae olim posse
 , mutari. "

Vaticini- XXXIV. Ibi adhuc petente Alexandro, ut
 um multi- sibi de fine vitae Deus aliquid fateretur ⁽¹⁾, in
 plex edi- tum Ale- haec responsum est:
 tum xandro.

Præ cuncta vita commodum est mortalibus ^(a)
 Nescire quibus motis fata claudantur sul.
 Mens quippe hominuli non videt variantia,
 Quae reformat perpes aevi aeternitas.
 Nam si cessat casuum scientia,
 Lacta est timoris omnis ignoratio.
 Quare id putato tute commodissimum,
 Si spes futuri nullo foedetur metu.
 Ergo hisce quo fas est instruere et praescias.
 Tu nam levatus nostra praepotentia
 Quaecumque gens sit obvia sternes manu.
 Tuncque haec revises animo liber tuo ^(b).
 Urbs vero quam nunc erigis mundi decus
 Nitore arguet ^(c), cunctis exoptabilis
 Sacris, virescens temporum recursibus,
 Unaque semper fulta beatitudine,
 Frequens Deorum templis atque numine,

(a) Cod. *Præ cuncta vitae comoda sit mortalibus de fine certum
 finissem nascere etc.* (b) Cod. *liber tuus.*

(1) Recte Alexander de vitae suae fine interrogat Serapi-
 dem, quem superius cap. XVIII. p. 127. n. 4. diximus eandem
 esse ac Platonem seu "Αἰδώς.

(2) Id est *arguet* seu *vincit decus nitore mundi.*

Decusque vineens civium concordia:
 Oblata ^(a) aedes vitae quale tum sapit
 Cunabulisque gratior genitalibus.
 Quippe ipse laetis caelibus praesul Chao
 Interminatis saeculorum cursibus
 Fundata quod sit tellus hisce legibus,
 Ridens aereis vel corusco lumine.
 Quippe astris solum sontibus iam libera
 Flabris fovetur blandoque aspirantibus,
 Nequit potentum vis meditulla demonum
 Exim nocere imperioso numine.
 Est namque fatum motibus nutantibus
 Telluris ludus penita contrahisecere
 Fameaque novae aelere perfuncta meta,
 Tractus luales ^(b) ⁽¹⁾ atque bella pereita.
 Enim facessent ista cum si somnium.
 Reges multigenarum gentium honorem
 Divinum summo cultu exambiant
 Astris receptum caeliumque congregate:
 Quorum frequente culta is beator
 Tuosque praestas numine augustissimo.
 Haec quippe sedes corpori est caelum tuo ^(c).
 Nunc ipse qui sim mente bibula percipe,
 Nomenque nostrum hisce numeris collige.
 Sub grata primum bis centena littera
 Unum repono numerum, et centum delinse

(a) Ita cod. *max factum oblatum.* (b) Ita cod. (c) Cod. *rad.*

(1) De morbis quibus Alexandria obnoxia est lege Hirtium
 hell. alex. cap. v. Galeum de art. curat. ad Glau. lib. II.
 cap. x.

Unumque post id ^(a): tunc quater viginti sint
 Decemque iuxtim: eaque sit novissima
 Quae prima fixa est, idque sit nomen mihi ^(a).

Convivia
 Serapidis
 et Sera-
 peum.

XXXV. Hoc igitur oraculo per quietem edo-
 ctum Alexandrum Deus cum somno dereliquit.
 At ille expergitus recolisque ^(b) verbis ac me-
 moriae confirmatis, hunc demum esse, quem
 quaereret, scilicet Serapim mundi totius domi-
 num rectoremque confirmat. Ara igitur vel ma-
 ximo opere laborata ^(c), largioribus sacris tam
 animantium stratu quam odorum profusione mun-
 ificus, convivia etiam exsequitur ibidem quam
 laetissima ^(d). Tunc Parmenioni architecto labo-
 randi scilicet simulacra cura mandatur, ut ne
 illis ^(e) Homeri versibus demutaret, qui sic ^(e)
 elocuntur:

Carulea hinc olli ^(e) Saturnius annuit aere
 Aurea caestates quae ^(f) signat mentibus almis ^(d).

^(a) Cod. post idus. ^(b) Ita cod. pro recolis. ^(c) Cod. illi. ^(d) Cod.
 demutaret quasi. ^(e) Cod. carulea tunc olli. ^(f) Cod. quae.

⁽¹⁾ Scilicet Serapis (nam Serapis rectus scribitur quam Se-
 rapis). Id vero nomen non conficitur nisi litteris graecis. Im-
 mo pro sub grata etc. littera suspicabar scribendum sub grata.

⁽²⁾ Confer Malalae initium libri VIII.

⁽³⁾ Serapidem naire gaudentem conviviis pingit Aristides orat.
 in eundem. Cruenta Serapidis sacrificia memorat Macrobius Sa-
 turn. I. 7. fumosum canam serapiacam Tertullianus Apologet.
 cap. XXXIX.

⁽⁴⁾ Ita se habent versiculi in codice. Atque haud scio an
 respiciendum sit ad locum Homeri Iliad. I. 528.

Ἦ, καὶ νομιστὴν ἐν' ὀφθαλμοῖς νότον ἔκρινεν.
 Ἀμφὶδολοὶ δ' ἔφα' καὶ τὸν ἐκαστὸν αὐτοῦ.

Et Parmenion quidem iussa complet, ipse
 quoque non inhonoris ^(a) hoc labore. Quippe
 templum etiam nunc Serapion Parmenionis ap-
 pellatur. Enimvero tibi super civitatis illius
 conditum ^(b) dictum habebis.

XXXVI. Alexander porro coacto omni exer-
 citu exim ad Aegypti ulteriora contendit, classi
 iussa sese apud Tripolim opperiri. Sed iter lon-
 ge laboriosissimum militi fuit, quippe ob loco-
 rum et itineris difficultatem. Omnes tamen ac-
 colae qua perrexisset Alexander una cum Diis
 Deorumque simulatis religiosisque operationibus
 obviam pergere festinabant iuniorum Sesoncho-
 sim ^(c) praedicantes. Quare cum Memphin ve-
 nisset, inductum eum in aedem ^(d) templumque
 Vulcani ^(e), Aegyptii ^(e) regni veste dignati ^(f)
 sunt ^(g) et sella ac sessibile Dei.

XXXVII. Tum ibi ^(g) Alexander statuum quan-
 dam nigro lapide intueitur, cum ista ^(h) super Nectanabo
 inscriptione, IMPERATOREM scilicet EVM QVI
 FFGA INDIDEM ABFFISSET, RVASVS AEGYPTVM
 REVENTVRVM, NON SFNIOREM, ENIM IFNIO-

FABR.
 FABULO.
 S.A.
 Nectanabi
 statua.

^(a) Ita cod. pro inhonoris. ^(b) Ita cod. conditum. ^(c) Cod. as
 porte sui. ^(d) Cod. eodem, mox factum eandem. ^(e) Cod. Aegypti.
^(f) Cod. dignatus. ^(g) Cod. ille, sed ibi alius cod. lat. amb.
^(h) Cod. illa.

⁽¹⁾ Templum Vulcani memphiticum, quod Sesostris statu-
 olin ornaverat, commemorat Diodorus I. 57.

⁽²⁾ In margine codicis notatur varia lectio: Al. Aegyptii
 regni veste dignum seon duxerunt.

REM, EFMOVE FORE LOCI ILLIVS HOSTIVM SVB-
 WIGATOREM^(a). Statim igitur scripti istius causas
 diligentius quarit, refertque responsum, hunc illum
 Nectanabum fuisse, qui, infestantibus Persis, cum
 Deorum monitu praevisisset fortuna suae lapsum, lo-
 cum^(a) casuum declinasset. Tum sese querentibus ci-
 vibus oraculum datur, quod sub illa statua legeretur.
 Igitur Alexander, his auditis, involat statim statua
 complexum ac parentem salutat, eiusque se filium pro-
 fitetur, ut congrue retur de responsione cum spe Ale-
 xandrum demirantium.

Alexan-
 dri oratio
 ad Mem-
 plitas.

XXXVIII. Unum tamen mihi de civitate
 vestra miraculum est, ait, quod^(b) vis barbara
 adversus huiusmodi muros potuerat obtinere,
 quos coram^(c) cerno supra humanarum ma-
 nuum violentiam pulchritudine pariter ac fir-
 mitate congestos: praesertim undique flumini-
 bus convallantibus, ut murorum quoque ipso-
 rum haec sit firma munitio: aditus porro te-
 nues angustique, quique agminibus militaribus
 inviabiles^(d), atque exim occursu perfaciles
 habeantur. Cuius quidem rei ipse periculum
 certius fecerim, quamvis huc manu parva non

(a) Ita cod. locum. Adde et alius cod. lat. ambr. Num dicendum
 locum? (b) Cod. et quod. (c) curam. (d) Cod. inviabiliter.

(1) Intelligit Alexandrum filium Nectanahi, siqua est fides
 fabulae de qua locuti sumus ad esp. I. n. (*). Haec autem de
 statua narratio est in utroque etiam graeco et latino codice ambr.
 nec non in Pseudo-Callisthene apud Sancti Hieronymi p. 166.

congregato exercitu commearum. Enimvero haec
 est illa aequitas ac providentia, ut vos qui ex
 ubertate terrae praeclatis, atque his flumini-
 bus obvallemini⁽¹⁾, eorum violentiam sentiatia
 qui ista non habeant. Quippe ad hanc opulen-
 tiam rerum si vis quoque et militare vobis
 exercitium adfuisset, nulla profecto gens fo-
 ret, quae duabus hisce fortunae viribus obvia-
 ret. Est igitur natura descriptum, ut quis ista
 rerum opulentia sit donata, idem^(a) careant
 bellicis viribus: ut siquid illi, qui armis et
 manibus indulgent, de solo genitali indigebunt,
 huiusmodi a fluentibus petant. Hisce dictis
 exigit protinus ab Aegyptiis, ut quidquid illud
 pensuros se Dario recepissent, id sibi infer-
 rent: quod quidem eo se petere testatus est non
 ut opibus suis indidem incrementi aliquid pa-
 reretur, enimvero ut extruendae urbis foret sub-
 stantia largior. Haud cunctanter in haec Aegy-
 ptii obsecuntur, datisque pecuniis et honorata
 deductione per Pelusium properantem votis pa-
 riter et vero amore prosequuntur.

XXXIX. Rursus igitur recepto omni exercitu
 et in Syrias itinere destinato, urbes eas per
 quas sibi transitus foret nomini suo addit; unde

Alexan-
 der venit
 Tyrum, a
 cuius aditu
 arectur.

(a) Ita cod. pro iidem.

(1) Confer Diodorum I. 57.

mille etiam cum cataphractis viros accipit, quod armaturae genus orientis inventio est: ac tum Tyrum advenit. Sed enim Tyrii moenibus obseratis ab ingressu oppidi arcere Alexandrum obfirmaverant, non contemptu scilicet virium tanti nominis sed oraculi cuiusdam memores, quo docerentur, quod si rex urbem Tyriam invectus cum exercitu transivisset, fortuna lapsum tunc oppido minaretur. Alexander tamen cum admolitus violentiam oppidum cuperet subiugare, ancipiti proelio, multis etiam Macedonum caesis ac vulneratis pedem refert. Praeter illud igitur prius magnanimitatis suae studium iam etiam indignatione ferventior excidium Tyrii minabatur: deque ea re somniat moneri sese ne legationem ^(a) sui Tyrum per sese faciat: id enim animo praedestinabat.

Alexandri litterae ad Tyrios. XL. Missis igitur internuntiis litteras dat Tyriis perferendas, quarum sententia haec est:

»Macedonum rex filius Hammonis Philippique,
»rex regum maximus Asiae seu Europae vel
»Libyae, Tyriis haec dicit. Equidem graecum
»et imperiale videbatur cum clementia pariter
»ac iustitia invehi urbem vestram. At enim vos
»primi omnium extitistis qui mihi insolentius
»obviaretis. Igitur per vos ceteris etiam magi-

(a) Cod. *legationis*.

»sterium procurabitur, quid virium sit in Macedonum dexteris ac fortitudine. Neque enim vos iuvabit oraculi illius iactatio. Transgrediar enim oppidum vestrum sed dirutum atque disiectum. Valete si sapitis: non enim valebitis si perseveratis*.

XL. His litteris lectis tyrii primates legatos protinus corripere iubent, eisque multatis peragunt exigere tormentis, quisnam eorum ipse Alexander foret. Sed de hoc, ut res erat, negitantes crucibus adfixere. His igitur incentivis extimulatus Alexander irruptionem oppidi acrius agitabat, et rursus in somnio Saturum ⁽¹⁾ conspicatur assem sibi Tyrum ⁽²⁾ porrigentem, eumque proiectum sese pedibus protrivisse. Quod interpretibus haud difficile in enodando fuit. Tyrum enim proteri mox pedibus haberi principis respondere. Ex quo sive admonitu sive impetu suo adgressus oppidum vehementius capit pariter ac vastat, indiscrete ^(a) satis sexubus

Tyros capitur.

(a) Cod. *indiscrete*.

(1) Nempe *Satyrum* uti est apud Zonaram et Cedrenum ad hunc historiae locum.

(2) Videtur scribendum graece *τιροῦ*. Est enim lusus in verbo, quod patet ex graeco codice ambr. in quo scribitur *τιροῦ ἐκ γέλλωντες*. Igitur *αὐτὸν* *τιροῦ* intelligas *causae orbem aut segmen*. Aliter sed non venustius iudicat Cedrenus et Zonaras apud quos *Satyr* visum significat Alexandro ἐκ *Τύρου* *Σάτυρος*.

Tripolia. et aetatibus interemptis. Tres vero vicos, quorum navi auxilio ad operam bellicam usus erat, ad magnitudinem confrequentat urbis, Tripolimque appellari iubet ⁽¹⁾.

Darii litterae ad Alexandrum.

XLII. Tyriis ergo satrapam praeficit, atque inde Syriam pergens accipit litteras Darii Persae in hanc sententiam scriptas. Rex regum, et consanguineus Deorum consessorque ^(a) Dei, Mithrae unaque oriens cum sole Darius ipse, Alexandro famulo meo iubeo dicoque haec ⁽²⁾. Mando tibi reverti ad parentes tuos famulos, scilicet meos, atque illic in gremio matris cubantem doceri virile officium. Ad quam rem, habenam scythicam tibi et pilam loculosque, cum aureis misi: quorum habena admonet te disciplinae videri indigentem; pila vero quod eius congruat cum tua aetatula lusitatio, non haec opera quam latrocinantium ritu cum tuis similibus es adgressus. Neque enim si omne eiusmodi hominum genus ad te pari conspira-

(a) Cod. concoror.

(1) Aliam passim geographi appellationis huius causam narrant, nempe quod ea urbs coalescit ex trium populorum coloniis Aradiorum, Sideniorum atque Tyriorum.

(2) Sic et apud Ammianum XVII. 5. Rex regum Sapor particeps siderum, frater solis et lunae, Constantio Caesari fratri meo salutem. Et quidem ambitiosissimos titulos epistolae praeposui solitos ab asiaticis regibus multo exploratissimum est.

atione conduxeris, adtemptare quaterve Persarum imperium queas. Tanta quippe mihi multitudo exercituum adest, ut quis promptius harum renarum quam nostri numeros adsequatur. Auri porro argentique ea copia, ut humum ipsam, si libitum est, consternere indidem possim. Quare tibi loculos auri refertissimos misi, ut si indigebis sumptibus ad reversionem, tibi tuisque habeas quod suffecerit. Quod si hisce monitis ac praeceptis ulterius refragare, mitam protinus qui te comprehensum huc transferant. Non enim ut Philippi filius coereberes.

XLIII. His lectis ab Alexandro publicatisque, metus plurimos quatiebat dictorum magniloquentiam contemplantes. Quod ubi Alexander mente intuitus est, in haec verba concionatur: O Macedones nostri, quid tandem adeo dictis barbaricis perturbamini? quae arrogantiae quidem vanitatisque habent testimonium, confidentiae vero carent probatione. Nam et canibus inbecillioribus mos est quanto plus defuerit virium, tanto cristas acutere sublimius, et latratibus irritatoribus indulgere. Haec mihi visa est competentior ad Darii iactantiam comparatio: quod praestare viribus non potest, verbis indulget. Ego tamen aveo ^(a) cuncta

Alexandri concio ad milites.

(a) Cod. habeo.

»proinde a vobis existimari ut verbis etiam ex-
 »primuntur. Malo enim nos praesuspectantes
 »aliquid difficultatis, animis fortius praeparatis
 »in rem bellicam vadere ^(a), quam fiducia hosti-
 »um molliorum inopinatas offendere difficul-
 »tates.

Alexan-
 der Darii
 legatos ter-
 riat.

XLIV. Et ubi haec dicta sunt corripit in-
 ternuntios iubet crucibusque suffigi. Cuius sup-
 plicii merita cum a sese barbari defensarent,
 ac ius legationis intemeratum sibi vellent; Non,
 inquit Alexander, ex sententia vel moribus meis
 est forma praecepti; enim quoniam ut ad la-
 tronem a vobis ista suscepta legatio est, uti
 latronis etiam vehementiam iniquitatemque sen-
 tiatis. Tum illi, nec Darium omnia pro me-
 rito eius potentiae cognovisse, et se pariter opi-
 nione deceptos esse cum dicerent; magnificis
 verbis eius exercitum praedicare viresque coe-
 pere confiteri tantas, quantas si rex quoque se-
 dulo rescivisset, moderaturum profecto verbis
 fuisse. Tum Alexander; neque sibi verum in-
 terficiendorum hominum consilium fuisse profi-
 tetur, et maluisse potius ostendere quid iniqui-
 tas soleat tyrannorum, quam iustitia graeca per-
 mittat.

Deinde
 eosdem be-
 nigne ha-
 bet.

XLV. Et post haec curari homines libera-
 lius iubet participatque convivio dapsili et af-

(a) Cod. *sulcare*.

fluente. Eius convivii tempore cum unus e nu-
 mero legatorum proditionem quoque ille ^(a) re-
 gis Darii subsereret, prohibitus ab eodem est,
 ulterius super hac re addere quam promiserat:
 praesertim cum is ^(b) qui ista dixisset, mox ad
 regem rediturus fortunae posset ansam impro-
 speram dare, nequa ab illo quoque proditio
 aut proditionis causa quaereretur. Id enim de-
 mum ago, inquit, non tam mei commodi cura
 quam vestri, metuoque ne cuipiam mali semen
 ac principium videar praestitisse. Ad haec Per-
 sae verbis honoratioribus gratias confitentur:
 neque detenti ultra donatique auro omni quod
 secum in loculis advexerant, ad regem cum lit-
 teris remittuntur quae fuere huiusmodi.

XLVI. Rex Alexander patris Philippi ma-
 tris Olympiadis regi regum et concessori ^(c) Dei
 Mithrae simulque cum sole orienti maximo
 Persarum domino Dario salutem dicit. Turpe
 mihi admodum videri solet, tantum regem Da-
 rium et hisce viribus consitum, Deorum ut
 praedicat consessorem, sub ditionem humullo-
 rum, ut retur, contemptibilem deventurum ⁽¹⁾.

Alexandri
 litterae ad
 Darium.

(a) Cod. *ribi*. (b) Cod. *lit*. (c) Cod. *concessori*.

(1) Hic locus plane mihi prodit, codicem aliquem T. Valerii
 lectum esse olim a Francisco Iureto. Is enim ad Symmachii epi-
 stolam XXXIII. libri IV. (ed. Paris. 4a. MDCV. in miscell. p. 127.)

»et inter eos abiecto cuidam ac latroni Alexan-
 »dro servitutum. Quippe ista magnificentia no-
 »minum ubi semel cupiam sit persuasa, cor-
 »pora membratim vel spiritus eriguntur^(a) in-
 »prudentium. Magno dolore tibi fore ista quae
 »pronuntiantur intelligo, ac si superna caelitum
 »vis [adversus⁽¹⁾] abusionem huiusmodi in ul-
 »tionem contumeliae suae facile consurgat. Equi-
 »dem spero priora esse quae spondeo quam quae
 »tu minaris. Quare adero ut mortalis mortalem
 »violentiam experturus: inclinationisque eius ac
 »potestas est penes Superos.

XLVII. Nam illud quaeso te, quorsum tan-
 »topere congestum est, auri te et argenti opibus
 »aestuari? Aut ut his cognitis, si modo eorum
 »amor nobis est, spe praedae obstinatius et audacius
 »dimicaremus? atque hinc fiat ut superato te,
 »hinc quidem nobis in commune quaestus et emo-
 »lumentum victoriae fiat? Mihi vero istud quo
 »tute gloriare Persidos cunctae orbisque totius
 »accedet imperium. Sin tibi [fors] faverit, ni-

(a) Cod. erigant.

ut symmachianam vocem *homullas* exemplis confirmet, ait: *Aesopos* manuscriptus *ineditus in vita Alexandri magni* » *Sub di-*
»tione contemptibilium, ut retur, homullorum deventurum». Erat
 autem a Iureto citandus non Aesopus sed I. Valerius, quosdam
 non graeci exemplaris sed latinae interpretationis verba laudabat.

(1) Uncis includo voces quae mihi interdum addendae textui
 visae sunt.

»hilum amplius quam obpresso^(a) latrocinio gra-
 »tulabere^(b). Adde nunc illud, misisse te mihi
 »habenam unam, et^(c) pilam loculosque auri
 »refertos: de quibus quamvis (d) quae visa fue-
 »rint dictitaris, ego tamen mihi ut auspicato
 »cuncta ex te concessa ac sponsa profitebor. Ac-
 »cepi enim habenae scilicet potestatem, ut ha-
 »beam qua in subiectos uti scientius possim.
 »Pilae vero simulamen, quoniam ex ambitu sui
 »et rotunditatis orbis imago videatur, haud dubie
 »mihi universitatis ipsius per te imperium re-
 »promittit. Quodque hic tertium est, loculos ego
 »auri ac si opum tuarum factam mihi accepi
 »cessionem, subiectumque te viribus meis an-
 »num istud mihi fore pretium servituti^(d) de-
 »pensurum*.

XLVIII. His igitur litteris palam lectis atque
 signatis, redire internuntios iubet. Ipse autem^(e)
 omni mox Syria superata ac redactis eius gen-
 tibus in potestatem, ad Asiam ire contendit.
 Enimvero acceptis Alexandri litteris rex Darius,
 eisque gravius et arrogantius motus, ad satrapas
 suos ultra Taurum regentes talem continentiam
 scribit: »Nuntiatum sibi Alexandrum Philippi
 »insanientem admodum adolescentem Asiam in-
 »cursantem. Igitur illos^(f) oportere eum protinus

Darii man-
 data ad sa-
 trapas.

(a) Cod. obpressum. (b) Cod. gratulare. (c) Cod. vel. (d) Ita cod.
 servituti. (e) Cod. tamen. (f) Cod. se cum litura.

»obviantes conpertum ad sese dirigere: esse enim
 »regi consilium, uti adfectus verberibus pueri-
 »libus amictusque post veste purpurea cum ta-
 »bellis et crepidulis matri reddatur: sic enim
 »Macedonum pueros lustrare. Tum fore ut cum
 »illi praefectus ad observantiam disciplinae Persa
 »aliquis comitaretur, virile officium rectius dis-
 »ceret. Igitur oportere satrapas quidem classem
 »eius una cum navitis alto submergere, milites
 »vero cunctos ferro vinctos ad rubri maris ul-
 »teriora transduci, ut illic colere iuberentur:
 »equos ceteraque militum impedimenta sibi ipsos
 »habere privos amicisque largiri*.

Litterae sa-
 traparum
 ad Dariū.

XLIX. Sed hisce litteris nihilum ad metum
 satrapae moti regi respondere: »Hystaspes et
 »Spynter Deo Dario salutem dicunt. Miramur
 »satis, latuisse te, rex, tantae multitudinis im-
 »petum supervenire nostratibus, qui quales quan-
 »tisque sint quo facilius noscitaris, quinque quos
 »forte indidem captos haberemus vinctos trans-
 »misimus, non ausi eorum ultra aliquid adin-
 »quirere quae sint fortassis regi praescitui. Boni
 »igitur consules, quamprimūque cum exercitu
 »vel potentissimo eidem obviabis*.

Darii re-
 sponsum.

L. Sed nec sic quidem abiiciendam mollien-
 damve^(a) Darii arrogantiam putat. Enim res-

(a) Cod. molliendam, ex quo faceres etiam amolliendam.

pondit ducibus memoratis: »Ultra illis spem
 »vitae agenda^(a) iam deponendam, si modo
 »creditis sibi finibus abcessissent⁽¹⁾. Quippe vir-
 »tutes hosticas magnifice exsecutos nihilum peri-
 »culi monstravisse, quare abcessum^(b) ire Ma-
 »cedonum fortitudine^(c) potuissent. Et quem
 »enim vulneratum, inquit, vestrum quemve in-
 »teremptum audiens hoc coniectem? Nihil igitur
 »superesse, quam uti probra fuisse huiusmodi
 »duces Persarum regno sentiret*. Sed inter haec
 iam Alexandrum iuxtim posuisse castra noscit,
 propterque vicinum fluvium invisitare. Igitur
 ad ipsum rursus et nominum arrogantiam et
 Deorum consortium sibi vendicans, gentiumque
 se centum atque viginti dominum praedicans ita
 scribit,

LI. »Latuit ne te solum, Alexander, Darii
 »nomen honosque ille quo nos donat atque par-
 »ticipat supera maiestas? eoque ausus es^(d)
 »transmisso mari Persas veluti hostis appellare?
 »non beatissimum ratus si contentus imperio
 »Pellae ac Macedoniae sessu audaciam tuam inter
 »proximos iactitares? Enimvero usurpas^(e) re-
 »gium nomen, et congregata tibi ad societatem

Aliae Darii
 litterae
 ad Alexan-
 drum.

(a) Cod. agenda, (b) Cod. abcessu, (c) Cod. fortitudinem, (d) Cod.
 pro ausus et habet rursus ex. (e) Cod. usurpasse non sine litura.

(1) Confer Itinerarii caput XIX.

„sceleris parilium conspiratione hostem te nostri
 „profiteris, cui quam longe praestantius ^(a) foret
 „id inter Graeculos iactitare, quos Graecos fere
 „ut inutiles ^(b) Persarum regna non quaerunt,
 „Sat igitur habeo vel hoc tantum imprudentiae
 „signum, quod ratus nos vestratibus similes huc
 „contendisti. Quin ergo errata, corrige nec addas
 „huiusmodi facinoribus incrementum. Est enim
 „scire, nos quibus Deorum pariter et prudentia et
 „dignitas favet, peccatis istis ut hominum subve-
 „nire. Censeo igitur uti ad adorandum me venias,
 „ne contra inobsequens poenam pro venia me-
 „rearis. Quod ut tibi ratum sit Iovem iuro et
 „parentes meos, omnem tui iniuriam protinus
 „e meo pectore recessuram ^c.

Pugna Ale-
 xandricum
 Dario.

LII. Et haec quidem scripta regis Alexander
 legerat. Enim ulterius non verbis sed gladio
 agenda rem ratus, per Arabiam exercitum du-
 cit, atque in aequare quod agenda rei oppor-
 tunius videbatur aciem extendit. Qua inspecta
 Darius spem primam eamque vel maximam in
 falcatis curribus ponit: qui ut facilius aciem
 hostium incursarent a latere conlocantur. Sed
 id consilium Persae dissici Alexander facilius
 inopinatus ^(c), incurrentibus curribus per acies
 phalangesque locum transitui pandi praedicit,

(a) Cod. praestantia. (b) Cod. inter inutiles et Persarum inter-
 ponit necessarios. (c) Ita cod. pro opinatus.

tumque in transvehentes peditum suorum iacula
 torqueri: eoque perfectum est ut brevi omnis
 ille curruum numerus teneretur una equis et
 aurigantibus fixis. Igitur sedata formidine quam
 Persae de curribus intemptaverant, aequatum
 omne proelium videbatur. Agebat porro Alex-
 ander in dextro cornu, quod laevo scilicet per-
 sico obviabat. Inscenso igitur equo signum in-
 crepari bellicum mandat unaque coeuntium cla-
 mor attollitur ancipiti satis proelio ac diuturno:
 cum interea sinistrum cornu Macedonum a
 Dario qui in dextris suorum agebat vi maiore
 belli conspicatus (impetij) implicatosque ordines
 universos non tam discriminum necessitate quam
 multitudinis inconsulto ^(a); subpetiari laboranti-
 bus properaverat.

LIII. Exim pari utrimque oborta caede cum Persarum
 spes exitus fluctuaret, repentino forte imbr pro-
 cedente, vel adversari sibi caelitus id Persae in-
 terpretati, vel ad elementi eius iniuriam mol-
 liores, fuga facessunt, unaque his Amyntas ma-
 cedo Antiochi filius ⁽¹⁾, qui olim transfuga Darii
 et Darii
 fuga.

(a) Ita cod. inconsulto.

(1) Ab hoc ipso narrat Arrianus II. 6. transfuga Amynta An-
 tiochi filio monitum frustra Darii, ut pugnare, quam deinceps
 male pugnavit ad Issum, in Assyriae planitie conserendam
 curaret. De hoc Amynta transfuga ad Persas vide et Curtium
 III. 11.

amicitiam cooptaverat ^(a). Quippe fugientibus et tempus ore blandiebatur quod vespescens foeditatem fugientium pariter et periculum protexisset. Darius autem ^(b) ratus deligatioe ^(c) illa fuga et vehiculo ^(d) regali periculum evitare, quodque e suggestu regiae turris promptius conspicabilis foret, currum quidem in loca quaedam abdendum mandat et avertendum: ipse autem equo consenso properantiae consulit.

Darii familia capitur. LIV. Sed enim Alexander hanc sibi peculiarem gloriam appetens si rex fugiens comprehenderetur, aniuosius insecutus, currus ^(e) quidem armaque regalia matremque una et uxorem cum virginibus filiabus emensis stadiis sexaginta comprehendit: ipsum vero Darium non minus tenebrosior nox quam cursus velocitas liberauerat: quippe iam primum in haec et huiusmodi fortunaria dispositis equis et itinere proviso. Macedones vero potiti victoria in castra persica migravere, unaque Alexander tentoriiis regiis superveniens expertus ibi primum est una cum militibus suis fortunae illius ac victoriae emolumentum.

Moderatio Alexandri. LV. Neque mage uspiam continentis animi moderamen Alexander potuit ostentare, quam

(a) Cod. cooptaverat. (b) Cod. tamen. (c) Ita cod. deligatioe. fortasse pro impedimento, nisi magis scribere deligatioe. (d) Cod. vehicula. (e) Ita cod. currus.

quod in hoc fortunae favore ex aequo suae atque adversae partis iniiit rationem, non secus scilicet probatis hostium navioribus qui pro patria fortiter oppetissent, quam siquis suorum strenuus extitisset. Cunctos igitur, quos in bello nobilitaverat militiae experimentum et mors inclytos fecerat, inquiri prostratos et magnifice sepeliri et sepulchris honorari iubet. Matrem vero Darii una cum uxore filiabusque cultu regio prosequeretur: ac siqui praeterea in potestatem hostium devenissent fortuna pristina dignabatur ^(a). Enimvero cecidisse tunc Macedonum satis constat peditum quidem septingentos, equitum porro centum et sexaginta, sed vulneratorum numerum ^(b) in duobus ^(c) milibus extitisse. Contra Persarum desiderata quidem centum et viginti milia: praedae autem, una servitiis pecuisque vel quae vehabant, pecunia fuit talenta quatuor milia.

LVI. Sed Darius fuga reversus longe auctiore numero contracto, in Alexandrum moliebatur, suisque undique convenire, in quantum manus armari potuerat ^(d), iubet. Id autem ^(e) conperiens Alexander ex hisce exploratoribus qui in ditionem Macedonum devenissent, omniaque illa Darii milia iuxta Euphraten castra posuisse;

Bellum redintegrandi apparatus.

(a) Cod. dignabantur. (b) Cod. hominum. (c) Cod. in duobus. (d) Ita cod. potuerat. (e) Cod. tamen.

ipse quoque ad Cassandrum⁽¹⁾ ducem suarum partium quique curabat tunc Macedoniam sese⁽²⁾ profecto scribit omnis phalangas quas armaret⁽³⁾ aut siquid praeterea in auxiliis virium foret propterea admoliretur: neque enim hostes longius adsidere. Quae dum pro commodo festinantur, ipse una exercitu Achaia peragrata, multisque praeterea civitatibus receptis aut quaesitis, etiam centum et septuaginta milia collegit armatorum, Taurumque transducit. Tumque summo in culmine Tauri montis hasta defixa dixisse fertur: Quisquis illum rex millesve graecus aut barbarus humo evellere ausus foret, edictum sibi urbis ac patriae suae suisque excidium meminisset⁽⁴⁾.

(a) Cod. armare.

(1) Cod. Scamandrum. Ita etiam alter latinus cod. ambr. Sed sine dubio lege Cassandrum. Quisquam revera Antipater Cassandri pater Macedoniam curabat. Reoole Itinerar. cap. xvii.

(2) Ita cod. pro ad sese, omissa praepositione quae mox sequitur cum verbo admoliretur. Reoole quae notavi ad Itinerarii cap. xcix. et xcy. Nisi forte hic mavis deinceps legere propter quam propterea.

(3) Iulium Valerium seu Aesopum fucatis fabulatum decoramenti veritatem saepe numero adumbrare ex hoc Opere toto constat. Immo Alexandri scriptores sinceri Diodorus xvii. 17. Iustinus xi. 5. (Confer et Itinerarii Auctorem cap. xviii.) narrant, Alexandrum, quum Hellesponto transiisse Asiam esset contacturus, telum in litus icisse, quo sibi omen faceret regionis eius bello acquirendae. Ex hac genuina narratione figmentum huius in Tauro monte de hinc natum suspicio.

LVII. Ipse autem^(a) ad civitatem Pieriam Orphei quae Habruchiæ⁽¹⁾ urbs habetur iter exim fecit: quae in urbe et templum opiparum et simulacrum Orphei erat admodum religiosum. Ibidem musae etiam Pierides consecratae videbantur, unaque omnigenum figmenta viventium Orphei musicam demirantia. Cum igitur admirationis studio simulacrum illud Alexander intueretur, sudor repente profluere et per omne simulacri illius corpus manare visus non sine admiratione videntium fuit. Motus ergo portenti novitate coniectatorem vel celebratissimum Melampodam⁽²⁾ sciscitatur quid tandem ille sudor sibi simulacri minaretur? Tum ille, Sudor sane largus labor est qui erit quam prolixissimus tibi quoque in rebus praesentibus, o rex: quippe gentium per-

(a) Cod. rament.

(1) Ita cod. Neque melius se habet codex graecus in quo legitur μαγαρισσος ἀπὸ τοῦ Ἰερραίας τῆς Εὐβοίας. Iam Pieriam dicit urbem Boeotiae Tzetzes Chil. vi. 80. Neque probabilis videtur coniectura eius viri qui multo recentiore manu scripsit in codicis margine Ambrachiae forte legendum. Ceterum nec alii scriptores inter se consentiunt. Nam Arrianus quidem l. 11. id prodigii accidisse scribit ἐν Πιερῇ. sed Plutarchus p. 21. et Tzetzes Chil. vi. 91. ad urbem seu fontem montemve Ἀσβεστῶν.

(2) Alius Melampus vates occurrit apud Diodorum iv. 63. Sed enim apud Arrianum l. 11. Plutarchum p. 21. id prodigium edidisset ab Aristandro vate. De Melampode celeberrimo vate lege Plinium vii. sect. 25. xxv. sect. 21. notaque Harduini, et Tertullianum Apologet. cap. xxi. Nota turmulationem Melampodam hic et init. cap. seq.

agratio et operum difficultates tete manent,
quod illi quoque Orpheo fuit, qui peragrans ur-
bes graecas et barbaras ad favorem sui animos
admirantium flexerit.

Alexan- LVIII. Hisce auditis Alexander honore quam
der venit
illum. largo Melampodam muneratur, eximque in Phry-
giam venit, atque illic Hectora Achillemque
unaque alios heroas Divum honore participat.
Praecipue tamen Achillen muneratur ac rogat
uti sibi et ipse faveat, et dona, quae ferret,
dignanter admittat. Haec enim a sese non ut
ab externo ac superstitioso, verum ut consan-
guineo ac religioso dedicari:

Versus
Alexan- Hinc primus extat Aescus (a) Iovis proles (1),
dri. Gen- Atque inde Peleus Phthiae regna possedit,
nus eius- Quo tu subortus inclita eluis proles.
dem ma-
ternum.

(a) Cod. *Itachus*.

(1) Magni facienda sunt haec I. Valerii carmina, quibus ma-
iores Alexandri materni recensentur iam inde ab Aescro Iovis filio.
Hos quidem, ducto initio a Pyrrho Achillis filio, qui molossici
regni fundamenta iecit, studiosae nisc erat colligere Reinseccius
(*Monarchiae in molossici regni descriptione* p. 544—550). Fa-
tendum tamen Reinseccio fuit (p. 548.) post Pielum desiderari
novena regum succedentium nomina, quae nunc demum videntur
longissimo postulatio cum I. Valerii versibus in lucem reverti.
Immo ne eorum quidem regum quos ante Tharypum collorat
Reinseccius nomina ex Antonio Liberali (*Metamorph. cap. 14.*)
et Stephano byzantino (voc. Ἀφῳδονες et Πανταίης) eruta, cum
his Valerianis consentiunt. Et Iustinus quidem xviii. 3. mire
retinet in loco suo plerosque omnes Epiri reges: Molossorum
primum in ea regione regnum fuit. Post Pyrrhus Achillis filius

Pyrrhusque post id nobile adserit sanguem,
Quem subsecuta est Pielis (a) fama non dispar.
Pielique proles Eubius (b) deliino regnat.
Post Nessus ardens excepit domus (c) nomen,
Argusque post id qui potens fuit Xanthi (d).
Ex hoc Arctus (d) nobilis genus ducitur (e).
Arctus natus Prismi nomen accepit,
Tryinus unde et Erinaclius post illum.
Ex quo Lycus fit dives, et dehinc Castor.
Castore natus est Dromon qui das Phocum.
Atque hinc suborta est Metrias quae suscepit
Neoptolemi (f) nominis vicem dignanda.
Cui substitutus Charopus (1). Hic Molossorum
Regni potius auctor exiit stirpis nostrae.

(a) Cod. *pueri*, quod fortasse retineri potest. (b) Cod. *Pierique*
proaerubius. (c) Cod. *domus*. (d) Cod. *Arctus*. (e) Cod. *dura*.
(f) Cod. *Neptolemi*.

in his locis censedit. Successor hinc Pielis (sic Pielus) filius
fuit. Per ordinem deinde regnam ad Arrybam descendit. Fuit
autem Arrybas patreus Olympiadis. Pausanias item *Attic. xi.*
a Pyrrhi filio transit ad Tharypum, intermediorum regum sup-
pressis nominibus. Porro ad Pielum quod attinet etsi is secundo
loco natus est ex Andromacha et Pyrrho nempe post fratrem Mo-
lossum, nihilominus docet Pausanias *Attic. xi.* ad illum potius
quam ad hunc Pyrrhidam generis originem solitos fuisse referre.

(1) Pergamum quidem Pyrrhi et Andromachae nata minimum
sit Pausanias *Attic. xi.* traiecit cum matre in Asiam ibique
urbis sibi cognominis regnum tenuisse.

(2) Scribendum suspicio *Tharypas*. Et quidem hoc nomen
magnopere variat *Tharypas*, *Tharymbas*, *Tharyrtas*, *Tharyps*,
Arymbas. Vide Reinseccium p. 549—550. Porro in hoc I. Va-
lerii catalogo a Charopo (seu Tharypo) ad Pyrrhum Achillis
filium quindocim numerantur reges, cui rei iustitiae adstipulator

Saeque iustum inelutum matris [genus],
 E qua subortus vestro sanguini adnotor.
 Quaesque nomen adscras tuum nobis,
 Bellisque praestes gloriasque subtexas,
 Velut feracis seminis fructum,
 Quod cuncta spatia ^(a) terrae pervadat:
 Unaque metis nostra Phaeëthontis ⁽¹⁾ regna
 Expliceri mundus adserat totus.

Achilles
 locutus est
 Homeri
 carmina.

LIX. Haec precatus in istum Alexander mo-
 dum ibidem flumen Scamandrum cum videret,
 clypeumque Achilli ⁽²⁾ templo Herculis conse-
 cratum, nec alvei illius latitudinem demiratus
 nec magnificentiam clypei pondusque famosum,
 O te beatum Achillem, fertur saepe dixisse,

(a) Cod. *causata* lex spatia.

Pausanias Attic. XI. "Ἀθηναῖος εἰκὼν ἔχει καὶ Πύρρον εὖρος δὲ Πύρρον Ἀλκιβιάδου πατρὸς οὐδὲν, αἰ μὴ ὅσα κατὰ γένος. Ἀλκιβιάδου γὰρ τοῦ Ἀρμόδιου Πύρρος ἦν, Ὀλυμπιάδος δὲ Ἀλκιβιάδου τοῦ Νεοπτολέμου. Νεοπτολέμου δὲ καὶ Ἀρυββάς πατὴρ ἦν Ἀλκιβιάδος δὲ Θαρύππου ἀπὸ δὲ Θαρύππου δὲ Πύρρου τὸν Ἀχιλλεύου πύρε ἀνδρῶν καὶ ὅσα κτλ. ἵστοι: Apud Athenienses Pyrrhi (qui cum Romanis bellavit) conspicitur effigies, cui cum Alexandro magno sola generis propinquitas interessit. Nam Pyrrhus Asacida Arybbae filius; Olympiade vero Neoptolemi filia Alexander genitus est. Neoptolemo et Arybbae pater fuit Alceas Thurypi filius. A Thurypo autem retro ad Pyrrhum Achillis, quindecim sobolis gradus numerantur.

(1) Phaeëthon heic quidem solis locum dici videtur. Et tamen Plutarchus (in Pyrrho statim ab initio) regnum Molossorum ab antiquissimo Phaeëthonte Pelasgi socio auspiciat.

(2) Ita eod. Achilli in secundo casu, uti habet Fronto de orationibus lib. I. fragm. II.

qui Homero praedicatore celebraris! His auditis ab eodem, cum multi admodum litterati studiosius erga amicos religioneve tracti iter eius prosequerentur ⁽¹⁾, parique sese stilo opera eius ⁽²⁾ prosecuturos esse promitterent, optasse se dixit vel Thersitem apud Homerum magis, quam apud scriptores eiusmodi Achillem putari maluisse. Huc usque autem ⁽³⁾ comes eius itineris ac laboris mater Olympias fuit ⁽⁴⁾. Sed exim participato convivio cum illam ad Macedoniam remisisset, dat una ducere comitatum spectabilis multitudinis optimationum captivorum ⁽⁵⁾: ipseque devertens iter institit ad Darium.

LX. Igitur cum sibi per urbem Abderam ^(a) transitus foret, obseratis urbis suae claustris Abderitae eum ne recipere obfirmaverant. Id contumeliam ratus, et convenire protinus mi-

Abderae
 impune A-
 lexandrum
 a se pro-
 hibet.

(a) Cod. *mae*. (b) Cod. *tamen*.

(1) Adscribendus heic omnino locus Ciceronis pro Archia x. Quam multos scriptores rerum suarum magnas ille Alexander secum habuisse dicitur! Atque is tamen cum in Sigro ad Achillis tumulam adstiterisset, O fortunate, inquit, adolescens, qui tuae virtutis Homerum praecentem inveneris! Sic et Symmachus laud. in Gratian. cap. VII. » Cum magno Alexandro mandata nam pueri militiam philosophorum comitatus exegit ».

(2) Confer Itinerarium cap. XVIII.

(3) Confer Itinerarium cap. XXIII.

(4) Mirari subit quod Alexander ab Illo iter insistens ad Darium, Abderam veniat Thraciae urbem, et deinde ad Maesiam paludem.

lites et urbem illam igni vastare mandavit. Sed legatione Abderitae docent, sese illud non odio contemptive graeci regis eiusque iustissimi facit; enim metuere impetum barbarorum motusque Darii inconsultiores: cui si post meatus ^(a) aliquid in sese relictum foret, non absque poena Abderitum foret, quod Alexandrum in amicitiam contra Persae commoda receptasent. Igitur reverso tibi, aiunt, et victori parebimus. Ad haec rex illum quem conceperint de Dario metum abicere supplices iubet, neque ulterius eius vim atque inopotentiam formidare. Nec tamen se velle, respondit, urbem quam confidentissime reserunt: se in praesenti oppidum haud ingressurum: enim cum revere, inquit, non hospes vobis sed amicus ero. His dictis iter ad Euxinum tendit, omnesque sibi urbes eius litoris vindicat.

Alexandri expeditionis ad Maeotim paludem.

LXI. Equestri denique Neptuno sollempniter operatus ad Maeotim ⁽¹⁾ paludem venit asperam satis et inviabilem prae rigore. Quae circa occupatus omnibus hisce deficitur quae ad alimoniam requiruntur. Igitur fame obsessis ita prae-

(a) Cod. *ineatur*.

(1) Cod. haec et Itiner. cap. xvi. sine diphthongo *Maeotim*. Ideo fortasse brevis syllaba prima apud Ovidium *Trist.* III. 12. v. 2.

sentibus consulit, uti equos militum interfici iubeat eisque milites vesci. Enimvero quamquam id consilium ex necessitate sequerentur, tumultus tamen et indignatio omnium congruebat, veluti studio factum, ut necessitate praesenti spes sibi futura laberetur. Quare (cum) omnis militaris observantia solveretur, neque ad custodiam solitam vigiliae ceteraque munia servarentur, rex motus in haec verba concionatur:

LXII. Neque me fugit, fortissimi milites, rem militariae necessitatisque bellicae prima subsidia equos haberi oportere, quos ego interfici iusserim, et de usu illo ad alimoniam utcumque proficere. Sed cum in ea re duorum minimum periculum versaretur, ut aut equis aliti viveremus, aut hisce servatis vel priores vel pariter oppeteremus; secutum me fateor consilium quod pro deteriore melius videbatur. Quippe spem foveo, Diis coepta iuvantibus, fore uti cum primum gentem aliquam et subsidium uberius nacti fuerimus, equos quoque haud deterioris usus parare sit nobis facultas. Quippe si vos, quod omnes Superi difflexerint, detestabili illa necessitate famis animas poneretis, milites quidem forsitan possem, sed Macedonas milites ubinam repperissem? Quare, animos reformate in melius, vobisque suadete, nullum vestrum adeo sui amantem atque sol-

Eiusdem concio militaris.

licitum, quem non pro summa cura prae-
tam ^(a). Hisce dictis sedati erant animi mili-
tum, revocatisque viribus ad officia castrensia
sese converterant.

Agragan-
tinum ora-
culum edi-
tum Alex-
andro.

LXIII. Quare prensis ^(b) plurimis civitatibus
iter in Locros ⁽¹⁾ protinus vertit: qua in urbe
refectis animis omnium, Agragantum ⁽²⁾ tendit.
Eam urbem ingressus nihilum moratus scandit
Apollinis templum, sacerdotemque quae ibidem
antistabat solitam vaticinari in id ipsum coepit
urgere. Enimvero cum vates, Dei in se spira-
tione cessante, nihil tale se posse fateretur, Ale-
xander motus, ni faceret interminatur tripodam ⁽³⁾
quoque se ad Herculis fabulam sublaturum.
Et cum dicto aufert scilicet tripodam,

(a) Cod. praevertat. (b) Cod. persis.

(1) Locros scilicet Graeciae.

(2) Agraganti (sive Acraganti vel Agrigenti) nomine urbes
quique appellatas ait Stephanus byzantinus, siculam scilicet,
thraciam, euboicam, cypriam, aetolam. De aetola nunc ser-
mone est arbitror, quoniam Locris in eam transit Alexander.
Porro infecta Alexandri historia, quae saeculo xv. edita est,
huius nominis Agraganti vestigium conservat cap. xxx. his ver-
bis: *Venit in locum qui dicitur Tragacintes* (at in codice ambro-
siano eisdem historiae *Tragacis*. Ab alio cod. latino ambro-
siano haec narratio abest). Sequitur autem in ea edita historia narra-
tio eadem, quamquam aliter deformata. Plutarchus p. 20—21.
ait, oraculum ab Alexandro petiit Delphis. Revera et quod
haec addit de tripode ab Hercule sublato, id factum Delphis
narrat Pausanias Phocic. xiii.

(3) Nota terminationem tripodam.

quem Croesus quidem opulentissimum conse-
crarat ⁽¹⁾: sed per eum divino spiritu commeante
vaticinari antistitem fas erat. Tum fertur ex
adyto vox ad Alexandrum:

Id quidem quod tu facis,
Hercules fecit et ille Deus
Et divinitati iam destinatus.
Quare et te par est nihil
In nostri contumeliam niti;
Si modo virtutibus tuis
Ex favore Numinum consulis.

Hisce dictis ex adyto, addit et vates:

En vides, rex, quod illa tibi
Numinis praestigiat divinitio,
Quae et Herculem et Alexandrum vocat ⁽²⁾.
Igitur praenuntio tibi fore aetuis tuos
Humanorum omnium fortiores,
Nomenque per saecula portigendum.

LXIV. Hinc cum Thebas Alexander trans-
cendisset, peteretque Thebanos indidem arma-
torum mille comitatum, Thebani portas post
hacc praecepta cluserunt: factique eius temeri-
tatem cum supplicatione non excusassent, arma
sumpsere et ad resistendum violentiae Alexandri

Thebas
Alexandro
resistunt.

(1) Tripodem aureum a Croeso (sed Thebis Apollini Isme-
nio) consecratum memorat Herodotus I. 92.

(2) Nimirum ab Apolline Alexander dictus est *Hercules*. Con-
fer historiam editam cap. xxx.

sese parāvere. Adduntque his illud, quingentos armatos e suis muris insistere ac voce maxima clamare iussere atque Alexandro dicere uti aut veniret ad proelium aut de moenibus et obsidione ^(a) discederet. Sed ad haec ridens Alexander, O vos stultissimos dixerim qui ^(b) cum ipsi custodiam vestri murorum vallo teneatis, nobis praecepta bellandi praebetis! Igitur gerendum his ait morem, proeliaturumque se minatur, non ea tamen opinione qua cum fortibus disceptaret ^(c).

Thebarum
excidium.

LXV. Etenim protinus iubet mille quidem equites circumvallare eos qui in muro constiterant; pedites vero securibus vectibusque adgredi claustra portarum ac fundamenta subruere murorum. Non enim difficile esse id aedificium armis excidere, quod per lyrae cantus et musicam tamultuario convenisset: et statim inici flammās arietesque admoliri iubet, quorum crebro et vehementi admodum pulsu non difficile nec diu casus omnium est moratus. Ipse vero cum mille funditoribus totidem ^(d) obire discursim, adeo ut omni telorum genere fatigatos aut prosternerent Thebanos aut vulnerarent. Atque ita tertio fere die, conlapsis omnibus quae ob-

(a) Cod. *subsidione*, sed alius Iustinus *ambr. obsidione*. (b) Cod. *at qui*, (c) Cod. *disceptare*.

(d) Dixit totidem, quia superius dixit equites mille.

stabant, invehitur Alexander Thebas easque ^(a) diripere excindereque festinat tot scilicet saeculis et Cadmi ceterorumque imperiis nobiles ^(b).

LXVI. Ad quam fortunam ceteris praestupentibus prae vi malorum, uni tibicinum forte ^(c) consilium subit aptare tibias et melos quam posset flebile ^(d) canere regis pedibus provoluto ^(e). Quod cum Alexander videret, acuto et religioso consilio efficax multum atque ad movendam sui misericordiam esse provisum; tunc auloedus ^(f) ille manibus extensis:

Auloedi
thebani
cantilana.

Hancie tu urbem, maxime regem Alexander,
Properebis excindere, quam tibi Dii
Immortales prospapae tuae principes
Pepererunt ^(g)? nonne te subit hinc Liberum
Ortum? hanc Hercules esse natricem?
Hinc illa orgia ut praestantissimos
Deorum cultus diffusos esse per mundum?
Boni igitur consules, ac facere
Ab hac tam sacrilega voluntate.
Neque enim, siquid impatiensibus
Ira belli mandavit, non mox te
Ad poenitentiam [arbitror] reversurum.

(a) Cod. *eamque*. (b) Cod. *nobilem*. (c) Cod. *febrile*. (d) Cod. *provolutus*.

(e) Iuxta Iustinum xi. 4. non auloedus, sed Cleodas capitulus apud Alexandrum Thebarum excidium deprecatur.

(f) Apud Iustinum xi. 4. Cleodas privata etiam regem compositione deprecatur, geniti apud ipsos Hercules, unde originem gentis Asachlarum trahat. Urbi parcat, quae meliores erat apud se gentios, Deos adorat.

Addebat etiam:

Hos tibi muros haec moenia Zetus ^(a) ille
 Vel Amphion stirpis tuae pars maxima ⁽¹⁾,
 Apolline Musisque adhaerulantibus
 Fecit. Neq. vides, in rem tuam tuique
 Generis gloriam te servire? Quid quod ^(b)
 Idem illi Dii praestites et maiores tui
 Lactitiam suis et ultionem ex hostibus,
 Pacem desique cum ^(c) ignotis
 Maiestate sui et virtutibus pepererunt?
 Hoc Liber ex India, hoc nobis Hecules
 Ex omni terrarum orbe procurat:
 Quorum te malo imitatore potius
 Quam invidentem fuisse. An tibi putas
 Sine sacrilegio rem futuram
 Locum istum ferro et igni postulari,
 In quo Semelox suum rex Deum Iupiter
 Mariaverit, in quo Alcumesam quoque
 Idem Iovis [nuptiis] dignatus sit?

Alexan-
 dri inele-
 mentia.

LXVII. Addebat et fabulas, quaecumque
 thebanae sunt, et memorias religiosas quas ve-
 tus historia commendat. Sed hic commotior rex
 » Quam vellem ^(d), inquit, o tu qui civium tuo-
 » rum infortunio suffragaris consultor potius fuis-
 » ses in melius, et illic tuam prudentiam exer-

(a) Alius cod. ambry. Zethus. (b) Cod. quocquid. (c) Cod. cum.
 (d) Cod. ceter.

(1) Quia uterque filius Iovis, a quo et Alexander genus tra-
 hebat maternum per Aescum, paternum per Herculem.

» cuisses, ubi cautione opus fuerit, non huius-
 » modi experimento! Quare neque tibiis vinci-
 » pectus martium potest, nec contumelia mili-
 » taris tam artificio quam subplicatione sopitur.
 Et post haec peragi excidium iubet. Sed The-
 bani quicumque fugae contra eversionis suae
 impetum consulerant, ubi tempus fuit, con-
 gregati sciscitatum mittunt, eequid ^(a) sibi re-
 dintegrare urbem thebanam fata permetterent?
 Ad haec igitur huiusmodi Apollinis est responsum:

Maingena, Alcides, et Pollux cestibus ^(b) auctor,
 Arte sua Thebis reditum cultumque dedere.

Hac sorte data opperiebantur Thebani siquid
 tale proveniret.

LXVIII. Alexander vero cum Corinthum de-
 venisset, eamque occupavisset, forte acciderat
 sollempne certamen gymnicum apud illos agi-
 tari: unde Corinthii quoque uti adesset atque
 illi certamini praesideret magnopere contendunt.
 Annuit igitur rex: cumque plurimos pro merito
 coronis donisque largissimis muneraretur; The-
 banus quidam, cui Clytomachus nomen esset,
 certamen luctae profitetur, idemque de cestibus
 pugnam, atque identidem ^(c) pugillatum ^(d): de-
 nique tria ista certamina idem profitetur et sub-

Corin-
 thi agi-
 tur certa-
 men gy-
 mnicum.

(a) Cod. eequid. (b) Ita cod. constanter sine diphthongo. (c) Ita
 cod. nisi mavia istidem. (d) Ita cod. constanter cum duabus l.

it. Ergo cum primum luctando adversario praestitisset, coronamque laboris exegisset, iubet Alexander cetera quoque eundem prius exsequi quae promississet, quaeque si pari fortuna obtineret nihil omnium fore quod sibi petenti rex negaret. Igitur usus fortitudine atque fortuna, cum esset cestibus potior et pugillatu felicius foret, revertitur ad regem coronandus.

Alexander Thebas restitui permittit. LXIX. Sed ab eo cum quaereret praeco^(a) more sollempni quis esset nomine quemve se civem profiteretur, ut illud ex more praedicaretur, Clytomachus quidem se appellari ait, civitatem vero habere desisse. Sed id cum coronis redditus iam deesse diceret Alexander^(b) gloriae victoriae^(c) illius, addit Clytomachus, olim se habuisse etiam civitatem, sed priusquam Alexander regnum adeptus foret; eo vero imperante sibi patriam deperisse. Hinc intellecto quo pergeret intentio deprecantis, uti suum esset quod ille foret pro patria petiturus, edicere^(d) praecone*m* iubet, condi Thebas esse permissum in honore scilicet trium Deorum, Mercurii qui repertor luctandi cluat, Herculisque qui pugillatus invenerit, Pollucis etiam qui cestibus sit magister. Eoque effectum est uti oraculum Apollinis congrueret cum Alexandri pronuntiatione.

(a) Cod. et praeco. (b) Cod. prima manu Alexander, mox factum Alexandri. (c) Cod. vixit. (d) Cod. edici. Vel dic edici per praecone*m*.

IV LII VALERII

RES GESTAE

ALEXANDRI MACEDONIS

TRANSLATÆ EX AESOPO GRÆCO.

LIBER II

QVI EST ACTVS.

I. Igitur Alexandro iter e Corintho Plataeas^{Alexander Plataeas veni.} erat, urbem quidem illam operis maximi populi^{ni. Sacro-}que, enimvero religioni intentam Proserpinae Deae, cuius templum etiam erectum ad magnificentiam visitur^{doris vaticinia.}. Sed forte illo in tem-

(1) Proserpinae sanum non commemorat platæense Pausanias, sed Iunonis, Minervæ et Cereris fana tria Boeotie. III — IV. Aedem Proserpinae et Cereris paene dirutam scribit adhuc sua aetate superfuisset stadiis XL. procul urbe Plataeis. Cereris, et Proserpinae sanam prope Plataeas sub Cylaeasione cognoscimus ex Plutarcho in *Aristide* (T. II. p. 504). Editæ historiae Alexandri cap. XXXIII. dicit templum Dianæ quod 'T' Valerius Proserpinae. Ego quidem vehementer suspicor, apud 'T' Valerium loco Proserpinae scribendum esse Iunonis, cuius rēpae Plataeis templum erat amplissimum et ornatissimum, cum signo Iunonis velato. Immo Plataenses certo tempore sollempnia sacra *dædala* (quæ erant *velatae statuæ*) circumducebant, lege Pausaniam. Boeotie. III.

pore annuo sacro tegmen Numini parabatur. Coniectura vaticinandi sacerdoti eiusmodi fuit, multum ad gloriam gestarum rerum et gerendarum eidem Alexandro auspicari, quod illo in tempore sacri supervenisset: idque responsum et ad spem et gaudium illi fuit: liberaliterque acceptam vatem a se dimittit.

II. Enim et aliud testimonium vati ad veridicentiam forte tale provenerat. Stasagorae quippe magistratui Platensium ^(a) postea ingresso templum locumque cum in quo idem tegmen Numini texeretur, cum ei perexiguum superesset, adversum ea vates quae secunda Alexandro praecinerat, illi respondit, eumque ait ^(b) magistratu suo protinus deponendum. Quod cum inclementius vir ceteroqui melioris conscientiae accepisset, in iram commotionemque conversus increpare vatem falsidicentiae coeperat. Verum ad haec sacerdos: Ne sane, inquit, moveare his dictis, o vir: nam cuncta ista quaeque hominibus divinitus praenoscentur, colligi coniecturis argumentisque praenosci Diis sedet.

Argumen-
ta ad vati-
cinandum.

III. Accipe denique argumentorum vias. Quippe ut illud melioris spei Alexandro dicere-
tur, id temporis supervenerat, quo insigniri vestis intextu purpurae ^(c) coeperat. Id enim de-

(a) Ita cod. (b) Cod. eum querit. (c) Cod. purpureae.

num ad ornamentum rei praeparatae adhibebatur. Enimvero, ut vides, iam textu ferme completo et labore omnis operis absoluto, tumet ingressus. Igitur quod ista vestis ab opere laboris pausam haberet, idcirco non ab re visum est tibi quoque terminum magistratus futurum. Id cum altius animum Stasagorae descendisset, simulque metu ponendae potentiae ageretur; quod ^(a) vates sibimet, non Stasagorae, contraria praedixisset; ipsam illam sacerdotio deduci iubet.

IV. Quod cum Alexandro nuntiatur, adversum iudicium et gratiam suam Stasagoram nissum, graviter infestus, eundem illum, ut praedicatum ^(b) fuerat a sacerdote, spoliat magistratu, sacerdotemque loco restitui iubet. Quod igitur Stasagorae magistratus ab Atheniensibus datus foret, eo recurrit, ibique iniuriam facti deliens, opem ab his, a quibus dignitatem illam acceperat, imploravit. Animo incitatore Athenienses ne verbis quidem a regis contumelia temperavere. Quibus acceptis Alexander in hanc sententiam litteras ad Athenienses dedit.

V. „Equidem me scio, post susceptum patris mei regnum, procuratione fortunae iam pridem occiduo orbe disposito, idque per lit-

Causa odii
Athenien-
sium ad-
versus Ale-
xandrum.

Alexandri
litterae ad
Athenien-
ses.

(a) Cod. habet quod, sed videtur dicendum quo. (b) Ita cod.

»teras⁽¹⁾, paratisque his partibus et ad auxilium
 »eius mei commilitio copulatis, gratiam reliquis
 »eius studii fecisse, contentum his modo qui
 »mecum a Macedonia inierant hunc laborem,
 »quorumque comitatu Europa nobis omnis ac-
 »cesserat. Sed ex his omnibus Thebanos qui-
 »dem non levi de causa occidione interemi: de
 »Atheniensibus vero spes mihi erat dextros mihi
 »satis et obsequentes futuros. Enim cum secus
 »dictis vos insolentibus velitatō audierim acci-
 »pite sententiam meam non verborum scilicet
 »agmine gloriantem (quod⁽²⁾ decentius fieret a
 »potentiore) verum uti sciatis, boni vos con-
 »sultores, si praeceptis mandatisque nostris li-
 »bentem operam commodetis. Aut enim melio-
 »res esse oportet, aut melioribus obsequentes⁽³⁾.
 »E qua re mille annua talenta dependi mihi ab
 »Atheniensibus inbeo⁴.

Athenien-
sium re-
sponsum.

VI. Ad haec illi rescribunt: »Non nos dif-
 »fitemur et patris tui vita diu offensos, et eius
 »morte gavisos esse⁽⁵⁾, quod idem iam coepi-
 »mus de te quoque velle, iuvenis inconsultis-
 »sime, cum tibi [ab] Atheniensibus dependenda

(a) Cod. sed.

(1) Recole lib. I. ad cap. XVI. p. 123. n. 1.

(2) Eadem sententia est lib. I. cap. XVII.

(3) Consonat Diodorus XVII. 5.

»mille talenta scripseris, uti scilicet inter nos
 »principium bellandi pareres^(a). Quod si tibi
 »tanta est confidentia, paratioribus occurrabis⁶.

Alexan-
dri rescri-
ptum.

VII. His rescribit Alexander in haec verba:
 »Iam quidem miseram Leontam qui vos excisos
 »linguis ulcisci vecordiae potuisset, vestrosque
 »una oratores ad me perducere. Enim consul-
 »tius visum est ipsum me ad evertendas Athe-
 »nas protinus militare, quia iussis nostris adie-
 »cerint^(b) contumaciam. Si igitur declinando
 »huic experimento consulitis, decim^(c) oratores
 »vestros^(d) ad me deduci patiimini. Hoc enim
 »modo reliquorum urbis vestrae habebitur ratio^e.
 »Hiscē Alexandri litteris cum hoc tantum, non
 »se facturos esse, superscripsissent, eandem epi-
 »stolam referri protinus mandavere. Quae causa
 »cum mox curiam contraxisset deliberatione prae-
 »sentium necessaria, orator Aeschines^(f) in haec
 »verba concionatus est.

VIII. »Etsi video, Athenienses viri, quan-
 »tum nos impendat ex praesenti^(g), propius

Aeschi-
nis consilia
pacifica.

(a) Ita cod. mox factum pareres. (b) Cod. abjecerit. (c) Ita cod. decim.

(1) Alexandrum petivisse ab Atheniensibus ut sibi decem ora-
tores dederentur, scribunt Diodorus XVII. 15. Iustinus XI. 4.

(2) Alexandro studuisse Aeschinem constat ex eius oratione
in Ctesiphontem cap. LII. Quae nunc sequitur apud Valerium
eius oratio in eandem sententiam conspirat.

(3) Sensus est: Etsi videtur multum nobis malorum impen-
dere etc.

»que et saluti vestrae ^(a) communi et voluntatibus ^(b) stare [non] dedi ^(c) nos ⁽¹⁾ Alexandri voluntati; tamen comprehendisse me sentio, nihil ^(d) neque commodis vestris neque quod ad nos pertinet saluti propius videri, quam si ^(e) in hac sententia perseveretis uti conditionibus regis praeeptisque pareamus. Non enim inani iactantia periculum periclitandi videor mihi hanc fovere sententiam, sed quod intuear spe cupiti firmiorem ^(f), cum et Alexandri institutionem et Philippi vehementiam recorde atque considero. Etenim Philippo adrogantiae mos proprius erat, Alexandro vero adsunt Aristotelis disciplinae. Neque in hoc ducor ^(g), ut qui illius educationibus laborarit ^(g), non his reverentiam deferat, a quibus ortae sunt sibi hae disciplinae, ipsique ars regnandi sit tradita. Quare fiet profecto fiet ut omnem intentionem animi, quam ad nos armasse videbatur, in benivolentiam protinus vertat, nisi mavultis ^(h) mage arma hominis experiri.

(a) Cod. salute vestra, sed mox inferius saluti. (b) Ita cod. so. Invenitur. (c) Cod. hinc dedi, sed cap. x. dedi. (d) To nihil suppleo ex alio codice. (e) Cod. quasi. (f) Cod. firmiorem. (g) Cod. laboraret. (h) Cod. maveat.

(1) Nempe nos oratores, quos sibi dedi postulat Alexander.
(2) Nempe fallor.

IX. In hanc fere sententiam cum Aeschines perorasset, Demades ⁽¹⁾ enimvero oratorum viribus haud contempnendus intervenit atque hinc exoritur. Quousque tandem, Aeschines, meditatibus hisce et ad molliorem effeminationibus verbis timiditates nobis et dissolutiones Atheniensibus struis, territans nos et avertens a belli studiis, quibus incliti semper atque inopinabiles fuimus? Aut quae te tam infesta caelestium vis in haec verba sollicitat, cum tu suaseris et merito olim constanterque persuaseris arma nos sumere adversum Persas ⁽²⁾, et in illa tot hostium milia instructos ferme sola animi virtute militasse? At nunc contra quasi intentos ^(a) arcus, sic idem obfirmatas sententias nostras remittendas ac relaxandas putes? Cen-

Demades
ad bellum
adhortatio.

(a) Ita cod. mox factum intuentur, quod probor.

(1) Demades apud T. Valerium bellum in Alexandrum decessit: verum alii auctores plerique paci illum potius studuisse confirmant: et quidem id ipse ait Demades in orationis fragmento quod sub eius nomine circumfertur. Livius tamen IX. 18. ait: *Alexander Alexandrum Athenis in civitate fracta Macedonum armis, cernente tum maxime prope fumantes Thebarum ruinas, cessionari libere aut sunt homines, id quod ex monumentis orationum patet.* Sed enim nulla extare scripta Demadis Cicero (*Brut. IX.*) et Fabius (*Inst. XII. 39.*) tradunt. Quare et haec, quom nos edimus, concio tota ex Historici ingenio procusa videtur.

(2) Nempe, ut arbitror, quom olim agebatur de summo Graecorum imperio deferendo ad Philippum heli persici causa suscipiendi.

ses ne igitur vitandam declinandamque nobis
 pueritiam cum tyrannide, duo nomina incon-
 sultissima, freta temeritate sola et audacia pa-
 tris confidentissimi? Deinde illi nos horum
 tela atque aciem perhorrebimus, qui Xerxae
 milia verterimus, Lacedaemonios vicerimus,
 Corinthios ^(a) straverimus ⁽¹⁾, Megarenses ^(b) in
 fugam verterimus ^(c), Zacynthios exciderimus ⁽³⁾?
 Nosne ergo Alexandro illi quem dixi, ut Ae-
 schines suadet, vitabimus obviare?

X. Enimvero, ait, memorem illum magi-
 sterii vestri disciplinarumque, quas apud no-
 stros peritos acceperit, et pudore flectendum et
 reverentia molliendum, vultusque ipsos no-
 stros religione praeteritae consuetudinis minime
 aspernaturum. O rem ridiculam, et puerilis
 medius fidius abiectaeque sententiae! Absentes
 nos contumeliis lacessivit, et ad supplicium
 dedi sibi tyrannico spiritu postulat, et iter
 nostrum olim ^(c) civitatisque praeludit exitium
 is, a quo praesenti nobis humanitatem istam
 et amicitiam hario lanuini. Neque illud mage
 nunc ante oculos venit, Stasagoram nostrum

(a) Cod. *Corinther*. (b) Cod. *Megaren*. (c) Cod. *olym*. Sed ne olim
 quidem placebat.

(1) Diodorus xi. 79.

(2) Idem xiii. 65.

(3) Idem xv. 45 — 46.

Platensium magistratu deiectum? in cuius sci-
 licet contumelia nostra iniuria continetur: quod
 illud quidquid nostrum universitati moliatur,
 in illo priore signaverit. Is ergo expectabitur
 ut praesentia nostra moveatur, quem Stasagorae
 purpura et magistratus fascesque ⁽¹⁾ minime
 moverunt? Cum in illius unius nominis dig-
 nitate puero isti universae Atheniensium curiae ^(a)
 maiestas obviaret, atque oculis eius sese et
 vultibus ostentaret, siquid tamen recte sapere
 didicisset? Is ergo nostram praesentiam mitius
 opperietur? An mage cum semel in eius ma-
 nus potestatemque venerimus dedet supplicii
 ultionibusque poenalibus? Et haec quidem sint
 dicta de moribus.

XI. Huc tamen addite aliquid etiam de
 eius aetate, in qua aestimatu perfacile est,
 quod illa dimicare forsitan confidentius, con-
 sulere dementius possit. Enimvero, ait, Tyrios
 excidit: neque enim poterant illi forsitan resti-
 tisse. Thebanos evertit, non ^(b) illos quidem
 inertes aut belli artibus alienos, sed enim fre-
 quentibus admodum discriminibus fatigatos.

(a) Cod. *curae*. (b) Cod. *num*.

(1) Cod. *fasces*. Sed die fasces *παρμακιστῶν*. Nisi forte *maxia*
 respiciat ad illud Horatii lib. I. *Saryr*. V. 38. Praetextam et
 latum clacum praenaeque batillum.

» Peloponnesios, ait, captivitate subiecit, neque
 » hoc addit, non bello non telis, enimvero lue
 » corruptos et fame. Hic nunc, si placet, hic
 » sane proferte in medium nostra Xerxique ^(a)
 » experimenta, qui mare molibus presserit, qui
 » altum illud navibus straverit, qui terram illam
 » omnem exercitu suo texerit ^(b), qui aëra ipsum
 » telis iaculisque vclaverit. Deinde illum quidem
 » Persen adeo spirantem et confidentem abegi-
 » mus, incensis eius navibus aut etiam supera-
 » tis: et tot illa milia exercitus ab hac civitate
 » reppulimus, Cynaegiro et Antiphonte et Mne-
 » sicharmo aliisque non multis illi violentiae oc-
 » cursantibus. Nunc autem nos, quorum duces
 » roburque virium enumerare difficile est, reniti
 » Alexandro declinabimus ^(c) puero confidenti et
 » hisce noxiis ^(d) satellitibus, qui imprudenti in-
 » prudentius obsequentes temeritatem eius prae-
 » cipitare mage poterunt quam fulcire?

XII. » Ad quos ^(e) (id per Deos deliberate)
 » quid tandem destinandos Aeschines censeat de-
 » cim pariter oratores? Eos ne omnes quorum
 » singulis saepe salutis vestrae consilia rexistis?
 » Neque hoc videtis Alexandrum vobis subtili
 » quodam et clandestino consilio monstrasse,

^(a) Supercius cap. ix. Xerxes, at hic Xerxi, quod retineo propter exemplum itinerarii cap. LXVII. ^(b) Cod. exerit. ^(c) Cod. declinavi-
 mus. ^(d) Cod. noxi. ^(e) Cod. ad quosque.

» quid illud sit tandem quo ipse quoque intelli-
 » gat se disparem Atheniensibus fore? Quippe
 » cum in rebus agendis bellicisque pariter atque
 » civilibus omne factum fundari stabilisque vi-
 » deatur utilitate consilii, ut tunc demum rec-
 » tius atque consultius manuum opera subsequa-
 » tur: id ipsum vobis avertere ac praevenire cona-
 » tur; ut veluti inermem ratem sollertia guber-
 » nantis, sic vos urbemque Atheniensium totam
 » desertos consiliariis vestris opprimat et incurset.
 » In quo (nequid de ^(a) militibus) de oratoribus
 » dixerim: equidem puto vel canes decem solo
 » latratu suo et infestissimis lupis et ceteris be-
 » stiis terrori esse, etiamsi in illos dentes nil
 » valeant; hisce vero quiescentibus aut facessen-
 » tibus, vel ignavissimam bestiam totis gregi-
 » bus perniciosam satis atque infestam esse con-
 » suesse ⁽¹⁾.

XIII. In hanc fere sententiam Demades dixe-
 rat. At vero Athenienses Demosthenis tunc con-
 silia flagitabant, quod scilicet eius viri oratio-
 nisque maiestas saepe eorum commoda consi-
 liaque rexisset. Cum is ^(b) orator consumrexisset,
 manuque de populo tumultuante silentium po-

Demosthe-
 nis oratio
 ex Aeschi-
 nis senten-
 tia et ad-
 versus De-
 mades.

^(a) Cod. nequidam. ^(b) Cod. inius.

⁽¹⁾ Demadem de non tradendis Alexandro oratoribus pse-
 phisma tulisse ait Diodorus XVII. 12.

poscit, in haec erupit. „O cives viri (placet enim in praesenti vos hac communi nostrum appellatione nominare, ut scilicet sub nomine adfectus huiusmodi intelligi promptius sit, quidquid omnium dixerō, id non meo magis, quam communi scilicet vestrum commodo profuturum). Agitur enim haec, ut video, curia super tractatu^(a) utrum ne vobis arma adversum Alexandrum sumenda, an vero nobis eius conditionibus obsequendum. In quo quidem accedere me laudareque Aeschini^(b) sententiam non segniter profitebor^(c). Usus est enim oratione admodum modesta et temperantissima, ex qua videtur neque viribus nostris diffidere si bellandum foret, neque contemplatione harumce praesentia commoda neglexisse.

XIV. „Enimvero quoniam haec illo dicente a multis audio sic accepta ut segnis cuiusdam et alieni de bello sententiam; interim nunc ad orationem eam transeam, qua Demades usus, robustus sane ille vir ac disertissimus ita in suadendo peroravit, ut nos putaret exemplis

(a) Cod. tractu. (b) Ita cod. haec et cap. xxiv. ut superius lib. I. cap. LIX. Achilli, et inferius cap. xx. Demostheni.

(1) Demosthenem adulatum esse interdum Alexandro eiusque partibus studiuisse testatur Aeschines contra Ctesiph. cap. LII. Sed longe pluribus veterum testimoniis constat Demosthenis odium perpetuum adversus Alexandrum.

olim felicitum gloriarum ad praesentia quoque pericula producendos. Ait enim nos Xerxem sinibus eiecisse, Cynaegiro⁽¹⁾ scilicet duce et hisce qui una cum ipso militabant. Ad quam partem orationis quaeso, Demade, ut paulisper ea, quibus magnopere consulebas, mecum conferre tractareve ne dubites. Quid enim tandem mihi diceres, si a te exactum iri vellem, uti tales aliquos etiam nunc mihi duces promeres, ac tunc demum in Alexandrum hortarer? Quod si illi non assunt tales aut tot, utique nobis quoque sunt consilia tutioris commodi volutanda, considerandumque prae omnibus, an^(a) praesentibus commodis periculorum gloria praeoptanda sit. Non enim si orationis plusculum in curiam detulerimus, aut compta satis atque ornatiores verba prompserimus, exim nobis aliquid virium accessurum est, et arma fabricata^(b) nova de verbis.

XV. „Addis magnum illud et potentissimum regem Xerxem fuisse, sed eundem nostro apparatu superatum. Donamus. Et quamquam^(c) haud dubium profitendum sit nos illius viribus minores longe fuisse, consilio vero vel

(a) Cod. ut. (b) Cod. fabrica. (c) Cod. et quare.

(1) De Cynaegiro Herodotus vi. 114. Iustinus II. 9. Valerius Max. III. 2. 22. Ammianus xxiv. 6.

prudentia potiores; nunc tamen intelligo vi-
deoque ne illud quidem Alexandro deesse, quo
a nobis Xerxes poterit superari. Tredecim
ferme iam numero eius bella ⁽¹⁾ pariter et vi-
ctoriae numerantur, civitatesque illi innume-
rae, quin immo provinciae consensere: aut
quae contumacius sponte cedere detrectaverint,
subiugatae ⁽²⁾. Quae quam dant consilii sum-
mam ⁽³⁾? an nisi ut periculo careamus? Vide-
licet Tyrii inbelles, ut ait Demades, fuere et
idcirco superati. Illi sunt Tyrii qui adversum
classem innumeram Xerxi confidentissime re-
stiterunt atque eam deinceps incenderunt. Iner-
mes, inquit, Thebani. Illine qui omne aevum
omnemque aetatem suam non in bellis modo
verum in victoriis consumpserunt ⁽⁴⁾?

XVI. Addit etiam, Peloponnesios non ab
illo victos, sed fame lueque superatos, quibus
quidem Peloponnesiis Alexandrum satis constat
frumenta quoque laborantibus direxisse, adeo
ut Antigono duce Alexandri resistente quod
hiscé vires et alimonias destinaret, cum qui-
bus mox foret bello et proeliis decernendum,
Alexandrum respondisse sit palam ⁽⁵⁾: Ut, in-

(1) Cod. subiugare. (2) Cod. consilii sui. (3) Cod. consensuerunt.

(1) Nempe pugnas.

(2) Nempe notissimum.

quit intrinsecus eos et inter se decertantes bello
vincam, nec gloriae meae palmam luis sibi
aut famis nomina vindicent. Et haec quidem
ita sint. Mirari tamen vos, interim non oportet,
Stasagoram magistratu esse deiectum, cum
indignatio illa vobis utilitatique communi pro-
ficiat. Nam si Atheniensis Stasagoras aequae
ac ^(a) sacerdos illa templi nostratis est, quam
magistratus ille privaverat sacerdotio; nonne
praevenisse indignationem vestram et senten-
tias videtur Alexander, cum illam iniuriam in
auctorem vertit, quam Stasagoras fecerat in sa-
cerdotem? omniaque quae illi in contumeliam
nostri fecerit proinde ultus sit, ut a nobis quo-
que ulciscenda esse praesumeret?

XVII. In hisce etiam nunc Demosthenis ora-
tio versabatur, et adclamatio protinus nimia
Amphictyonum ^(b) erat, et tumultus incongruus,
ac Demadi silentium iuebatur: laudari vero
nonnunquam Aeschines ab optimo quoque. Sed
enim consurgens ait iterum Demosthenes ⁽¹⁾.
Xerxem maria quidem muro munisse, profun-
dum etiam navibus constravisse, exercitu Grae-

Peroratio
Demosthe-
nis.

(a) Cod. pro aequae ac habet quam. (b) Cod. Amphictyonum.

(1) Cod. sic: Sed enim consensus. Alii enim. Xerxem etc.
qui est locus sine dubio corruptus. Constat autem ex cap. XX.
loqui hie iterum Demosthenem.

»ciam conplevisse, aëra ipsum subterstravis-
 »iaculis et sagittis, gentem Persidos denique
 »superduxisse captivitatibus Graeciae. Laudamus
 »ne igitur eius potentiam qui haec fecerit, an
 »exsecramur, quod urbes Graeciae spoliens suam
 »barbariam frequentaverit? Quid ergo ad haec
 »exempla Alexandrum provocamus? qui Graeco-
 »rum quidem quisque sibi restiterit non capti-
 »vitate duxerit, sed victoriae liberalitate cor-
 »rexerit, unaque secum coëgerit militare, pro-
 »fessus palam id esse votum regno et potentiae
 »suae ut amicos quidem adficeret beneficiis, ini-
 »micos vero transduceret ad amicitias. Quod si
 »id illi votum et propositum fuit, Athenienses
 »nos qui amici Alexandro fuerimus, qui magis-
 »teria nostra eidem praeiverimus, inimici tanto
 »viro quod ^(a) malumus esse quam amici, id
 »vero ego dici turpe Atheniensibus puto, fieri
 »posse porro non arbitror. Turpe enim est, nos
 »quidem, qui illi magistri fuerimus, consilio
 »inprudenter deprehendi; illum autem ^(b),
 »qui a nobis has scientiarum artes acceperit,
 »prudentia nos et sapientia praevenire.

XVIII. »Sed haec omittamus. Ad illa nunc
 »animos advertite. Quis rex tyrannus vel quis
 »Graecorum imperator Aegyptum aliquando ag-

»gredi aut irruere ausus esset, quod ille solus
 »cum Deorum auctoritate fecisset? Clementia
 »sua seapse sic et beneficiis commendavit, ut
 »tantam illis ^(c) urbem condiderit ac fundaverit,
 »quantam in omni terra nullam fama ^(d) distu-
 »lerit. Idque in his regionibus factum quae nu-
 »per agere sub ditione ^(e) Persae videbantur.
 »Enimvero ipsis indigenis id potentibus ac de-
 »precantibus, qui cum Alexandro belli fortunam
 »subire deligerent, ille Alexander, ille, inquam,
 »quem vos mente captum et percitum nomina-
 »tis, hac Aegyptios oratione ^(f) compressit qua
 »diceret, idcirco se illis tantam civitatem ur-
 »bemque condidisse, ut ipsi exercentibus ter-
 »ram et quieti indulgentibus ac remissis, ille
 »pro universis subditis militaret.

XIX. »Perfecit igitur partim experimentis et
 »ostentatione virtutis, partim ratione pariter et
 »oratione prudenti ^(g) ut non solum parere ei
 »libentibus sit Aegyptiis ^(h), verum etiam ad ea
 »pendenda quaecumque sint regibus necessaria
 »faciles animos habeant et voluntatem. Vident
 »denique quanta ⁽ⁱ⁾ primus omnium apud Aegy-
 »ptum imperii sui iecerit ^(j) fundamenta. Quod

(a) Cod. tantum illos. (b) Cod. quantam sub omni terrarum nul-
 lam famam. (c) Cod. ditione. (d) Cod. prudentiae. (e) Cod. Ae-
 gyptus. (f) Cod. quae tanta quae. (g) Cod. cecit.

(1) Recole lib. I. cap. XXXVIII.

(a) Cod. vero quo. (b) Cod. tamen.

enim exercitûs milia urbs illa alere possit haud
dubium est: neque his modo sufficiens quae
moenibus suis atque gremio teneantur, sed pro-
cul etiam laborantibus et dñicantibus idonea
sustentatrix una viris unaque his omnibus quae
sint multitudine necessaria, opulens et abun-
dans, facilis ad obedientiam regis, prudentia
eius scilicet qui sic instituerit [ad] obsequium
mores. Alimoniam ^(a) petit? protinus parent.
Auro indiget? sunt vectigalia ditia. Militem
quaerit? animis volentibus praesto sunt. Et
hiscē nos opponemus periculum nostrum, qui-
bus utique per concordiam copulati auctiores
esse instructioresque poterimus? Lacessitis vero,
nequid infastius dicam, semper in armis et
proeliis?

Athenien-
sium lega-
tio ad Ale-
xandrum.

XX. In hanc sententiam Demostheni ^(b) om-
nis Atheniensium numerus congruebat. Decernit
denique coronam auream Alexandro esse mit-
tendam pondo .i. consultumque ordinis fit ^(c)
quo gratiarum actio videretur ⁽¹⁾, una legatis qui
honoratissimi ⁽²⁾ forent ejus urbis, dummodo ab
illa oratorum transmissione temperarent. Pro-

(a) Cod. alimoniam. (b) Breote cap. XLIII. p. 190. n. d. (c) Cod. mi.

(1) Nota putum hellenismum, nempe ex ἀνάστα ἑλπίων.

(2) Cod. honoratissimi, mox expansa est altera a. Mihi
quidem videbatur in mentem latinum illud desideratissimus pro
desideratissimus.

fecta ergo legatio ⁽¹⁾ cum apud Plataeas regem
Alexandrum offendisset, insinuassetque manda-
ta, et Demosthenis una suasionē consensum
Amphictyonum ^(a) universorum; ad eiusmodi re-
sponsum regis benivolentia protinus transfertur ^(b).

XXI. Scriberem vobis Athenienses ut rex,
sed ab hac me appellatione distulerim; donec
omni barbaria subingata effectus hic meus no-
mini graeco proficiat. Enim quoniam iam pri-
dem scripseram decem oratores vestros ad me
destinari, quod eorum culpa inobsequentiae ar-
gueremini, scire vos par est, non eo me istud
consilio fecisse quo potentiam meam in eos,
quorum disciplinis institutus essem, aliquis ex-
periretur. Etenim si id facto opus esset, uti-
que una cum exercitu martioque terrore ad
vestra moenia transcendissem. Sed quoniam
haec ostentatio inimica vel hostica est, idcirco
prudētissimos vestrum convenire conloquio
meo malui, ut cum his communis commodi
disceptator subsicui ^(c) metus vos formidine
solverem.

XXII. Enimvero vos qui conscientia pre-
meremini, nihil omnino senel ^(d) erga mea ob-

Teris Ale-
xandri epi-
stole ad A-
thenienses.

(a) Cod. acfactionum. (b) transferri. (c) Ita cod. (d) Cod. sem.

(1) Caefer Diodorum XVII. 45. Iustinum XI. 4.

sequia consultantes, quin etiam explorantes idoneum tempus quo meos Macedonas infestaretis^(a), id animi prodidistis, quod adversum nos tunc etiam habuissetis, cum patre meo Zacynthios oppugnante auxiliores diversae parti fueritis. Contra autem vos [cum] a Corinthiis oppugnaremini, Macedonum auxiliis et suffragiis potiti Corinthiorum vim a vobis repulsam esse meministis. Rursusque nobis Minervae simulacrum rita nostro^(b) erigentibus in Macedonia, vos simulacra et imagines patris mei e templis ac sacris vestris deponendas esse dixistis. Egregiam igitur vicem pro tot et tantis beneficiis a vobis accepimus.

XXIII. Quae profecto vos etiam ad praesentem discordiam memoria iniquitatis vestrae ducebat, non sinens utique animo nostro benignitatisque confidere, ob id vel maxime, ne quando maiestate hac regia sublimatus ad ultionem praeteritae iniuriae magis quam ad affectum civicum raperer. Verum id neque mihi a^(b) natura est, neque civilis religio permittit qui et apud vos studuerim^(c), et ipsi Atheniensem esse malueritis, et ego nomine hoc participato me gloriari gloriatusque sim. Enim in-

(a) Cod. habet *ritu nostro* non sine aliqua litura. Quare fortasse dicendum *ritu vestro*. (b) Cod. ad. (c) Cod. permittit quoque apud vos studuerim.

(1) Vide Iustinum XI. 2.

tellego naturale vobis esse sic sapere, cum praeterita quoque exempla in eos, quorum consiliis uteremini, hostili vos animo fuisse testentur. Sic Euclidem praedicatum^(a) apud vos sinceritate suadendi clausum carcere necavistis. Sic Demosthenem porro, cuius urbs vestra oratione pariter staret et cura, in exilium proiecistis. Tum Alcibiadem legationes vestras naviter apud Tyrum et efficaciter prosecutum curiae vestrae consortio abrelegastis. Sapientiae denique totius apud vos Socraten magistrum iniustissima morte multastis. Ingrati Philippo qui tribus bellis auxilio vobis et subpetiis fuit: quique queramini de Alexandro velut ob Stasagorae iniuriam, quae omnis vindictae vestrae profecerat. Idem enim Stasagoras sacerdotem Atheniensem sacerdotio privaverat.

XXIV. Enimvero quoniam ista haec^(b) nunc omnia ex animo et memoria nostra placuit aboleri, sic vobis ad praesentia mihi responsum habetote: probatas mihi satis laudatasque esse suasiones Aeschini: Demadem quoque non improbari, quod constantiam suam civibus curiae probatam vellet^(c): sed enim laudari praecipue Demosthenem, qui unus verae utilitatis et commodi vestri tenax ea vobis quae essent ad ami-

(a) Cod. praedicatu. (b) Malim istaec. (c) Cod. vellam.

citiam nostram suaserit. Sit igitur Atheniensi-
bus dignitas qui^(a) cluebant^(b), neque ex me
quicquam dubium formidaverint^(c), cuius haec
est vel maxima summa sententiae, ut cum
mihi adversum barbaros pro libertate communi
bellum et inimicitias elegerim, eam praecipue
urbem Atheniensium tuear, quae theatrum quod-
dam et communis curia videatur esse Graeciae
universae.

Expositio
Alexandri
in Lacedae-
monios.

XXV. Cum in hanc sententiam Alexander
Atheniensibus respondisset, collecto exercitu La-
cedaemona profisciscitur. Id enim sibi vel op-
portunissimum tempus Lacedaemonii adrogabant,
quo virium suarum potentiam demonstrarent,
[si] inimicitias ocus^(d) quam concordiam tunc
Atheniensium civitas maluisset. Adventanti igi-
tur Alexandro ad urbem suam obiecta sunt claus-
tra portarum, classemque armis et militibus
instruere, quod utrumque terra vel mari formi-
dolosus se fore Alexandro arbitrantur.

Sententia
epistolae
Alexan-
dri ad La-
cedaemo-
nios.

XXVI. His rex conperitis, primum ad eos
per epistolam⁽¹⁾ loquitur, qua moneret uti boni
consulerent, eamque gloriam bellicam quam

(a) Cod. quae, max factum videtur qui. (b) Cod. cluebant. (c) Cod. formidaverit. (d) Cod. Inimicitias ocus concordiam.

(1) Cod. epistolam. Lego autem epistolam non epistulam, quia cum o scribitur inferius lib. III. Quamquam epistulam constan-

maiores sibi strenue peperissent, nullo turpi pe-
riculo amitterent solverentque. Etenim siquid
eorum fortuna in praesentibus vacillaret, cunctae
quoque praesentium memoriae gloriarum una
sibi periturae viderentur: eventurumque profecto,
ut dum Atheniensibus obstinationem suam
pergerent ostentare, risui potius inimicis, quam
periculo hostibus forent. Igitur oportere eos,
navibus derelictis armisque depositis, amicitiae
suae potius quam armorum capere experimen-
tum. Ceteroque siquos sententia melior indidem
non deduxisset, flammis et incendio deponendos.

XXVII. Acceptis igitur hisce mandatis non
modo flexi Lacedaemonii non sunt, sed^(a) con-
fidentius in arma concurrunt^(b). Coepto autem^(c)
atque exercito per biduum proelio non difficile
Alexandro fuit flammis iniectionis excidii pericu-
lum Lacedaemoniis ostentare. Quare tunc demum
supplices summissique, ne illud excidium sibi
et captivitas perseveraret, procedunt. Ad quos
rex ait: Equidem scio, me integris etiam tunc
redditis haec consulere voluisse; at enim vos
cum post classis vestrae⁽¹⁾ urbisque incendia

Lacedae-
moniacum
deductio.

(a) Cod. sed ut. (b) Cod. non currunt. (c) Cod. tamen.

ter occurrere in antiquioribus codicibus et monumentis docui in
nova mea Tullianarum orationum editione praef. alter. princip.
ed. p. 59. n. 2.

(1) Navalem quidem victoriam Alexandri de Lacedaemoniis,
memorat Suidas voc. 'Αλξ. ἀνδρ.; his verbis 'Ο μὲν; 'Αλξ.

„supplicetis, non improbo vel serum poeniten-
 „di consilium. Sed enim utique vos exempla
 „ducebant perinde arma nostra ut Xerxi persica
 „posse propelli. Sat igitur sit quid de utroque
 „diversum fortunae senseritis^a. Et cum his dic-
 „tis facessere protinus militem suum ab expug-
 „natione urbis Lacedaemonis iubet, liberamque
 „eam et ad formam pristinae maiestatis civibus
 „haberi permittit.

Darii deli-
 berationes. XXVIII. Tunc rebus Graeciae sic compositis,
 ire in barbaros tendit itinere per Ciliciam ordi-
 nato. At vero Darius conductis in unum sa-
 trapibus universis et ducibus bellandi consilia
 quaerebat frequenter admodum recolens ut se
 opinio super Alexandro frustrata foret. Quippe
 illum incrementis bellicae rei audiebat cottidie

δὲ τοὺς ὑποτάκτους Ἀλεξανδρῶν, καὶ τοὺς αὐτῶν Περσῶν
 καὶ ἑσπερίων Σόων, τὰς τε στρατῶν Ἀρμάτων. Magnus Ale-
 xander quam Lacedaemonios navali praedio viceret, et Pirae-
 cum muro cinxisset, hecatombenque immolasset, omnes Athenien-
 ses convivio excepit. Quamquam etiam Suidas Alexandrum
 triumphasse de Lacedaemoniis ait, tamen arbitrator I. Valerium
 Antipatri potius victoriam de Lacedaemoniis conferre studioso in
 Alexandrum, quamquam hic eo tempore asiaticis bellis procul
 Graecia occuparetur. Reapse Alexander visus est eius victorias
 gloriam Antipatro invidere: quare Antipatri cui spiritus regis
 probe notus erat, ut inquit Curtius vi. 1. „Non est ausus ipse
 „agere arbitria victoriae, sed consilium Graecorum quid fieri
 „placeret consulit. A quo Lacedaemoniis, nihil aliud quam ut
 „oratores mittere ad regem liceret preceati, vaniam defectionis
 „praefer auctores impetraverunt.

sublimari, quem saepe latrunculum nominasset:
 neque iam sese nescire anceps sibi et viribus
 hostium et imperii maiestate fieri certamen.
 Quippe etsi sibi^(a) auctior numerus militantium
 obsequeretur, audaciam tamen fortitudinemque
 se Alexandri demirari. Denique pudorem suum
 haud dubie fatebatur, quod ei viro pilam ha-
 benamque misisset^(b), quae cuius magis quam
 illi ad virtutum^(c) meritum iuxta^(d) essent. Ergo
 iubeat omnes in commune conspire quid facto
 melius repperissent. Neque enim cessatione aut
 desidia opus esse, in hosce proventus Alexandri
 virtutibus procurrentibus, cumque in sese pau-
 latim vices utriusque nominis demutarent, quas
 sic in contrarium resultare^(e) non absque divina
 providentia arbitrabatur^(f), ut omne illud dia-
 dematis^(g) persici decus ferme iam in macedo-
 nica regna transisset. Et haec quidem Darius
 ad suos.

XXIX. At vero eius frater Oxyathrus velut
 indigna mage quam si vera dicerentur. „Heu,
 „inquit, o frater o rex, quid hoc tandem rei
 „est quod tantum Alexandro isti laudator^(h) te-

Oxyathri
 fratris Da-
 rii oratio.

(a) Cod. et sibi. (b) Ita cod. Recole Itinerarium cap. cxi. (c) Cod.
 habet iuxta, sed fortasse dicendum iuxta (d) Cod. arbitrabantur.
 (e) Cod. dedidemat. (f) Cod. saluato, et alius codex lat. laudat.

(1) Lib. I. cap. XIII.

(2) Lib. I. cap. XLVII.

»stis accedis? Anne, inquit, haec tibi iam me-
 »ditata est, ut illi regno tuo cesseris, Macedo-
 »niam eius tibimet non vindicaris? Quin po-
 »tius imitare industriam hostis tui: quod ille
 »facturus ad nos pergit ac properat, id nos bel-
 »lum Graecis inferamus. Neque ego hoc in loco
 »ut ignaviae testis Alexandrum deformavero:
 »quin ^(a) hortor uti exemplis eius utare tu quo-
 »que. Tu ^(b) illum videas nec ducibus nec prae-
 »cursoribus confidentem, sed sibimet laboris om-
 »nis officia vindicantem, haec agere quae tanta
 »sunt: quae tu quoque, si recta sapias per te
 »feceris. Viden ut primus irnat in proelia?
 »prior intonet bellicum? prior periculum sub-
 »eat? depositis quidem insignibus regiis dum
 »est miles ^(c), recuperatis vero cum victor est:
 »nihilum omnium cunctabundus aut differens:
 »enimvero labore praesenti semper consilia sub-
 »secutus.

XXX. Ad haec Darius, Et ubinam, inquit,
 haec tibi de Alexandro est comprehensa noticia?
 Tum Oxyathrus eius temporis memoriam refert,
 quo ^(d) ad Philippum missus petitum pecunias,
 ab Alexandro adolescentulo etiam tunc minas
 eiusmodi excepisset, quas de praesentibus ex-
 periretur ^(e). Quare boni consuleret rex Darius,

(a) Cod. quae. (b) Cod. enim. (c) Cod. miles. (d) Cod. quod.

(t) Recole lib. I. cap. IX.

et [per] satrapas omnium gentium, quae velut
 idem cogi possent, exercituum milia laboraret,
 non Parthis scilicet Elamisve, non Babyloniiis
 aut Mesopotamiae data militiae evacuatione ^(a).
 Enimvero armanda tum Bactra, Indos etiam et
 Samiramidos ^(b) regna censebat, omnesque cen-
 tum et octoginta ^(c) gentes, quas sibi subditas
 sciret, ad commilitium exercitare ^(d), ut si nihi-
 lum amplius, certe vel ostentatio multitudinis
 terrore quodam Graecorum animis obsisteret ^(e).
 Haec sententia placebat quidem admodum regi-
 is, et adstipulabantur etiam plerique praesen-
 tes, nisi quod eis ^(f) unum esse prae ceteris vi-
 ribus penes Graecos constabat, quod plus pru-
 dentia mentis quam valentia corporum possit.
 Ergo secundum haec Darius iubet omnem un-
 dique armatam multitudinem convenire.

XXXI. Alexander vero iter per Ciliciam Alexander
 agens, cum multum spatii sub aestivo sole ar- post nati-
 mis onustus pedibus exegisset, forte Cydnum tionem in
 haud cuiquam secundum flumen vel magnitu- Cydno ae-
 dine vel perspicui agminis nimio rigore cum grogat.

(a) Ita cod. evacuationes. (b) Cod. Samiramidos, ita ut legendum
 videretur Samiramidos. Sed vera lectio Samiramidos agnoscitur,
 ex fine epistolae Alexandri ad Aristotelem et scq. in tercio libro.
 (c) Ita cod. exercitum. (d) Cod. animis obsisteret. (e) Cod. ev.

(t) Atqui lib. I. cap. I. dicuntur centum atque viginti.

et magnitudine, una cum armis praecipitat ponte ac natabundus exit. Sed id factum etiam si eius ad testimonium fortitudinis plurimum contulit, valitudinem tamen discriminiosius vicerat. Quippe calente etiam tunc et sudante corpore incidens aque illius vehementiam vel rigorem, tantam nervis iniuriam perniciemque tradiderat, ut undique protinus doloribus concurrentibus morbi causa contracta vix expiabilis videretur. Quare cum tempus plurimum laberetur, neque medentibus^(a) sedulo curatio illa pareret, Philippus quidam^(b) nomine sciens artis^(c) eiusdem et sedulitate acceptissimus regi, conficit^(c).

(a) Cod. mendibus. (b) Quidam suppletur ab alio codice. (c) Cod. artem. Vel dic artem eiusmodi.

(*) Sedecim omnino paginae in codice desiderantur. Est enim pagina, in qua occurrit lacuna, finis quarti quaternionis; tum in codice sequitur quaternio sexti numeri notâ signatus. Porro sciendum est, codicem nostrum eadem quidem aetate (saeculo nempe circiter nono ut dixi in praefatione) totum fuisse conscriptum, non tamen eadem semper manu. Reapse post hanc paginam visitur alia manus, quam, si coniecturis indulgere liceat, dimidio prope saeculo antiquiorem priore dixerim. Iam si qui partem anteriorem codicis scripsit, (sive potius aruleam suppletis) omnino materiam, quae nunc abest, iam tum desiderabat: scriptiorem enim in media pagina abruptit, contractis paulatim versibus, ut in fine scripturarum saepenumero contingere vidi. Denique tertia manus longe recentior haec in paginae spatio verba exaravit: *Hic multus decurrit. Deest hic quintus quaternio.* Iam quoniam historice capita ob hanc T. Valerii lacu-

XXXII. . . „Quare pollicentem, me non modo thesauros opesve regales, sed regni quodque nostri quam amplissimam portionem, spiritibus Macedo supplicibus eiusmodi, una tantum

nam nobis desint, duo codices ambrosiani, alter graecus alter latinus, suis declarant. Ego vero ex latino codice (nam graeci nimia prolixitas parum commoda est) rerum summarium, uti et ab initio operis feci, huc exhibebo.

Portionem medicam a Philippo paratam hausturus Alexander monetur per litteras a Parmenione Philippi aemulo, ab ea ut temperet: medicum enim ingentium spe praeculorum a Persis corruptum necem ipsi moliri. Sed confidens amicitiae Philippi Alexander os simul poculo admoret litteraeque Parmenionis Philippo eidem tradit. Mox postulante medico Parmenio calumniae ponas luit. Hinc valetudine recepta, Alexander in Darium copias movet, consertoque ad Tigrim amnem asserimus proelium, repente Alexander a Persa quodam macedonicis armis tepto accipit a tergo ictum: quem cum galeae bouibus sustinisset, caput Persa confectus est, se ad parandum facinus a Dario iudicatum promissa regni parte et regiae filiae coniugio. Audaciam vici ultratus Alexander, eundem dimisit incolumen. Deinceps quam innumeram exercitus hostici multitudinem ex universa Asia collectam ad se rursus appropinquare cerneret Alexander, paucitatem suorum strategemate occuluit. Coacta enim ingenti hominum vi praelongas frondes eorum cornibus eundemque illigavit: tum arcumque praemisum, et silvestri quadam specie subsecutus Macedonas occultabat, et immenso excitato pulvere maximi exercitus gradientis indicium faciebat: quo viso Persae stupore defixi sunt. Mox ad fluvium nomine Strangam quem uterque exercitus concurrisset, solus Alexander specie incognita in Darii castra progressus (confer. lib. III. 5.) regem ad prolium protinus in-eundum provocat. Ab hoc tam benigno habitu mensque adhibitus, repente sentit se a quodam conviva, cui puer ellus cognitus fuerat, accuratus notari. Illico igitur relicto convivio fugae consiliis frustra persequentibus Persis Macedonum castra tenet. Sequenti die eruentum prolium committitur, superatque Darius speque omni delectus litteras supplices ad Alexandrum mittit, quibus sibi ut reddat matrem, coniugem libe-

suorum arrogantia delectatur. Ergo, mi Pore,
iam opibus fatigatus, animo tamen ad senten-
tiam milito, si modo faveas. Rursus enim
proelium meditor siquos quidem ^(a) ad com-
munionem duco sententiae. Quod si tu quo-
que tam iustae indignationi nostrae accesseris,
tuamque iniuriam existimaveris quae in me
grassata ^(b) est, aut pavebis tibi ^(c); dignum erit
et maiorum nostrorum te ^(d) isti conspirationi
consulere tuisque commodis non deesse. Igitur
ex opinione nostra feceris, si gentes quam plu-
rimas congreges, quamque primum queas ad
portas Caspiae tendas.

XXXIII. »Enim ne sit militia tibi militan-
tium inhonora, dabuntur a me singulis arma-
torum aurei tres pedestrium, equitum vero
quinque, ceteraque quae alimoniis abundarint ^(e).
»Praedae quoque bellicae pars media ^(f) vestra
fiat. At enim tibi privum munus istud habe-
bis, quod indidem regalissimum est bucephala-
m equum, scilicet una cum regis phaleris
regioque cultu, concubinisque omnibus quas

(a) Cod. *est qui quem*. (b) Cod. *crassata*. (c) Cod. *pavebis te dignum etc.* (d) Cod. *et*. (e) Cod. *diindarent*. (f) Cod. *pars est media*.

rasque rogat, thesauros autem regio et maximum imperii partem victor habeat. Sed enim ab Alexandro quum nihil impetraret, scriptis litteris ad Porum Indiae regem rebus suis maximum petijt.

»octoginta centumque numerant qui noverunt
»eas: omnes ac tales cum ornatibus propriis
»consequere. Quare acceptis his litteris, ne ver-
»saveris quae so verterisve tale consilium: quin
»properato ad nos venias una cum hisce, ut
»dixi, gentibus quae circa Indiam colunt. Et
haec quidem Darius.

XXXIV. Sed Alexandrum ista nequaquam la-
tuere doctum ex transfuga persa quodam. Quare
coacta manu ad regiones Medicas tendit, con-
periens Darium in Balanis ⁽¹⁾ agere, quod no-
men genti est. Omissa ^(a) denique Asia iter quod
instituerat festinabat, satis adserentibus inter-
nuntiis, quod si Darius fugiens portas Caspiae
intravisset, inefficacem illam inexecutionem ^(b)
Alexander laboraret. Quae quidem etiam tum,
veluti parum fideli sermone acciperet, dubia ^(c)
rex arbitrabatur. Sed cum Bazanus quidam eu-
nuchus regis transfugisset, isque certius enar-
rasset Darium protinus fugiturum, addita est
Alexandro properatio. Aderant tunc Dario fu-
gam molienti satrapae duo, quorum nomen al-
teri Besas erat, alius vero dictus Ariobarzanes.

Alexan-
der fugien-
tem Da-
rium per-
sequitur.

(a) Cod. *amissa*. (b) Ita cod. pro *insecutionem*, vel *insecutionem*.
(c) Cod. *diffic*.

(1) Ita cod. Sed videtur scribendum *Eebatanis*. Sane Curtius V. 8. ait: *Darius iam Eebatana pervenerat caput Mediae*.

Hi, cum iam rumoribus calidioribus adesse Alexander nuntiaretur, rati se plurimum in gratiam provisuros esse victoris si necem Dario intulissent, regem suum in sua regia solitarium opprimunt et letaliter vulnerant, ac si iam mortuum derelinquunt: cautissimum ^(a) confirmantes si tantisper a conspectu Alexandri recessissent, donecum illud facinus quod perpetrarent ^(b) et victor perpenderet, divulgaretur.

XXXV. Iamque exercitus Macedonum rursus a strage ad memorata fluentia transmiserat, et Alexander protinus superveniens regiam in qua observari Darium conpererat cursim inrupit, eumque recens vulneratum atque adhuc spirantem miseriter offendit ^(c). Sed id Alexandro ultra opiniones omnium flebile et luctuosum admodum fuit. Videns enim participem illius regii nominis ac maiestatis adeo misere vivendi clausulae reluctantem, flens heulansque ^(d) recenti homicidio confunditur, eumque amplexabundus et contegens regia chlamyde in haec verba solatur: „Erige te, quaeso, Darie, nec

(a) Cod. cautissimum. (b) Cod. perpetraret. (c) Cod. heulansque.

(d) Darium extinctum antequam Alexander eum adsequeretur aiunt vetustiores et sinceri scriptores. Constat tamen eundem vix exanimatum chlamyde contectum esse ab Alexandro. Vide Zonaram II, II. Colloquium enim inter ipsos narrans, praeter I. Valerium, codices ambr. graecus et latinus, nec non peria Mirkhondus apud Sanctierucium p. 189—190.

„deseras: siquid enim ex animo est quod iusseris, ratum habeto regna te tua recepturum futurumque rursus illum qui fueris“.

XXXVI. Sed ad haec Darius exsangui iam corpore cum voce etiam ad primum impetum deficeretur, manus supplices tendens adtrectansque genua Alexandri adsistentis et circumplexus ut poterat, tandem talibus loquitur. „Licet mihi iam, Alexander victoriosissime, in hac constituto fortuna liberalius aliquid quam quae victi ^(a) sunt loqui, idque a me amicum tibi non hosticum putes. Inter haec blanda verba disceptes ^(b). Numquam igitur te regii nominis decus tollat: nec siquid blandius fortuna promiserit ^(c), idcirco te caeli competentem ^(d) arbitrare. Enimvero consultius futuris quam praesentibus consules. Nihil enim interest quod dispescat regiam nostram et plebiculae dignitatem. En tibi ille Darius, nosti quippe qui fuerim dominus et Deus scilicet huiusce mundi existimatus, ut flebilem mortem oppeto ^(e). Sed habeo obitus huiusce grande solatium, quod in tuis manibus hunc spiritum iam effundam. Quare quaeso non invidias sepulturam; quam mihi una cum Persis tui Macedones exsequan-

Darii morientis oratio.

(a) Cod. victoris, sed videbatur dicendum victi. (b) Ita cod. (c) Cod. promiserat. (d) Vid. legendum competentem. (e) Cod. appeto.

„tur. Tum Rogodunen ⁽¹⁾ matrem meam com-
 „mendatam tibi ad honorem dignum nomine
 „nostro habeto, utque participem Olympiadi
 „tuae. Colito uxorem etiam meam: filiam vero
 „Roxanen hac prece tibi in manum do, quaeso-
 „que eam dignam coniugio tu censeas ⁽²⁾. Erit
 „enim illi ad solatium largiter, nihil sibi de
 „regia coniunctione defuisse. Et in hisce ver-
 bis Darius spiritum transigit.

Darii fu-
 nus.

XXXVII. Multis igitur lacrimis miserationem
 regiam Alexander prosecutus, anferri cadaver et
 ad magnificentiam debitam proque sui dignitate
 ritu Persarum sepeliri iubet. Denique corpori
 regio transvectando cum baiulos quosque nobi-
 lissimos suorum atque indigenas esse iussisset,

(1) Vulgatum nomen matris Darii apud historicos est Syri-
 gambis. Rogodunen habet et alius latinus codex ambr. At co-
 dex graecus Ῥοδόη. Reineccius in *regno persico* p. 77. profert
 Rhodogamen uxorem Orontis generi Artaxerxis. In *epistolis*
procerum mundi extat epistola Rodogis ad filium Darium rogan-
 tis ne alicui novi certaminis adversus Alexandrum experiatur.

(2) Haec deinceps nubere dicitur Alexandro. Sed enim uxo-
 rem Alexandri Roxanen filiam fuisse Oxyartae haetriani vetior
 sententia videtur. Tamen Roxanem, quae Alexandro nupsit,
 dicitur Darii filiam etiam Malala p. 247. Syncellus p. 264. (qui
 mox ibidem sibi contradicit), Novatius itabz apud Sanctierna-
 cium p. 195, historia edita Alexandri cap. LXXV. et graecus la-
 tinusque cod. ambr. Suidas voc. Ἀλεξάνδρος oblatus a Dario filiae
 Roxanae nuptias Alexandro dicit. Iam si forte est error in fe-
 minae nomine, filiam certe Darii collocatam Alexandro in ma-
 trimonio aiunt Diodorus XVII. 107, Curtius X. 5. Arrianus VII.
 4. Justinus XII. 10. Plutarchus p. 91. Zonaras IV. 14.

ut illis officium tale non dedignantibus fieret,
 primus ipse onus feretri subiit. Quo viso cun-
 cti quoque illud ut privi maximum testimo-
 nium competebant. Infertur igitur sepulchris
 maiorum omnium tum Darius: ac paulo post
 aedes ipsi templumque construitur: et ^(a) lex
 dii religiosaque solempnitas datur more prae-
 scripto uti dies ille annuus Persis celebratissi-
 mus fieret, non sacris modo et laetitia homi-
 numque congregatu ^(b), verum spectaculis etiam
 atque certamine, tum ad dulcedinem aurium so-
 litis procurari tum ad delectationis ^(c) oculorum.
 Nam et fortitudine decertantibus et voluptate
 sua cuique praemia et honores annuos statuit.

XXXVIII. Postque haec, quod ex incerto re-
 giae incitationis multi victoris animum formi-
 darent, eoque vagis terroribus agitentur, quo
 cunctorum animos deliniret, edicit in verba
 quorum sententia haec fuit. „Rex Alexander
 „Hammionis et Olympiadis filius Persis dicit. Ea
 „quidem quae iure belli transacta sunt, nullum
 „profecto sapientium puto procul merito ^(d) pu-
 „taturum. Etenim ista sententia est, quam ex-
 „sequi mortalibus sit necesse. Quare super his
 „quidem habeo gratias favioribus meis. Enim
 „nunc quoniam vos quoque nostra cura esse

Alexan-
 dri edi-
 ctum ad
 imperium
 constitu-
 eadum.

(a) Cod. m. (b) Cod. congregatur. (c) Ita cod. pro delectatione.
 (d) Cod. procul uasmerito.

» coepistis, scire vos par est, satrapas quidem
 » regionibus constitutos quibus ex more parebi-
 » tis haud secus prorsus ac sub ^(a) Dario mos
 » erat: eoque consultavi ne incerta regentium
 » observatio plus penes vos haberet formidinis
 » quam veritatis.

XXXIX. » Utemini igitur legibus vestris pa-
 » riter ac moribus. Idem enim vobis conventus,
 » eadem solemnitates et suavia, nec vagum
 » quemquam a regione vel sedibus suis aberrasse
 » quopiam probaturus sum. Quippe quibus pa-
 » trimonia priva habere permiserim, exceptis auro
 » pariter et argento, quae communis hic usus
 » magis esse regia confitetur. Reliqua vero om-
 » nis moneta, quaecumque est, domino permit-
 » tetur. Armamentaria sane privata si in usum
 » publicum satrapae necessaria viderint, his quo-
 » que eos uti oportere mandavi. Agmina pariter
 » peregrinare, inque ^(b) aliena transire interdixe-
 » rim, nisi quod tuendi sui gratia usque ad de-
 » cem vigintive hominum numerum congreges
 » facient. Cetera multitudo pro rebellionem et
 » hostico punietur.

XL. » Mercaturarum versurae sint itidem ut
 » sub Dario, pateantque commercia vel Graecis
 » in Persas, vel Persis etiam ad Graecos. Quippe
 » provisum est ut per satrapas etiam dimensa

(a) Cod. ac si sub. (b) Cod. in qua.

» spatia viae publicae consternantur. Solempni-
 » tates vobis et certamina gymnica erunt: sed
 » hisce omnibus praesides dedi ex Alexandria mea
 » viros ex Aegypto quibus aureae quoque coro-
 » nae, res autem ^(a) et amictus purpureus est
 » permixtus: praeterque eos ingressus ceteros sa-
 » cri templique prohiberi [placuit]. Iudicia etiam
 » quae vulgo privatim quisque faciebat, nisi per
 » curiam publicam civitatum celebrari non lice-
 » bit. Ac si praeter haec aliquis ausus erit, ho-
 » stis supplicio punietur. Et haec quidem Ale-
 » xander usibus publicis.

XLI. Quod vero ad comprehendendos eos Alexandri
 qui Darium vulneribus incesserant, dicit haec.
 » Equidem me gaudeo hostem maximum Darium
 » subiugasse, eiusque mortem licet ipse execu-
 » tus non sim, habeo tamen hisce qui id fece-
 » rint gratiam. Quare quod benivolentiam suam
 » erga mei studium protestati sunt, ii quique ^(b)
 » sunt auctores huiusce, hortor ac moneo ut se
 » prodant mihiq; indicent, praemia debita re-
 » cepturi. Neve istud in ambiguum dubiumque
 » quis transferat, iuro maiestatem patris Ham-
 » monis et Olympiadis matris meae, quique hi
 » fuerint eos me sublimes ac notissimos omni-
 » bus effecturum. Neque enim non maximo digni

Alexandri
 edictum de
 Darii in-
 terfectori-
 bus.

(a) Cod. camer. (b) Cod. quocumque.

»praemio qui eius consilia praeuenerint, qui ^(a)
 »rursus bellum et nova mihi proelia medita-
 »batur⁶.

Interfec-
torum Dario
supplicium.

XLII. Ad hoc edictum multis quidem fletu
 res digna videbatur. Sed enim Besas et Ariobar-
 zanes auctores scilicet caedis Darii Alexandro
 sese obvios ferunt, et professi facinus sponsio-
 nem praemii repetunt. Tunc viros protinus com-
 prehendi et quam editissimo in loco cruci sub-
 figi iubet. Quod cum praeter spem hominibus
 accidisset, patefecit exdignum ^(b) se suo nomine
 existimasse, siquid de regia libertate subtraxe-
 rit, dum Dario modo ultio debita procuraretur.
 Neque tamen hisce ipsis de periurio se reum
 fore, cum sublimes eos notissimosque omnibus
 fore edicto promiserit, quos quidem facile sit
 visere in illo suggestu crucibus adfixos ^(c). Tunc
 omnibus et oratio placuit, et regis benignitas
 conprobata est.

Litterae
Alexandri
ad Darium
matrem.

XLIII. Sed hisce gestis, et ex voto Persa-
 rum illic satrapa constituto, qui patruus Dario
 fuisset ^(d), eiusmodi litteras Alexander ad Rogo-

^(a) Cod. quisus. ^(b) Ita cod. nisi maioris haud indignum, vel ex
 dignitate se sui nominis.

⁽¹⁾ Confer simile facinus apud Frontonem de bello parth.
 p. 326 — 327.

⁽²⁾ Nimirum Alexander etiam Oxyathrum (sen Oxathren)
 Darii fratrem inter corpora custodes adsciverat. Vide Curtium
 VII. 6. Diodorum XVII. 77.

dunen matrem Darii facit. »Ea quidem cuncta
 »quae mihi adversum Darium fuere, perinde ut
 »Diis libuit, sunt transacta. Enimvero ego votis
 »petivi ut eius incolomitatem nactus ^(a) socio
 »ipso uter et atque amico. Sed is quoniam suo-
 »rum insidiis Besae vel Ariobarzanis sit inter-
 »fectus, nihil a me reliqui fuit quod ad prose-
 »quendum eius funus ultionemque dignum fo-
 »ret. Verum quoniam supremo Darius alloquio
 »filiam suam Roxanen mihi in coniugio esse
 »mandavit, voto eius et precibus accessi. Ita-
 »que e re est de litteris iam praesciri⁶.

XLIV. Ad haec Rogodune mater Alexandro
 sic respondit. »Nobis quoque id voti maxime
 »fuit, ut quoniam Diis inclinare Darii nomen
 »ab illa potentia libuisset, in te nobis et illius
 »dignitas et spes omnis incolomis ^(b) servaretur,
 »quem virtutum scilicet [et] sapientiae merito
 »dignum fortuna sua nullus addubitet. Id ergo
 »ut cunctis ita nobis praecipue voluptati est,
 »quas ^(c) et in illo versu ^(d) fortunae nihilum
 »triste experiri contenderis, et habitas pro ve-
 »teri ac tui nominis dignitate nunc etiam regno
 »participes. Igitur nobis quoniam, Alexander,
 »quod Darius es; in te nobis Deos et Deorum
 »beneficia numeramus: hancque gratiam ut tibi

Matris Da-
rii respon-
sum.

^(a) Ita cod. incolomitatem nactus. ^(b) Ita cod. ^(c) Cod. quor.
^(d) Cod. in illa versum.

» confessae, ita Persarum quoque proceribus pa-
 » lam fecimus ipsorum etiam vos ^(a) Deorum im-
 » mortalium numeris et consortio congregare.
 » Quare tecum una quod iubet Roxanen quoque
 » deinceps venerabimur *.

Vulgan-
 tur Roxa-
 nis nuptiae.

XLV. Et haec quidem mulieres ad regem.
 Eadem autem ^(b) satrapis et optimatibus talia.
 » Agamus largiter Diis immortalibus gratias, quod
 » Dario desinente Darii nobis beneficia non de-
 » sunt. Nam et Roxanen Alexander suam fecit,
 » eamque coniugii honore dignatur: qua cuncti
 » de gratia, una cum id ^(c) in commune profi-
 » ciat, confiteamur ^(d): cum eos, in quos domi-
 » nus factus est, mutuari gaudium suum malue-
 » rit quam exercere ^(e) *.

Alexan-
 dri mode-
 stia et li-
 beralitas.

XLVI. Sed ad eiusmodi legationes Alexan-
 der gravabatur. Neque enim se parilibus cum
 Diis honoribus exaequabat: quin immo memi-
 nisse semper mortales suimet oportere admone-
 bat. Nihilominus, ut quisque in haec officia
 venisset, laudatos atque donatos honoratius di-
 mittebat. Itaque quod de Roxanes nuptiis con-
 suluisset cum matre participat Olympiade, iu-
 betque id quod ex priori praeda mundi regii ^(a)
 fuerat Rogodunes atque Roxanes id referri ad

(a) Cod. volis. (b) Cod. tamen. (c) Cod. id quod. (d) Cod. cou-
 fiteri. (e) Cod. regina.

(1) Nempe molestia officere.

eas protinus, enim ut affluerent regalibus copiis:
 ita monet verecundiae quoque disciplinaeque
 graecae meminissent, colentes scilicet Olympia-
 dem ita ut se rege et marito dignum foret: id
 enim uxore faciente, nihil fore quod magis es-
 set Alexandro placitum. Atque his ita insti-
 tutis et factis, ordinatoque omni regno Persa-
 rum, in Porum ducit exercitum.

IV LII VALERII

RES GESTAE

ALEXANDRI MACEDONIS

TRANSLATÆ EX ÆSOPO GRÆCO.

LIBER III.

QVI EST OBITVS.

Militum
Alexandri
de expe-
ditione in-
dica que-
relae.

I. Pergens autem in Indiam per terras de-
sertas ⁽¹⁾ et] aquarum indigentissimas ⁽²⁾, bestio-
larum quoque examinibus infestas, quas pha-
langia vocant, multo labore ipse atque exerci-

(a) Cod. indigentissimas.

(1) In codice est libri III. titulus quem nos exhibuimus, tum sic incipit liber: *Aquarumque indigentissimas, bestiolarum quoque etc.* quo ex loco aliquot verba exedisse exploratum est. Haec autem supplenda erant ex historia edita Alexandri cap. LXXVI. quae satis congruit cum I. Valerio, uti particula quam adtexo faciet palmam. Post haec vero, *congregato exercitu Alexander tam Macedonum quam Persarum, praecepit ut contra regem Porum arma leuarentur. Et ingressus Indiam coepit ire per terram desertam et spaciosam et inaequas et vallis cavernosus: fatigatusque et ipse et milites eius, ut in eorum animis ex angustia vacillarent. Unde omnes de exercitu murmantes inter se minus referebant: Sufficere debuerat nobis quod impugnavimus Persam et Darium obrinnimus etc.*

tus fatigantur: in eademque iam duces eius conloquia conferebant, quod sibi satis esse deberet usque ad Persas ^(a) proeliis laborasse. His quoque subditis et Dario, consultum quantum oportuerit Graeciae, si modo vectigales Persas patriae fecissent. Quò vero ille tenderet labor in Indiam properantibus, adeo infestis omnibus locis feritate bestiarum? Quod si in tantum ordine rei bellicae Alexander urgueretur, non sane videri consilium inconsultae isti cupidini si comes fieret reliqua multitudo. Iret ergo quo vellet, duceretque qui vellent: se ^(b) tamen missos facere deberet tot iam bellis exercitos ac fatigatos.

II. Enimvero his Alexander cognitis, advocatoque omni tam persico scilicet quam macedonico exercitu, in haec verba concionatur:
»Unus mihi idemque est sermo apud utrumque
»vestrum, o fortissimi milites, quive mecum
»Macedones huc venistis quive Persae experti
»imperium post victoriam nunc mihi commilitium profitemini. Igitur in commune vobis dictum hoc habetote, quod si me solum ire in
»Indos eorumque bella decrestis ^(c), faciam id
»quidem intrepidus ac libens. Enimvero unum
»admoneam quod adtestemini, nihil esse mirum

Alexandri
concio mi-
litaris.

(a) Cod. Persarum. (b) Cod. si. (c) Cod. decrestis.

» si ad futura quoque discrimina solus ire con-
 » pellar, cum prioribus quoque solus animi vir-
 » tute subfecerim.

III. » Neque mihi est arduum, Macedones
 » mei, eadem consulere nunc quibus vos rectos
 » in hanc solus possessionem victoriae duxerim,
 » sola ferme cura imperatoria militans in hisce
 » quas confecerim expeditionibus^(a). Nisi forte
 » istud a me arrogantius ac non verius dictum
 » esse miremini: cum unum quodvis imperato-
 » rium sapiens prudensque consultum praestet ma-
 » num^(b) multorum inconsultius laborantium^(c).
 » Recognoscite igitur pariter et recensete, an vos
 » umquam sufficere potuisse tot illis Darii mili-
 » bus ac fortitudini putaretis^(d), qua ego prin-
 » ceps semper militiae laborisque semper dux in
 » proeliis insuperavi^(e). Nisi forte aliis addubi-
 » tantibus timentibusque egomet ipse legationem
 » mei apud Darium facere dubitavi^(f). Nisi us-
 » piam me cunctantem aut residem in proelio
 » denotastis. Si ergo vobis ista sunt amica con-

(a) Cod. expeditioner. (b) Ita cod. manum. (c) Cod. an vos umquam sufficere potuisse ut illis dari milibus ac fortitudini putaretis.

(1) Sententia ex Euripide, cui studebat Alexander teste Plutarcho p. 13. et 16 — 17.

(2) Ita cod. Et quidem Ennius habet insuperantem apud Festum voc. naus.

(3) Recole ad lib. II. cap. XXXI. pp. 119 — 121. in nota.

» silia uti deserto me solitarii ad Macedoniam
 » repedetis, ite sane: libens vos votis properan-
 » tibus prosequar: modo si concordī animo id
 » facere possitis, neque dissidentes in nulla pe-
 » ricula prolabamini^(a), ex quīs facile noscatis,
 » omnem exercitus fortunam atque virtutem con-
 » sistere in animo sapientis imperatoris. His
 » auditis, cunctos pariter poenitentia fatigabat.
 » Confirmatis denique animis, quiescunt et sedare
 » iracundiam regis, et uti se obsecutoribus ad
 » cupita.

IV. Atque ita fines Indiae ingressis obvii
 » fuere legati quos rex Porus ad Alexandrum cum
 » litteris miserat, quarum sententia haec erat:
 » Porus rex Alexandro dicit haec. Incursanti in-
 » festantique tibi fines ac civitates meas mando,
 » Alexander, dicoque, uti cum te hominem me-
 » mineris, nihil ad Deos inconsultius moliare.
 » Neque enim urgere te debent ad ausa teme-
 » raria fortunae hominum inbecilliorum: horta-
 » rique uti Indos incessas, quod tibi fuerit in
 » Persas fortuna proclivior. Non enim te ex eo
 » iuvari speraverit^(b) virtus tua, cum primum
 » nostri ceperis experimentum. Patet quippe cui-
 » vis nosse quis ille sim Porus, et nulli adver-
 » sum nos licuerit ex fortitudine^(c). Quippe non
 » homines modo verum etiam Deos viribus an-

Porti li-
 » ra ad Ale-
 » xandrum.

(a) Cod. prolabamini. (b) Cod. aut speraverit. (c) Ita cod.

testemus, quibus Diis inefficacem audaciam fuisse adversum nos, documenta sunt antiquissima vel vestra. Quippe cum illum ipsum Liberum vestrum, qui apud vos Deus existimetur, temere in haec irrupentem, irritum superatumque hinc Indi in fugam verterint.

V. Quare non modo suadeo, verum iubeo quoque abire te hinc ad tuas Graecias⁽¹⁾ contentum Darii fortuna et paribus gentibus viribusque ad illam vestri nominis mediocritatem. Neque enim si nobis Graecia vestra opus foret, non olim atque ante Xerxae conatus subacta Indis foret. Enimvero quoniam inutilis nobis est, nihilque dignum opibus nostris aut amoenitatibus habet, neque quaesita est neque quaeretur^(a). Is enim demum labor suavis est proeliantibus, ex quo sit etiam idonea spes praemiorum. Neque est nostrum, in magno conatu digno operae^(b) precio caruisse. Quare id tertio iam praedico ac denuntio tibi uti facessas ex his quibus imperare non possis^c.

Alexandri
adhortatio
ad milites.

VI. His litteris publice recitatis, Alexander ait: Nunc quoque vos moneo, sanctissimi milites, nequid rursum magnificentia ista barbara animos vestros inconsultos turbet. Auditis

enim litteris Pori, revocate illam quoque litterarum Darii memoriam, videteque num arrogancia dispar? num dissimilia verba? Haud^(a) sit dissimilis imprudentia. Sicuti enim ferae istae bestiaeque quae apud ipsos sunt plurimae, paridi videlicet et leones elephantique, solo illo naturae suae freti^(b) inpetu et^(c) corporis alacritate, facile hominum sapientia subiugantur; item hosce barbaros intelligitis fiducia multitudinis fretos, nulla tamen praeditos imperatoria graecave sapientia perfacile mox in dittonem nostram esse venturos: atque itidem prudentia nostra ad perniciem^(d) sui uti posse, ut in feras est facilis hominibus effectus^e.

VII. In hunc fere modum Alexander cum suos adhortatus esset, ipse quoque Pori litteris responsurus in hanc sententiam scribit, Terreri nos putans, Pore, litteris tuis, magnum admodum consilium incentivum praestitisti, quod nobis in vos dispositum est militare. Dicis enim, nihil eiusmodi habere Graecos quod sit dignum ad opulentiam vestram: vos vero hisce esse omnibus affluentes quae sint ad beatitudinem necessaria. Addis praeterea operae^(e) pretium considerari^(f) militantibus oportere, uti

Alexandri
litterae ad
Porum.

(a) Cod. quaeretur. (b) Cod. opere.

(1) Confer Itinerar. cap. xcvi.

(a) Cod. au. (b) Ita cod. freti. (c) Ita cod. ex. (d) Ita cod. (e) Cod. opere. (f) Cod. consideri.

ne frustra laboretur. Quibus omnibus doces,
quod nos quoque alacrius ad vos tendere de-
beamus, unde nobis haec cuncta quae adeo vos
praedicatis accesserint. Fateor enim nihil esse
Graecis eiusmodi quorum vos divitiis gloria-
mini, atque idcirco indigentes meliorum a vo-
bis petere necessaria.

VIII. Illud vero ridiculum, ut cum te ho-
munculis praeferas, tum Diis quoque potiore
esse pronunties; quod ni adesset litteris tuis,
in reliquis fiducia fortitudinis dici posset. Quo-
niam vero hisce non temperas^(a), temeritas
utique est intelligenda. Quare sicuti tibi con-
stantiam fingit ille contemptus, velut earum
fortuna gentium minime moveare, quae sunt
a nobis bello superatae, ita nos quoque nihi-
lum omnino terreat verborum ista magnificen-
tia, quae temeritatis vestrae index potius est
quam fortitudinis^a.

IX. His lectis Porus ad belli studia incita-
batur. Cogit ergo exercitum et quamplurimos
elephantos ceteraque genera bestiarum quibus
Indi commilitant⁽¹⁾, contraque eos Macedonum
et Persarum aderat multitudo. Enimvero cum
illos Pori numeros Macedones intuerentur una^(b)

(a) Cod. temperat. (b) Cod. unaque.

(1) Canes quidem indicos solitos agmina comitari dicit Herodotus VII. 127.

his bestiis memoratos, admodum animo turbari
coepere, haud dubie cunctabundi ob insolentiam
eiusmodi proelii, quod una esset cum ho-
minibus barbaris et omnigenis bestiis agitan-
dum. Id animi eorum non clam Alexandrum
fuit. Nam ipse quoque una cum [iis] bestia-
rum ista novitate movebatur.

X. Quaesita ergo belli ratione, comminisci-
tur per astutiam quo demum genere averti pos-
set inpetus bestiarum. Igitur statuas aereas quam
plurimas advehit secum quibusque de proximis
locis ad locum proelii iubet: quod ubi factum
est, ibidem igni subiecto quam plurimo cale-
fieri eas et igniri festinat: erantque eae statu-
ae post primas acies et ordines sitae, atque ita ante
belli tempus hostibus invisitatae. Enimvero ubi
signa bellica crepuere, primique concursus par-
tium sperabantur, Indi barbari feras illas bes-
tias per se ire dimitunt, ita scilicet doctas,
ut cum primum in adversos involavissent, cir-
caque eos proeliaturi hostes occuparentur, nihil
Indis supervenientibus morae fieret, quin libera
iaculandi hostis trucidandique facultas pateret.
Id ubi factum est, praedocti Macedonum ordi-
nes primi paululum de loco quo institerant re-
pedantes, ignitas statuas incursantibus bestiis
produnt. Quas cum falsa facie velut etiam can-

Alexan-
dri strate-
gema.

dente colore, inpetu belli complexu et morsibus affectarent ^(a), mox sauciae debilesque aut protinus cadere aut refugere corpere omnino nulum auxilii ullius emolumentum dominis adferentes.

Proelium
atrox cum
Indis.

Proelium
atrox cum
Indis.

Bucephali
mors.

XI. Sicque Indis ab illo ferarum auxilio destitutis secunda concursio fuit, ut ipsi prius ^(b) inter sese virtutibus experirentur. Igitur Persae coepere sagittis Indos incessere ceteroque nudos armorum eminusque configere, neque minus eos equestribus proeliis quam vehementissime Macedones fatigare. Cum quibus una cum ipse Alexander periculo non deesset, equus ille Bucephala, quo vehebatur, Pori dextra vulneratur et cadit. Idque Macedonibus supra omnia quae possunt in proeliis incommoda videri ingratum fuit. Quare neglecto omni omnino opere bellandi, equum exanimem ipse cauda in partes suas retrahit ^(c), metuitque ne spoliū illud Indis suum vellent, quod esset Alexandro pudibundum ^(d). Atque ita receptis suis et proelio dis-

(a) Cod. affectarent. (b) Ita cod. nisi moris potius.

(c) Aliter Chares apud Gellium V. 2. Moribundus Bucephalas ne prope iam exsangui e mediis hostibus regem vivacissimo cursu retulisset atque ubi eum extra tela exierat, illico concidit, et dominus iam superstitis secutus, quasi cum tenas humani solatio animam exspiraret.

(d) Bucephalum (non Bucephalam) in India extortum constantis traditio docet. Mortis tamen genus a scriptoribus Alexandri varie traditur.

soluto, viginti ferme dies induciis dantur, quibus utrumque sepeliendis exurendisque his qui apud alteros ^(a) proelio desiderati fuerant institere.

XII. Sed hisce quibus ^(b) dixi diebus haud pauci Persarum in partes Pori transire Alexandro nuntiabantur. Quod cum et impune fieri pervideret, et consuetudinem haud commode gliscere fidei negligentibus, init consilium uti Porum ad solitarium ipse proelium provocaret ^(c), cetera dicens genera bellandi fortunam expectare potius ^(c) quam virtutem aut gloriam ducum. Enimvero sibi non indidem laudem viri imperatores ^(d) captare, unde subditis suis periculum fieret. Optimum ergo in utroque iudicant viri, si suis ipsi duces manibus experirentur. Quod si Poro sederet, fortunam eiusmodi

Alexan-
dri Pori-
que singu-
lare certamen.

(a) Ita cod. alteror. (b) Ita cod. graeco more. (c) Cod. procius.
(d) Ita cod. imperatores.

(1) Singulare Alexandri cum Poro certamen narratur etiam a Iustino xiv. 2. Commisso proelio, exercitum suum (Porus) Macedonas invadere iubet, sibi regem eorum privatam hantem deposcit. Nec Alexander pugnas moram fecit, sed prima con-
gressione vulnerato equo, cum praeceps in terram decidisset, concursu satellitum servatur. Porus multis vulneribus obrutus capitur. Quia ab Aristobulo Alexandri comite et historico idem certamen scriptum fuit ipsique Alexandro lectum. (Lucian. quomodo scribenda sit historia cap. xii.) 'Ἀριστοβούλου μενεαλέων ἡρώφαντος Ἀλεξάνδρου καὶ Πόρου, καὶ ἀντιπρότερος αὐτῶ τοῦτο μέ-
λητος τὴν Καρίην τῆς ἑραφίης. Addit tamen ibidem Lucianus visum esse Alexandro fabulas contexere Aristobulum. Denique alii apud
Avrianum V. 24. sicut Alexandrum Perique filium inter se con-
currissse, ipsamque ad eo Alexandrum cum Bucephalo vulneratum.

minime aspernaturum ⁽¹⁾. Id barbarus sibi libenti satis offerri proficitur, adquiescitque conditione quam Alexander fecerat: scilicet aestimationi barbarica de modo corporum mensuram virium metiens, cum se proceritudine corporis et cetera magnitudinis congruentia longe distare ab exiguitate Alexandri pervideret, ipse quinque ferme cubitis evectior, cum Alexandrum qui visitavere vix tribus cubitis numeravissent.

XIII. Hac igitur arrogantiae spe cum dies pariter et locus proelio constitisset ⁽²⁾ fieretque pugna regalis, primitus quidem anceps diu fortuna bellantibus videbatur, non minus Alexandro tempus incursandi rimante, quam Poro locum vulneris declinante. Sed cum forte apud Indos ex quadam repentina conversione Pori strepitus et conclamatio extitisset, avertissetque os quo causam Porus illius strepitus cognovisset, involat Alexander atque eius inguina telo cominus ^(a) transfigit eumque prosternit. Hac in-

Porus ex-
tinguitur.

(a) Cod. minor.

(1) Nempe Alexandrum.

(2) Cod. *constitisset*, mox factum *constitisset*. Iam et apud Frontonem de Nep. ann. ed. mediol. p. 207. legitur *constiterit*, quod quidem nonnulli haud fortasse absurde malebant scribere *constet*, *erit*; sed tamen et in codice frontoniano interpungi videtur post *constiterit*, et prior T. Valerii scriptura rem quodammodo confirmat.

dignatione Indi excitati in arma prosiliunt, instaurantque id proelium quod absque vulgi periculo pactum inter reges erat.

XIV. Enimvero Alexander saepe iam indicam vim expertus non facilem rem bellicam ⁽¹⁾, manu silentium quaerit et ab hoste patientiam petit, paulisperque patientibus in hunc modum loquitur. »Non equidem video causas, o Indi, »tam inconsulti huiusce discriminis vestri, cum »nihil egerit aliud nostra inter nos proelatio »quam uti vestro commodo consultaret. Igitur »cum omnis militantium vis et ostentatio ^(a) »proficiat, si, teste imperatore suo, quod singulis sit devoti animi monstraverint; quid hoc »rei est quod incassum discrimina vestra profunditis, Pori iam testimonio facessente?»

Alexander
Indis pa-
ciem sua-
det.

XV. Ad haec dicta cum Indi se nolle Graecis fieri captivos dominumque Alexandrum pati vulgi murmure testarentur, secundo etiam sermone Alexander monet, »Solverent hunc cordis »sui metum expectationemque curarum eiusmodi abicerent atque secluderent: et fidem rati »dat iureiurando. Neque enim sibi libidinem

(a) Cod. *ostentationi*.

(1) Ita sane scribit et Plutarchus p. 62. Τὸς πόλεσι Μάχανος ἔπειτα Πύρρον ἀνὰ ἀμύμονας ἐπέειπεν· μέλλει γὰρ ἐνταῦθα ἀνέχεσθαι etc. Pugna cum Poro ardorem Macedonum magnopere repressit; illam enim acie repleverat etc.

» talem aut desiderium unquam indici imperii
 » adstitisse ^(a); sed enim omnem illam causam
 » proelii hanc fuisse, si experimento ipso forti-
 » tudinis suae, gentes quoque ceterae didicissent,
 » amicitiam suam singulos ^(b) magis quam vehe-
 » mentiam experiri. Convenire igitur irent quis-
 » que in sua, nec ultra quicquam de victorum
 » insolentia trepidarent: cum illa quoque causa
 » ab indignatione victoris sese utique tueretur,
 » quod plerique soleant in ultionem prioris con-
 » tumeliae insequi superatos. Non enim Indos
 » culpa illius ^(c) reos apud se fuisse, verum Po-
 » rum qui sat sibi poenarum qua ^(d) lex belli
 » monuit praestitisset. Sed ne ipsi quidem ultra
 » iam hostis sum, ait. Quin etiam hortor mo-
 » neoque vos uti regem, ut fas exigit et vobis
 » moris est, sepulturae inferatis. Ad haec dicta
 » Alexandri non cunctanter quidem adqueverat
 » vis Indorum. Sed enim Alexandro non absque
 » utili sapientia haec humilitas sederat, cum et
 » vim indicam saepe expertus foret, et pleraque
 » praedae eorum quae secum plurima gentis suae
 » more Indi ad proelium vehunt, in suam pote-
 » statem sciret esse translapsa.

^(a) Alexandri adit
 » gymnosop-
 » histas.

XVI. Quare domitis hostibus avectaque prae-
 » da, ad Oxydracontas ^(e), quae gens exim colit,

^(a) Cod. adstitisset. ^(b) Ita cod. singulos. Confer Itinerar. cap. vii. n. 6. ^(c) Ita cod. sed fortasse dicendum ultior. ^(d) Ita cod. nisi mavis quas. ^(e) Cod. Oxydracontas.

iter suum dirigit. Non illam quidem gentem
 hosticam incursatur ⁽¹⁾ (neque enim illis studia
 sunt armorum) sed quod celebre esset, Indos,
 quos gymnosophistas appellant, hisce in parti-
 bus versari, opum quidem omnium et cuiusque
 pretii negligentes, solis vero diversoriis sapien-
 tissimi, quae humi manu exhauriunt ^(a) aditi-
 bus perangusta, enimvero subter capacibus spa-
 ciata, quod id genus aediam neque pretii scilicet
 indigens, et ad flagrantiam solis aestivam
 aptius ^(b) habeatur. Ii igitur cum conperissent
 Alexandrum ad sese contendere, primates suos,
 quos scilicet a sapientiae modo censent, ob-
 viare adventanti iubent cum litteris huiusmodi:

XVII. » Gymnosophistae Brachmanes ^(c) Ale-
 » xandro homini dicunt. Si tendis ad nos proe-
 » liatrus, utique tibi propositum est quid no-
 » bis afferas, habes porro quod auferas nihil.
 » Sin vero venis ut discas quae a nobis scilicet
 » sciri queant, nulla est invidentia. Etenim ar-
 » bitramur inter hasce scientias nostras causam
 » discordiae positam; cum tibi amica res proe-
 » lium nobis vero philosophia noscatur. His
 » lectis Alexander pacificum iter agere decrevit:

Gymno-
 sophista-
 rum li-
 terae ad
 Alexan-
 drum.

^(a) Cod. exauriunt. ^(b) Cod. aptius. ^(c) Cod. Dragmanes.

⁽¹⁾ Nota incursatur forma deponenti, quam lib. I. cap. vi. sit passivum verbum.

videtque homines reliqua nudos, sed amictu simplici superiectos, deversantesque his aedibus seu ^(a) speluncis quarum relatio supra est. Eorum filii coniugesque pascendis pecudibus occupabantur.

Alexan-
dri quæsit
apud gym-
nosophilis-
tas.

XVIII. Ergo instituit Macedo cum hisce haec tenus loqui ^(a), ac primum an uspiam huius gentis hominibus sint sepulchra? Ad hæc responsum est, idem sibi domicilium esse quod sepulchrum, eoque consuefieri his diversoriis: sed ^(b) dum cotidie dormiunt, desinant aliquando vigilare: exque eo sibi esse unam domum viventi pariter et mortuo. Rursus quaerit ex alio, utrum ne plures vivi ^(c) an mortui putarentur? Ad idque responsum est, videri quidem plurimos mortuos: sed acque ^(d) numerari non oportere eos quos videas, quam illos scilicet quos neque oculi ulli neque ratio conspiceret. Post quaerit ex alio, utrum ne vita fortior, an vero sit mors? Orientis vigor, marcentior vero viseretur occiduus: ortumque hominis esse quo vivitur vitam esse responsum est, quod solis quoque ferventior contraque quo frigeat ^(e). Et id addit, utrum

(a) Cod. *secus*. (b) Ita cod. *sed*. (c) Cod. *viverent*. (d) Cod. *pro æque* habet *eor*. (e) Ita totus hic locus se habet in codice.

(1) Quod adinet ad Alexandri colloquium cum Brachmanibus confer Plotarchum p. 85 — 86. Strabonem xv. p. 714. et seqq. Arrianum vii. 1 — 2. Palladium de Brachmanibus. Zonaram iv. 14.

mare spatiosius anne terra? Terram esse respondent, cuius mare gremio tenetur.

XIX. Sciscitatur id quoque, quaenam omnium bestia callidior et astutior? Hic vero cum risu hominem esse pronuntiant, adduntque rationem de exemplo sui, qui solus tot animalium milia illexisset, ut ad persequenda ea, quae aliis essent, praedae cupiditate laborarent. Non his ut ad contumeliam dictis Alexander movebatur. Enimvero addit, quid imperium illis ^(a) videretur? At illi fraudis potentiam esse respondent ad vitam temporis blandimento, vel, si ita mavelit, iniustâ audaciâ. Quaerit etiam, utrumne dies an vero nox prius constituta putaretur? Nihilque cunctantes, noctem priorem ordine posuere: cum omnia quoque concepta vivendi auspiciū in tenebris sortiantur: post vero nata in lucis spatia transmigrant.

XX. Pergit denique sciscitari, cuinam mentiri hominem non oporteret? Responsum est, Deo, quod omnia videns ille sit atque omnium sciens. Quaerit etiam, quasnam in homine partes honoratiores esse existimarent? Laevas esse responsum est, quod sol etiam oriens ex laevo dextrorsum curriculum exsequatur: tunc ^(b) quod promixtio maribus ac feminis laevarum image

(a) Cod. *quid per imperium sibi videretur*. (b) Ita cod. *tunc* pro *tum*.

partium existimetur, et lactorum ^(a) feminam laevi uberis primum alimenta praestare, Deoque laevis humeris religionē gestari, et reges ipsos indicia dignitatis laevas praeferre. Cumque post haec et quid sibi a rege vellent largiter polliceretur, immortalitatem consoni poposcere. Sed id cum rex praeter potestatem suam esse dixisset; cur ergo, aiunt, cum sis mortalis, tu tamen laboribus servis, et tantis appetentiis vinceris, quarum tibi fructus aut nullus aut brevis est, enimvero idem mox ad alios transiturus?

Alexandri
disputatio
de fato.

XXI. Tum Alexander „Non haec sane nobis, „inquit, in manu sunt: enim Deorum vivimus „lege, quam homines exsequi sit necesse ⁽¹⁾. Ne- „que enim illi nisi navigari maria sivissent, venti „quoque navigantibus prosperarent: aut virecta „etiam morerentur, nisi obortis flabris impel- „lentibus ^(b) concederent ^(c) gigni. Quis neget „cuncta ratione esse qua nata sunt? moxque oc- „cidere interireque ratione? Nihil denique om- „nino frustra repperies, quin cunctis auctus sui „motus et clausula ^(d) sit? ut mihi quoque non

(a) Nota facta, orum plurali numero. (b) Cod. *impellentibus*, quare hand scio an legendum *implentibus*. (c) Cod. *cederent*. (d) Cod. *clausa*, nisi *maius causa*.

(1) Apud Strabonem xv. p. 715. unus dicitur Alexander philosophatus in armis. Eiusdem philosophiam copiose praedicat Plutarchus orat. I. *de fortuna*, vel *virt. Alex.* Confer et Symmachum laud. in *Gratian.* cap. VII.

„utique ratio ista bellandi sit suavis, sed quoniam animum meum ardor istiusmodi voluntatis incusserit, decedo, ac ministerium meum puto quidquid de hoc labore perfecero.

XXII. „Denique facessant ista de medio; „quae iam erunt inter homines discrimina fortunarum? quae dispar ratio gloriae? quae diversitas dignitatum? quis voti modus? Desinet protinus colli terra, transmitti mare, desiderari ^(a) successio, cum illa promptior sit naturae hominis admiratio non videri ^(b) quae metuas, cum meminisse non desinas desideratorum. Etenim quanti qualesque meorum etiam proeliis cecidere? quanti vero adepti desiderata? Non ex illorum incommodo conditionem suam, sed ex ipso proventu beatitudinem meritiuntur ^(c). Haec denique una vivendi lex est, velle unumquemque quod penes alterum videat, ut habeat ipse quoque quod mox transmittat ^(d) ad ceteros.

XXIII. *His talibus* ^(e) cum sese tunc Alexander oblectavisset, exim iter prorsus exsequitur arduum quidem illud et laboriosissimum invidis locis asperitate naturae et colentium vastitate. Deque labore hoc Aristoteli scribens magistro, ut vel ^(f) maximum tibi testimonium dicat: eiusque litterae sententia talis fuit:

PARS
FABULO.
34.

(a) Cod. *desiderare*. (b) Ita cod. *videri*. (c) Cod. *mentuntur*. (d) Cod. *transmittat*. (e) Ita cod. nisi *maius his et aliis*. (f) Ita cod.

Epistola » Operae ^(a) pretium est, mi magister ⁽¹⁾, eorum om-
 Alexandri » nium quae sint in nostris laboribus maxima, eorum-
 ad Aristotelem » que qui mecum una toleraverint opinatissima, te par-
 ticipare per litteras. Igitur indicas regiones inces-
 » sinus. Nam cetera tibi ad Brachmanas ^(b) usque
 Prasiaca » prae miseram. His denique penetratis, Prasiaca ^(c)
 Indiae urbs » supervenimus, quae civitas regia quaedam Indiae
 maxima. » cluit ⁽³⁾. Situs vero eius loci arduus et ad promun-
 » torii ⁽⁵⁾ faciem longe porrectior: nam et mari inmi-
 » net subiacent. Enimvero quod istum colunt homi-
 » num nescias invisitatus an inauditijs genus: hique
 » sunt promiscue mares atque aliud secus: omnes tamen
 » ad nostratia corpora, quibus sunt femine ^(d) mollio-
 » res. Nam et vetus sermo eos molles Sabaeos ⁽⁴⁾ ap-

(a) Cod. opere. (b) Brachmanas, hec et deinceps, uti etiam
 dragmas pro drachmas. Tō γὰρ tamen retineri potest, quoniam legi-
 tur constanter etiam apud Palladium τὰς τῶν Βραχμανῶν. (c) Ita
 cod. promissarium per u cum alijs codicibus optimis. (d) Ita cod.
 femine.

(1) Alexandri longa quaedam epistola ad Aristotelem iamdu-
 dum extat typis excusa quam nonnulli de graeca lingua in lati-
 nam a Cornelio Nepote conversam primum credibiliter dicuntur.
 Iam huius, quae nunc apud V. Valerium occurrit, epi-
 stolae, est plures sententiae cum edita congruant; patet tamen
 eandem alio prorsus auctore genitum, adeoque novam in vulgus
 prodire.

(2) Editā epistola constanter habet Phasiacem, at haec Va-
 leriana constanter item Prasiacem. Et quidem Prasi et Pra-
 siani Indiae populi fuerunt.

(3) Plinius VI. sect. 22. ait: Omnium in India prope poten-
 tiam claritateque antecedit Prasi, amplissima urbe altissima-
 que Palibothra. Iam et Arrianus Indic. cap. x. dicit μεγίστην
 πόλιν Ἰνδοῖσιν ἄντι Παλιβοθρά καλεσμένην, ἐν τῇ Πρασίαν ἔχει,
 maximam apud Indos urbem esse Palibothra in Prasiarum finibus.
 Civitas autem hec dicitur a V. Valerio Prasiaca.

(4) Cod. Sabaeiabeos. Sane Sabaras et Sabracas et Sabi reg-
 num in India fuisse constat.

» pellat. Sed nihil aliud fere ad cibum norunt, praeter
 » piscium genera, quorum illis multa et facilis habun-
 » dantia ⁽¹⁾ est. Fuit igitur mihi ad eorum fabulas
 » diligentia, et interpretis innotuit ^(b) est, qui nobis
 » daret cum hisce barbaris fabulari.

XXIV. » Cumque multus et varius sermo procede-
 » ret, locum interea quendam insulae monstravere (nam sic ma-
 » etiam eminus visabatur) quod esse dicebant veteris
 » cuiusdam regis indidem monumentum: id autem esse
 » et pretiis refertissimum conditis ^(c). Cum naturalem
 » hominum vel diligentiam in nostris vel appetentiam
 » promovissent ^(d), certatimque festinarem, pars
 » visendae eiusce insulae vel sepulchri, pars vero vel
 » plurimi auri etiam aviditate, et spe potius iam
 » animis gestientibus; repente barbari qui loci eius
 » indices fuerant dilabuntur eque ^(e) conspectu nostro
 » incerta quamvis maiestate evanescent, relictis sane
 » naviculis admodum parvis duabus ac decem quibus
 » vectari soliti intellegebantur.

XXV. » Igitur una mecum cum amici ad spectacu-
 » lum properarent, Philon scilicet et Hephaestion, Deliberatione
 » Craterus quoque multiique alii, obstitit [Philon] ac de
 » periculum illud visendae novitatis non primum a rege
 » faciendum, verum a se modo suisque similibus, sua-
 » dere persistit. Quippe amplius aliquid in hisce re-
 » gionibus formidandum, in quibus viderimus homi-
 » num formas de conspectu nostro facile evanisse.
 » Neu siquid secus atque ut speraverant ^(f) incommo-
 » darent, eius periculi fieret de rege principium. Sese

(a) Ita cod. (b) Cod. centur. (c) Cod. conditis. (d) Cod. promi-
 visses. (e) Cod. eque in conspectu. (f) Ita cod.

» igitur iturum esse confirmat, ac si exploratio secum
» dasset, tunc demum nos tuto posse transmittere.

Philonis interitus. XXVI. » Sedet sententia persuadentis, atque ita
» iussimus fieri. Conscensis ergo navibus, protinus
» ire ad insulam tendunt: quae quamvis propter obviare
» oculis videretur, ad integrae horae tamen spatium
» consumperat navigantibus. Tandem sunt visi insulae
» institisse. Sed ubi gestum est, omne id solum re-
» pente una cum viris et sepulchro quod viscebatur sum-
» mersari mari et in profundo labi conspicimur. Ne-
» que enim vana formido ludebat oculos intremescen-
» tium, enimvero illa Philonis mors et exitium eorum
» qui una Philonem comitati fuerant. Territi igitur
» detestabili morte sociorum indigenas barbaros rima-
» bam ^(a), siquid nobis de itinere consultarent. At vero
» nullus uspiam visitur, locisque desertis et inhospita-
» libus per octo posthinc in memoratis ^(b) dies egimus
» consilio confirmando.

Hebdoma-
rion aliae-
que feraz. XXVII. » Tum illo promuntorio, cuius supra facta
» est mentio, bestiam quoque vidimus praegrandi ad-
» modum et inopinabili magnitudine, quam Hebdoma-
» darion vocant, adeo immensae potentiae ^(c), ut illi
» per facile insistentes etiam super dorsum elefantos
» cerneremus. Hac igitur spectaculi foeditate moti iter
» ad Pratiacani repedamus, per quas ubique vastitates
» multa ferarum nomina multasque eiusmodi saevitu-
» dinis facies erat videre: serpentium quoque genera
» permiranda. Illie et solis lunaeque defectus commi-
» nus etiam speculati sumus, et causas hiemis et tem-

» porum differentias arbitrati. Quo primum reversi,
» ut inspecta sunt, vos quoque participare curavimus.

XXVIII. » Nunc enim nobis iter per regna Darii Iter Ale-
» Persaeque nostris agitur: quam cum omnem pera- xandri per
» grare regionem cordi habeamus, multo ubique auro Darii reg-
» multisque crateribus habundamus, non his ex auro na.
» modo materia pretiosis, verum longe lapidum luce
» maioribus. Neque tamen nobis alia quoque ab hoc
» genere divitiarum instrumenta sunt minora. Sed hic
» circuitus ^(a) de quo dicimus a portis Caspiis fieri
» coeptus ^(b) laboris ac vitae ^(c) eiusmodi. Ubi coena-
» tum exercitui foret, statim signum dari classico et
» ad vesperam intri iter oportebat, idque horis ferme
» nocturnis tribus agitari convenerat: sex vero inse-
» quentibus ^(d) horis somno indulgere: rursusque exim
» ad horam diei quartam reliquum spatii transmittaba-
» mus. Sed enim vianibus non simplex habitus, neque
» incuriosa munitio fuerat necessaria. Peronibus quippe
» crura omnia pedesque muniri, et femoralibus uti pel-
» libus ^(e) oportebat, reliquumque corpus ambire lorici,
» quod illae omnes persicae regiones multis admodum
» et vehementibus infestari serpentibus dicerentur.

XXIX. » Idque iter continuatis diebus ferme duo- Aquae cal-
» decim exanclavimus, atque ita demum ad oppidum ^{das}.
» adventamus situm in insula circumfluit fluminis, ibi
» que visitur castrum consitum undique arundinibus,
» quae ad triginta cubitorum spatia supercrescerent.
» Crassitudo vero earum supra eam quanta est hominis
» crassitudo. Navigia quoque plurima anni inerant,

(a) Cod. circuit. (b) Cod. quaeptus. (c) Cod. laboris aut vitae.
(d) Cod. insequentis. (e) Ita cod.

(a) Ita cod. (b) Cod. inmemorari. (c) Cod. adeo muniti potentia
rem.

» quae mox curiosius intuentibus, partes quaedam fis-
 » sarum arundinum noscebantur. Enim huius fluminis
 » liquor ad potum hominis adversus, amaritudine nimia
 » cum salitate. Quaerentibus igitur quam poteramus
 » ex accolis usum elementi memorati, aliud castrum
 » eminus demonstratur ab stadiis ferme quatuor indi-
 » dem situm: ad quod cum audactus quidam explora-
 » turi properasset, flumen quidem affluum vident; sed
 » emersi indidem hippopotami ^(a), magnitudine nescias
 » an sacottia maiores ^(b), nostros qui exploratum abie-
 » rant incurravere. Ac rursus ad aliam partem eadem
 » nobis curiositate rimantibus, agmen earundem bestia-
 » rum longe numerosius occurabat.

Sesoncho- XXX. » Quare omni genere fugiendum loco evi-
 sis regis in- » tandumque periculum videns, classico signum abitioni
 scripito. » praecepit: quamvis tanta vis sitis eiusque desiderii
 » homines incessisset, ut plerique etiam a potu urinae
 » ob necessitatis vehementiam non temperarent. Igitur
 » forte fortuna cum exim stagnum quoddam dapsile
 » repperissemus, potitque desiderato ac persuasi potu
 » [per] prata virentia sterneremur, eminus video in
 » quadam adiacenti eminentia titulo femineo ⁽¹⁾ super-
 » scriptam hanc sententiam:

ADVATIONEM HANC REX SESONCHOSIS ORBIS
 UNIVERSI PRAESTITI CUNCTIS EUBHEM NAVI-
 GANTIBUS MARE.

» Igitur iussi propter hoc stagnum castra constitui,
 » ignisque quam creberrimos fieri.

(a) Cod. hipotami. (b) Cod. iuniores.

(1) Cod. adiacentis insimmentia titulo gemineo. De Sesonchosis,
 cuius sequitur inscriptio, recolle lib. I. cap. XXXI. cum notis.

XXXI. » Et iam noctis ferme hora tertia numera- Feras et
 » batur illustrisque admodum luna nihil diurni luminis monstra.
 » demutarat, cum subito conspicamur undique ex omni
 » silva quae circumsteterat bestias quasdam ad ripam
 » stagni potus gratia contententes. Erant eae bestiae
 » scorpii quidam ^(a) non minus proceritudine cubitali:
 » hammoditae etiam albi colore et rufi: nec non cera-
 » stae coloribus ut supra diversis. Quare vehementi
 » sollicitudine incitati, conspicientesque iam nostrorum
 » aliquos interemptos, fletibus undique consonantibus,
 » periculum opperiebamur. Insequebantur enim prae-
 » dictas bestias etiam quadrupes ^(b) beluae vehemen-
 » tes, potus scilicet consuetudine ac necessitate illò
 » venientes: quae quidam erant leones supra magnitu-
 » dinem taurorum quos ex nostratibus maximos duci-
 » mus, rhinocerotes etiam, vel apri vel pardi, lynces
 » quoque et tigrides, scorpii canerique una ^(c) elephan-
 » tis et burili ^(d): tunc tyrocephantes ^(e), et cum his
 » homines senis manibus portentuos ^(f): immo antipo-
 » des ^(g) etiam et cynopendices ^(h), multaque formarum
 » humanarum genera invisitata ⁽¹⁾.

(a) Cod. quidem. (b) Ita cod. prima manu, mox facrum quadrupes.
 Sed quadrupes etiam apud Frontonem de oration. lib. II.
 fragm. I. p. 245. (c) Cod. tigrides corcepi utrique una etc. (d) Ita
 cod. nisi maxis burili. (e) Ita cod. (f) Ita cod. (g) Cod. im an-
 tepodus. (h) Ita cod.

Porro Sesonchosim (sive Sesostriam) ubique terrarum a se ac-
 quilitarum cippos vel masculos vel feminos erexisse cum in-
 scriptionibus, testantur Diodorus L. 55. et Manethon apud Syn-
 cellum p. 69. et 60. Idcirco ego gemineo legi femineo, nisi quis
 mavult gemineo.

(1) Portenta eiusmodi narraverant multi historici veteres,
 quos inter Alexandri aive comites sive aequales Ossanicus,

XXXII. » Igitur excitabamur ad providentiam pe-
 » riculi imminantis. Atque ideo arma quidem quam
 » properantissime capimus: mando vero ignes quam
 » maximos et creberrimos fieri, silvisque ipsis consula-
 » rare facillimis inmitti incendia. Quae res etsi (a)
 » plurimum quantum contra multitudinem bestiarum
 » opitulari trepidantibus poterat, invitat tamen (b)
 » nimietate luminis plurimas illò contendere: idque
 » certamen in eo usque novis vitandis periculis fuit,
 » donec cum lunae occasu umbrata tellure offusisque
 » tenebris ad consueta silvarum refugia omnes illae
 » bestiae remearent.

Odonto- XXXIII. » Non tamen prius memorata saevities
 tyranni. » animantium receptui consulit, quam id animal super-
 » venisset, quod regnum quidem tenere in haec bestias
 » dicitur: nomen autem Odontotyranum (c) vocant
 » cae (d) bestiae: facie elephantus quidem est, sed mag-
 » nitudine etiam huius animantis longe prosectus, nec
 » minor etiam saevitudine hominibus egregie saevienti-
 » bus. Quare cum nostros inceiseret, ac ferme viginti
 » et sex de occurrentibus viros morti dedisset, tandem
 » tamen reliqua multitudo ignibus circumvallatur et
 » sternitur. Adhuc tamen saucius Odontotyranus cum
 » indidem fugiens aquae fluentia irrupisset, ibique
 » examinavisset (d), vix trecentorum hominum manus

(a) Cod. et ipri. (b) Cod. invita tamen a. (c) Ita cod. pro ei.
 (d) Ita cod. nisi forte scribendum est examinatus erant.

Megasthenes aliiq. Lege Strabonem xv. p. 711. Gallium ix.
 4. et praecipue Plinium vii. sect. 2. qui et fidem interdum eis-
 dem adiungit.

(1) Odontotyranus memorant etiam Cedrenus Collect. by-
 zant. T. ix. p. 153. Glycas T. xi. p. 142 — 143.

» nisi extractus (a) de flumine est. Haec tamen igitur
 » noctis illius nobis periculi finis fuit.

XXXIV. » Longe tamen molestius (quo enim caveri Alias se-
 » difficultus erat) quod post evenit. Tenebris enim rae.
 » post occasum lunae omnia ubumbrantibus, yitalopi-
 » cas (1) viseres de harenis profundis emergere non mi-
 » nus longitudinis cubitis x. eaeque quo poterant ho-
 » mines involant. Tunc ex isdem harenis corcodrilli (b)
 » etiam extantes passim invadunt quadrupedia mili-
 » taria. Ad haec (c) alites quibus apud nos vocabulum
 » vespertilio est, sed quae illic super columbae magni-
 » tudinem, densibus autem (d) ad humani rictus valen-
 » tiam saevae sunt, circumcolare coepere, et quibusque
 » incautioribus aures aut naves aut digitos praesecare.
 » Tum rhinocoraces insecutae, sed eae sane neque ad
 » homines saeviebant; neque ignes temere advolabant (e).
 » Tandem igitur restitutus diei intelligensque in quan-
 » ta discrimina proderemur ab hisce Indis qui sese sa-
 » lutares itineri (f) futuros esse nobis polliciti erant,
 » eos ob fraudis meritum isdem aquis praecipites dari
 » necarique praecipit. Atque exin usi itinere rectiore,
 » tandem restituimur viae quae nos ad Prasiacam tuto
 » deduceret.

XXXV. » Igitur cum oppidum quoddam opulens Procella.
 » sane et habundans omnibus refectioni humanae neces-
 » sariis advenissemus, recipiendis viribus ibidem dies
 » quinque transeginimus. Enimvero cum sexta iam redi-

(a) Cod. extracta. (b) Ita cod. (c) Cod. adhuc. (d) Cod. saevae.
 (e) Cod. advolabant. (f) Cod. salutari itinere.

(1) Si respicias ad epistolam editam, videntur intelligendi
 indici mures.

»tūi consuleremus, talis nobis obicitur admiratio. Pri-
 »mum quidem venti spiritus vehemens et procella adeo
 »supra consuetam magnitudinem rapax orta ^(a) est,
 »ut non tentoria modo satis firmiter fixa conuelleret,
 »verum homines quoque stantes gradientesque proster-
 »neret: nisi quod properanter sarcinis strictis ad tu-
 »tiora oppidi concursamus. Enimvero dum ista mo-
 »limur, coire nubes et in densitatem ulmiæ crassitu-
 »dinis solis lumen omne coëpere subtexere, indiscere
 »tamque nobis noctem diemque confundere.

Nivium
copia. XXXIV. »Neque id breve aut transcursum fuit.
 »Enim diebus fere v^o pari facie foedatus aer in id
 »tandem aliquando purgavit ⁽¹⁾, ut sexta sub luce cum
 »interruptis nubibus sol faciem nando pristinam red-
 »didisset, tantam vim nivium incubuisse videremus, ut
 »supra trium cubitorum altitudinem densa multos qui-
 »dem et nostratium interfecerit, quos forte in aper-
 »tioribus locis nacta sit; plurima autem ^(b) obruerit
 »quadrupedia quorum nihilum non ^(c) stantaria ^(d)
 »morte obruisse visitates.

Præda in-
geny. XXXVII. »Eaque nivium vis cum diebus ferme tri-
 »ginta vix habuisset, aequato tandem solo itinere die-
 »rum ferme quinque Prasiaca ^(e) advenabamus multo
 »quidem labore qui strictim dictus est exanclato: enim-
 »vero maiore præda totius Indiae earumque gentium

»quacumque transmisimus convectata, nullo omnium
 »Indo ^(a) Persarumve dubitante, quia omnia nobis ad
 »subiugandum facilia forent quocumque animo in-
 »tendissemus. At ^(b) cetera nomina pretiorum [et]
 »opulentiam ulterius non requirendam [existimavimus]
 »vixdum gravibus subvectionibus consulentes, cum
 »tanta in his quae subiugata sint loca copia vel af-
 »f^(c)ntia repperiretur. Sic igitur animo laxato cum
 »nihil iam foret quod non fortuna ex hisce appeten-
 »tiis explevisset, omne demum intercedam desiderium ut
 »siquid esset quod invisitatum ^(c) aliis foret, atque audi-
 »tum mirabile haberetur ^(d), id sane resciscere videremque.

XXXVIII. »Tum quidam ^(e) viri ex oppidis cir-
 »cumstantibus esse dignum cognitu et scientia con-
 »tendebant, si modo mirum homini videri posset vi-
 »recta noscere et arbusta loquacia ad humanum modum.
 »Id primum ut impossibile alienissimamque natura ar-
 »bitratus neque credideram referenti. Sed persisten-
 »tibus adserentibusque, adensus [sum] tandem iti-
 »neri ^(f) eius terrae, quam sol oriens visitaret. Eo
 »ergo cum venissemus; ducor in quendam locum arbo-
 »ribus consitum amoenis ^(g). Hunc illi paradisum voci-
 »tavere. Enimvero conceptum viseres non materiae cir-
 »cumiectu verum arborum frequentia circumstantium.
 »Eum ^(h) sacrum soli lunaeque esse dicebant. Nam et
 »aces templaque opere naturali hisce Diis ibidem in-
 »certitudine intervetas, simili facie qua cypressus,

Paradisus
soli et lu-
nae sacer.

(a) Cod. hortus. (b) Cod. tassens. (c) Ita cod. quod scriptum for-
 tasse pro nensitulum. (d) Ita cod. (e) Cod. modo Prasiaca modo
 Prasiacum sicuti in Itinertario videmus Maracundam cap. LXXXIV.
 Maracunda cap. LXXXVII. Tum Hira et Hiram cap. CVII.

(1) Ita cod. sensu neutro.

(a) Ita cod. Indo. (b) Cod. ad. (c) Cod. invisitatum. (d) Cod.
 haberet. (e) Ita cod. nisi maria quiddam. (f) Cod. Liners. (g) Cod.
 et amoenis. (h) Cod. eorum.

» plerumque etiam directiores, ex ^(a) ea stirpe quod
» genus arbores myrobalanos ^(b) habent.

Arbor so-
lis mar, la-
nae femi-
na.
XXXIX. » Sed ex hisce duabus arboribus, de quibus
» supra locuti sumus, marem alteram, alteram feminam
» esse contendunt. Et maris quidem arboris praesidem
» solem, feminae vero lunam esse altricem ^(c). Harum
» omnis circa radices conestitas visceres tergis ac pel-
» libus sacris, sed ex his, quae ex maribus essent, ma-
» rem arborem; quae vero ex pecudibus feminels, ad
» honorem feminae sitae. Quamvis hominibus gentis
» eiusce usus ferri aerisve et stanni omnifariam igno-
» raretur: neque esset quicquam quod ad aedificii usum
» ex luto fingeres. Cum igitur illa terga vel spolia be-
» stiarum ex quis forent animantibus quaererem, con-
» sperio leonum esse sive pardorum, et huiuscemodi be-
» stiarum, et hisce ^(d) tergis non ad honorem solum
» Numinum ^(e) uti consuetos, verum etiam ad operi-
» menta abati homines incolentes.

Eadem
arbores lo-
quaces.
XL. » Id tamen esse in hisce arboribus admirabile:
» namque oriente sole marem illam ^(f) arborem itemque
» cursus sui mediterraneam possidente vel certe occiduo
» loquacem fieri, et consultantibus tertio respondere.
» Idem vero nocturnis horis atque lunaribus arborem

Arbores
adit Ale-
xander.
» feminam. Doctus igitur ab his viris qui antestites ^(g)
» loci sacerdotesque memorantur, uti mundus et ab omni
» inreligioso contagio inpollutus accederem, comites
» mihi eius aditionis adscisco amicos carissimos fidiissi-
» mosque Parmeniona scilicet sed et Craterum, Ysillum
» quoque atque Machentenethra, Sileonta et Machaona

(a) Cod. directorum etc. (b) Ita cod. genere non neutro. (c) Cod. altricem. (d) Cod. argue. (e) Cod. nominum. (f) Cod. illum. (g) Ita cod.

» una Theodecto Difficillique sed etiam Neocle ⁽¹⁾. Mo-
» nentibus igitur sacerdotibus religione prohiberi fer-
» rum id loci ⁽²⁾ inchoi ita ut praedictum est facio mo-
» neoque: addo ⁽³⁾ tamen cautelam eiusmodi diligen-
» tiae, quod octoginta viros fortitudine pariter ex-
» ploratissimos ⁽⁴⁾ adesse circa ea loca ac nemus, quo
» ingrediebamur, quam sollicitissime iubeo, exploratu-
» ros etiam equis ⁽⁵⁾ esset qui forte vocem de proximo
» subiectaret, quam nos ex illis arboribus ferri arbi-
» traremur.

XLI. » Adhibito igitur uno ex Indis, qui interpres
» dictorum idoneus foret cuius inlectu ⁽⁶⁾ illō veneramus,
» iuro quam sancte poenam illum capitis non evasurum
» si promissum ex arbore responsum diffamatumque ta-
» culisset. Unde intentis ad audiendum, mox primum
» solis occasus et abitio fuit, vox auditur ex arbore sed
» lingua barbarica, eiusque interpretamenta nemo ⁽⁷⁾
» quisquam nobis edisertare ⁽⁸⁾ audebat. Id cum ob-
» stinatus facerent cupiditateque omni ad significan-
» tiam ⁽⁹⁾ vocis emissae properarem ⁽¹⁰⁾, interminatus
» interpreti necem, nisi sedulo mihi praedicta narra-
» set, perterritus tandem eiusmodi esse responsum ar-
» boris fert: QVOD ENIM OBITU VELOCI ET OC-
» CASV IAM PROXIMO VITAE MEAE SPATIA PR-

Arborum
oraculum
editum A-
lexandro.

(1) Cod. loca. (2) Cod. addi. (3) Cod. exploratissimos. (4) Cod. equis. (5) Cod. inlectu. (6) Cod. habuit pro nemus. (7) Cod. et discernere. (8) Cod. significuram. (9) Cod. praeparare.

(1) Ita se habent in codice haec nomina. In epistola vero edita (edit. Curtii Basilae MDLVI. p. 443—444.) alia leguntur: Sermibion, Proetilas, Silvius, Mistens, Timotheus, Lacon, Trauselion, Dedicas, Machathonon, Euodes, Simbrins, Swif-
dus, Perdica, Philotas, Coradas.

» GFERENTVR: EAMQVE MORTEM NON DE EX-
 » TERNIS, ENIMVERO DE AMICIS^(a) ET PROXI-
 » MIS FORE. Quae dicta cum ex natura hominis meum
 » quoque animum attillorent, ac sub ortu lunae rursus
 » ex arbore femina oraculum mihi sciscitanti reddi de-
 » precarer, quaerens et obsecrans numquam matre et
 » proximis salutatis obitus mei clausulam subiturus sim;
 » non barbara iam sed graecae linguae significantia
 » lunaris arbor elocuta est: MORTEM MIHI IN BA-
 » BYLONIA ESSE FATALEM.

XLII. » Id satis triste mirumque admodum amicis
 » adsistentibus videbatur. Ego tamen coronis atque
 » alio religioso honore locum donare contendens sum
 » prohibitus a sacerdotibus, quod huiusmodi munera
 » Dii indigetes abnuissent. Agelam moestus et expec-
 » tatione futuri admodum territus: Parmenion autem^(b)
 » me Philippusque in somnum ac requiem hortabantur,
 » Sed id quoque cum omnifariam negitasset, ac iam
 » ferme dies insequens indilueceret^(c), ipsum ad sa-
 » crum ire contendendo adtrectansque^(d) arborem quaeso
 » percontans, ecquid^(e) si vitae praedicto adeo urge-
 » rer, reuocari tamen ad Macedoniam corpus meum
 » Dii permitterent? Fiderent^(f) matrem atque ux-
 » rem ultra potuisset? Sed ad haec [eum] primum
 » ortu^(g) solis lux mundo est reddita, ex^(h) vertice
 » arboris acuta quaedam vox sed enim discrebilis et in-
 » telligenda sic appulit: COMPLETA SUNT, inquit,
 » TIBI VITAE SPATIA QVAE DEBERANTVR, NEC
 » BEVEHI SANE AD MATREM, VT DESIDERAS,

(a) Cod. debuis. (b) Cod. tamen. (c) Ita cod. sed fortasse
 amoque. (d) Cod. ecquid. (f) Cod. videre me. (g) Cod. ortu.
 (h) Cod. et.

» POTERIS, QVOM^(a) ILLA MORS IN BABYLONIA
 » SIT FUTURA. SED SEDES CORPORIS LONGE
 » DIVERSA EST. VERVM VBI HAEC TIBI FINIS
 » ADVERBIT, MOX MATREM QVOQVE VNA ET
 » CONIVGEM PERITVRAS ESSE TRISTIORE^(b)
 » MORTE NON AMBIGAS, INDIS VNA VEL PER-
 » SIS ETIAM INFESTANTIBVS^(c).

XLIII. » His conperitis animoque ad necessaria con-
 » firmato, moratus dies ferme XII^(d) ad Prasiacam fe-
 » stino: et Attilaniae^(e) regionibus, quarum peragran-
 » dis oppidis praesens intentio erat, debitam diligen-
 » tiam praesto. Ergo Prasiaca percursata ceceno Per-
 » sidam omni studio properans Samiramidos quoque
 » nunc regnum visere. Sed quoniam ad hunc^(f) mihi
 » interim finem res gestae sunt, ea te scientia partici-
 » pare amicum fuit. Quare vale^g.

XLIV. Post haec litteras ad Aristotelen datas per-
 git ire, ut scripserat, ad Samiramidos regiam, quod
 illò se et opulentiae fama^(a) ducebat et magnificentia^(b)
 pervulgata imperii satis incliti ad laborem. Quippe
 urbs omnis muro quam validissimo est circumsepta, por-
 tarum valvis aere vel ferro ad firmitudinem vel d-co-
 rem impendio fabre possessis^(c). Omne vero oppidum
 quadratis saxis sed hisce non incuriose laevigatis con-
 gestum et cultum visere non absque admiratione visen-
 tium fuit. Enimvero regina oppido erat et pulchritu-
 dine famosissima et commendabilis ex aetate, forte

(a) Cod. quam. (b) Cod. id tristiore. (c) Ita cod. sed fortasse
 scribendum alius Indiae. (d) Cod. adhuc. (e) Cod. fame. (f) Cod.
 magnifica. (g) Ita cod.

(s) Licet suspicari aliquot carmina haec latitare.

Alexander
 venit in Sa-
 miramidos
 regiam ad
 Candacem.

tunc viro vidua quamvis mater iam trium liberorum.
Sed feminae nomen Candace dicitur. Pronoptis erat
haec Samiramidis supradictae. Ad eam igitur Alexan-
der scribit talia ⁽¹⁾.

Epistola
Alexandri
ad Canda-
cem regi-
nam.
XLV. » Aegyptum adveniens, ex eorum indigenis
» audiui illis terris et domos vestras et sepulchra esse
» defunctorum: ex quibus palam fuit dominatores esse
» priscos reges ^(a) vestri, Indianque tenuisse. Nam et
» relatio addidit ^(b), Hammon quoque meum militas-
» se ^(c) una vobiscum, et id famae adstipulatur etiam
» oraculi maiestas, quod edictum ^(d) iubet uno ^(d) nos
» Deo sacris obsequi. Quare religiosum est facere Dei
» iussa, et id moneo suadeoque, rectius tibi facturae
» si veneris; non vero multum peccare si omittas ^(e).

Epistola
Candacis
ad Alex-
andrum.
XLVI. Ad haec Candace scribit. » Verius ^(f) no-
» bis oraculum est Hammonis Dei neque nos in Aegyp-
» tum militare, neque Indiam nostram hac ex causa de-
» bere commoveri: enim si quis huc audeat, hisce utpote
» hostibus occurrere. Quare Dei iussis parere decre-

(a) Cod. regis. (b) Cod. ralaris. (c) Dic si mavis editum. (d) Ita
cod. (e) Cod. restitui tibi facturae si reueris; non vero multum si
coneris; non vero multum peccare si amittas. (f) Cod. Venus.

(1) Candace regina in rebus gestis Alexandri apud non unum
historicum memoratur. Malala et Cedrenus dicunt eam viduam,
eisdemque interioris Indiae regnum attribuunt. Suidas item In-
dian, et codex graecus ambr. Aethiopiae dicit reginam. Pseudo-
Callisthenes apud Sanctiercium p. 157. n. 2, in Syria regnantem
narrat. Latinius alius codex ambr. cum I. Valerio fere consentit.
Mihi quidem omnis haec narratio fabulosa videtur.

(2) Respee Iovis Strati seu militaris meminerunt Herodotus
v. 119. Strabo XIV. p. 659. Plinius XVI. sect. 89. Aelianus de
natur. animal. XII. 50. Appianus bell. Mithrid. LXVI. Hecychius
voc. *εργειν*, itemque Plutii lexicon mtr.

» tum ^(a) est ac verecundum. Nec nos aestimes colore:
» quippe cui animi liberalis species intus est, non
» satis corporis forma praeiudicat. Id ne putes arte
» timoris adlatum, octoginta nobis populos scito esse
» vel maximos, eosque omnis agere in armis non ob in-
» iuriam inferendam, sed inferentibus occurrentes. At
» vero te probo quod ad communionem nos sacri et
» obsequium voces Hammonis Dei, quem maximum et
» praesentissimum scimus.

XLVII. » Habebis ergo tibi ex nobis amicitiae ar-
» gumentum centum laterculos auri grandissimos. Ae-
» thyopas impubes quinq; ^(b), psittacos sex, phrygas
» quae sex, praeterque haec Hammoni Deo nostro coro-
» nam smaragdus ac margaritis etiam toreumatis pre-
» tiosiore. His et loculos refertissimos cuiusque ge-
» neris margaritarum atque gemmarum ad decem nume-
» rum, eburneosque alios loculos octoginta una misi usi-
» bus et deliciis tuis: ferarum [que] genera quae sunt
» nostratia, elephantos trecentos quinquaginta, par-
» dos sex, rhinoceros octoginta, pantheras ^(c) vero
» quatuor ^(d), canes etiam in homines efferacissimos ^(e)
» nonaginta, tauros trecentos, virgas hebeni ^(f) mille
» atque quingentas, quae cum primum auferenda iusse-
» ris transmittentur. Et ut sales scribas ^(g) ad nos ve-
» lim qui ^(h) te iam orbis universi dominum esse gratu-
» lemur.

XLVIII. Et ad haec quidem transferenda Alexan-
der miserat. Ipse vero paulo post videndi reginas

Candacis mune-
ra ad Alex-
andrum misit.

Candacis
artificium.

1 (a) Ita Cod. sed malim decorum. (b) Cod. quingentos, sed alius
cod. lat. quinq;. (c) Cod. pantheros, sed alius cod. pantheras.
(d) Cod. addit milia, quod omittitur ab alio cod. (e) Ita cod. ab
efferacis efferacissimos, uti apud Belusacensem ipse hist. v. 12.
(f) Alius cod. alio adpiratione. (g) Cod. haec ut sales scribas.
(h) Cod. ei qui.

studio illò profectus est. Quod ubi Candace conperit, eiusmodi rem ex ingenio comminiseitur. Unum e pictoribus peritissimis ire clam obviam adventanti Alexandro iubet, eamque quam conlinatissime efficiat ac depingat, atque sese propter ^(a) picturam quam inleverat deferat ⁽¹⁾. Id ubi factum est et pictor revenit, acceptam effigiem addito quodam et secreto ponit in loco.

Candacis XLIX. Sed insecuta est factum hoc eiusmodi fabula. Filius reginae Candacis, cui nomen Candaules erat, una cum equitibus admodum paucis forte occurrit ad quaedam tentoria Alexandri militum. Moti vero custodes exercitus personae novitate, ducemque illum et siqui cum ipso venerant comprehendunt offeruntque Ptolomaeo cui cognomentum Soter erat: eius enim dignitas veluti secunda post regis ambitum videbatur. Quod igitur Alexander id ^(b) horae somno per diem teneretur, Ptolomaeus quaerit ex homine quis esset quasve haberet causas repentini illius adventus? Ad haec Candaules opinatus regem Ptolomaeum, sese ait esse quidem filium reginae Candacis: sed enim sese una cum confuge civili et incuriosius ad sacrificium annuum contendentem, superventu Amazonum ⁽²⁾ a quodam Bbryciorum tyranno uxore privatum, omnes denique militum, qui una secum fuerant, interfectos.

(a) Nempe prope sese. (b) Cod. ad.

(1) Malab, Cedrenus et Glycas non aient pictum Alexandrum, sed curavisse Candacem ut, illius forma quae esset, fando audiret, atque ita praesentem agnosceret.

(2) Quaedam Amazones videntur olim militavisse sub tyrannis aut satrapis. Lege Arrianum VII. 15.

Quare commodum nunc numeris congregatis hanc se moliri militiam ut ultioni consuleret ^(a).

L. His conperitis Ptolomaeus ad regem irruit, Alexandri commentum. et quae conperta communicat: quae quidem grata Alexandro et ex voto accedere ^(b) videbantur. Surgit igitur e lectulo et diadema protinus suum in Ptolomaei caput transfert, chlamydeque augustiore et regia circumiectum egredi iubet. Tum ubi Ptolomaeus ^(c) ad Candaulem egreditur, facit ad sese Antigonom satellitem vocitare. Pro quo Antigono cumipse Alexander Ptolomaeo se veluti satellitem optulisset, ibi inquit: Cuncta haec mihi comminus dicto, atque a me consilium super re quaeritatio. Ita ut doctus est Ptolomaeus protinus facit. Sed cuncti videntes et Ptolomaeum cum insignibus regii et pro satellite Alexandrum assistere, summa expectatione pendebant, et quid novi consilii regii ^(d) sedisset.

LI. Namque ut egressus est habitu famulantis, Alexandri deliberationes cum Ptolomaeo. protinus Ptolomaeus: Cerne, inquit, Antigone, hunc Candaulem: is Candacis reginae est filius, sed enim iniuriam deslet coniugis raptae per insolentiam regis Bbrycis. Facies igitur obsequenter si nos consilio invases subiciasve requid ^(e) nunc facto opus esse arbitrare. Ad haec Alexander: Dignum te sane erit, rex, ait, si armato exercitu iniuriam supplicis ulciscare, eximasque eius uxorem ^(f) cuius honor matri proficiat. His conperitis, Candaulem gaudium. Sed Ptolomaeus ad haec respondit: Ergo, inquit, Antigone, exsequere istud quod subiecisti consilium atque exercitum

(a) Cod. confutere. (b) Ita cod. nisi mavis accidere. (c) Cod. pectus, sed alius cod. Ptolomaeus. (d) Ita cod. nisi mavis regi. (e) Cod. eiquid. (f) Cod. pro uxorem habet adinterfecta.

para. Faciam sane respondit Alexander: sed enim commodum mihi, rex, ad consilium quod subiecero bellum istud inferri Berycium regi seu regno non die teste: neque enim animus barbari improvisa formidine incitatus ad infectione raptae mulieris temperabit. Erit vero frustra opem supplicii procurare si emolumentum victoriae dilabatur. Ergo si placet nox ^(a) belli tempus et superventus eiusmodi confirmetur. Ubi enim flammis inmissis noctis obscuro turbari civitas coeperit, aliquiescent conditionibus nostris facillime iam praeventi, raptaque nobis haud difficile repraesentabunt.

Candacis filio supplicatur Alexander. LII. Haec cum dixisset, et Antigonus consideraretur a supplice, procidens eius ad genua Candaules: Quam vellem, ait ^(b), tu ille Alexander fores cum hac ^(c) tua Antigone sapientia! non enim armigeri pares nobis calles industria dedisset ^(d). Ergo ut consilium fuit inruunt nocte barbaricam civitatem, et iam somno deditis superveniunt: iniectis denique flammis omnia conflagrare cum septis ^(e) somno nuntiarentur, causamque superventus haud dubie cognovissent: undique inecpari classico ^(f) iubet, Candaules illum exercitum uxorem esse repetentis. Quare boni consularent, si regi uxor protinus redderetur: quod mi fecissent, omnis civitas direpta hostiliter conflagraret. Id ubi civibus palam factum est, irruunt aedes tyranni, aedibusque prae fractis ^(g) mulierem protinus reddunt.

Alexander dissimulata regia persona pergit ad Candacem. LIII. Hoc gaudio ^(h) Candaules cum agendis gratiis occuparetur, eiusque facinoris summam penes An-

(a) Cod. nox, sed videbatur dicendum nox. (b) Cod. pro ait habet au. (c) Cod. haec. (d) Cod. non enim armigeri parum nobis calles industria dedisset. (e) Cod. septi. (f) Cod. clause. (g) Cod. aedibus praefectis. (h) Cod. gaudium.

tigonum collocaret, complexus eum hisce alloquitur: Da quaeso te mihi, Antigone, ait, ad matrem usque comitatum ⁽¹⁾, ut pro consultis tuis a me quoque praemiis munerere. Ergo, inquit Alexander, recte feceris si id ipsum a rege super meo nomine postularis. Nam et mihi haud modicum ^(a) studium est et videndae civitatis tuae et reginae pariter salvandae. Monet igitur Ptolomaeum uti petitis adnueret, seseque legatuna ac nuntium ad Candacem ire mandaret: et Ptolomaeus permisit ac si petenti veniam faceret ^(b), ac sic ait: Et ipse sane loqui per litteras habeo ^(c) cum Candace, et gratiam tibi qua uti ^(d) desideras: eumque nobis quam primum sospitem redhibeto; hunc enim tibi ut me ipsum Alexandrum tecum ipse habebis. Ita sane, Candacis ait, eumque tibi onustum donis regalibus reddam. Innuat ergo traditque Candaules Alexandro vel maximam exercitus sui partem impedimenta quoque omnia quibus apparatus regis utebatur.

LIV. Sed enim Alexander viabundus ^(e) cuncta curiosius spectans animo perhistrabat, montes scilicet arduos et congesta saxorum nivali specie candidum, quae pleraque crystalli metalla dicebantur, frigida sane sub caeli plaga et circum omnia nubibus convestita. Enim frigus hoc fertur non obistere ubertati.

(a) Cod. haud modicare. (Igitur scribendum modicare.) (b) Cod. praemiis ac si petenti advenire facit. (c) Ita cod. nisi majori auro. (d) Cod. quom ut. (e) Cod. viabundus. Nisi quis mavult viabundus. Iam vocabulum viabundus videtur in itineris. cap. LVII.

(1) Videtur dicendum ad matris usque comitatum. Porro Alexandrum incoegita specie solum obire legationes sicut ad hunc historiae locum Malala et Cedrenus et Glycas. Recole etiam Valerium lib. I. cap. xxxix. et xli. et lib. III. cap. III.

Arbores enim procerissimas virentesque et graves pomis ubique mirabatur. Haec poma erant vel mala grandia ad auri gratiam colorata, sed ad magnitudinem ferme quae apud nos est citri exerescentia. Una ponderis et densitatis inmentae prorsus ut singulis acinis vel improbis ^(a) si maioris ^(b) hiatibus non occurras. Granatis etiam malis suam dat gratiam magnitudo: nam grana illis quo glandes inpetu ^(c) verum ignicantia: tam sapora ipsaque mala non minus pepone ^(d) exerescunt. Enimvero potiundi ^(e) horum pomorum perdifficilis occasio: ita omnia vel pleraque dracones amplexi possident haud errabundi ^(f): tum genera lacertorum haud minus ichneumonum magnitudine.

LV. Multa praeterea mimantium genera innoxiaque, sed enim facie peregrina, nostris experimentis aliena: et simias viseres facie magnitudinem ursarum nostratium superpectas formasque varias simularum quas distinguere difficile est [ab] hominibus non insignitis ^(g). Locorum vero pleraque saxis quidem aspera sicuti dictum est, sed quae facile praesumeres haberi et incoli posse Numinibus. Quippe loca haec domus Deorum vocant, et plerumque visuntur in hisce secessibus agere Dii res voluptarias. Addebat quippe Candaces et vocatos hominibus respondere et vultu quoque se regibus ^(h) confiteri. Quare tu quoque, si voles, invitato sacrificiis haec Numina: nec erit difficile ex-

(a) Cod. vel. improb. Haud scio an dicendum impleuris. (b) Ita cod. (c) Cod. inpetu. (d) Cod. peponei. (e) Cod. potiori. (f) Cod. quas et ferre difficile ac hominibus non insignientem. (g) Cod. et vultus esse quo sint regibus.

(1) Id adumbratur ad Hesperidum fabulam.

perimentum, quin te quoque sui conspectu dignentur. Multa igitur eiusmodi cum per omne iter vidisset audivissetque Alexander, tandem cum Candaule ad regium Candacis venit.

LVI. Quare iam primum fratres eius postque et regina mater cum regiae pompae comitatu Candauli obviantes, in complexus eius gratulabundi irruere gestiebant. Sed enim praevenit iuvenis, nec prius sibi adfectus huiusce obsequia deposcit, quam Antigono gratias super adinito sese ac liberata coniuge confessi forent. Hunc enim Antigonom internumitum esse regis Alexandri secumque legatum. Tunc quaserentibus gratiae novitatem et iniuriam raptae coniugis et actionem provisi beneficii refert. Ergo agunt gratias iuvenes et regina laetatur ultione ^(a) pariter temerati Candaulae et integratae nurus illibata laetitia. Coena denique gratulatoria, ubi id tempus, operosa et regalis apponitur: et est videre apud illos lasciviam barbaram, incubare pretiis, illudere pretiis, sed et vesci de pretiis.

LVII. Insequenti autem ^(b) die cum Candace ostentatione regia processisset, superba admodum gemmato ^(c) stemmate et gemmato diademate, statura auctior, aetate veneranda (ut Alexandro recordanti ad Olympiadem matrem eius aestimatio conveniret) dedit prorsus sciri sese et opulentiam suam. Domus vero egregio opere elaborata hisque metallis insignita erat, ut intuentibus splendor ornatus pariter et celsitudo moliminis undique sudo quodam et ignoto ^(d) lumine coruscaret: nihil in sese dispar aut alienum ^(e) possidens usquequaque lucebat. Omnia veste serica, colore pur-

(a) Cod. ultione. (b) Cod. tamen. (c) Ita cod. (d) Cod. alius.

purea^(a), intexta auro, gemmis admixta quae veste coepta fuerant^(b) et perornata. Gemmarum vero regalium utrum magnitudines mirere, an vero coloribus ducere, an fulgoribus vincere, iudicium prae stupore non erat. Inter aurum sane purpureaque texta vel gemmas ebur multum, sed in ebore viseres artis pretia maiora. Onyx pro saxis, et columnae de gemmis, et earum proceritudo ubique supra nustrates arbores, sed quae sint procerissimae, fuerat, hebeno tamen plurima interpolante: quod si sit ad caeruli speciem vel colorem laevigatio, tamen plerumque ex ea purpura aliud esse quam si saxum hebenum mentiebatur^(c).

LXIII. Illic et effigies plurimae tum e marmore vario, tum e metallo cuiuscumque modi renuebant numeriam aestimationem, quae omnis curiosi diligentiam vinceret. Adeo multa erant! Quamvis in singulis figmentis fuerit superior admiratio, currus sane falcatos e porphyrite lapide sed coniunctissime una cum animantibus et aurigis ad veri faciem videre erat plurimos et passim ubique constituisse, quos et cursum agere opinare et moveri omnia non discredere. Ita prae corusco fulgoris oculorum officia praeverso labi erat opiniones intuentium. Ast alii currus quadrigas elephantos iunctos habebant, eosque hebeno, cui concolor bestia veri facilius imaginem retinebat: sed subter erant impressa pedibus elephantorum captivorum corpora subcumbentium aut innixa protoscidibus suspensaque. Quae inter omnia id sane praecipuum regi operis videbatur, quod una de gemma sculptum templum indidemque columnas cerneret intersculptas, ob-

sessum omne et^(a) frequens horrore sacro de Deorum vultibus barbaris, qui plusne formidinis an admirationis darent, haud erat hominis discernere. Inter haec et celsa illa atque ad caelum suspicanda palatia interfluere Argyritum⁽¹⁾ flumen et altum Pactolum fluvium mirabatur: sed utrumque alocum auro divitem et praenimitate auri interfluentis, aquae quoque aurigantem colorem: sel eorum litus et margines insertis arboribus coirescent quae celsae sint et odorae^(b): cypros denique gentiliter vocant fructu suavi et umbrosis frondibus divites.

LIX. Haec igitur cuncta cum Alexander intuitus esset^(c) admiratione quadam debita vincebatur. Agebat in convivio Candaulis soror^(d). Enimvero quae sit quam blandius post^(e) matrem Candaules uti Antigonium suum pro merito gratiae regalis muneretur, quod donatus^(f) pro fortuna tantae reginae, ad propria protinus remearet. Compræhensum igitur Alexandrum Candace per aulam suam omniaque regiae secreta ac penetralia circumducit, secessus quosdam ei aedium monstrans ex eo lapide, cuius quidem fulgor^(g) ignitus est (nam signitem etiam vocant). Intuentibus visitur opinio quaedam indidem solis orientis. Tridinium quoque ibidem videt alio de saxi genere, cui cum sint igneae quaedam maculae vel inustiones; haud secus haec, quam excandentes^(h) lapides sunt, flam-

(a) Cod. omnes vel. (b) Cod. odore. (c) Cod. intueretur. (d) Cod. Candaulis sororis. (e) Nempe regis quam blandius posuit. (f) Cod. donator. (g) Cod. fulgur, quod si reginae, hoc deinde ignitum. (h) Cod. ei candoris. Fortasse scribendum excandescerent.

(a) Ita cod. (b) Ita cod. (c) Ita cod.

(1) Confer Melam III. 7. Plinium vi. sect. 25.

mea visebantur ^(a) quasi caelitus septem astra discurre-
rere: stellasque omni studio et sereno sub tempore
caelestem chorum agere mirere. Erat et tectum ad
Iustar integras domus marmoris preciosi opere circum-
foraneo ^(b). Namque aedes illa portarum lapsibus
subter ut ^(c) a viginti elephantis ad reginae iter move-
batur: eoque his solita regina quoque militum per-
gere praedicatur.

LX. Sed enim Alexander ne victus rudi quadam
admiratione videretur, ampla sane sed pro conditione
opulentiae gentilis atque praesentis vita sibi omnia
confitetur. Quippe admirabilia videri potuisse tunc
mage si apud Graecos haec forent, apud quos essent
elaborandis rebus peregrina materia. At cum Indis ⁽¹⁾
tanta et aliorum huiusmodi pretia servirent, segni-
tiae condemnandos fuisse, si non haberent quibus uti
ex facili licuisset. Et intellegit regina Candace in-
genium viri et probat sane. Sed in respondendo sic

Alexan-
der agno-
scitur a
Candace.
ait: Verà mihi dixisses haec, Alexander mi. Tum
audito nomine obstupescens, *Apaga*, inquit, o regina,
hoc a me nomen, quippe ipse *Antigonus* vocor: Enim-
vero Alexander nobis rex cluit, cuius ego nunc inter-
nuntius huc adveni. Et regina post haec: Esto sane,
inquit, *Antigonus* apud ceteros, mihi tamen nomine ⁽²⁾
Alexander rex eris. Neque nesciens id habeo aut dif-
feram probationem.

(a) Cod. *visabantur*. (b) Ita cod. nisi *maria* sit. (c) Cod. *nominis*.

(1) Nempe mobili. Confer Apuleium *Metamorph.* IV. ed. pa-
ris. ad. MDCLXXXVIII. p. 116.

(2) Cod. *sibi*, videbatur scribendum *Indis* aut *illis*. Vel di-
stendum *tibi*, referendumque ad Candace.

LXI. Et cum dicto adprehendens in paenita ^(a) per-
ducit, olimque proviam ^(b) imaginem ostendit. Agno-
scisne, ait, Alexandri illius quam mentiri non potes
faciem? Sed quidnam intremuisti tam trepide, quidna
turbaris ex vultu? Non ille tu Persarum potens es?
non Indiae dominus? non qui iam orientem omnem
trophaeum tuum feceris, Parthis et Medis imperitans?
An vero te pudet sine militia vel expeditione in manus
feminae desensisse? Quare conice quaeso quid te iuva-
rit tua illa famosa prudentia, cum nunc Candace
tui ^(c) videris sollertior. Quod igitur huc attinet
arrogantiam nimiae prudentiae iam deponito.

LXII. Haec illa dicente, nec vultui constare Ale-
xander, quin etiam infrendere dentibus videbatur. Et
regina subridens: Quid te iuvat, inquit, haec tua
tacita indignatio sic saesientem vel si mavelis iura-
nientem? Ad haec ille: Una mihi, nam sane profitem-
dum est, ait, vel maxima indignatio, quod mihi gla-
dius meus huc comes non sit. Et eunam utri, regina
respondit, gladium tibi nunc requisivisses? At ille,
Quod enim in huiusmodi tempore atque rebus regale
admodum munus foret interfecta te comitem me proe-
missae morti praestitisse, nequid sit foedius quod
praeteritis nostras glorias obumbraverit. Accipio, in-
quit Candace, professionem dignam viro et animo sane
regali: sed metum hunc abicias velim, et magnitudi-
nem gratiae tuae beneficiique considerans dignam vi-
cissitudinem spera. Quod enim filio Candauli meo in
Bebryciorum ultione praestitisti, id tibi ego in tua
salute praestabo, atque apud gentiles barbaros meos

(a) Cod. *poenita*. Et diphthongus quidem ad merito retinetur.

(b) Cod. *proviam*. (c) Ita cod. *tu*.

fidem veri clam habeo^(a). Quippe cum palam sit a caede tui homines natura sacviores haud facile temperaturos, siqui ad fidem venerint, praesertim cum tu etiam Pori sis intersector, cuius filiam scito iunioris mei filii coniugio copulatam. Quare esto Antigonus apud illas, cum mihi soli Alexander habeare.

Alexandri
periculum.

LXIII. Et cum hisce dictis egreditur, atque ad Candaulem sic ait: Fili Candaule tuque Margie nurus suavissima, gaudeo admodum quod in tempore fuit vestro Alexandri regis auxillium reperis: cetero-
qui^(b) vobis vidua iam et lugubris hic sederem. Dig-
num igitur fortuna nostra erit internumtum Alexan-
dri donatum muneribus hinc remitti. Sed ad haec
iunior Candace filius Charagos nomine: Quam vellem,
inquit, o Mater, nostrae quoque iniuriae meminisse!
Neque enim clam te, illum quem epistolatum saluta-
riter dicas fratri meo, mei quoque socii interfecto-
rem exitisse. Erit igitur memoriter ac iuste etiam
indignantis si vel in hoc Alexandri internuntio eius
ulciscamur iniuriam.

LXIV. Sed ad haec regina Candace: Neque, in-
quit, o nate, mihi ad Alexandrum istud iniuriae fa-
cit, et persfacile damnum est regibus uno milite ca-
ruisse. Tunc legationis ius et foedus perpetuum in-
ternuntiorum in nobis claudicare non sinam. Ad haec
Candaules etiam excipit: Neque sane ad ista quae
iusta sunt a nobis quoque aberit Antigoni defeusatio:
neque enim ingenuae conscientiae est, a quo tibi salutem
datam tuisque fatis eius iniustum exitum prodidisse.
Sed enim fortior invenis: Numquid ergo navis, Can-
daule, super hoc Antigoni pra-mio bello nos decerne-

(a) Cod. habes. (b) Cod. ceterumque.

re? Utrum enim iustius sit, vide, ultionem suis an
vero vicem gratiae pruestitisse? Ibat adolescentior
fervor et vis cum impetu animi regalis, et ex pari
utrinque gliscens indignatio asperabatur: minuebat-
que mater aequa^(a) aetas illa temere consultaret.

LXV. Seductio igitur Alexandro, Nunc, inquit,
tempus est tuae celebratae prudentiae: repperiendum
enim consilii genus quo filiis causa civilis proelii dila-
batur. Bono animo esse reginam Alexander iubet.
Quare reversus ad iuvenes: Neque me sane, ait,
minae istae mortis magnopere terrebrunt, nec regi meo
damnosus satis videbitur ista iactura. Quot enim satel-
litum milia et quantus^(b) animantium numerus hoc regi
obsequium meliusque hoc praestare poterit^(c)? Enim-
vero ego cessi Candacei gratiae vesterque iam suam,
siquidem ita nobis ad fidem sederit, uti ex praedica-
tione^(d) vestri praesertim hisce liberalitatis indicis
faciam^(e) Alexandrum ductum huc ad vos sponte per-
venire, praesertim adeo immodice habendi cupidum at-
que opibus inhiantem: qui cum perexiguo comitatu
vestrae se fidei commiserit haud magnificiam quid
de eius exitio consuletis: modo ut vos gratiae memo-
res remuneraturosque^(f) in posterum mihi vos sedulo
promittatis. Sed et sponsionem adolescens, et Can-
dace protinus inventi prudentiam demirabatur. Rur-
susque secreto: Utinam, Alexander mi, te quoque vel-
les ad numerum mihi addere filiorum^(g)! Quis enim

Alexan-
dri calli-
dum conti-
lium.

(a) Cod. etquod. (b) Cod. quantus. (c) Cod. non poterit. (d) Cod.
continetum expraedicatione quod esset novum vocabulum. (e) Cod.
pro faciam habet facile. (f) Cod. remuneratorem.

(g) Nimirum Alexander ab Haliarnassi quoque regina se filium
dilectissimum pactus erat. Confer Isidori. esp. XXIV.

dubiter, tunc demum fore Candacem orbis universi reginam, si talis quoque mater filii putaretur? Ego iam credo non te plus ferro vel procllis quam actu etiam celebris prudentiae gentibus praestitisse. Confirma igitur tibi rursus eandem illam fidem sponsonis meae, neque te ut res est noscendum cuipiam profitebor.

Alexander digreditur ab aula Candacis.

LXVI. Ergo post paucos admodum dies digredienti dat secretius munera coronam auream adamantibus coruscantem prorsus ac si ^(a) regiam, thoracæ varium ex unionibus beryllisque, chlamydem etiam purpuream intextamque auro, aliaque praeterea cum testimonio publico, quae ad satellitem pertinerent, iubetque hominem deduci eo et per satrapas vicissimque profec-

Alexandri cum Diis congressus.

tum repedare quo ^(b) venerat. Ubi igitur ad id loci Alexander venit, quas Candaules ei Deorum domus esse confessus est ^(c), et sperat posse illic sibi cum Diis immortalibus verba ex praesentium copia opinari ^(d); sacrificatus ibidem convivatusque, adhibet etiam ex comitibus quam paucissimos. Interea intervenire quasdam effigies videt tenui quidem sed corusco sub lumine, ut si conventu nebuloso vera primum occurrentium confundantur: tum etiam circumsistentia tecta undique consplendescere: et cum his una crescit turba formarum et murmur praesentium usurpatur, et sit prorsus unum Diis hominibusque convivium.

LXVII. Hic cum animo confusus reverentia debita Alexander trepidaret (quippe intuitu videri ^(e) iam clarius erat flammam quasdam ex oculis Deorum dis-

(a) Cod. aen. (b) Ita cod. (c) Ita cod. (d) Ita cod.

(1) Recole huius libri caput LV.

cumbentium promicantes, prodique effigies quas haud dubie divinas esse vel brutissimas sentiat). Unus ergo tandem ex his: Hæc, inquit, Alexander mi. Tunc cum rex venerationem debitam reddidisset, quaesissetque quis esset qui se foret hæc salutatione dignatus; Ego, inquit, Sesonchosis ille sum: sed enim ut vides adscitus convivio celibatum ago una cum Diis, quod profecto te quoque procul dubio iam manebit. Ad hæc Alexander cum ratum spei istius requisisset, Sesonchosis rursus: Iure, inquit, ista tibi sperare convenit, qui inter cetera laboris et gloriæ, eius quoque urbis auctor extiteris, quæ rebus humanis magnificentia pariter antistat et gloria. Quare abi ^(a) introrsus ut summi quoque potentiam Numinis coram salutes.

LXVIII. Non audacior ^(b) rex ingressus sacri loci paenita ^(c), majestatis effigiem videt et fulgore æthereiore nitentem. Enimvero sedentarium talemque prorsus, qualem apud Rhacotin ^(d) adoratum a sese summum Deum praesidem Serapim meminisset. Ibi ergo cum augustissimum Numen Alexander salutasset, agnitionemque confessus esset olim visitati Dei, rursus Sesonchosis sic exorsus: Numnam, inquit, tibi Alexander mirum est in tam longinquo Dei huius praesentiam visam esse? sed idem ubique totus ac praesens est, ait. Quod enim caeli ambitus ubique praestiterit

(a) Cod. habitus. (b) Cod. accor. (c) Cod. poenita.

(1) Cod. Raecatin. Recole lib. I. cap. XXX. Tacitus Hist. IV. 85—84. narrato simulacri serapiaci advectu ex urbe Sinope Alexandriam iussu Ptolemæi Soteris, ait: Templum pro magnitudine urbis extructum loco, cui nomen Rhacotis. Fuert illis acellum Serapidi aique Iudæ antiquitus sacratum.

homini, id huius quoque Numinis vis, [quae] numquam frustra veluti per absentiam requiritur ⁽¹⁾. Tum ^(a) Alexander occasionem veri audiendi ratus, protinus sciscitatur, quantum sibi ad vitae spatia polliceretur? Sed Sesonchos, Et ante iam dictum fuit, inquit, tibi, nihil homini commodare praescientiam quam requiris ⁽²⁾. Quippe viventi de vitae termino ratum dicere nihil aliud est quam longum moerorem ei et perpetem contulisse; spem vero vivendi perinde fieri longissimam si ^(b) praesentibus perfruire. Quod ergo tuum est ac beatitudini tuae proficit, urbs tellusque quam delegisti erit urbis ^(c) iustior, eoque tibi nunc et in posterum una erit omnium veneratio. Deus ⁽³⁾ denique praesidebit. His etiam laeteris si homine demutaveris ^(d). Post hoc responsum et sacrum Alexander haud difficile ad exercitum venit, Candacis corona et insignibus comptus.

Alexandri
epistola ad
Amazonas
inducit.

LXIX. Exim ad Amazonas ire festinat ⁽⁴⁾, ad quas praemittit litteras in hunc modum scrip-

(a) Cod. cum. (b) Cod. ex. (c) Ita cod. nisi mavis orbis. (d) Ita cod. Confer lib. I. cap. XXXV. p. 46.

(1) Nimirum inquit Aristides orat. in Serapide: Οἱ μὲν δὲ τῆς μεγάλης τῆς Αἰγύπτου πόλεως πολλοὶ καὶ ἴσα τούτων ἀνακαλεῖται Δία, θεὸς οὐκ ἀπαύστουτος ἀνέστην, ἀλλὰ διὰ τὸν τῶν ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων πόλιν. Illi sane qui magnam urbem ad Aegyptum incolant, hanc (Serapim) etiam solum pro hoc invocant, quod nulla denitatur facultas, quin omnia pervadat ac replent.

(2) Vide lib. I. cap. XXXIV.

(3) Scilicet Serapis. Ex his rursus locis (cap. LXVII. LXVIII.) iure existimes scriptorem huius historiae fuisse Alexandrinum.

(4) Alexandri congressum cum Amazonibus sibi omnino permaxime videtur Diodorus XVII. 77. Curtius vi. 5. Justinus XII. 3. Ea tamen res a Strabone XI. p. 305. et ab Ariano VII. 12.

tas. Victorias nostras et in Darium bella, eximque in alios quoscunque militavimus glorias haud dubito vobis famae ipsius magnificentiam commendasse. Nam et Pori fortunam et iter nostrum in Oxydrcontas ac Brachmanas digne taceri non arbitror: in hoc nomine gymnosophistarum etiam per clementiam laudatiora ^(a): quippe quos siverim mage ^(b) cum

(a) Ita cod. (b) Ita cod. sed fortasse dicendum agere.

fabula dicitur. Plutarchus autem p. 83—64. docet accurate quinam e veteribus eandem rem adfirmaverint, quinam item negaverint: Ἡ δὲ Ἀλεξάνδρου φησὶν οὐκ εἶναι Ἀμαζόνια οἱ πολλοὶ ἱστοροῦν, ὡς καὶ Κλαυδίου Ἰσίδωρος καὶ Παύσαντος καὶ Ὀψομένητος καὶ Ἀντιγόρου καὶ Ἰεσίου Ἀποδόκεος δὲ καὶ Χένης δὲ εὐαγγέλου καὶ Προκλήτου, καὶ Ἀπολλωνίου, καὶ Φίλων δὲ Στραβῶνος, καὶ Φιλιστοῦ δὲ εὐαγγέλου τῆς δὲ τούτοις Ἐκκράτους δὲ Ἰερακίδου, καὶ Φιλίστου δὲ Καλκιδάδου, καὶ Διούρι δὲ σέβητος, πολλοὶ μὲν Φίλῳ ἡγησάμενοι τούτου καὶ μαρτυρεῖν αὐτοῖς ἴσταναι Ἀλεξάνδρου Ἀντιγόρου τῆς δὲ τούτου ἡρώδου ἀληθείας, τὸν μὲν Σκῆψος ἔφησεν αὐτῷ δοῦναι τὴν θυγατέρα τῆς ἡμέρας, Ἀρσίνης δὲ αὐτὸν μαρτυρεῖται Ἀλκίαν δὲ πολλοὺς Ἰεσίδωρος Ὀψομένητος Ἰσίδωρος τῆς βασιλεύοντος Ἀσινίαν τὴν βαλάνην τὴν ἐκείνου ἀναγινώσκοντες ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ καὶ τῇ Ἀμαζόνι τὴν εἰς Ἀσινίαν ἀγέμεναι μνησθέντα, καὶ τῷ Φίλῳ, τὸν ἦσαν ἔφη: Ad Alexandram venisse Amazonem (reginam) perhibent multi, inter quos Clitarchus, Polyeritus, Onesicritus, Antigenes, iter sunt. Aristobolus vero, Chersianus, Plotemachus, Antileides, Philothemus, Philippus Isangelus, Isuper eretichus Hecataeus, Philippus Chalcidicus, Daris samius, esse hoc adfirmant commentum; quibus adstipulari videtur Alexander: siquidem Antipatro omnia diligenter scribens, Scythum ait filiae sibi nuptias obtulisse, Amazonis nunquam meminit. Fama est, multis post avois Lyimacho iam regnanti Onesicritum quartum librum suum recitasse, in quo meminit Amazonis, ac Lyimachum subridenter dixisse, Ubi vero tunc ego eram? Denique Auctor Itinerarii cap. XXVI. cognitas quidem ait Amazonas Alexandro sed non adites.

pace ac suis legibus moribusque donaverim.
 Quod si vobis haud displicet, accipite nos istò
 venientes, et, quod est amicitiae munus, Diis
 sacrificate pro nobis: iam quippe vobis aderi-
 mus. At vos velim obviare nobis animo gra-
 tante, cum ad amicitiam iter istud non ad pe-
 riculum sit futurum*.

Amazo-
num re-
sponsum.

LXX. Ad haec Amazones respondere. Vel
 fiducia munus est vel libertatis omnia tibi,
 rex, scribere quae penes nos sint. Non quod
 fidem scriptis derogat ulla suspicio, sed ut ple-
 nius noscas et quid operi precii sit his qui-
 cumque hostili fervore in nos cupiant mili-
 tare. Commune quippe humanitatis studium
 esse arbitramur, in quaeque dubia ausuros ni-
 hil prius quam emolumentum laboris intueri
 oportere. Scito igitur primum colere nos in-
 ter ammannum a Machonico ⁽¹⁾ flumine locum
 omnem quo consistimus ambitum ⁽²⁾, eo fluente
 circiter spacio quo ⁽³⁾ una sit aditacula eaque
 vix accolis nota, qua septem flumina vel in-

(a) Cod. ambrosianus. (b) Cod. quare m.

(1) Haud scio an dicendum Machonico quoniam Arrianus
 (peripl. Euxin.) Machelones populos collocat in Colchida, quae
 vulgo creditur sedes Amasorum. Tamen et Machetegas populos
 fere post Oxidracen regionem videtis in Ptolemaei Asiae tabula
 VII. C. h.

rumpi oporteat vel emergi: eiusque alvei tanta
 est difficultas, quanta nos a quibusvis pericu-
 lis tueatur.

LXXI. Hoc igitur tantillo in loco ducenta
 milia virginum coimus, nullo omnino maris
 sexu interpolato. Enimvero sicubi nobis ad na-
 turam est consulendum, annuum sacrum est
 quod hippophama vocitamus. Eius sacri causa
 ad mares nostros qui ultra amnem extrinsecus
 perpelantur ^(a) omnes ferme transimus, atque
 illic per dies xxx inter haec quae Diis agun-
 tur, ubi fuerit ad lubentiam nubimus. Nuptias
 vero cum maribus derelinquimus, pactis et le-
 gibus ut quaeque exim ad sexum hunc editae
 fuant, eadem ^(b) post septennium in exercitum
 dimittantur. Sed ubi venerint erudiuntur equis
 et peltis, donec armis idoneae fuerint.

LXXII. Igitur nobis quocumque militandum
 et xx milibus nostrum domi et in patria prae-
 tendentibus, et ceteris arma sumuntur rede-
 untibusque mos est honorem pro vulneribus
 numerari. Ea nobis stipendia sunt, haec pro-
 vectio: tantumque quis nostrum honore dives
 est quantum cicatricibus insignitur. Quippe et
 corona aurea redimitae salutatur, atque ado-
 ramur a ceteris, et publicis conviviis adhibe-

(a) Ita cod. nisi maris perpelluntur. (b) Cod. eadem.

mur, et cuncta quae sint nobis ad obsequium
deferuntur. Quod si in bello mortem quam
voti erit nobilis virgo strenue oppetet, et functi
honores adhibentur et adfinitati functorum lar-
gae pecuniae honoresque numerantur. Ceterum
nobis aurum non est neque argentum, nisi
quod sit in insignibus militaribus.

LXXIII. Haec illa sunt in quibus inpen-
duntur nostra discrimina et in quae omnia pe-
tricitandum est, quaecumque Amazonas bella
deposcent: cuius eventum non satis arbitramur
utrique de pari. Quippe ubi Amazonibus auc-
tor ^(a) generis nostri Mars faverit, mares a fe-
minis caeci ^(b) victique maiore cum dedecore
oppetent vel dilabentur. Ubi vero cum mari-
bus steterit belli fortuna, pudenda res est, si-
quid hic sexus superatis feminis gloriatur. Haec
tibi igitur, rex, responsa de nobis sunt, qua-
rum si fiduciam probas, obsequium etiam non
aspernabere: siquidem te coronamus corona
aurea annua, quae sit ponderis quanto tu ius-
seris. Super his quod mavelis scribito: nos
enim, si secus sederit, praeter annem in acie
deprehendes *.

Alexandri
alia episto-
la ad Ama-
zonas.

LXXIV. Hisce rex lectis delectatus admo-
dum, sic respondit. Quai terrae ambitum dili-

(a) Cod. actor. (b) Ita cod. Dic autem capet, nisi forte caeci est
hic pro acerri.

gentius mensi sunt, eiusmodi magnitudinem
universi trifariam dividerunt easque partes Asiam
vel Europam vel etiam Libyam nominavere.
In hisce igitur partibus universis trophaea quo-
que nostra consistent: et est pudendum si in
quibus nulla omnium obstiterit difficultas, a
cognitione vestri veluti sub metus infamia de-
clinemus ^(a). Quare vestrae sit facultatis, siquid
de bello consultetis. Ceteroqui obsequium at-
que amicitiam diligentibus vicissitudo nostri
non displicebit. Neque vero resistentibus exi-
tium gentis et patriae, neque cedentibus ami-
ca humanitas differetur ^(b).

LXXV. Progressae igitur ultra qua ^(c) lege
vultis praeter annem, ad nos venite omnem-
que multitudinem vestram illic in ordines po-
nite. Quod ubi fuerit ex forma huiusce prae-
cepti, ego vobis Hammona patrem meum atque
Iunonem, Minervam etiam victricem iuro, ni-
hil amplius a vobis exactum iri ^(d) quam si-
quid pro viribus offeratis. Mittite sane ad con-
milium mihi strenuas quasque equites ^(e),

(a) Cod. declinemur. (b) Ita cod. max factum differretur. (c) Cod.
pro qua habet sub. (d) Cod. exacturi.

(e) Plase aliter Arrianus VII. 15. Ait enim, Amazonas, quae
non invocatae venerant in castra Macedonum, ab Alexandro
fuisse remissas.

quantas vultis, quibus singulis remuneratio erit,
minae auri quinque pretium, ceteraque ad hanc
magnificentiam congruent. Enimvero istae quas
miseritis, ubi annum nobis ^(a) obsequium emen-
sae sint, in propria remittentur ^(b), uti pro
hisce vicarias destinatis. Super his igitur, ut
vobis commodum est, consultates.

Amazo-
num re-
scriptum.

LXXVI. Igitur Amazones motae rescribunt:
Et dare se regi quam cupiat veniendi faculta-
tem, inspiciendique terras suas, et coronare
secum ⁽¹⁾ annuis talentis sex: quingentas etiam
equites destinasse armatas et strenuas ut po-
poscerat, quae per annos scilicet permutterentur.
Quod si quis ex hisce ad sexum suum cesserit,
eam se patere ^(c) ibidem desiderare, inque eius
locum supplementum de gente postulari. Quippe
Amazonibus certum esse parere viro absentem,
cui cecissem omnium hominum genera didicis-
sent.

Alexandri
iter incom-
modum.

LXXVII. His acceptis Alexander iter in Pra-
siacam inde pervertit, quae quidem eius multa
peregrinatio labori admodum et plurimi peri-
culi fuit. Nam aestatis ferme iam medio repen-
tini imbres fluxere adeo vehementes atque con-
tinui, ut non solum vis animantium deperiret

(a) Cod. nobis. (b) Cod. remittuntur. (c) Ita cod. Est autem ar-
chaimus patris pro pater.

(1) Secum pro se, uti occurrit tecum pro te.

et quaecumque usui sunt ad militiam putrefe-
rent, verum ipsis etiam per indigentiam cal-
ciamenis ^(a) pedum plurima pernicies inferretur.
Quippe ubi nudo vestigio per loca aspera hu-
midaque perpeti labore traherentur. Neque vero
id sub isdem imbris adeo molestum, quam
redeuntibus in naturam temporis solibus fuit:
quamvis intemperie illa et tonitruum plurimum
et iactus fulminum crebros experti essent. Nam
et voces incertas resonantes audierant et por-
tentuosa ^(b) plurima eiusmodi experti erant.

LXXVIII. Ubi vero iam ad Prasiacam adven-
tabant, Tympanisque flumen, quod dispergit
huiusmodi conlimitia, transierant, conperit ibi-
dem ^(c) super magnitudine eius gentis ac regis
potentia qui Prasiacae potiretur. Quippe ista
Prasiaca propter oceanum sita, quo de reliqua
hominum turba semotior, hoc ad multitudinem
quoque largius vivit. Addebat autem ^(d) fama
tot elephantorum etiam milia esse regi, quot
apud alios plerumque super hominibus mentia-

Prasiacae
magnitudo
et potentia.

(a) Cod. videtur habere calciamenorum. (b) Ita cod. heic et
cap. xxxi. Sic legitur monstruosus, montuosus. (c) Cod. tamen.

(1) Ergo epistola Alexandri ad Aristotelem scripta videtur
post hoc iter, quoniam in eo scripto ait Alexander non semel se
venisse in Prasiacam. Confer huius libri capita xxiii. xxvii.
xxxiv. xxxvii. xliii.

tur ⁽¹⁾. His igitur conpertis Alexander limitem huiusmodi loci sensim legens civitates ^(a) eius invadere ac ditioni suae vindicare non negligit, et sacrificia Diis immortalibus facit.

Aristote-
lis epistola
ad Alexan-
dram.

LXXIX. Quae cum maxime persequeretur, ab Aristotele epistolam sumit scriptam in hunc modum. »Per mihi difficile est eligere vel laudare, Alexander mi, ex hisce omnibus aliquid, quae te in ista militia gessisse cognovi ⁽¹⁾: »eamque mihi esse sententiam Iovem testem facio Neptunumque. Quare Diis primum immortalibus Deabusque ago gratias competentes, quod emenso tibi hasce periculi difficultates gratulationem potius quam solatium scribo. Quippe quem sciam non bellorum modo discrimina evasisse, verum temporum quoque et caeli difficultatibus non cessisse. Ex quibus colligere admodum facile esse ambigendum utrum ne te prudentiae viribus an tolerantiae fortitudinis, quae magis praedicem? Certe illud tibi iam ho-

(a) Cod. civitatis.

(1) Plinius vi. aet. 22. ait: Prasiarum regi perditam sexcenta milia, equitum triginta milia, elephantorum novem milia per omnes dies stipendiantur: unde coniectatio ingens opum est.

(2) Simili exordio utitur epistola graeca Aristotelis ad Alexandrum apud Cuiacium p. 314.

mericum adest, quod illic ^(a) sapientissimus gloriatur ⁽¹⁾:

» Multigenaeque urbes hominum moresque notavi.

» Quis enim praedicationis finis istud capit?

» xxx. ferme vix annos emensum te orientis omnibus occidentisque dominari? Bactra te vidit, Aethyopia salutavit, Scythae tremuerunt, quodque uno ille versu percurrit ⁽²⁾:

» Quique novum cernunt hyperionae quique eudentem.

» Neque enim quemquam non aut caesum aut divimus aut supplicantem. Haec quidem Aristoteles.

LXXX. At vero Alexander collecto exercitu iter ad Babyloniam convertit, in qua susceptus honoratissime et sacrificia Diis immortalibus praesentat et certamen gymnasticum ^(b) concelebrat ^(c): atque inde iam pacificum iter coeptans hisce litteris ad Olympiadem ^(d) matrem suam scribit: »Super has quidem quas in principiis egerimus ad Asiam usque expeditiones, omnia tibi nota sunt ^(e), mater mi ⁽³⁾. Aequum tamen fuit et de insequentibus te facere certiore.

Alexandri
reditus Ba-
bylonem.

Eiusdem
litterae ad
Olympia-
dem ma-
trem.

(a) Illic pro ille. (b) Cod. gymnasticum. (c) Cod. concelebrat. (d) Cod. Olympiadem. (e) Cod. sint.

(1) Odyss. l. 3.

(2) Odyss. l. 24.

(3) Nimirum Alexander alias litteras dederat ante ad matrem, in quibus egerat et de rebus aegyptiis. Legi Auctores a me laudatos in praefatione cap. vi. p. 93. n. 2.

Narra- LXXXI. „Profectus quippe ad Babylonem
tar Ale- una cum his quos magis strenuos in exercitu
xandri iter habebam, quae quidem collecta sunt centum
ad Hercu- milia, in ulteriora regionum intendi, perve-
lis colum- nique usque ad Herculis stelas non minus iti-
nas, nere dierum ^(a) ferme nonaginta quinque ⁽¹⁾,
„fama de Hercule sic loquente quod hasce me-
„tas peregrinationis suae fixerit Deus ille qui
„et duas stelas, id est titulos sui quosdam ibi-
„dem dereliquit, quorum unus ex auro, alter
„vero argenteus habeatur. Sed enim altitudo
„eorum est titulorum cubitis ferme quindecim,
„crassitudo vero in cubitis duobus. Hanc mo-
„lem metalli quoniam non facile erat credere
„solido auro ^(b) esse, periculum eius rei facere
„non omisi ^(c). Quare moratus ibidem diebus
„aliquantis reficiendo scilicet milite, sacrificatusque
„Deo Herculi, titulum illum aureum qua-
„potui rimatus sum foramine per omnem cras-
„situdinem elaborato, neque claudicare fidem
„crassitudinis eius inveni. Sed cum cavernam il-
„lam replere religiosum mihi videretur, ad sup-
„plementum eius quingentis auri talentis opus
„fuit ⁽²⁾.

(a) Cod. ad Herculis stellas non minus iterum dierum etc. (b) Cod. solido auro. (c) Cod. omisi.

(1) Recole Itinerar. capp. cxxix — cxx. cum notis.

(2) Longe moderatius et verius in Itinerar. cap. cxx.

LXXXII. „Hinc ergo per deserta redeuntes
„multa praerupta eiusmodi incidimus loca quae
„obsessa crassioribus nubibus nebulosive, om-
„nem omnino aspectum hominis ^(a) sustulerant
„ac diei. Septem denique dierum itinere per
„has tenebras exanclato, tandem Thermodonti ^(b)
„supervenimus flumini haud cuiquam secundo
„ex magnitudine, sed enim per plana et opipara
„loca magno agmine pervaganti. Propter hunc
„Thermodonta genus Amazonum colit, mulie-
„res magnitudine corporis pariter ac pulchritu-
„dine cetera hominum genera superveciae, ami-
„ctae vero ut in picturis est visere unimammis,
„et omnis hisce ferme amictus est arma vel fer-
„rum ^(b). Igitur cum haud procul his ageremus,
„ipsarum quidem potiri haud facile erat, utrum-
„que nostrum a congressu magnitudine fluminis
„dispertiente. Sed praeter illius agmen, bestiae
„quoque nonnullae asperitatesque inpedimento
„erant. At enim conperto illae quod ceterae
„quoque Amazones de nostra amicitia coeptas-
„sent ⁽¹⁾, ipsae etiam periculi causam donis a
„nobis et obsequiis redemerunt.

Amazonet
ad Ther-
modontem

(a) Cod. homini. Sed recole Itinerar. cap. cxx. (b) Ita se habet locus in codice.

(1) Huc usque Itinerarium deduci volumus in nullo codice ambrosiano.

(2) Confer huius libri caput lxxvi.

LXXXIII. » Itemque indidem ad rubrum mare
 » venimus, quorum locorum dextra quidem per-
 » asperis inuisque montibus recta est, laeva
 » vero mari rubro latius fusa. Illic autem ^(a) fac-
 » tis Neptuno sacris immolatusque equis ritu
 » praesenti, die secuta alio quam veneramus iti-
 » nere repedamus: fuitque operae pretium illas
 » quoque nosse regiones. Multa enim hominum ge-
 » nera et inuisitata sunt nobis cognita, quorum vel
 » maxime nobis admirationi fuit videntibus homines
 » absque capitibus corporatos ⁽¹⁾. Namque his homini-
 » bus oculi pectoribus inhaerentes: atque os omne cete-
 » raque oris in parte corporis situm plurimum mira-
 » bamur. ⁽²⁾ Illic et Troglodytas ^(c) offendimus, qui
 » subter terram domiciliis sculptis ac fossis ad serpen-
 » tium instar successus sibi et habitacula laboravere.
 » Quid ergo exim e minus visere esset? Tellurem quan-
 » dam sitam velut in medio mari aestimato longius
 » quam unius diei navigatione separatam. Eo naviga-
 » tione contendimus. Repperimus in illa insula civi-
 » tatem, quae solis esse diceretur ⁽³⁾, ambitus spatio
 » non minus sexaginta stadiis circumscriptam. Sed
 » enim e medio civitatis constructo quodam et congesto

^(a) Cod. tamen. ^(b) Ita se habet locus in codice. ^(c) Cod. Tro-
 glydytas.

(1) Arrianus VI. I. ait, Alexandrum in epistola ad matrem
 de Indorum regione fabulam quandam (aliam tamen huc) nar-
 ravisse: sed eius mox vanitate comperta, epistolam emendan-
 dam curasse.

(2) De insula quidem solis lege Plinium VI. sect. 26. Arria-
 num Iudic. cap. XXXI.

» in loco currus aureus visebatur una scilicet equis at-
 » que inessore aureo laboratus. Is ^(a) omnis labor de
 » auri materia et smaragdi fuit. Mira autem ^(b) opi-
 » scinae maiestas, nec ulli in orbe terrarum operi fa-
 » cili contemnenda. Enimvero isti regioni cum adesset
 » sacerdos aethyops, eo praecedente soli religiosius ope-
 » ratus sum.

LXXXIV. » De sic revertentes locorum ne an tem-
 » poris tenebras profundas offendimus. Unde cum ra-
 » tio ipsa suavisset ibidem mansitare et reficiendis no-
 » stris, et rursus sacrificiis persolvendis Deo soli, quod
 » nullum omnino ignem ex quo luminis foret copia in-
 » veniremus, abscedere indidem confirmavimus. Tum
 » vero divinum quoddam auxilium demorantibus prae-
 » venientes nobis quasdam effigies Numinum cernere
 » fuit cum luminibus lampadarum quas a materia ar-
 » genti emimus ^(c) aestimabamus, atque ita victi ^(d)
 » ductique Tanaim ⁽¹⁾ usque fluvium supervenimus. Is
 » Tanais e septentrionis partibus in Caspium mare pro-
 » fluens Asiam fertur Europamque discernere. Laeva
 » igitur eius itinere permenso ad Xerxis regna perveni-
 » mus, quae post habita Cyri sunt ac nominata ⁽²⁾, ibi-
 » que multa opum regiarum ac divitiarum offendimus.

LXXXV. » Nam et aedem quandam ad speciem Aedes ma-
 » graeci operis illic magnificentissimam videres, inque ⁽³⁾
 » aede etiam responsa dare memoratum regem scisci-
 » tantibus celebrant. Et situm ibidem in templo vis-
 » res varium opus, strophium ⁽⁴⁾ aureum dependens

^(a) Cod. hic. ^(b) Cod. tamen. ^(c) Cod. emulsi. ^(d) Ita cod.
^(e) Ita se habet locus in codice. ^(f) Cod. hic et inferius strophium.

(1) De falso hoc Tanci recole dicta ad Itinerar. cap. LXXXIX.
 n. 2. et 5.

Alexan-
 dro Numi-
 na occur-
 rant.

Orbis. » aedificiū de culmine, adhaerebatque illi strophilo or-
 » bis qui tam ad modum vertiginis caelitū, superque
 Columba. » orbem simulacrum columbae sessitabat, quod ubi re-
 » sponsa rex diceret humanis vocibus seiscitanti loqui
 » ferretur. Id strophium cum auferre indidem mihi
 » cupiditas foret uti ad vos et ad nostram Graeciam
 » mitteretur, idem qui aderant contenderunt rem sa-
 » eram esse neque contempnendo periculo invadari (a)
 » a quopiam posse. Multa igitur alia quoque quae mi-
 » raremur offendimus, inter quae cratera etiam argen-
 » teum capacitatis ad amphoras usque CCC. et LX
 » Eius capacitatis est mensuratio comperta nobis hoc
 » modo, die sacri cum convivium etiam celebre exhibe-
 » bam (b), ad quod convivium tot amphoris repletum
 » esse vas constat. Enimvero vas istud inscalptum erat
 » atque caelatum navalibus proeliis quae Xerxes apud
 » Peloponnesum militaverat.

Sella. LXXXVI. » Erat inter illa caelamina et sella re-
 » galis scalpta insertaque operi ex auro stellata lapi-
 » dibus et ex precio insignis. Inpendebat autem etiam
 » sellam istam vertigo quaedam ad modum mundi figu-
 » rata, quam ipsam quoque responsa sub praesentiam
 Lyra. » regii spiritus dare omnes pariter aderebant. Propter
 » vero eam est sita lyrae facies ex arte eiusmodi, ut
 » nihil demutet ab ea lyra quae sit canora: sic ista etiam
 » ad canendum uti solent (c). Nam et sponte plerum-
 » que spiritu (d) actam canere hanc lyram noveant: et
 » iuxta viseres veluti thecam poculorum XVI cubitis
 » erectam, suprague eam thecam congestam effigiem
 » altitudinis per cubita LXXX una cum gradibus LXXX
 » res aureae.

(a) Ita cod. (b) Cod. exhibebat. (c) Cod. selet. (d) Cod. spiranti.

» Ibi demum et fons fictus est et aquila aurea super-
 » stebat adeo effigata daedale ut pansis alis omnem
 » illius operis ambitum tegeret: namque et arbores
 » scalptae et myrti quaedam ramosae ibidem notaban-
 » tur, omnis istae de auro. Multa praeterea illie fuer-
 » quae quoniam neque abundantiae suae neque magni-
 » tudinis pretio facile offenderint fidem, censeo prae-
 » mittenda. Nunc vale*.

LXXXVII. His scriptis cum a Babylonia iret
 Alexander mirum (a) portentum atque evidens
 ad exitum fuit. Nunciata quippe est mulier
 foetum (b) eiusmodi peperisse, cuius prioris cor-
 poris pars pube tenus ad hominem congruebat:
 enimvero quae insecula corporis erant omnia
 beluina prorsusque qualem Scyllam homines fa-
 bulantur: nisi hoc uno deverterat. non enim
 caninis capitibus lupinisve; enim leoninis atque
 pardorum, suum etiam et ursorum omnem in-
 guinum ambitum texerat spirantibus bestiis:
 etiamsi pars superna humanaque emortua iam (c)
 et colore atro cum desitu spiritus visebatur (d).
 Id monstri ubi mulier quae foeta fuerat enixa

Porten-
 sus.

(a) Cod. mirum et. (b) Cod. factum. (c) Cod. etiam.

(1) Graecos historicos etiam satis veteres a narrandis porten-
 tis eiusmodi non abhorruisse testis est Cicero de divinat. I, 24,
 cuius haec verba sunt: In Sileti, quem Coelius sequitur, graeca
 historia est (i.e. autem diligentissime res Hannibalis persecutus
 est): Hannibalem, cum cepisset Saguntum, vinum esse in somnis
 a Iove in Deorum concilio vocari: quo cum venisset, Iovem im-
 perasse ut Italiae bellum inferret, ducemque ei unum e concilio

est, statim ipsa ^(a) inuictum ad regem detulit, Alexandroque habere mirum quod ostenderet, praedidicavit ^(b). Igitur ingressus qui regi miraculum monstraret offendit eum in cubiculo meridiano somno tunc deditum. Sed ad strepitum irrumpentis cum expergitus foret, audissetque causam, mulierem induci iubet. Ingressa igitur statim facessere universos e praesenti mulier edidit, ipsa vero revelat nudatque quod vexerat ^(c) profiteturque se peperisse.

Portenti
interpretatio.

LXXXVIII. Ergo ad miraculum visionis eiusmodi iubet statim Alexander prodigiorum interpretes convenire ac profiteri ecquid ^(d) eiusmodi novitas minaretur, interminaturque quam sancte nisi ex fide dixerint. Unus igitur e praesentibus magno cum gemitu regi separato: Eheu, inquit, malorum omnium, eheu, mi rex! non enim iam bonis neque inter vivos homines ultra nominabere. Sed cur ista sentiret interpres cum

(a) Cod. his has. (b) Ita cod. (c) Cod. vixerat. (d) Cod. et quid.

datum: quo illum audentem cum exercitu progredi coepisse. Tum ei ducem illum praecepisse ne respiceret: illum autem id ducis facere non potuisse, elatumque cupiditate respexisse: tam visam beluam vastam et immanem circumspicaciam serpentina quacunque incederet omnia arbusta virgulta tecta pervolvere: et eam admirantem quaevisse de Deo quodnam illud esset tale monstrum: et Deum respondisse, vastitatem esse Italiae: praecepisseque ut pergeret praeceps: quid terra aique a tergo fueret, ne laboraret.

rex diligentius quaereret, haec addit: O quid enim, inquit, o vir summe, quicquid ex homine foetus hic habet, ad te pertinet: quod vero est subter ^(a) atque beluile, quicumque tibi subditi sunt et subiecti. Si igitur ea pars quae superna est viveret et moveretur, sicuti haec, quae infra sunt, faciunt, tu sane obtineres ac dominare cunctorum. Sed quoniam secus est, in contrarium intelligendum: nisi quod ii quoque ipsi dissidebunt neque congruent. Vides enim dispaes formas neque inter se amicas, ac prorsus beluile saevientes. Atque hi quidem inter se omnes te oppetente dissentient dimicabuntque. His dictis interpres ierat aversurus scilicet siqua posset et exustus religiosius portenti illius minas ⁽¹⁾. Alexander vero animo consterna-

(a) Cod. super.

(1) Quod adinet ad hoc monstrum foetus prodigium eiusdemque explicationem, conferenda videtur Seneca's Susoria IV, cuius argumentum est: Deliberat Alexander 'M' an Babyloniam intraret, cum denunciatum esset illi responso auguris periculum. Porro sub finem eius Susoriae haec leguntur: Declamabat Fuscus Aurelius controversiam de illa quae postea quam ter mortuos pepererat, somniasse se dixit in loco pareret. Valde in vos cotameliolus fuero, si totam controversiam quam ego intelligo me dicere, Fuscus declamaret, et aperire, aut non agnoscentis puerum, tractaret locum contra somnia, et Deorum providentiam, et male de magnitudine Deorum dixisset mereri eum, qui illos circa puerperas mitteret. Atque hunc quidem locum Faber et Petreus in notis ad Senecam dicunt mutilum; ceterum utriusque videtur Fuscus declamasse contra vanum puerperium ob-

tus cum gemitu sic ait: Pro bone Iuppiter, quam bona res est ignoratio metuendum! Sed hactenus illa animi commotio fuit. Ceteroqui ^(a) viriliter et decore omnem expectatam mortis impetum opperiebatur. Quippe qui praeter cetera eo quoque se solaretur ^(b), quod divinis honoribus haud procul foret.

Alexandro venenum propinatur. LXXXIX. Ergo occasio moriendi talis fuit. Mater eius ad eum scripserat super Antipatri et Divinopatri ^(c) simultatibus, petebatque ut ob id ipsum ad Epirum ire contenderet. Sed enim Alexander cum id virorum iurgium deduci vellet,

(a) Cod. ceteraque. (b) Cod. Tolacur.

servationem: quae res narrationem Historici nostri ita fortasse respicit, ut mihi hinc aliqua oriatur suspicio, Aesopum ante Senecae et Fucii setatem historiam suam elidisse.

(1) In codice 'P. Valerii legitur divino patris, et in alio Latino Divinopatria. Vincentius Bellovacensis Specul. hist. iv. 61. habet de simultatibus Antipatri et divorcio Patris. Divus Antoninus Chron. tit. iv. cap. II. ff. 16. de simultatibus Antipatri et divorcio patris. Mihi vero locus mendosus videbatur (nam et divorcium primum Olympiadis et Philippi qui poterat commemorari?) legendumque suspicabam Cleopatras, atque faciendam eorum ex virorum quod desinebat sequitur. Namque uti narrat Plutarchus p. 89. ob falsum de morte Alexandri nunciium ἐπεὶ Ἀντιπάτρου Ὀλυμπιάδης καὶ Κλεοπάτρας τρανέσσας διέταξε τὰς δὲ λέγει, 'Ὁλυμπιάς πρὸς Ἡέναν, Κλεοπάτρα δὲ Μανδάνην τὰς ἀντιπάλους: Olympias et Cleopatra (soror Alexandri) contra Antipatrum tumultuantes provinciam eius partitae sunt: Olympias Epirum, Macedoniam Cleopatra sumpsit. Id facinus, quamquam aliter deformatum, mihi quodammodo a 'P. Valerio innotuit videtur. Verum ut in re mihi quidem satis dubia sapientiorum iudicio libenter accedam.

statuit Antipatrum ad sese venire ex Macedonia, alio in locum eius substituto. Quod ubi factum est, venenum Antipater laborat curiosum admodum efficaxque, idque per ministrum regi dari in convivio ^(a) exegit poto ^(b). Igitur rex mox lectulo datur: ac diebus complusculis cum illa perniciem conluctatus tandem causam eiusdem periculi esse ab Antipatro cognovit.

XC. Id insecuta est quaedam indignationis caelitis ostentatio. Nebula quippe admodum ^(c) crassa foedaque interfusa omni aëri sudo die cuncta in tenebras verterat. Tum repente e nubibus draconis effigies ignitissima caelitus labitur mare usque, unaque cum illo praestantis ^(d) aquilae species volabat. Quod ubi factum est, Iovis quoque babylonii simulacrum nutare coepit. Et hisce factis, rursus draco una cum aquila sua ad caeli convexa remeavit: aquila sane vehens stellae cuiusdam fulgidum globum. Quod ubi homines visitavere, veluti praenuntiantie divinitate quod gerebatur, Alexander quosque spiritu protinus vacuatur ac moritur. Persis autem ^(e) multa contentio erat cupientibus regem in regno persico sepelire, proque Deo Mithra religionibus ^(f) consecrare. Enimvero Ma-

Prodigium.

Alexander moris.

(a) Cod. coassio. (b) Nempe regi poto. (c) Cod. omnia. (d) Cod. praestare. (e) Cod. tamen. (f) Cod. religionibus. Sed dicendum videbatur religiosius. Vide et cap. xci.

cedones ad Macedoniam corpus indidem ferri et solo patrio sepulcrisque maiorum inferendum putant. Tum Ptolomaeus, quod enim sciret apud Babylona Iovis oraculum esse veridicum, eius Dei sententiam differt, perinde uti ius erat, consulturus. Deusque interrogatus sic ait:

Acepe quae regis sedes cultusque dicitur,
Urbs colitur Nili propter umbrosa fluentia
Aequoris in gremio cereali dives anona
Namine Amazonidos (1) quae dicitur inclita mensis.
Hic sibi templa dari sacrata sede recepto
Iussit cornigeri (2) gemius sub honore Lyaei.

Alexandri
corpus in
Aegyptum
deferitur.

XCI. Dato igitur responso nullus omnium refragatus est, quin ita fieret, ut Deus iusserat. Igitur in Aegyptum corpus Alexandri ferebatur feretro quidem regaliter exornato, tumultuario vero conditorio e plumbi materia, quodque (3) esset unguinibus atque pigmentis, quae servandis corporibus sunt, tutius (4) permanere (5). Ut (6) igitur pompa vehiculoque regali ad Pelusium (7) advehi nuntiatus est; omnes eius re-

(1) Cod. *Amazonidos*. (2) Cod. *quoque*. (3) Cod. *totius*. (4) Ita cod. (5) Cod. *pro ut habet sectur*. (6) Cod. *Pelutium*.

(1) Cod. *Amazonidos*. Iam de libyis Amazonibus (si forte de his hoc loco cogitandum est) quae et in Aegyptum aliasque terras venerunt, susque nomina conditis urbes dederunt lege Diodorum III. 65—66. Tria igitur Amazonum genera apud T. Valerium hoc libro memorantur, indiciae cap. LXIX. et seqq. ponticae ad Thermodontem cap. LXXXII. nunc denique, ut videtur, libycae.

gionis procures ac sacerdotes una cum Diis ac religionibus (2) suis obviam processere, iuniorum Sesonchosim venerati (3), Vulcani quoque appellatione salutabant, quod hunc prae ceteris Deum illa pars arbitraretur orientis (4).

Tumulus
Alexandri

XCI. Enimvero exim ex sententia Naminum prophetae (5) docet, non apud Menphim sacrum corpus, verum Alexandriam pervehi oportere, quod illi loco et auctor conditus fuerit, et tutela vel maxima perpetuo futura nosceretur. Perinde enim inexpugnabilem locum illum praesagium nosci, ut ipse quoque indefessae virtutis esset habitus. Erigitur ergo aedes quam maximo opere ad instar templi, quod etiam nunc Alexandri nominatur (6). Quò ubi consecratas reliquias intulere, visum Ptolomaeo est

(1) Cod. *regionibus*. (2) Cod. *venerat*.

(1) Lege Iahleenskiam *Pantheon aegypt.* part. 1. cap. 2.

(2) Sacerdotes suos vocitabant prophetas Aegypti teste Macrobio *Saturn.* VII. 13. Et animadvertit deinde scriptorem aegyptium. Denique quis dubitet hunc historicum esse aegyptium, quum tam proluxa mentio apud eum sit Serapidis et Sesonchosim seu Sesostriada?

(3) Lege Diodorum XVIII. 28. Etsi autem ad lib. I. cap. XXXI. p. 141. n. 2. iam docui hanc historiam Alexandri saltem ante annum Christi CCCLXXXIX. scriptam apparere, nihilominus et hic mones rursus, constare eandem post quartum Christi saeculum prorsus non esse reiciendam, quando quidem loquitur Auctor de monumento Alexandri adhuc superstiti, quod quidem divus Chrysostomus (*homil.* XXVI. in *epist.* II. ad Corinth. T.

testamentum quoque quod scripserat moriens ⁽¹⁾ publice recitari: idque lectum est ferme ad hanc sententiam scriptum.

Testamen-
tum Alex-
andri.

XCIII. Alexander rex Macedonum dicit. „Primum mando iubeoque, Arrhidaeum ^(a) Philippi interim regni mei fieri successorem. ⁽²⁾ „Sed enim si fuerit mihi filius e Roxane, huic „nomen et regnum nostrum pariter conceden- „dum. Quod si e Roxane puella detur, sit Ma- „cedonum optio quemnam sibi regem ipsi sub- „stituant. Optatus porro constitutusque rex Ar- „giadum ^(b) veterem principatum servare debe-

(a) Cod. Aristeum. (b) Ita cod.

x. p. 625.) ubi recte animadvertit Sanctiercius, sua aetate iam deletum confirmat: *Ἡδὲ γὰρ, σὺν μετ' εὖ σήμα 'Αλεξάνδρου δαΐμων μετὰ καὶ σὺν τῷ ἡγεμῶνι ὅτι ἱερὰ ὕμνησις ὕμνησιν, quæro, Alexandri tumulus est? ostende mihi, et die quo die mortuus sit. Vide et inferius ad cap. xcviii. notam ultimam.*

(1) Ab Alexandro dum adhuc viveret, testamento fuisse divisum inter suos imperium satis docet divinum testimonium libri primi Machabeorum cap. l. 7. Sed enim alii quoque scriptores permulti vel id aperte testantur, vel certe traditus narrant, atque horum plerumque testimonia collegit Sanctiercius p. 573 — 574. Sunt autem hi scriptores Diodorus xx. 84. Curtius x. 10. Ammianus xxiii. 6. Moses Chorenensis *Hist. Armen.* II. 4. Iordanes de rebus geticis cap. x. Mahala p. 249. Chronica excerpta a Scaligero ed. lugd. batav. p. 58. arabes et persæ historici apud Herbelotum bibl. orient. p. 518. nominantique Elmasenius et Mirkhondus apud Sanctiercium p. 574. Nunc his addatur I. Valerius.

(2) Operæ pretium erit conferre divisionem multiplicem et variam imperii post Alexandri fata e Dextippo, Arriano aliisque auctoribus in Photii bibliotheca codd. lxxxii. et xcii. Videndus etiam Diodorus xviii. 5.

bit. Hisce Macedones consueva dependent. „Olympiadi autem matri meae, si ita volet, li- „cebit Rhodi degere, vel in eo quem malebit ^(a) „loco, accipienti cuncta haec quae me super- „stite consequencebatur.

XCIV. „Praefectum autem Macedoniae Cra- „terum fieri mando eique Philippi filiam ⁽¹⁾ con- „iugari. Philotam ^(b) etiam iubeo satrapiae prae- „esse hellesponticae universae, uxoremque ei „fieri Olci sororem. Cappadociam quoque et Pa- „phlagoniam Eumeni gerendam permitti placet. „Eos vero qui in insulis sunt liberos suiue „iuris esse praecipio. Antigonus Cariae praesit, „Cassanderque Boeotiae, eisque omnibus prae- „esse Antipatrum oportebit. Uton ⁽²⁾ Syriae re- „gionum praeficio Seleucum. Phoenicem ac Sy- „riam Coele Meleagro regendam permitti de- „crevi, Aegyptum Perdiccae, Libyam Ptolomaeo, „cui etiam Cleopatram coniugari oportebit so- „rorem meam ⁽³⁾. Regionum porro quae supra

(a) Ita cod. (b) Cod. Philonem.

(1) Videtur intelligenda Thesalonice, quam deinde per vim sibi copulavit Cassander. Vide Diodorum xix. 64. Ceterum, ubi docet Iustianus ix. 8. habuit Philippus multos liberos ex variis matrimoniis regio more susceptos.

(2) Non Uton sed Laomedon praeficitur Syriae ab his qui res gestas post Alexandrum scripserunt.

(3) Notum scilicet ex Olympiade et Philippo.

„Babyloniam sunt curam Phanocrati permitti
„praecepi, eique uxorem Roxanem bactrianam
„dari ⁽¹⁾.

XCV. „His igitur omnibus maudo reposito-
„rium corpori meo fieri auri magnorum ^(a) talen-
„torum sex ⁽²⁾. Quisque autem Macedonum Thes-
„salorumve provector sit aetate atque ad solum
„genitale volet ⁽³⁾ ire, his fieri facultatem, qui-
„bus singulis tria milia drachmarum adnumerari
„conveniet. Argos autem mitti arma quibus ipse
„usus sim ⁽⁵⁾, et auri signati drachmas ‘L’ eaque
„Herculi consecrari volo. Delphos quoque mitti
„praecepi eboris quod in aula mea fuit, draco-
„numque terga et pateras aureas ‘xiii’ primitias
„scilicet operum nostrorum. Milesiis etiam ad
„reformationem oppidi sui dari praecipio auri
„signati drachmas ‘c’ et ‘L’ tantundemque auri
„materiae.

XCVI. „Volo autem, Perdiccam, quem Ae-
„gypto imperatorem atque Alexandriae esse iussi,
„sic uti imperio mandato, ne nomen meum ex
„oppido transferatur: quae quidem etiam maximi

(a) Cod. magnus. (b) Cod. solutus.

(1) Quippe apud Iulium Valerium lib. II. cap. XLIII. Roxane quae nupsit Alexandro filia fuit Darii.

(2) Confer Strabonem XVII. p. 794.

(3) Thoracem Alexandri induit sibi Coins imperator quum pontem puteolanum dedisset. Vide Dionem Cassium LIX. 17.

„Deorum Serapis est sententia ⁽¹⁾. Fieri porro
„unum oppidi sacerdotem, qui sacerdos Alexan-
„dri nominetur, eique insignia dari placet co-
„ronam auream et purpureum amictum. Is ubi
„functus fuerit sacerdotio, omni reliquo munere
„vel inquietudine sit solutus. Sed quisque ita
„sacerdotium nanciscitur sit et genere nobilis
„et existimatione, uti sibi dignitas una cum po-
„steris et ista proficiat.

XCVII. „Indicae regionis eiusque tractus qui
„ad Hydaspim ^(a) fluvium pergit Traxiaden ^(b)
„mando esse praefectum. Adiacentium vero re-
„gionum Apoceronum ^(c) Roxanes patrum uxo-
„ris meae rectorem constitui placet. Racusiam ^(d)
„vero regionem et Bactrianam et Suisiam ^(e) Phi-
„lippo remitto. Hyrcaniam ^(f) Mariaphernae, Per-
„sida Peucestae ^(g). Illyriae vero praeficio Orcion,
„cui quidem ex Asia dari oportebit quingentos
„equos et auri drachmarum tria milia e quibus
„templum constituat, eique templo simulacrum
„Herculis et Hammonis consecratur, Minervae
„etiam et Olympiadis matris meae, nec non

(a) Cod. quo Hydaspim. (b) Dic Traxiden, et recule itinerar. cap. CIV. (c) Ita cod. (d) Ita cod. pro Arachonem. (e) Ita cod. pro Segidianum. (f) Cod. Cyrcaniam, quare licet etiam dicere Carmaniam, sed illud mavult Dexippus apud Photium cod. LXXXII. (g) Cod. Pascestae.

(1) Recole lib. I. cap. XXXIV.

etiam Philippi. Omnes etiam curatores imperii
 imagines consecrent et signa constituent, aurea
 quidem apud Delphos, ceteris vero in locis
 materiae diversae. Constitui autem effigies oportebit
 Perdiccae Alexandri, Hammonis, Minervae,
 Olympiadis, Herculis, Philippi: quae omnes
 divinis honoribus consecrabuntur ⁽¹⁾. Haec
 quidem summa ⁽²⁾ voluntatis Alexandri est accepta.

XCVIII. Vixit autem annos triginta et tres.

Aetas A. Sed imperium iniiit annum agens octavum decimum ⁽³⁾. Omnes autem difficultates eius usque
Gentes ab eo devictae urbesque conditae. ad annos viginti et quinque fuere: reliqua in pace transegit. Gentes barbaras ditioni suae subiecit numero 'xx' et 'ii', graecas vero sedecim. Sed civitates condidit 'xii' omnes nomine suo scilicet nuncupatas, quae sunt hae: Alexandria quae condita est nomine Bucephali equi, Alexandria montuosa ⁽⁴⁾, Alexandria apud Porum, Alexandria in Scythia ⁽⁵⁾, Alexandria Babylonis,

(a) Cod. *summae*.

(1) Haec et alia multa in mandatis regis reperta successores Alexandri propter impensam magnitudinem irrita fecerunt. Consule Diodorum xviii. 4.

(2) Alexandrum annos natum xx. vel. xxi. regnare coepisse communis historicorum sententia est, quibus adde Auctorum Itinerarii cap. xiii. Attamen Suidas anno aetatis xviii. potius regno scribit, cui sententiae calculum adiecit nunc 'I' Valerius.

(3) Nempe ad Concilium.

(4) Scilicet ad Iaxartem seu falso nomine Tanaïm.

Alexandria apud Massagetis, Alexandria apud Aegyptum, Alexandria apud Origala ⁽¹⁾, Alexandria apud Granicum, Alexandria apud Tigridem fluvium, Alexandria apud Troadam, Alexandria apud Sanctum ⁽²⁾, quibus ⁽³⁾ quinque primorum, ut dictum est ⁽³⁾ elementorum idcirco sunt data nomina, ut in hisce elementorum nominibus legeretur ALEXANDER IMPERATOR GENVS IOVIS CONDIDIT. Obitus autem ⁽⁴⁾ eius diem etiam nunc Alexandriae sacratissimum habent ⁽⁵⁾.

FINIS.

(a) Cod. *cui*. (b) Cod. *summae*.

(1) Ita etiam Belloracensis *Spec. hist.* iv. 44.

(2) Ita cod. Sed videtur dicendum apud *Ismam* vel apud *Isidum*. Nam ne dicatur apud Xanthum vetat superior Alexandria apud Troadem. Belloracensis loco nuper citato habet *Scantum*.

(3) Lib. I. cap. xxviii.

(4) Ea tamen memoria aive diei celebritas iam exoleverat vivente divo Chrysostomo, cuius verba recole ad cap. xcii. p. 225. in nota.

IVLII VALERII
VOCABVLA ALIQVOT

QUAE VIDENTVR ADDENDA

LEXICO FORCELLINIANO.

Prior numerus libror, alter capita indicat.

Abrelego, as II. 23.
Adloquor, is I. 49.
Aditula, a III. 70.
Aetherior, oris III. 68.
Affluus, a, um III. 29.
Amplexabundus, a, um II. 35.
Anguen, is I. 29. *genera neutro ut saugua.*
Antopodes, um III. 31. *Consule ibi notam g. Nisi est mendam pro antopodes.*
Architector, oris I. 23. *vocabulum confirmatur.*
Asipulo, as I. 18. *nisi est mendam.*
Attilio, as III. 41.
Beluſis, le III. 85 (1).
Brutissimus, a, um III. 67. (2)
Burius, is III. 31.
Cecim. I. 31.
Compes, is II. 35. *nisi est mendam pro compos.*
Congregatus, us III. 37.

Confectator, oris I. 57. *Occurrit etiam in Liocario 49.*
Coniunctissime adv. III. 42. et 58.
Consplendesco, is III. 66.
Conspicio, is III. 43. (3)
Convireco, is III. 53.
Copulatar, oris I. 7. (4)
Cynopodiens, um III. 31.
Dnedale adv. III. 56.
Defensio, oris III. 64.
Desessilis vel desessile, is I. 20. *nisi est mendam legendumque scissilis.*
Desitus, us III. 87.
Dinascencia, a I. 21. *In appendice ad Forcellinum occurrit dinascencia, a.*
Diverebilis, le III. 42.
Diserulo, is III. 58. (5)
Discriminosis adv. II. 31. a discriminoso.

(1) Gloss. apud Forcellin. in expulsa.
(2) Brutus compar. est apud Saresb. Polycr. I. 1. Genueris.
(3) Genueris adfert consuevit ex Columella VIII. 10. 1. Verum ego quidem lego ibi consuevit.
(4) Landt ex Flavio Genueris. Habet et Forcellinus in expulsa.
(5) Genueris ex Commodiano Iustura. graefat. Habet et Forcellinus in expulsa.

Discorsum I. 65. *confirmatur vocabulum.*
Efferaissimus, a, um III. 47.
Erectissimus, a, um I. 31.
Evacatio, oris II. 30.
Exandens, tis III. 59.
Exdigous, a, um II. 42.
Kathuberaco, is I. 29.
Falsidicentia, a II. 2.
Fortunarius, a, um I. 54.
Hebdomadario (vel hebdomadarius) III. 27. (1)
Hellesponticus, a, um III. 94.
Hippophama III. 71.
Ignicans, tis III. 54.
Ignitissimus, a, um III. 90.
Incommunicatus, a, um I. 5.
Indiluesco, is III. 42.
Incatus, us I. 60. *nisi est mendam. Confer ibi notam a.*
Inextinctio, oris II. 34.
Inshomoris, e I. 35. (2)
Inobsequentia, a II. 21.
Inuicatio, oris I. 20.
Insupero, as III. 5.
Interannuus, a, um III. 70. *confirmatur vocabulum.*
Interminis, ne I. 30.
Interseptus, a, um III. 58.
Intercretus, a, um III. 38.
Intromescens, tis III. 26.
Invado, as III. 53.
Inviabilis, le I. 38. et 61.
Iuristo, as I. 50.
Ioustio, oris III. 59.
Lenta, orum III. 20.
Lignit, is III. 29.
Lualis, le I. 34.
Lusitatio, oris I. 42.
Malebit III. 93. *pro maleot.*
Meditullus, a, um I. 34.
Myrobalaus, i III. 38. *genus masculino. (3)*
Natabundus, a, um II. 31.
Nexabundus adv. I. 2. a nexabunde.
Numeris, a, um III. 58.
Odontotyrannus, i III. 34.
Peculis I. 55. *terminatio sexti casus pluralis.*
Pellinus, a, um III. 23.
Perlorreo, es II. 9. (4)
Pernirandus, a, um III. 27. (5)
Peraico, oris III. 6.
Perpelor, oris dep. III. 71. *nisi est mendam.*
Persuavis, is III. 30.
Plebica, a II. 36.
Portentuosus, a, um III. 51 et 77.
Practuo, is I. 38.
Prascius, us I. 49.
Prastigio, as I. 63.
Prascepscent, oris I. 65.
Prascepscentis, antis I. 43.
Prolississimus, a, um I. 57.
Promixtio, oris III. 20.
Quinqueiugus, a, um I. 18.
Quinquevertex, oris I. 29.
Reclius, a, um I. 35. *pro reclusus.*
Regalissimus, a, um II. 33.

(1) Forcellinus in expulsa sed alio sensu.
(2) Confer Forcellinum in expulsa.
(3) Confer Io. Rhodii lexicon Scribonianum.
(4) Genueris, nec non Forcellinus in expulsa.
(5) Cum tamen quidem est apud Gellium III. 6.

Reverto, as III. 42.
 Rhinocorax, eis III. 34.
 Salicis, tis III. 29.
 Sensibile, is I. 36.
 Stantarius, a, um III. 36.
 Subscius, a, um II. 21.
 Subtersterno, is II. 17.
 Summerso, as III. 26.
 Suseptatrix, eis II. 19.
 Traditus, us I. 31.
 Transcursorius, a, um III. 36 (1).
 Transuho, is I. 10.

Transvesto, as II. 37.
 Tumultuario ade. 65 (2).
 Tyrocephalus, tis III. 31. *nisi est mendum.*
 Veridicestas, ae I. 14. et II. 2.
 Viabundus, a, um III. 54. *si tamen ibi placet nostramendatio.*
 Unimamma, ae III. 82. *nee non in Itinerario 96.*
 Unitalopex, ae, vel unitalopex, eis III. 34.

VOCABVLA ALIQVOT

NOVI SIGNIFICATVS

APVD IVLIVM VALERIVM

Aurigo, as III. 53. *pro auro colluceo.*
 Colihatus, us III. 67. *nova significatione, et sine diphthongo.*
 Exanimo, as III. 33. *sensu neutro.*
 Infectio, omis III. 51. *id est contaminatio (3).*

Inopinatus, a, um I. 52. *id est opusitas.*
 Opificius, ae III. 83. *id est opificium.*
 Purgio, as III. 36. *sensu neutro.*
 Vertigo, inis III. 86. *id est pila versatilis.*

(1) Confer Scriban. de Med. Christi. Gesnerus. Habet et Porcellinus in expulsiis.

(2) Porcellinus in expulsiis.

(3) Confer Octavium Horatianum I. 1. Gesnerus.

Extremum monitum.

Itinerarium et Iulium Valerium nunc primum me edere dixi in fronte utriusque Operis. Et si enim non incursio quicquam eiusmodi mihi in impressis libris occurrit. Amicos etiam perdoctos aliquot quoniam hac inper re sententiam rogaverim, il pariter nihil se habere exploratum responderunt. Sed eam quia non ideo multas esse veteres editiones rerum Alexandri, quas mihi omnes oculis inspicere non licet; ideo lectorem candidum rogo, ne mihi frandi vertat, siquid forte ante editam doctis viris aliquando videbitur. Illud utique certum est, me ex ambrosiano antiquissimo, quoniam nemo hactenus tractaverat, codice utramque Opus diligentibus curis emulere.

RERVM ALIQVOT NOTABILIORVM

APVD IVLIVM VALERIVM

INDEX.

Prior numerus libros, aliter capita indicat.

*A*bleritarum legatio ad Alexandrum I. 60.
*A*cernanum rex oppressus a Philippo I. 5.
*A*chilli parentat Alexander I. 53.
*A*chillis clypeus I. 59.
*A*oles magnificentissima III. 85 — 86.
*A*emilius consul Romanorum it legatus ad Alexandrum I. 16.
*A*gathodaemon locus Alexandriae I. 22.
*A*lcibiades curiae atheniensis consorcio ablegatur II. 25.
*A*lexander matrem reconciliat Philippo I. 6 — 7. *Mavult esse*
Therites apud Homerum quam apud scriptores vulgares
Achilles I. 59. Hostibus fame laborantibus framentum mittere II. 36. Civitate atheniensi donante 25. Aegrotas 31. Legatus it ad Dariam III. 5. Dicitur iunior Senacharis I. 36. III. 91. Dicitur Vulcanus ibidem. Dicitur honoribus cultus II. 44. 46. III. 83. 90 — 92. Gentis barbaras viginti duas, graecos sedecim subiecit 98.

Alexandri ingens cum Nicolao aeternae I. 2. cum *Lydia* et *Philippo* patre 5. *Exercitus*, naves et pecunia 15. *Militar* fame laborant 61. *Alis* incommunis III. 1. *Actinia* 65. *Congressus* cum *Diti* 66. 84. *Corpus* vehitur in *Aegyptum* 91. *Sepulchrum* 92.

Alexandro quae occisio mariendi III. 89.

Alexandria aegyptia conditur I. 20 — 55. *Eadem* quinqueveter 29.

Alexandriae architecti I. 21. 23.

Alexandriae regiones appellationes primarum quinq[ue] graecarum litterarum distinctae I. 28. III. 98.

Alexandria urbes duodecim conditae ab *Alexandro* III. 93.

Amazones indicae III. 69 — 76. ponticae 82.

Amynas *Antiochi* filius transfuga ad *Persas* I. 55.

Amphictyones II. 17. 20.

Anguim cultus *Alexandriae* I. 29.

Antigonus satellites *Alexandri* III. 50.

Antipater concunum *Alexandro* propinandum curat III. 89.

Aquilae prodigium I. 50. III. 90.

Arbores solis et laeas iniquae III. 58 — 42.

Argyritus fluvius III. 53.

Astrata vel *Astras*, tox vicus *Aegypti* I. 19.

Bebrycorum tyrannus III. 49. 54.

Brachmanas colloquium cum *Alexandro* III. 18 — 20.

Candaiae proneptis *Samiramidis* III. 44. *Alexandrum* pingendum curat 48. eundem capit 64.

Candaci parent octoginta populi III. 46.

Candacis munera *Alexandra* oblata III. 47. 66. *Candacis* regum et apes 54. et sepp.

Candaules filius *Candacis* III. 49.

Castibena antiochi thebani I. 68.

Carthaginienses ab *Alexandro* irrepti I. 17.

Cotaphracti, insensio orientis I. 59.

Charaxus *Candacis* filius inuit III. 64.

Cleopatra nubit *Philippo* I. 4.

Cloacas *alexandrinae* I. 23.

Clytomachus thebanus triplici certamine vincit I. 63.

Concubinae *Alexandri* octoginta supra centum II. 55.

Coronae oblatae *Alexandro* a *Romanis* I. 38, ab *Atheniensibus* II. 20, a *Candaee* III. 47. 66, ab *Amazonibus* 73. 76.

Daemon melior I. 27.

Darii munera *Alexandro* oblata I. 43. *Darii* iactantia 47. 45, 48. 50. 54. *Familia* capitur 54. *Deliberationes* II. 23, obitus et funus 54 — 57. *Interfectores* in *crucem* acti 42.

Dario paruerunt gentes centum et viginti I. 50, centum et octoginta II. 30.

Dii laevis humeris gestari soliti III. 20.

Draco locus *Alexandriae* I. 22.

Dracenis prodigium III. 90.

Edictum *Alexandri* ad porticum imperium constituendum II. 30 — 40. ad detegendos *Darii* interfectores 41.

Epitotarum regem successio I. 53.

Epistola *Aristotelis* ad *Alexandrum* III. 79.

Atheniensium ad eundem II. 6.

Brachmanam ad eundem III. 17.

Candacis ad eundem III. 46 — 47.

Fori ad eundem III. 4 — 5.

Satraparum ad *Darium* I. 49.

Epistolae *Alexandri* ad *Tyrios* I. 40. ad *Darium* 46 — 47, ad *Atheniensis* II. 5. 7. 21 — 24.

ad *Lacedaemonios* 26. ad *Rogodnem* 45.

ad *Porum* III. 7 — 8. ad *Aristotelem* 23 — 45.

ad *Candacem* 45. ad *Amazonas* 69. 74 — 75.

ad *Olympiadem* 50 — 86.

Amazonum ad *Alexandrum* III. 70 — 75. 76.

Darii ad eundem I. 42. 51. ad *Satrapas* 48. 60.

Rogodanis ad *Alexandrum* II. 44. ad *Satrapas* et optimates 45.

Enchirid montis in carcere ab *Atheniensibus* II. 25.

Eurylochi locus *Alexandriae* I. 22.

Forma descriptum spatium *Alexandriae* I. 26.

Fati vis II. 38. 43. III. 21.

Fortis portentosis III. 37 — 38.

Hydrachia regio (nisi est mendum) I. 52.

Hammon militaris III. 45. *Eiusdem* templum *argenteus* fabricatum ab *Alexandro* I. 18.

Hasta in *Tetro* monte defixa I. 56.

Hebdomadarius, vel *hebdomadarius*, fera III. 27.

Horacis calcearum III. 84.

Hermopolis locus *Alexandriae* I. 20.

Hippophanta sacrum annuum *Amazonum* indicarum III. 74.

Imber fugam *Persis* suadet. I. 65.

Indi bestiis committant. III. 9.
 Insula magica III. 24—26.
 Interdidum locus Alexandriae I. 20.
 Iovis ac Iunonis templum in Aegypto I. 51.
 Iovis babyloni simulacrum natum moriente Alexandro III. 99.
 Iovis effigies I. 30.
 Lacedaemoniorum cum Alexandro bellum II. 25—27.
 Laeca pari honoratio in homine III. 20.
 Legati Alexandri a Tyrus necati I. 41.
 Leontas missus ab Alexandro advenas Athenas II. 7.
 Licanorum foedus cum Alexandro I. 16.
 Lycæonia dicta recentius Licania ibidem.
 Machonius fluvius III. 70.
 Margie Porti filia nurus Candacis III. 62—63.
 Mars Amazonum parens III. 73.
 Melampus vates I. 57—58.
 Melanchion locus Alexandriae I. 22.
 Mesonponto locus Alexandriae I. 27.
 Mineruae simulacrum erectum in Macedonia II. 22.
 Monstra varia III. 54—56, 85.
 Mothanae urbis rebellans imbutur ab Alexandro I. 8.
 Nectanab status et inscriptio I. 37.
 Nicolaus aeternum victus ab Alexandro in olympico agone I. 5.
 Nix maxima III. 28.
 Numina occurrunt Alexandro III. 66, 84.
 Numinum sedes terrestris III. 55, 68.
 Obellisci duo Sesonchosis regis I. 31.
 Odontotyrannus fera III. 35.
 Olympias comes Alexandri illam usque I. 59.
 Oraculum sacerdotis olympici I. 3. Hammoeis 11. Serapidis 32—34. Apollinis 63, 67, sacerdotis platensis II. 12.
 arborum solis et lunae III. 41—42. Sesonchosis regis 67—68. Pectarum regis 85—86. Iovis babyloni 90.
 Oratio Alexandri ad parentes I. 6—7, ad Gracos 15, ad veteranos 14, ad Memphisas 35, ad milites 45, 62, III. 2—3, 6, ad Indos 14—15, ad Brachmanas 21—22.
 Aetichis II. 8.
 Darii II. 56.
 Demadis II. 9—12.
 Demosthenis II. 15—19.
 Oxyartini fratris Darii II. 29—30.

Orphei statua sudas I. 57.
 Pactolus indiciis III. 68.
 Paradisi soli et lunae sacer III. 68.
 Paratonii urbis etymologia I. 19.
 Parmenion architectus I. 55.
 Pausanias Olympiadis proci I. 10, Philippum interimis ibidem, rap-
 tam Olympiadis molitur 14, manu Philippi morientis occiditur 129.
 Pectus tributi exactores apud Philippum I. 9, II. 30.
 Phari urbis origo I. 25.
 Philippi imagines depositae ab Atheniensibus II. 22.
 Philonis interitus III. 26.
 Porti inactantia III. 4—5. Idem singulari certamine ab Alex-
 andro interimitur 15.
 Prasiaca civitas Indiae regis III. 23. Eiusdem magnitudo et
 potentia 78.
 Procella III. 55.
 Proserpinae templum et tegmen Platensis II. 1.
 Protei sepulchrum et sacrum I. 25.
 Proteia insula I. 13.
 Pygmae Perzarum atque Macedonum I. 52—55.
 Reges indicia dignitate laevae praefertur III. 20.
 Rugodane Darii mater II. 56, 43—44, 46.
 Romanorum legatio ad Alexandrum I. 16.
 Roxane Darii filia Alexandro a patre derposita II. 58.
 Sabaei in India III. 23.
 Sacerdos Alexandri III. 96.
 Samiramidis urbs regia III. 44.
 Satyri vinum oblatum Alexandro I. 51.
 Scamander, seu potius Cassander, Macedoniae curator I. 16.
 Scou locus Alexandriae I. 27.
 Serapidis statua I. 30, 35, nomen 34.
 Serapion Parmenionis I. 34.
 Sesonchosis regis inscriptioes I. 31, III. 30. Congressus cum
 Alexandro 67—68.
 Sicula oppida domita ab Alexandro I. 16.
 Solis civitas III. 83.
 Stangorus magistratus platensis II. 2—4, 10, 16, 23.
 Staurorum ignitorum strategema III. 10.
 Toposiris seu Toposiridis locus I. 29.
 Testamentum Alexandri 92—97.
 Thebarum excidium I. 64—67.

Thebas restitui permittit Alexander I. 69.

Tripus Croesi ab Alexandro sublati I. 63.

Tympanis flumen Indus III. 78.

Vaticinandi argumenta II. 3.

Urbium orbis terrae maximarum distationes I. 24.

Vulcani templum memphiticum I. 36.

Vulcanus Deus praecipuus Aegypti orientalis III. 91.

Offenbachii, typis C. L. Brede.

TUUM VALERITRES OESTE ALEXANDRI MACEDONIS
TRANSIT EX NESO GREGO LIBER PRIMUS QUI EST
OR TUS EUS DEM EXPLICIT INCIPIT LIBER SECUNDUS
FELICITER QUI EST ACTUS

Quar Alexandro ter eborintho plures erant Urbem quidē
illis operis maxime populis: eni vero religioni intentā profer
pina deae cuius templū eris erectū ad magni siccitiam usq̃

I.

Ex codice ambrosiano saeculi circiter IX.

Obitus tamē eiusdem

Stamune Alexandrie sacratissimum habent

II. EXPLICIT ALEXANDRI INCIPIT ITINERARIUM EUGENII
Dextrum admodum sciens & omne tibi & magisterio
futurorum domine constantibus metior

21003004, 21004, 21005, 21006, 21007, 21008, 21009, 21010, 21011, 21012, 21013, 21014, 21015, 21016, 21017, 21018, 21019, 21020, 21021, 21022, 21023, 21024, 21025, 21026, 21027, 21028, 21029, 21030, 21031, 21032, 21033, 21034, 21035, 21036, 21037, 21038, 21039, 21040, 21041, 21042, 21043, 21044, 21045, 21046, 21047, 21048, 21049, 21050, 21051, 21052, 21053, 21054, 21055, 21056, 21057, 21058, 21059, 21060, 21061, 21062, 21063, 21064, 21065, 21066, 21067, 21068, 21069, 21070, 21071, 21072, 21073, 21074, 21075, 21076, 21077, 21078, 21079, 21080, 21081, 21082, 21083, 21084, 21085, 21086, 21087, 21088, 21089, 21090, 21091, 21092, 21093, 21094, 21095, 21096, 21097, 21098, 21099, 21100, 21101, 21102, 21103, 21104, 21105, 21106, 21107, 21108, 21109, 21110, 21111, 21112, 21113, 21114, 21115, 21116, 21117, 21118, 21119, 21120, 21121, 21122, 21123, 21124, 21125, 21126, 21127, 21128, 21129, 21130, 21131, 21132, 21133, 21134, 21135, 21136, 21137, 21138, 21139, 21140, 21141, 21142, 21143, 21144, 21145, 21146, 21147, 21148, 21149, 21150, 21151, 21152, 21153, 21154, 21155, 21156, 21157, 21158, 21159, 21160, 21161, 21162, 21163, 21164, 21165, 21166, 21167, 21168, 21169, 21170, 21171, 21172, 21173, 21174, 21175, 21176, 21177, 21178, 21179, 21180, 21181, 21182, 21183, 21184, 21185, 21186, 21187, 21188, 21189, 21190, 21191, 21192, 21193, 21194, 21195, 21196, 21197, 21198, 21199, 21200, 21201, 21202, 21203, 21204, 21205, 21206, 21207, 21208, 21209, 21210, 21211, 21212, 21213, 21214, 21215, 21216, 21217, 21218, 21219, 21220, 21221, 21222, 21223, 21224, 21225, 21226, 21227, 21228, 21229, 21230, 21231, 21232, 21233, 21234, 21235, 21236, 21237, 21238, 21239, 21240, 21241, 21242, 21243, 21244, 21245, 21246, 21247, 21248, 21249, 21250, 21251, 21252, 21253, 21254, 21255, 21256, 21257, 21258, 21259, 21260, 21261, 21262, 21263, 21264, 21265, 21266, 21267, 21268, 21269, 21270, 21271, 21272, 21273, 21274, 21275, 21276, 21277, 21278, 21279, 21280, 21281, 21282, 21283, 21284, 21285, 21286, 21287, 21288, 21289, 21290, 21291, 21292, 21293, 21294, 21295, 21296, 21297, 21298, 21299, 21300, 21301, 21302, 21303, 21304, 21305, 21306, 21307, 21308, 21309, 21310, 21311, 21312, 21313, 21314, 21315, 21316, 21317, 21318, 21319, 21320, 21321, 21322, 21323, 21324, 21325, 21326, 21327, 21328, 21329, 21330, 21331, 21332, 21333, 21334, 21335, 21336, 21337, 21338, 21339, 21340, 21341, 21342, 21343, 21344, 21345, 21346, 21347, 21348, 21349, 21350, 21351, 21352, 21353, 21354, 21355, 21356, 21357, 21358, 21359, 21360, 21361, 21362, 21363, 21364, 21365, 21366, 21367, 21368, 21369, 21370, 21371, 21372, 21373, 21374, 21375, 21376, 21377, 21378, 21379, 21380, 21381, 21382, 21383, 21384, 21385, 21386, 21387, 21388, 21389, 21390, 21391, 21392, 21393, 21394, 21395, 21396, 21397, 21398, 21399, 21400, 21401, 21402, 21403, 21404, 21405, 21406, 21407, 21408, 21409, 21410, 21411, 21412, 21413, 21414, 21415, 21416, 21417, 21418, 21419, 21420, 21421, 21422, 21423, 21424, 21425, 21426, 21427, 21428, 21429, 21430, 21431, 21432, 21433, 21434, 21435, 21436, 21437, 21438, 21439, 21440, 21441, 21442, 21443, 21444, 21445, 21446, 21447, 21448, 21449, 21450, 21451, 21452, 21453, 21454, 21455, 21456, 21457, 21458, 21459, 21460, 21461, 21462, 21463, 21464, 21465, 21466, 21467, 21468, 21469, 21470, 21471, 21472, 21473, 21474, 21475, 21476, 21477, 21478, 21479, 21480, 21481, 21482, 21483, 21484, 21485, 21486, 21487, 21488, 21489, 21490, 21491, 21492, 21493, 21494, 21495, 21496, 21497, 21498, 21499, 21500, 21501, 21502, 21503, 21504, 21505, 21506, 21507, 21508, 21509, 21510, 21511, 21512, 21513, 21514, 21515, 21516, 21517, 21518, 21519, 21520, 21521, 21522, 21523, 21524, 21525, 21526, 21527, 21528, 21529, 21530, 21531, 21532, 21533, 21534, 21535, 21536, 21537, 21538, 21539, 21540, 21541, 21542, 21543, 21544, 21545, 21546, 21547, 21548, 21549, 21550, 21551, 21552, 21553, 21554, 21555, 21556, 21557, 21558, 21559, 21560, 21561, 21562, 21563, 21564, 21565, 21566, 21567, 21568, 21569, 21570, 21571, 21572, 21573, 21574, 21575, 21576, 21577, 21578, 21579, 21580, 21581, 21582, 21583, 21584, 21585, 21586,

Opinion of the Court

106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617